

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

RMUTK Journal of Liberal Arts

ดณ:ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2
กรกฎาคม-ธันวาคม 2566

Vol. 5 No. 2
July-December 2566

ISSN 3027-6241 (Print)

ISSN 3027-625X (Online)

บทความวิจัย

บรรยากาศแห่งความสุข
Happy Atmosphere

หลักธรรมาภิบาล บนฐานวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก
Good Governance Based on Marriage Culture of Hmong Ethnic Groups, Tak Province

เพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย: ทางเลือกหนึ่งในการพึ่งตนเองของชุมชน
Neighborhood Watch: An Alternative Way of Self-Reliance in the Community

การผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่อง การทำลูกประคบสมุนไพร
The Television Documentary Production for Public Relations on Making Herbal Medicine Balls

การอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ใบลาน วัดโพธิ์ทองล่าง จังหวัดนนทบุรี
Conservation and Preservation of palm-leaf manuscript at Wat Pho Thong Lang Nonthaburi Province

การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห้องโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการ
อาชีวศึกษา
An Assessment of Supply Chain Operations models for human Resource management for the Vocational Education Institution

ผลของปริมาณพาราฟินที่มีต่อคุณภาพของเทียนอบขนม
Effect of Amount of Paraffin Wax on Quality of Dessert Scented Candles

พฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยว
ชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม
Behavior and Marketing Mix Factors Influencing on the Consumption of Street Food by Thai Tourists in the Municipal Area of
Nakhon Phanom Province

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

(RMUTK Journal of Liberal Arts)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2566

Volume 5 No. 2 July - December 2023

ชื่อวารสาร วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ (RMUTK Journal of Liberal Arts)

เจ้าของ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

วัตถุประสงค์ของวารสาร

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ (RMUTK Journal of Liberal Arts) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจน นิสิต นักศึกษา และบัณฑิต ทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัย ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการงานวิจัย แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาการใหม่ๆ ที่หลากหลาย จากสถาบันต่างๆ โดยเฉพาะองค์ความรู้ในสาขาศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์

ลักษณะของวารสาร

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ เป็นวารสารที่รวบรวม เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ ด้านศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยเปิดรับบทความภาษาไทยด้าน ภาษา การศึกษา และการสอน อุตสาหกรรมบริการ ศิลปะ ศิลปวัฒนธรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีทางการศึกษา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา พัฒนาสังคม จิตวิทยาและการแนะแนว การส่งเสริมสุขภาพ บริหารธุรกิจ และเปิดรับบทความภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น เฉพาะด้าน ภาษา การศึกษาและการสอน (ซึ่งมีบทความเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ)

นโยบายการจัดพิมพ์วารสาร

- เปิดรับบทความประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ โดยบทความที่จะนำลงพิมพ์ต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน
- เนื้อหา บทความ หรือข้อคิดเห็นที่พิมพ์ในวารสาร เป็นความคิดเห็นของผู้แต่งเท่านั้น กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
- เจ้าของบทความต้องรับรองเรื่องจริยธรรมนักวิจัยในเอกสารแบบฟอร์มรับรองสิทธิ์ก่อนส่งบทความ
- ต้นฉบับจะต้องได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิก่อนตีพิมพ์ อย่างน้อย 3 ท่าน แบบปกปิดรายชื่อ (Double-Blinded Peer Review)

กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน และกรกฎาคม - ธันวาคม)

การเผยแพร่ Print - Online

การส่งต้นฉบับ - ส่งไฟล์ต้นฉบับในรูปแบบไฟล์ .docx และ .pdf
- ส่งผ่านระบบออนไลน์ สามารถเข้าไปได้ <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/larts-journal> เท่านั้น
- เมื่อสมัคร และเข้าระบบ ให้กรอกข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลติดต่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ก่อนส่งเอกสาร

การติดต่อ วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
เลขที่ 2 ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร 10120
โทรศัพท์ 02 287 9600 ต่อ 2115

ภาพปก นางสาวณัฐธิดา ยี่สิน จากบทความวิจัยเรื่อง บรรยากาศแห่งความสุข

พิมพ์ที่ ศรีบูรณะคอมพิวเตอร์-การพิมพ์
95/84 หมู่ 8 ถ.สุขสวัสดิ์ ต.ในคลองบางปลากด อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ 10290
โทรศัพท์ 02 215 4506, 02 816 2221 โทรสาร 02 611 9043, 02 461 2157

ที่ปรึกษา

อธิการบดี (รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย จันทร์มณี)
รองอธิการบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยศักดิ์ คล้ายแดง)
รองอธิการบดี (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายชล ชูดีเจ้อจีน)
คณบดีคณะศิลปศาสตร์ (นางศิริมา ศิลพัฒน์)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ทรงคุณวุฒิกองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณสุชาติ เกาทอง
ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง
ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา
ศาสตราจารย์ ดร.สมพร ฐรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส พาวินนท์
รองศาสตราจารย์ ร.ต.ดร.สุขเกษม ขุนทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เมฆขำ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประไพ จันทร์สาสกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.เนื่ออ่อน ขวี่ทองเขียว
รองศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี นันทศิริพล
รองศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.เจียมจันทร์ จันทร์คองหอม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กองจัดการวารสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะรัตน์ พิพัฒน์ธรราสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดลัด พุกาธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญา ภาคภูมิ
อาจารย์ ดร.นิภาพรณัฏ์ แสงสว่าง
อาจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ วงษ์อำไพ
อาจารย์ ดร.ปิยะภรณ์ นาคอาทิตย์ ไชยสุข
อาจารย์มนัสวี ดวงลอย
อาจารย์ธิดิกานต์ แสงอากาศ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ประสานงาน

นายเกียรติศักดิ์ แซ่ไคว่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

บทความที่เผยแพร่ทุกเรื่อง ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องตามหลักวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน
อนึ่ง ทักษะ ข้อคิดเห็น ของผู้แต่งที่ปรากฏในวารสารฯ ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566) ฉบับนี้ประกอบไปด้วย บทความวิจัยที่น่าสนใจทางด้านศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จำนวนทั้งสิ้น 8 บทความ ประกอบด้วยเรื่อง 1.บรรยากาศแห่งความสุข โดยณัฐธินิชา ยี่สั้น และยอดชาย พรหมอินทร์ 2.หลักธรรมาภิบาล บนฐานวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก โดยสุขเกษม ขุนทอง, จิตภา คำตื้อ, พรทิพย์ รินนาศักดิ์ และพระปลัดทัศนพล เขมจาโร 3.เพื่อนบ้านเผ่าระวางภัย: ทางเลือกหนึ่งในการพึ่งตนเองของชุมชน โดยทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช 4.การผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่อง การทำลูกประคบสมุนไพร โดยนภัสสร เอมาวัดณ์, จุฑารัตน์ ทองหล่อ, ทิฐฐาน เนียมชูชื่น และปริญญา สัญญะเดช 5.การอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ใบลาน วัดโพธิ์ทองล่าง จังหวัดนนทบุรี โดยอรพรรณ เชื้อน้อย 6.การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา โดยอรรพพล จันทรสมุทร 7.ผลของปริมาณพาราฟินที่มีต่อคุณภาพของเทียนอบขนม โดยอรทัย ชุ่มเย็น, กิติภูมิ นิลจันทร์ และรายวดี ผดุงกาญจน์ และบทความเรื่องที่ 8.พฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม โดยณัฐธิดา เหมือนป่า, จิราพร แสงทอง, บุญธรรม ช่างขันมะณี

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพยังคงเปิดรับบทความวิจัย บทความวิชาการ ด้านศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยเปิดรับบทความภาษาไทยด้าน ภาษา การศึกษา และการสอน อุตสาหกรรมบริการ ศิลปะ ศิลปวัฒนธรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีทางการศึกษา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา พัฒนาสังคม จิตวิทยาและการแนะแนว การส่งเสริมสุขภาพ บริหารธุรกิจ และเปิดรับบทความภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น เฉพาะด้าน ภาษา การศึกษาและการสอน (ซึ่งมีบทความย่อยเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ) ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา และบัณฑิต ทั้งภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยฯ มีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการ วิจัย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิชาการใหม่ๆ โดยเฉพาะองค์ความรู้ในสาขาศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จึงขอเชิญชวนให้ผู้สนใจทุกท่านส่งผลงานมาตีพิมพ์เผยแพร่ บทความยังวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

อาจารย์ ดร.เจียมจันทร์ จันทรคังหอม
บรรณาธิการวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

สารบัญ

บทความวิจัย

บรรยากาศแห่งความสุข

Happy Atmosphere

ณัฐธิดา ยี่ลั่น, ยอดชาย พรหมอินทร์..... 1

หลักธรรมาภิบาล บนฐานวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

Good Governance Based on Marriage Culture of Hmong Ethnic Groups, Tak Province

สุขเกษม ขุนทอง, จิตภา คำดี, พรทิพย์ รินนาคักดี, พระปลัดทัศนพล เขมจาโร..... 17

เพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย: ทางเลือกหนึ่งในการพึ่งตนเองของชุมชน

Neighborhood Watch: An Alternative Way of Self-Reliance in the Community

ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช..... 31

การผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่อง การทำลูกประคบสมุนไพร

The Television Documentary Production for Public Relations on Making Herbal Medicine Balls

นภัตสร เอมาวัดณ์, จุฑารัตน์ ทองหล่อ, ทิฐฐาน เนียมชูชื่น, ปริญา สัญญะเดช..... 42

การอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ใบลาน วัดโพธิ์ทองล่าง จังหวัดนนทบุรี

Conservation and Preservation of palm-leaf manuscript at Wat Pho Thong Lang Nonthaburi Province

อรรรรณ เชื้อน้อย..... 54

การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา

An Assessment of Supply Chain Operations models for human Resource management for the Vocational

Education Institution

อรรณพล จันทร์สมุด..... 70

ผลของปริมาณพาราฟินที่มีต่อคุณภาพของเทียนอบขนม

Effect of Amount of Paraffin Wax on Quality of Dessert Scented Candles

อรทัย ชุ่มเย็น, กิติภูมิ นิลจันทร์, รยชาติ ผดุงกาญจน์..... 81

พฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม

Behavior and Marketing Mix Factors Influencing on the Consumption of Street Food by Thai Tourists in

the Municipal Area of Nakhon Phanom Province

ณัฐธิดา เหม้อยป่า, จิราพร แสงทอง, บุญธรรม ขำขันมะณี..... 93

ภาคผนวก

ข้อมูลทั่วไปของวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ..... 105

รูปแบบการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา และเอกสารอ้างอิง..... 107

บรรยากาศแห่งความสุข Happy Atmosphere

ณัฐธนิชา ยี่สิน¹ และ ยอดชาย พรหมอินทร์^{2*}
Nattanicha Yeesin¹ and Yodchai Prom-inn^{2*}

^{1, 2*} หลักสูตรทัศนศิลป์ สาขาวิชาทัศนศิลป์และศิลปะการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, วิทยาเขตสงขลา, ประเทศไทย

^{1, 2*} Visual arts Department of Visual Arts and Design Art, Faculty of Fine and Applied Arts Thaksin University, Songkhla Campus, Thailand

Received: June 2, 2023 Revised: August 30, 2023 Accepted: September 12, 2023

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์ผลงาน “บรรยากาศแห่งความสุข” เพื่อนำเสนอมุมมองของศาสนสถานของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ โดยจะเน้นส่วนสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนตรงกระเบื้องหลังคาและการผสมผสานกับสุนทรีย์ของกาลเวลาที่ต่างกัน ธรรมชาติมวลอากาศ ท้องฟ้า แสดงออกถึงเรื่องราวที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยและธรรมชาติที่เรียบง่ายส่งผลกระทบต่ออารมณ์ ความรู้สึก สุขสบายใจ เบิกบาน สงบภายในจิตใจ ด้วยรูปร่าง รูปทรงองค์ประกอบต่าง ๆ ผ่านกระบวนการเทคนิคจิตรกรรมเหมือนจริงด้วยสีฝุ่นและสีอะคริลิกลงบนเฟรมผ้าใบ โดยเน้นสีสันตามความเป็นจริงของสถาปัตยกรรมไทย และสร้างบรรยากาศบริบทแวดล้อมเพิ่มองค์ประกอบจนเกิดความเป็นเอกภาพ เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของความงามที่ยังคงทรงคุณค่ารวมถึงความสำคัญของตัวสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลาอันยาวนานและความงามของบรรยากาศที่เรียบง่ายของท้องฟ้า สภาพแวดล้อมต้นไม้ในบริเวณวัดในชนบทที่ยากจะพบเห็นได้ในปัจจุบัน

คำสำคัญ : บรรยากาศ ความสุข

Abstract

To present the perspective of Buddhist holy locations, "Happy Atmosphere" was created. The painting highlights the distinctive elements are crucial. Specifically roof tiles merge with historical aesthetics that include elements of nature, air, and sky and tell tales about Thai architecture. By using authentic Thai painting techniques with powder paint and acrylic paint on the canvas frame, simple nature can affect emotions, sensations of happiness, joy, and inner peace of mind. Through various using realistic artistic techniques with earthy and acrylic colors applied to canvas frames, it highlights the authenticity of Thai architecture and creates an immersive environmental context, resulting in a unique portrayal. The purpose is to showcase the value of enduring beauty and the significance of ancient architecture that that has changed over a long time, as well as the beauty of the simple atmosphere of the sky and the natural surroundings of trees in rural temple areas that are rarely seen in the present day.

Keywords: atmosphere, happiness

* Corresponding author. Tel.: 088 784 7046

Email address: yodchai@tsu.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างสรรค์

ความประทับใจในมุมมองของสถาปัตยกรรม บริบทที่เป็นสถานที่ของพระพุทธศาสนาที่ทำประโยชน์ในด้านการประกอบพิธีทางศาสนาของชุมชน ใช้สำหรับประกอบศาสนพิธีต่าง ๆ เช่น การเวียนเทียน การสวดพุทธมนต์ การทำสมาธิ ตัวโครงสร้างสถาปัตยกรรมมีความงามทำให้เห็นถึงความพิเศษจึงได้หยิบยกมาบางส่วน มุ่งเน้นส่วนหลังคาที่เป็นฉากติดกับท้องฟ้าของธรรมชาติที่ให้ความรู้สึกเว้งว่าง ความเรียบง่ายที่แสนธรรมดาแต่มีความเป็นเรื่องราวซ่อนอยู่น่าประทับใจ ยังมีส่วนสำคัญโดยเฉพาะอาคารบริเวณตัวสถาปัตยกรรมส่วนของหลังคา เกิดจากโครงสร้างที่เป็นระเบียบและเรื่องราวท้องฟ้ามวลอากาศแต่ละช่วง วันเวลาที่แตกต่างกันทำให้นึกถึงหลักพระพุทธศาสนาภายในจิตใจ และมีการผสมผสานกันระหว่างธรรมชาติและศาสนสถาน ประกอบความว่างเปล่า การเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ความจริงแท้ของธรรมชาติและธรรมชาติซึ่งพื้นที่ท้องฟ้านำสายตาให้ความรู้สึกสุขสงบในจิตใจ เชื่อมโยงกับอากาศและพื้นที่ว่าง ก้อนเมฆและสีของท้องฟ้าที่แปรเปลี่ยนไป แต่ยังมีเรื่องให้คิด แสดงให้เห็นถึงทัศนียภาพบริบททางสถาปัตยกรรมและธรรมชาติโดยรอบ จากความงามที่แสนธรรมดาเหล่านั้นสู่ความงามที่ไม่ธรรมดา

จุดประสงค์ของการสร้างสรรค์

1. ศึกษาเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะส่วนของหลังคา รวมไปถึงสภาพแวดล้อม บรรยากาศท้องฟ้าในช่วงเวลาหนึ่ง ที่ทำให้เข้าใจถึงธรรมชาติ สู่ความรู้สึกสงบทำให้รู้สึกถึงสมาธิที่เกิดขึ้น ความว่างเปล่าภายในจิตใจ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่สัมพันธ์กัน
2. เพื่อศึกษาหลักการทางทัศนศิลป์ วิธีการจัดวางพื้นที่และรูปทรงโดยเน้นที่สถาปัตยกรรมส่วนหลังคา โดยมีเทคนิคในการสร้างสรรค์ โดยเน้นเส้นการซ้ำของเส้น สี บรรยากาศ ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพ
3. สร้างสรรค์ลักษณะจิตรกรรมไทยเป็น รูปแบบเหมือนจริง เทคนิคสีฝุ่นและสีอคริลิก
4. การสร้างสรรค์ผลงานนำไปประยุกต์ใช้ทำประโยชน์ พัฒนาเพื่อศึกษาในระดับที่สูงขึ้นได้

แนวความคิดในการสร้างสรรค์

ถ่ายทอดความประทับใจ เรื่องราวเนื้อหาของศาสนสถานร่องรอยจากกาลเวลาของสถาปัตยกรรมในมุมมองบริเวณสัดส่วนของหลังคา และสภาพแวดล้อมที่เรียบง่าย ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ภาคใต้ประกอบท้องฟ้าพื้นที่ว่างที่ทำให้เกิดความงาม จากการตัดทอนรูปทรงผ่านกระบวนการทางทัศนศิลป์ เอกลักษณ์การเขียนจิตรกรรมฝาผนังมาใช้ในผลงาน ผ่านการใช้เส้นตัดเส้น สี และบรรยากาศสะท้อนสุนทรียภาพของโครงสร้างที่เป็นระเบียบ เชื่อมโยงกับท้องฟ้ากับมวลอากาศพื้นที่ธรรมชาติ ส่งผลต่อความรู้สึกปิติสุข เบิกบาน สงบในจิตใจ

ขอบเขตของการสร้างสรรค์

นำเสนอเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับมุมมองของศาสนสถานในส่วนของหลังคา ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนา ธรรมชาติ เวลา ท้องฟ้าและพื้นที่ทางบริบทแวดล้อม ในมุมมองกว้างให้ความรู้สึกถึงความอึมเศร้า เบิกบาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสุนทรียแบบใหม่ในมุมมองเฉพาะตน

รูปแบบผลงานมีลักษณะเหมือนจริง ซึ่งมีลักษณะพุทธวัฒนธรรมจากศาสนสถานที่มีอยู่เดิมจากภาคใต้ จังหวัดสงขลา เทคนิคการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นรูปแบบที่ใช้กลวิธีการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง ใช้วิธีการตัดเส้นลงรายละเอียด ใช้สีฝุ่นและสีอคริลิกลงสีเป็นระนาบ เพิ่มค่าน้ำหนักที่ต่างกันบางส่วน และมีการเน้นบรรยากาศ ในพื้นที่ว่างเป็นสำคัญ

แหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์

จังหวัดสงขลา วัดบ่อป่า วัดสลักป่าเก่า วัดมัจฉิมาวาส วัดสุวรรณคีรี วัดศาลาห้วยยาง วัดพระนอนแหลมพ้อ วัดแจ้ง วัดโคกเปี้ยว วัดสระเกษ วัดโพธิ์ปฐมาวาส วัดน้ำขาวใน วัดน้ำขาวนอก

หอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์

1. อุปกรณ์ในการศึกษาข้อมูล ได้แก่ กล้องบันทึกภาพ คอมพิวเตอร์ เอกสาร เว็บไซต์
2. อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ภาพร่าง ได้แก่ ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด กระดาษ 200 แกรม สีฝุ่น พู่กัน ถังน้ำล้างพู่กัน ผ้าเช็ดพู่กัน เทปติดกระดาษ คัตเตอร์
3. อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานจริง ได้แก่ เฟรมผ้าดิบ สีน้ำพลาสติกสีขาว แปรงทาสี ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด สีฝุ่น สีอะคริลิก พู่กันขนาดต่าง ๆ ถังน้ำล้างพู่กัน ผ้าเช็ดพู่กัน เทปติดกระดาษ มีดคัตเตอร์

ทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

ผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะย่อมแสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตนมีมุมมองที่แตกต่างกันออกไป ความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ สภาพแวดล้อมและการดำเนินชีวิตของผู้สร้างสรรค์นั้นก่อให้เกิดแนวความคิดและแรงบันดาลใจของแต่ละปัจเจกบุคคลที่ส่งผลต่อความรู้สึก โดยแสดงออกทางผลงานที่เป็นการสร้างสรรค์ที่มีเนื้อหา และเรื่องราวเกี่ยวกับวัดในพื้นที่รอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีอาคารสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่สภาพแวดล้อมที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบแสง-เงา สี บรรยากาศ ความกลมกลืน เนื้อหาสถาปัตยกรรมและธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงสามารถพบเห็นได้ในพื้นที่ เป็นเรื่องง่ายในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลงานศิลปะข้าพเจ้าสร้างสรรค์ผลงานนี้ขึ้นมา โดยอาศัยรูปแบบการเขียนภาพจิตรกรรมไทยกับความคิดและจินตนาการที่มาจากความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อมรอบตัวของข้าพเจ้าเอง โดยข้าพเจ้าทำการคัดเลือกเอาเฉพาะส่วนที่ประทับใจเป็นสำคัญนำมาถ่ายทอดออกมา ทั้งรูปแบบ กระบวนการ เทคนิคต่าง ๆ ที่ประทับใจมาเป็นงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพื่อให้เกิดสุนทรียะทางความรู้สึก

อิทธิพลที่ได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์

อิทธิพลจากสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณวัด ภาพตึกและอาคารต่าง ๆ เป็นการเขียนจากความ เป็นจริงในยุคสมัย เช่น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ทรงมีพระราชนิพนธ์ในสถาปัตยกรรมจีน วัด ที่สร้างโดยช่างจีน และสร้างตามคติศิลปะจีนจึงมีอยู่มากมาย นอกจากนี้ยังนิยมสร้างอาคารเป็นตึกแทนไม้ ภาพตึกเหล่านี้ ล้วนถูกบันทึกลงในภาพจิตรกรรมฝาผนังในสมัยนั้นทั้งสิ้น (ปรีชา เกาทอง, 2548, หน้า 31) ลักษณะอาคารบ้านเรือน สิ่งปลูก สร้างและผังเมืองจะพบว่า ภายในพื้นที่เขตเมืองเก่าสงขลาเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ สะท้อนถึงความรู้เรื่องของชาวสงขลาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเป็นจำนวนมาก ซึ่งลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่สวยงามแปลกตา และทรงคุณค่าภายในเขตเมืองเก่าสงขลา นั้น ไม่ได้สวยงามชวนมองเพียงเพราะอาคารเหล่านี้เป็นอาคารเก่าแก่ที่หาดูได้ยาก เท่านั้น แต่ในความน่าสนใจของสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา ยังก่อให้เกิดขึ้นจากจำนวน

อิทธิพลที่ได้รับจากจิตรกรรมฝาผนัง จิตรกรรมไทยเป็นศิลปะที่มีความประณีตสวยงาม แสดงความรู้สึกถึงชีวิต จิตใจและความเป็นไทยที่มีความอ่อนโยน ละมุนละไม ตั้งแต่อดีตจนถึงได้ลักษณะรูปแบบพิเศษเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ นิยมเขียน บนฝาผนังภายในอาคารที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาและอาคารที่เกี่ยวกับบุคคลชั้นสูง เช่น ฝาผนังโบสถ์ วิหาร พระที่นั่งวัง บนผืนผ้า บนกระดาษ และบนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยเขียนด้วยสีฝุ่น ตามกรรมวิธีของช่างเขียนไทยแต่โบราณ ในเนื้อหาที่เขียนมัก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับบอติตพุทธ พุทธประวัติ ทศชาติชาดก ไตรภูมิ วรรณคดีและชีวิตไทยพงศาวดารต่าง ๆ โดยเฉพาะภาพ

ปราสาทเขียนอย่างสมจริง เช่น วาดแสดงโครงสร้างที่เป็นไปได้ มีเสา มีคันทวยรองรับชายคา การซ้อนชั้นของหลังคาทรงจั่ว หลังคามุงกระเบื้องเกล็ดเต่า หลังคาที่ซ้อนบนสุดมีจั่วเป็นรูปสามเหลี่ยมทรงสูง เป็นรูปแบบอุดมคติเมื่อเทียบกับหลังคาทรงจั่ว ส่วนการเขียนเป็นหลังคามุขยื่นออกจากด้านหน้าของปราสาทยิ่งดูสมจริงยิ่งขึ้น (สันติ เล็กสุขุม, 2548, หน้า 106)

เทคนิคการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง สีที่ใช้ในการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ เป็นสีฝุ่นส่วนใหญ่ใช้เพียงสีไม่กี่สีเท่านั้น คือ สีแดง สีน้ำเงิน สีน้ำตาล เป็นต้น วิธีไล่น้ำหนักของสีให้อ่อนไปจนแก่ตามความต้องการของผู้เขียนโดยเขียนทับบนผนังที่ทารองพื้นสีขาว นอกจากนี้ก็มีสีทองอยู่บ้างเป็นการแทนการปิดทอง ในการตัดเส้นและการเขียนตัวภาพการตัดเส้นเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเน้นให้ภาพนั้น ๆ ให้มีความเด่นชัดขึ้น อีกทั้งยังได้เห็นลักษณะความแตกต่างทางชนชั้นจากการเขียนภาพกษัตริย์ ลักษณะการตัดเส้นที่พบเห็นมีลักษณะเส้นที่เรียวเล็ก อ่อนไหว ต่างกับการเขียนภาพบุคคลชาวบ้านทั่วไปที่ดูเป็นธรรมชาติและมีความเหมือนจริงมากกว่า นอกจากนี้ ยังมีภาพของต้นไม้ที่ส่วนใหญ่ดูสลัดกิ่งแล้วจึงตัดเส้น เน้นให้ภาพมีความเด่นชัดขึ้น ในส่วนของการเขียนธรรมชาติและสถาปัตยกรรมนั้น เป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะเขียนขึ้นเพื่อให้เนื้อเรื่องมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ช่วยคั่นฉากของแต่ละตอน ทำให้ภาพไม่ดูว่างจนเกินไป ช่วยในการจัดวางภาพ และการดำเนินเรื่องไม่ให้ปะปนกัน เช่น การเขียนตรงพื้นดิน เขียนด้วยสีแดง หรือสีน้ำเงิน เขียนให้มีลักษณะสีที่อ่อนบ้างหรือเข้มบ้างจะมีการตัดเส้นพื้นดินบริเวณสายน้ำอย่างเห็นได้ชัด จะมีการไล่น้ำหนักของสีให้ดูพื้นดินริมหน้านั้นมีมิติความลึกลงไป ซึ่งการเขียนแม่น้ำ จะใช้สีน้ำเงินที่ค่อนข้างเจือจางเขียน มีระลอกคลื่นเส้นเล็ก ๆ สีขาวตัดไปมาช่วยให้ภาพแม่น้ำดูพลิ้วไหวเหมือนจริงมากยิ่งขึ้น และในการเขียนท้องฟ้า นั้น จะเขียนด้วยสีน้ำเงินเป็นส่วนใหญ่ โดยจะเขียนเป็นสีน้ำเงินจางๆและด้วยความที่มีรองพื้นสีขาวทาไว้แล้ว ท้องฟ้าที่เขียนด้วยสีน้ำเงินอ่อนจึงดูเหมือนมีการเขียนเมฆจางๆ ลอยอยู่ให้มีความสมจริง

กระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ ได้นำเรื่องสถาปัตยกรรมไทยที่สัมผัสมาตั้งแต่วัยเด็ก มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะความธรรมดาที่พบเจอได้ในชีวิตประจำวันมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ โดยจะนำเสนอในลักษณะมุมมองบริเวณหลังคาและสภาพแวดล้อมพื้นที่ในแต่ละวัน เพื่อให้เกิดเป็นองค์ประกอบใหม่พื้นที่ใหม่ เพื่อก่อให้เกิดคุณค่าอารมณ์ความรู้สึก วิธีการสร้างสรรค์และการวิเคราะห์ผลงานถ่ายทอดผลงานรูปแบบเหมือนจริง ในลักษณะเฉพาะตอนที่ผ่านกระบวนการเทคนิคสีฝุ่นผสมสีอะคริลิคบนเฟรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สะท้อนถึงความเป็นอยู่ที่ยาวนานของตัวสถาปัตยกรรมเก่าแก่กับสุนทรียของธรรมชาติที่เรียบง่าย รวมถึงการจัดองค์ประกอบด้วยทัศนธาตุทางศิลปะ เช่น เส้น นำหนัก สี รูปทรง พื้นที่ว่าง เป็นต้น

ขั้นตอนการประมวลความคิด

ในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากศาสนสถานต่าง ๆ ภายในวัด โดยจะมีการนำข้อมูลที่ได้มาประกอบกับการเสนอผลงานโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนเนื้อหา ส่วนของรูปแบบผลงาน และส่วนของเทคนิควิธีการสร้างสรรค์

ส่วนเนื้อหา เกิดจากความประทับใจในลักษณะ รูปทรง โครงสร้างและรายละเอียดของสถาปัตยกรรมไทย จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์ผลงาน ได้มุ่งเน้นไปสัดส่วนบริเวณหลังคาเป็นสำคัญ เพิ่มสภาพอาคาร บริเวณแวดล้อม และองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อให้เห็นถึง คุณค่าของความงามและความเป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทย

ส่วนของรูปแบบ นำเสนอผลงานรูปแบบจิตรกรรม 2 มิติ และ 3 มิติ ลักษณะเหมือนจริง โดยใช้รูปทรงของสถาปัตยกรรมไทย เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ กุฏิ ศาลาโรงธรรม ธรรมชาติท้องฟ้า อก ต้นไม้ เป็นต้น นำมาลดทอน ทับซ้อนส่วนประกอบดังกล่าวนำมาใช้ในการสร้างสรรค์

ส่วนของเทคนิค เป็นข้อมูลเทคนิคส่วนตัวจากประสบการณ์ของตัวข้าพเจ้าที่ได้ศึกษามาโดยใช้เทคนิคสีฝุ่นและสีอะคริลิคบนเฟรมผ้าใบ

ขั้นตอนและวิธีการสร้างสรรค์

เทคนิคและวิธีการสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เป็นการนำทัศนธาตุต่าง ๆ มาประกอบกัน เพื่อให้เกิดรูปทรงที่มีความสมบูรณ์ เรื่องราวและเนื้อหา โดยจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษเฉพาะตน ซึ่งสามารถลำดับขั้นตอนก่อนหลังดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูล

ข้อมูลจากประสบการณ์ที่ข้าพเจ้าได้เก็บรวบรวมข้อมูลในจังหวัดสงขลา และสนใจในตัวสถาปัตยกรรมเฉพาะของพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่ทำให้ข้าพเจ้าประทับใจจากการสังเกตและลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล สถานที่จริง

ข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร และการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเขียนจิตกรรมไทย และหนังสือวาดเส้น วาดทิวทัศน์ เพื่อศึกษาเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ที่หลากหลายให้เกิดความเข้าใจเรื่องราว และเทคนิควิธีการที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์และนำมาพัฒนาต่อยอดทางด้านเทคนิคกระบวนการที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ขั้นตอนการสร้างภาพร่าง

เมื่อได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าว จึงทำการวิเคราะห์ และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของรูปทรง เนื้อหา ซึ่งประกอบไปด้วย ทัศนธาตุต่าง ๆ นำมาใช้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงาน จากนั้นทำการถ่ายทอดภาพร่างดังกล่าว

จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่จริงได้คัดเลือกและจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ นั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานและการเพิ่มความเป็นเอกภาพให้รวมเป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกันในผลงาน ได้แก่ แนวความคิด รูปทรง รวมไปถึงการแสดงอารมณ์ โดยนำข้อมูลที่ได้อามาผสมผสานผ่านการคิดจินตนาการและความรู้สึกส่วนตัว แล้วคัดเลือกภาพที่มีมุมมองตามความต้องการเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้และพิจารณาคัดเลือกภาพที่น่าสนใจที่สุดมาทำการร่างภาพ โดยจะมีการลดทอน เพิ่มรูปร่างรูปทรง และจัดองค์ประกอบให้เกิดความสมบูรณ์ของภาพร่าง ก่อนนำไปขยายเป็นผลงานในลำดับต่อไป

ภาพร่างผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 ภาพร่างผลงานสร้างสรรค์ชั้นที่ 1

ภาพที่ 2 ภาพร่างผลงานสร้างสรรค์ชั้นที่ 2

ภาพที่ 3 ภาพร่างผลงานสร้างสรรค์ชั้นที่ 3

ภาพที่ 4 ภาพร่างผลงานสร้างสรรค์ชั้นที่ 4

ภาพที่ 5 ภาพร่างผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 5

ภาพที่ 6 ภาพร่างผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 6

ภาพที่ 7 ภาพร่างผลงานสร้างสรรค์ชิ้นที่ 7

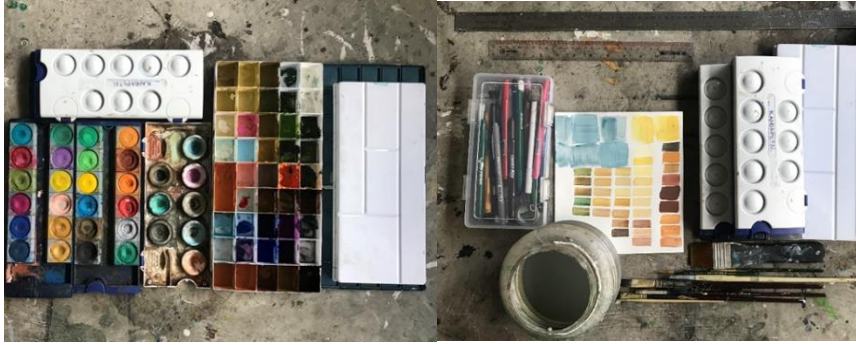
3. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

ในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคนิคจิตรกรรมไทย 2 มิติ 3 มิติ โดยเน้นกระบวนการเทคนิคจิตรกรรมไทยเป็นบางส่วน รูปแบบเหมือนจริงที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนมาสร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้เกิดความงาม ความรู้สึก แบ่งออกเป็นขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์

การเตรียมอุปกรณ์ในการใช้รองพื้น ได้แก่ เฟรมผ้าดิบ สีน้ำอคริลิกสีขาว แปรงทาสี ถังผสมสี น้ำสะอาด กระดาษทราย ผสมสีขาวและน้ำเล็กน้อยให้เข้ากัน เพื่อให้สีรองพื้นไม่ชื้นจนเกินไป คนให้เข้ากันก็จะได้สีสำหรับรองพื้นเฟรม โดยจะทาลงบนเฟรมทีละชั้น ทาให้ทั่วทั้งเฟรมจากนั้นรอให้แห้งสนิท ลงสีรองพื้นชั้นที่สองชั้นที่สาม เมื่อแห้งสนิทแล้วจะต้องขัดด้วยกระดาษทรายให้เรียบ ปิดฝุ่นออกให้สะอาด

การเตรียมสีที่ใช้ในผลงานจะใช้สีฝุ่นสำเร็จรูปและสีอคริลิก ในการผสมสีให้เกิดสีที่ต้องการแต่ละชิ้นงานจะแบ่งออกเป็นหลายส่วนต่างกัน ชั้นสีกระเบื้องหลังคาในผลงานจะผสมให้มีสีที่มีความแตกต่างกันประมาณ 3 - 4 เฉดสี ตั้งแต่สีน้ำหนักอ่อนสุดที่เป็นสีโทนแสงสว่าง ไปจนถึงสีน้ำหนักเข้มที่สุดของหลังคาทั่วไปที่บ่งบอกถึงลักษณะพื้นผิวที่สกปรก แต่ละเฉดสีในแผ่นกระเบื้องจะมีการผสมให้เกิดน้ำหนักเพิ่มขึ้นอีกครั้งสองครั้งเพื่อใช้ในการสร้างมิติให้กับแผ่นกระเบื้อง สีขององค์ประกอบต่าง ๆ ในภาพ จะอิงจากภาพร่างโดยผสมสีให้ไม่สดจนเกินไป สีของบรรยากาศจะไม่สดใสโดยมีการเจือสีคู่ตรงข้ามของสีบรรยากาศบางส่วนให้มีความเป็นบรรยากาศสบายตา เป็นต้น

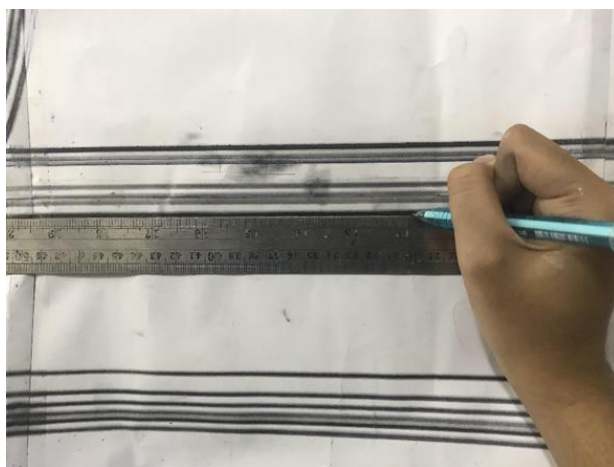
ภาพที่ 8 วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินการผลิตผลงานการสร้างสรรค์

ภาพที่ 9 สีขาวสำหรับรองพื้นเฟรม

3.2 ขั้นตอนการร่างภาพ

เริ่มจากการขยายภาพร่างเป็นขนาดตามผลงานจริงที่ต้องการ จากนั้นทำการคัดลอกรูปทรงโครงสร้างลงบนเฟรมที่ทำการรองพื้นเรียบร้อยแล้ว จากนั้นร่างภาพโครงสร้างเพิ่มเติม แกะไขว้ดขนาดให้ถูกต้อง ตามหลักความจริง รวมถึงองค์ประกอบรายละเอียดต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุดทั้งภาพ เพื่อเตรียมการระบายสีขั้นตอนถัดไป

ภาพที่ 10 การคัดลอกภาพร่างลงบนเฟรม

3.3 ขั้นตอนการลงสี

การลงสีในแต่ละผลงานนั้นจะเริ่มด้วยการระบายสีในส่วนของท้องฟ้า บรรยากาศรวมๆ ก่อนเป็นอันดับแรกเป็นพื้นหลัง แล้วลงค่าน้ำหนักสีบริเวณองค์ประกอบอื่น ๆ เป็นน้ำหนักกลางชั้นแรกจนครบทั้งภาพ จากนั้นจึงเริ่มคัดน้ำหนักในส่วนขององค์ประกอบต่าง ๆ ให้ครบทุกน้ำหนัก ตามด้วยการลงน้ำหนักสถาปัตยกรรมจุดเด่นให้ครบทุกน้ำหนักอ่อนแก่ทั้งหมด โดยจะเน้นการระบายสีในส่วนที่เป็นสถาปัตยกรรมจะระบายในลักษณะที่ใช้สีที่ต่างกันเพื่อสร้างมิติในบางส่วน มีการสร้างคราบที่เกิดจากการใช้พู่กันสร้างจังหวะอ่อน-เข้มให้เกิดความรู้สึกเก่าในบางพื้นที่ของตัวอาคาร และใช้การตัดเส้นน้ำหนักเงา น้ำหนักความเข้ม เก็บรายละเอียดต่อไป

ภาพที่ 11 การลงสีชั้นแรกส่วนบริเวณของท้องฟ้า

ภาพที่ 12 การลงสีน้ำหนักกลางให้ครบทั้งภาพ

ภาพที่ 13 การลงสีในส่วนของสถาปัตยกรรมและเก็บรายละเอียด

การวิเคราะห์ผลงานการสร้างสรรค์

ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ได้ใช้หลักของการจัดองค์ประกอบศิลป์ เพื่อแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดหรือความงามซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างของรูปทรง ซึ่งได้แก่ การประสานกันอย่างมีเอกภาพของทัศนธาตุนี้เป็นส่วนสำคัญที่สุด เพราะเท่ากับเป็นกายของงานศิลปะ ถ้าสร้างรูปทรงให้มีเอกภาพไม่ได้หรือไม่สมบูรณ์ รูปทรงนั้นก็ขาดชีวิต ขาดเนื้อหา ไม่สามารถจะแปลหรือสื่อความหมายใดๆ ได้ (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557, หน้า 31)

ข้าพเจ้าได้ถ่ายทอดความงามด้านสถาปัตยกรรมไทยโดยตรง และศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นถึงความความงาม ความกลมกลืนความเป็นเอกภาพ มาผสมผสานกับแนวคิด มุมมอง อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว ออกมาในผลงานที่เป็นเทคนิคจิตรกรรม รูปแบบเสมือนจริง

1. จุด (Point) เป็นธาตุเบื้องต้นที่สุดของการเห็น จุดมีมิติเป็นศูนย์ ไม่มีความกว้าง ความยาว หรือความลึก เป็นธาตุที่ไม่สามารถจะแบ่งออกได้อีกต่อไป เป็นสิ่งที่เล็กที่สุดที่จะใช้สร้างรูปทรงและสร้างพลังเคลื่อนไหวของที่วางขึ้นในภาพได้ (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557, หน้า 45) จุดที่เกิดจากลักษณะของตำแหน่งกึ่งกลางภาพที่เป็นจุดเด่นของภาพคือตัวอาคารสถาปัตยกรรมตรงกลางและมีองค์ประกอบด้านข้างเท่ากัน วางตำแหน่งจุดเด่นของภาพไว้ที่จุดกึ่งกลางภาพ มองดูแล้วให้ความรู้สึกที่นิ่ง ตายตัว ให้ความรู้สึกถึงความมั่นคง แข็งแรง

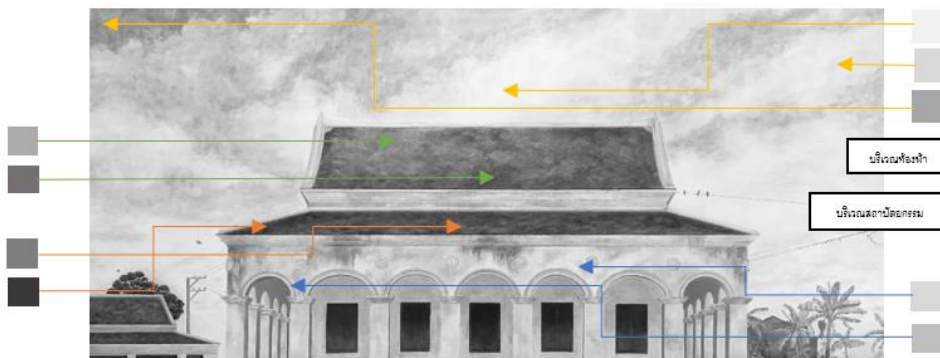
ภาพที่ 14 จุดที่เกิดจากตำแหน่งของรูปทรง

2. เส้น (Line) เป็นพื้นฐานของโครงสร้างของทุกสิ่งในจักรวาล เส้นแสดงความรู้สึกได้ทั้งด้วยตัวของมันเอง และด้วยการสร้างเป็นรูปทรงต่าง ๆ ขึ้น งานจิตรกรรมของไทย จีน และญี่ปุ่น ล้วนมีเส้นเป็นหัวใจของการแสดงออก (ชลุค นิม เสมอ, 2557, หน้า 47) ลักษณะของเส้นมีหลากหลายมิติและหลายชั้นจนเป็นน้ำหนัก เส้นในงานส่วนใหญ่จะเป็นเส้นแนวนอน มีการกำหนดโครงสร้างสถาปัตยกรรมทิศทางและขนาดของเส้นจะมีความแตกต่างกันออกไป การใช้เฟรมในแนวนอนและอาคารเป็นแนวนอนยาว ที่ส่งผลให้ผลงานมีการเล่าเรื่องราวที่ส่งผลต่อความรู้สึกที่สงบนิ่ง เรียบง่าย การใช้ทิศทางของเส้นที่เกิดจาก แผ่นกระเบื้อง เส้นสายไฟ มารวมด้วยตัดกันให้ภาพดูเป็นเอกภาพ บวกกับเส้นแนวตั้งในบางส่วนที่ให้ความรู้สึกมั่นคง

ภาพที่ 15 ทิศทางของเส้น

3. ค่าน้ำหนัก (Value) เป็นลักษณะของบริเวณที่ถูกแสงสว่างและบริเวณที่ถูกเงาของวัตถุบดบังไว้ หรือเรียกได้ว่ามีความมืดและความสว่างของภาพ ซึ่งเกิดจากผิวของวัตถุที่ได้รับแสงสว่างไม่เท่ากัน หรือการที่ค่าสีน้ำหนักร่างต่างกัน มีผลให้เกิดความอ่อนแก่ของสีใดสีหนึ่ง หรือหลากหลายสีก็ได้ ลักษณะของการให้ค่าน้ำหนักที่มีแสงเงา สีขาว สีเทา สีดำ จะทำให้เกิดปริมาตร และรูปทรงตามธรรมชาติและสามารถก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกได้โดยไม่ต้องผ่านรูปทรงก็สามารถเข้าใจได้ (หทัยรัตน์ บุญเนตร, 2562, หน้า 53) ค่าน้ำหนักภายในผลงานเกิดจากสีที่ลงให้เป็นระนาบมีมิติขึ้นมาเป็นน้ำหนักที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง บริเวณสถาปัตยกรรมมีการวางโครงสร้างของสีให้มีน้ำหนักอ่อน น้ำหนักกลาง น้ำหนักเข้ม นำมาทับซ้อนจัดวางให้เกิดเป็นมิติและระยะหน้า ระยะกลาง ระยะหลัง การทับซ้อนกันของสี ส่งผลให้เกิดความรู้สึกถึงมิติต่าง ๆ ของชั้นน้ำหนักที่ระบายจนเกิดเป็นระนาบ รวมไปถึงการลงน้ำหนักเข้มก็ยังมีรายละเอียดพื้นผิวอยู่ไม่ได้เป็นระนาบตัน น้ำหนักตรงบริเวณท้องฟ้าซึ่งเป็นน้ำหนักสว่างในงาน แต่ก็ยังมีรายละเอียดของน้ำหนักที่ซับซ้อนเข้าไปให้เห็นถึงมิติบางส่วน

ภาพที่ 16 ค่าน้ำหนักในผลงาน

4. สี (Color) เป็นทัศนธาตุที่มีความสำคัญมาก เป็นองค์ประกอบของศิลปะที่สามารถสร้างให้เกิดอารมณ์และความรู้สึก ความประทับใจ ความเร้าอารมณ์ต่อผู้ชมได้อย่างรวดเร็ว ชัดเจน โดยไม่ต้องใช้ความคิดที่ซับซ้อน ฉะนั้น สีต่าง ๆ จึงทำให้เกิดความรู้สึกทางสุนทรียภาพต่อผู้ได้รับชม (หทัยรัตน์ บุญเนตร, 2562, หน้า 76) ผลงานมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมในการนำเสนอส่วนของจุดเด่นจึงเป็นการใช้สีวรรณะร้อนแต่ให้ความรู้สึกไม่ฉูดฉาดเนื่องจากมีการใช้คู่สีตรงข้ามมาเบรกสีในสัดส่วนที่พอดีจะเป็นลักษณะเฉพาะตนที่ให้ความรู้สึกถึงความเก่าของอาคาร ในผลงานมีการระบายสีตามที่ตามองเห็นจากสถาปัตยกรรมสีที่ใช้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง มีน้ำหนักแสงเงาให้ดูมีมิติ มีความตื้นลึก ในส่วนของบรรยากาศใช้สี เพื่อเน้นให้ได้บรรยากาศสบายตา

ภาพที่ 17 สีในผลงาน

5. รูปทรง (Form) เกิดจากเส้นแต่ละเส้นที่มาต่อหรือประกอบกัน มีลักษณะ 3 มิติ แสดงความกว้าง ความยาว ความหนาหรือลึก ในทางทัศนศิลป์มีความหมายรวมไปถึงความหนาอันเกิดจากแสงเงาและน้ำหนักของสีบนพื้นผิวหน้าของวัตถุ มองเห็นเป็นปริมาตรของรูปทรงต่าง ๆ (มัย ตะติยะ, 2547, หน้า 59) ในภาพผลงานมีการวางรูปทรงจุดเด่นกลางภาพ จัดองค์ประกอบสองข้างเท่ากัน รูปทรงในผลงานเป็นรูปทรงธรรมชาติผนวกกับรูปทรงเรขาคณิต รูปทรงเรขาคณิตเกิดจากการวางโครงสร้างของสถาปัตยกรรมที่เป็นแนวยาว รูปทรงที่ขัดแย้งคือรูปทรงที่มาจากธรรมชาติในปริมาณที่เหมาะสม ส่งผลต่อความรู้สึกนิ่งแต่ก็ไม่น่าเบื่อเพราะมีรูปทรงธรรมชาติเข้ามาแทรกในบางจังหวะเพื่อให้ภาพไม่ดูแข็งเกินไป บวกกับก้อนเมฆที่เป็นรูปทรงอิสระ กลมกลืนเบลอหายไปไม่ได้คมชัดจนขัดแย้งในชิ้นงาน

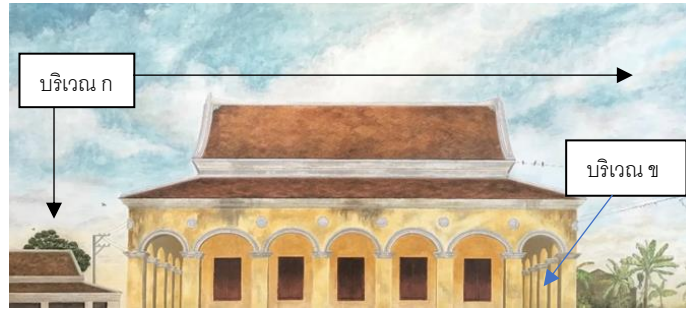

ภาพที่ 18 รูปทรงเรขาคณิตในผลงาน

6. ที่ว่าง (Space) คือบริเวณที่สามารถมองเห็นและรับรู้ได้ มีอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติ ที่ว่างมีลักษณะไม่มีมิติ ไม่มีความกว้าง ไม่มีความลึก หาขอบเขตไม่ได้ แต่ในงานศิลปะมันจะถูกกำหนดขอบเขตไว้แล้ว เป็นทัศนธาตุที่มองไม่เห็น

โดยตรง จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีทัศนธาตุตัวอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทในที่ว่างนั้น (หทัยรัตน์ บุญเนตร, 2562, หน้า 63) พื้นที่ว่างที่ครอบคลุมรูปทรงตัวอาคารสถาปัตยกรรมทั้งหมด (บริเวณ ก) มีความเป็นมิติเชิงลึก แสดงให้เห็นถึงมิติความลึกที่ไกลออกไปสุดสายตา และระยะห่างหรือพื้นที่ที่เกิดรอบ ๆ บริเวณตัวอาคารสถาปัตยกรรมในรูปจะมีพื้นที่ว่างที่กว้างขวางให้ความรู้สึกที่สบายตาปลอดภัย แต่ในบริเวณที่เล็กแคบจะให้ความรู้สึกที่อึดอัด หนาแน่น และพื้นที่ว่างที่อยู่ในบริเวณอาคารที่ทำให้เห็นพื้นที่ว่างที่มีความโปร่ง (บริเวณ ข) เป็นมิติลึกเข้าไปเป็นเปอร์สเปกทีฟตามโครงสร้างเป็นพื้นที่ว่างของตัวอาคารให้ความรู้สึกโล่ง มีสายลมพัดผ่าน ซึ่งภาพรวมพื้นที่ว่างในผลงานทั้งหมดจะมุ่งเน้นไปในการส่งต่อถ่ายทอดความรู้สึกที่สบายผ่อนคลายความนั่งสงบ ความสุขที่เกิดขึ้นได้

ภาพที่ 19 พื้นที่ว่างในผลงาน

7. ลักษณะพื้นผิว (Texture) คุณสมบัติภายนอกของวัตถุที่เราสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ หากแต่พื้นผิวบางอย่างที่รับรู้ด้วยการมองเห็นเท่านั้น พื้นผิวต่างกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกัน เช่น ผิวหยาบ มัน ด้าน ละเอียดยรุขระ เป็นต้น (หทัยรัตน์ บุญเนตร, 2562, หน้า 63) พื้นผิวเกิดจากการระบายสีที่แตกต่างกัน เช่น พื้นผิวที่เป็นผนัง ไม้ กระเบื้อง จะมีครบพื้นผิวที่ทำให้เห็นถึงเรื่องของกาลเวลาจากฝน ฟ้า แสงแดด ธรรมชาติ ที่ผ่านกาลเวลามานานจนเกิดเป็นพื้นผิว มอส ตะไคร่น้ำ รอยแตกของพื้นผิวที่เกิดขึ้นนั้นถ่ายทอดออกมาให้ความรู้สึกถึงวัตถุเก่าแก่ที่มีการผ่านเวลามานานมาแล้ว ซึ่งมีความงามทางธรรมชาติในอีกแบบที่พบเจอได้ยากในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าความงามจากในอดีตที่ยังคงมีอยู่ ณ ปัจจุบัน ทรายที่เกิดจากให้เห็นถึงเวลาผ่านการใช้งานที่ยาวนาน ล้วนเกิดขึ้นจากธรรมชาติทั้งสิ้น และสิ่งเหล่านี้เกิดมาโดยการค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปที่ละนิดเล็กน้อยตามกาลเวลา ซึ่งการเคลื่อนตัวไปที่ละนิดทีละนิดเปรียบกับเรื่องของสมาธิความว่างที่เห็นถึงความสุขที่แท้จริงของธรรมชาติที่เกิดขึ้น

ภาพที่ 20 ลักษณะพื้นผิวของรายละเอียดในผลงาน

การพัฒนาผลงานสร้างสรรค์

การพัฒนาการสร้างสรรค์ เป็นการนำเสนอแนวความคิด เทคนิคเฉพาะตนและประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากการสร้างสรรค์ผลงานที่ผ่านมา มีความรู้ความเข้าใจในทักษะเพิ่มมากขึ้น ทำให้ผลงานมีการพัฒนา มีการเพิ่มเติมจำนวนและรายละเอียดของตัวสถาปัตยกรรม มีการคำนึงถึงหลักองค์ประกอบทางศิลปะที่แสดงออกถึงความเคลื่อนไหวของพื้นที่ว่าง บริเวณท้องฟ้าที่มีเมฆมวลอากาศ รวมถึงพื้นที่ว่างโล่งที่ให้ความรู้สึกสบาย การใช้เส้น สี ที่ผ่านผลงานที่แสดงออกด้านความงามของสถาปัตยกรรม ที่มีความรู้สึกมันคงมีความสุข เบิกบานใจ ผ่านรูปแบบเหมือนจริง โดยใช้การถ่ายทอดที่ออกมาผ่านเรื่องราวในบริบทแวดล้อมที่เกิดขึ้น จากการควบคุมน้ำหนักของสี เส้น แสงเงา บรรยากาศความร่มรื่น สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมในธรรมชาติของทุกวันที่ยั่งยืนและสบายตาสบายใจ ในส่วนของเทคนิควิธีการเป็นการใช้จิตรกรรมเข้ามาช่วย ในบางส่วนที่ใช้สีฝุ่นและการระบายด้วยความเรียบง่ายให้สอดคล้องกับเนื้อหาแต่ยังคงเน้นความเหมือนจริงเข้าด้วยกัน แต่ยังคงพบเจอปัญหาที่ยังคงขาดวิธีการนำเสนอในการจัดองค์ประกอบการวางจุดเด่น จุดรอง ให้เด่นชัดมากขึ้น การเพิ่มเติมรูปทรง ให้ดูเป็นเอกภาพครบสมบูรณ์

ภาพผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 21 บรรยากาศแห่งความสุข หมายเลข 3

ชื่อผลงาน	บรรยากาศแห่งความสุข หมายเลข 3
เทคนิค	สีฝุ่นบนเฟรม
ขนาด	100 x 400 เซนติเมตร

ภาพที่ 22 สงบนิ่ง หมายเลข 1

ชื่อผลงาน	สงบนิ่ง หมายเลข 1
เทคนิค	สีฝุ่นบนเฟรม
ขนาด	120 x 160 เซนติเมตร

ภาพที่ 23 บรรยากาศแห่งความสุข หมายเลข 1

ชื่อผลงาน	บรรยากาศแห่งความสุข หมายเลข 1
เทคนิค	สีฝุ่นบนเฟรม
ขนาด	90 x 200 เซนติเมตร

ภาพที่ 24 บรรยากาศแห่งความสุข หมายเลข 2

ชื่อผลงาน บรรยากาศแห่งความสุข หมายเลข 2

เทคนิค สีฝุ่นบนเฟรม

ขนาด 90 x 200 เซนติเมตร

ภาพที่ 25 รายละเอียดของผลงานสร้างสรรค์

สรุปผลการวิจัย

การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ จะเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อให้มีความเข้าใจถึงลำดับกลวิธีขั้นตอน กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน และเพื่อเป็นการแสดงถึงสุนทรียของศาสนสถานในพุทธศาสนาผสมผสานกับบรรยากาศ ธรรมชาติอันงดงามในบริบทแวดล้อมที่แสนเรียบง่าย แผงไปด้วยเรื่องความงามและคุณค่าของความเป็นเอกลักษณ์ ได้แสดง ออกผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะด้วยกรรมวิธีเทคนิค จิตรกรรมมีลักษณะเหมือนจริง ที่เป็นไปอย่างมีระบบ ตั้งแต่การค้นคว้าการประมวลเพื่อจัดการความคิด ลงพื้นที่สำรวจ เก็บภาพ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ แยกแยะรูปแบบและแก้ ปัญหาต่าง ๆ เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับเนื้อหาและเป็นไปตามจุดประสงค์ ทำให้ผลงานชุดนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเรียนรู้ ทำให้ได้ความรู้จากการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ประสบการณ์ ความชำนาญ จากการได้เรียนรู้ทางด้านทัศนศิลป์ ทั้งในทางทฤษฎีและการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังได้รับการแนะนำ กลวิธีการคิด ซึ่ง นอกจากศาสตร์ทางศิลปะแล้ว ที่สำคัญยังได้ศึกษากระบวนการและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเป็นผลงานในการสร้างสรรค์ที่ สามารถเข้าใจและเรียนรู้ ถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ ที่มาที่ไปตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบันก่อนที่จะ นำเรื่องราวมาเป็นแนวคิดต่าง ๆ ในผลงาน ซึ่งทำให้ได้นำเสนอถึงเรื่องราวของสถาปัตยกรรมไทย ในรอบลุ่มทะเลสาบ สงขลา ที่มีหลากหลายรูปแบบ แต่ยังคงความเก่าแก่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบันและเป็นเอกลักษณ์ ทั้งนี้ได้ศึกษา แนว ความคิด การถ่ายทอดผลงาน ขอบเขตการสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความเด่นชัดตามรูปแบบและความต้องการที่แสดงออกไม่ว่า ทางความคิด รูปแบบ เนื้อหา เทคนิควิธีการ วิเคราะห์ผลงาน รวมถึงเพื่อพัฒนาการที่จะเกิดขึ้นจึงต้องอาศัยการศึกษาและฝึก การเพิ่มและตัดทอนรูปทรงบางส่วนเพื่อให้เกิดความลงตัวมากขึ้น จัดวางให้มีความสอดคล้องกันเพื่อให้ผลงานสมบูรณ์ อันเป็น ผลมาจากการเรียนรู้อย่างมีระเบียบแบบแผน ซึ่งจะเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะและ ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้สามารถนำไปพัฒนาในระดับสูงได้ และคาดหวังว่าจะสามารถเป็นความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจ ได้ ศึกษาถึงวิธีการทำงาน กระบวนการในการทำงานต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะได้เป็นอย่างดี เพื่อจะ สามารถสร้างผลงานศิลปะไทยให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้นไป

การอ้างอิง

- ชลุต นิมเสมอ. (2557). *องค์ประกอบของศิลปะ*. อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ปรีชา เกาทอง. (2548). *จิตรกรรมไทยวิจิตร*. คณะจิตรกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มัย ตะติยะ. (2547). *สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์*. วาดศิลป์.
- สันติ เล็กสุขุม. (2548). *จิตรกรรมไทยสมัยรัชกาลที่ 3 ความคิดเปลี่ยน การแสดงออกก็เปลี่ยนตาม*. เมืองโบราณ.
- หทัยรัตน์ บุญเนตร. (2562). *องค์ประกอบศิลป์*. โอ เอส พริ้นท์ติ้ง เฮ้าส์.

หลักธรรมาภิบาล บนฐานวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

Good Governance Based on Marriage Culture of Hmong Ethnic Groups, Tak Province

สุขเกษม ขุนทอง¹, จิดาภา คำดี², พรทิพย์ รินนาศักดิ์^{3*}, พระปลัดทัศนพล เขมจาโร⁴

Sukkasem Khoonthong¹, Chidapha Khamtue², Porntip Rinnasak^{3*}, Phrapalad Thassanapol Khemacar⁴

^{1,4} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์พิจิตร, พิจิตร, ประเทศไทย

^{1,4} Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phichit Buddhist College, Phichit, Thailand

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, เพชรบูรณ์, ประเทศไทย

² Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchabun Rajabhat University, Phetchabun, Thailand

^{3*} คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

^{3*} Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok, Thailand

Received: June 15, 2023 Revised: August 24, 2023 Accepted: September 12, 2023

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมการแต่งงานกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก จากเอกสาร และ เพื่ออธิบายหลักธรรมาภิบาล บนฐานวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก เป็นการวิจัยเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) บรรพชน ได้นำเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์มาร้อยเรียง เพื่อสร้างอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงานของสมาชิกกลุ่ม มีการสืบทอด รักษา และมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมสมัยใหม่ และ 2) วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน มีการจัดความสัมพันธ์กับระหว่างผู้นำกับสมาชิกกลุ่ม ในลักษณะความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมได้อย่างสมดุล

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม การแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

Abstract

The purposes of this article were to study the marriage culture of the Hmong ethnic group in Tak Province and to elucidate the principles of good governance that are derived from this cultural identity. This work was the document-based study and used the comprehensive content analysis. The study unveiled intriguing findings as follows. Firstly, it revealed that the ancestors of the Hmong community had passed down a wealth of historical stories, which played a crucial role in shaping and preserving the marriage culture among the group members. Furthermore, the study also highlights the inheritance, conservation and adaptability of this cultural identity in response to the evolving social context. Secondly, the analysis emphasized that the identity of the marriage culture established a balanced sense of belonging and fostered robust relationships between leaders and group members. Hence, this research provided a profound understanding of the marriage culture within the Hmong ethnic group and valuable insights into the implications for promoting effective governance practices in Tak Province.

* Corresponding author. Tel.: 0868146303

Email address: porntip.r@mail.rmutk.ac.th

Keywords: Governance, Cultural identity, Marriage culture, Hmong ethnic group

บทนำ

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้จากการวิจัยและการสร้างนวัตกรรม เพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม สามารถนำพาให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักความขัดแย้ง ความเหลื่อมล้ำ และความไม่สมดุล การพัฒนาต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอก (สังคมโลก) โดยมุ่งหมายให้สังคมไทยในอนาคตเป็นสังคมคุณภาพ สังคมที่เป็นธรรม สังคมประชาธิปไตยที่เปิดกว้าง เคารพความแตกต่างและยอมรับความหลากหลาย สร้างสังคมที่มีความเสมอภาคและความเท่าเทียม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง ประชาชนทุกช่วงวัยมีหลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรม (“ร่าง” นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ.2563-2565, หน้า 29) สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ที่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชน มุ่งให้เกิดเป็นหลักการปฏิบัติ และหลักการใช้ในการดำเนินงานทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจ โดยมุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางและให้ความสนใจถึงเรื่องของเงื่อนไข และสถานะแวดล้อมเป็นหลัก บนพื้นฐานของ “สังคมวัฒนธรรม” อย่างเป็นรูปธรรม (พิชญ บัญนิยม, 2559 หน้า 132)

“สังคมวัฒนธรรม” หรือ “ชีวิตวัฒนธรรม” คือ พลังสร้างสรรค์ที่แท้จริงของสังคม หรือที่เรียกว่า วิถีชีวิตของกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม และวัฒนธรรมในเชิงชีวิตถือได้ว่าเป็นวิถีคิด (Ways of Thinking) ของผู้คนในสังคม และวิถีคิด จึงหมายถึงองค์รวมของหลักการดำรงชีวิตของกลุ่มคนในสังคมหนึ่งๆ ซึ่งกลุ่มคนในสังคมได้สร้างสรรค์และสะสมขึ้นในความหมายที่แสดงออกถึงจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ มีการปรับตัวเข้ากับธรรมชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้น วัฒนธรรมเปรียบเสมือนพลังที่รองรับวิถีชีวิตที่มีความหลากหลายและซับซ้อนแตกต่างกันไปภายใต้เงื่อนไขและบริบทของสถานะแวดล้อม ในแต่ละพื้นที่ ขณะเดียวกันก็มีพลังเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ โดยการผลิดใหม่ของผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมวัฒนธรรม (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2563, หน้า 102-103)

มอง “สังคมวัฒนธรรม” หรือ “ชีวิตวัฒนธรรม” ในมิติทางมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของมนุษย์และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการดำรงอยู่ของตนเองในด้านวิถีวัฒนธรรมต้องอาศัยมุมมองในมิติด้านคติชนวิทยาจะช่วยสะท้อนสภาพวิถีชีวิตของคนในสังคม เพื่อกำหนดอัตลักษณ์หรือจากกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ อัตลักษณ์จะถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ที่มีติดตัวมาตั้งแต่ถือกำเนิด ที่บ่งบอกว่าตนเองเป็นใครและต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่พวกเขามีกับกลุ่มอื่นๆ ด้วย อัตลักษณ์จะอธิบายถึงการมีตัวตน ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของภาษา ตำนาน และหรือนิทานพื้นบ้าน ที่บรรพชนได้ปรุงแต่งสร้างขึ้น ดังนั้น อัตลักษณ์ จึงเป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อ เป็นปัจจัยที่เสริมอำนาจและโอกาสของการพัฒนาที่เกิดจากตัวผู้นำ (จุฑาพรรณ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2551, หน้า 60 และ ศิราพร ณ ถลาง, 2552, หน้า 34, 181)

การพัฒนาชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการเสริมพลังของชุมชนในระดับสูง ที่ให้อำนาจแก่ชุมชนในการคิด การตัดสินใจ และการปฏิบัติที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม หรือการที่ชุมชนเป็นผู้กระทำการ หลักการพัฒนา ย่อมนำไปสู่ความร่วมมือร่วมแรงใจอย่างต่อเนื่อง หรือที่เรียกว่า “การมีส่วนร่วม” ซึ่งมีสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ได้วางกรอบการมีส่วนร่วมของประชาชนใน มาตรา 43 ที่ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิ (1) อนุรักษ์ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ” (อุทัย ปริญาสุทธีรัตน์, 2561, หน้า 180) ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์เฉพาะ ซึ่งมีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด เป็นต้นว่า ความผูกพันทางเครือญาติ ศาสนา ภาษา และพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะร่วมเฉพาะของคนกลุ่มเดียวกัน และมีความเป็นพลวัตของกลุ่มคน ถึงแม้จะมีเส้นแบ่งความเป็นรูปแบบเฉพาะของแต่ละ

ละกลุ่ม แต่ก็สามารถข้ามไปมาระหว่างกลุ่มได้ และการที่สมาชิกในกลุ่มหนึ่งๆ จะบอกว่าตนเองเป็นใครนั้น ต้องขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่พวกเขามีกับกลุ่มอื่นๆ มีการแสดงออกถึงความรู้สึกร่วมกันในนิทรรศการ ผ่านเรื่องเล่าต่างๆ (ตำนานและหรือนิทานพื้นบ้าน) ที่สมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสำคัญ โดยผู้นำ จะเลือกเอาบางสถานการณ์หรือบางเรื่องที่มีนัยสำคัญ มาเป็นกรอบในการกำหนดพฤติกรรมกรรมการแสดงออกให้เป็นไปตามคาดหวังของกลุ่มตน ซึ่งเป็นปัจจัยหล่อหลอมให้เกิด “การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน” (จุฑาพรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2551, หน้า 60 ; ศิราพร ณ กลาง, 2552, หน้า 34, 181 และอุทัย ปริญาสุทธีรัตน์, 2561, หน้า 145)

การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน คือ กระบวนการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และสิทธิที่ในทุกภาคส่วนของสังคม สามารถกำหนดวิถีชีวิตในความเป็นมนุษย์ของตนเองได้อย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงทางเลือกให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้ชุมชนต่างๆ เป็นอิสระจากการครอบงำ ลดการพึ่งพา และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางเดินของวิถีชีวิตตนเองภายใต้การอยู่ร่วมกันแบบประชาสังคม ซึ่งถือว่าการสร้างสรรคต้นทางวัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่ ที่ชุมชนได้ทำตามแบบวัฒนธรรมของตนเอง เป็นการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงเสียใหม่ เพื่อตอบโต้หรือต่อสู้กับอัตลักษณ์ที่ไม่พึงปรารถนา ทั้งที่ชุมชนภายนอกหรือชุมชนอื่นกำหนดให้ นิยามให้ และยึดเหนี่ยวให้ รวมทั้งการขยายเครือข่ายจิตสำนึกร่วมอย่างใหม่ด้วย เพื่อจะได้ไม่ถูกผลักดันหรือถูกแย่งจิตสำนึก จนต้องสูญเสียอัตลักษณ์ที่ไม่พึงสูญเสียหรือถูกเบียดเบียนที่จนกลายเป็น “เป็นเขา” มากกว่า “เป็นเรา” ดังนั้น การผลิตใหม่ทางวัฒนธรรมถือว่าเป็นมิติที่สำคัญต่อการพัฒนาอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน (ประเวศ วะสี, 2547, หน้า 30 และยุคติ มุกดาวิจิตร, 2548, หน้า 55) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งคุณ มหาปัญญาวงศ์, (2550, หน้า 212) กล่าวว่า วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เป็นเครื่องแสดงถึงอัตลักษณ์ผ่านค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา และระบบสัญลักษณ์ มีการคิดสรร และเลือกหยิบยกเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆ มาตีความในลักษณะที่มีนัยสำคัญต่อชีวิตทางสังคม เพื่อสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนมากยิ่งขึ้น จึงมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับสังคม

จากเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วิถีวัฒนธรรม คือ ฐานรากที่กำหนดค่านิยมวิถีปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์และทำหน้าที่ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล มีการผลิตซ้ำ มีการปรับเปลี่ยน และหรือสร้างขึ้นใหม่ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัต ที่ต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤติ (ขัดแย้ง) สอดคล้องกับการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน กล่าวคือ การคืนอำนาจให้ชุมชนในแต่ละพื้นที่ตัดสินใจเอง เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ภายในของตนเอง เพราะคนในชุมชนรู้และเข้าใจปัญหาที่แท้จริง มากกว่าบุคคลภายนอก (นักพัฒนา) ดังนั้น การพัฒนาต้องถูกกำหนดและวางแผนงาน เพื่อจะได้แก้ปัญหาของตนเองได้ตรงประเด็น (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร, 2552, หน้า 2) ดังนั้น วิถีวัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนกลไกการบริหารการพัฒนาในลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน โดยผู้วิจัยมุ่งอธิบายตามหลักสังคมวิทยา โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ (ความเชื่อแบบดั้งเดิม) นำไปสู่การอธิบายหลักธรรมาภิบาล บนฐานวิถีวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง สำหรับเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ซึ่งมีความเป็นพหุวัฒนธรรม อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวางเลือกสำหรับการพัฒนาต่อไป

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจังหวัดตาก จากเอกสาร
2. เพื่ออธิบายหลักธรรมาภิบาล บนฐานฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

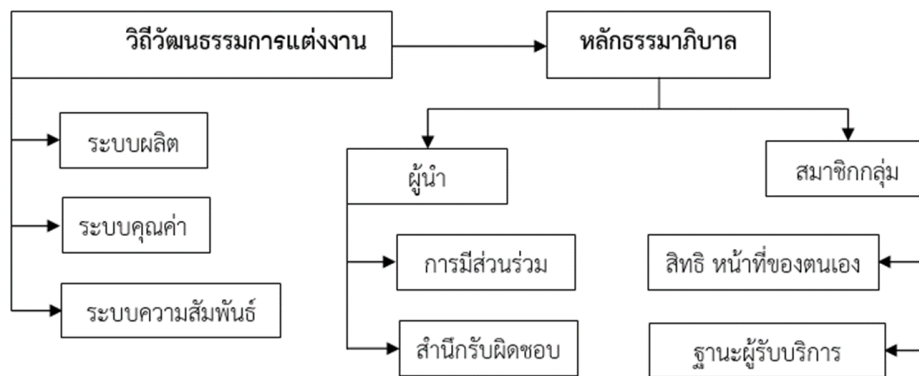
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่ให้ความสำคัญกับภาคประชาชน มุ่งให้เกิดเป็นหลักการปฏิบัติ และหลักการใช้ในการดำเนินงานทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจ เพื่อให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางและให้ความสนใจเรื่องของเงื่อนไข และสภาวะแวดล้อมเป็นหลักบนพื้นฐานของ “สังคมวัฒนธรรม” อย่างเป็นทางการ โดยมีวิถีวัฒนธรรมเป็นฐานรากที่กำหนดค่านิยมวิถีปฏิบัติของกลุ่มชาติพันธุ์และทำหน้าที่ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล มีการผลิตซ้ำ มีการ

ปรับเปลี่ยน และหรือสร้างขึ้นมาใหม่ในบริบทของการเปลี่ยนอย่างเป็นพลวัต ต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤติ (ขัดแย้ง) สอดคล้องกับการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน กล่าวคือ การคืนอำนาจให้ชุมชนในแต่ละพื้นที่ตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ภายในของตนเอง เพราะคนในชุมชนรู้และเข้าใจปัญหาที่แท้จริง มากกว่าบุคคลภายนอก (นักพัฒนา) ดังนั้น การพัฒนาต้องถูกกำหนดและวางแผนงาน เพื่อจะได้แก้ปัญหาของตนเองได้ตรงประเด็น (พิเชษฐ วรงค์เกียรติขจร, 2552, หน้า2)

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ และตัวแปรตาม ได้แก่ หลักธรรมาภิบาล ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็น 2 ประเด็น ซึ่งได้แก่ ประเด็นแรก คือ ธรรมาภิบาลของผู้นำ ประกอบไปด้วย 1) หลักการมีส่วนร่วม และ 2) สำเนียงรับผิดชอบ และในประเด็นที่สอง คือ ธรรมาภิบาลของสมาชิกกลุ่ม ประกอบไปด้วย 1) สิทธิ หน้าที่ของตนเอง และฐานะผู้รับบริการ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลบนฐานวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก เป็นวิจัยเอกสาร (เป็นส่วนหนึ่งของวิจัยเรื่อง “นิเวศวัฒนธรรมกับการพัฒนา กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจังหวัดตาก จากเอกสาร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามเหตุผล (แนวคิด, ทฤษฎี) ทางสังคมวิทยาโดยวิธีทางประวัติศาสตร์ (ความเชื่อแบบดั้งเดิม) ที่สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทางความคิดทางสังคม ความเชื่อ ผ่านเทคนิคการใช้งานวิจัย เอกสาร ตำรา คำบอกเล่า เป็นหลักในการจัดเก็บข้อมูล
2. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้ปราชญ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับ “วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน” และด้วยการคือข้อมูลกลับไปยังผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ม้งพื้นที่จังหวัดตาก
3. สรุปวิถีวัฒนธรรมการแต่งงานกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก จากเอกสาร

ขั้นตอนที่ 2 อธิบายหลักธรรมาภิบาล บนฐานวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตากโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. นำผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาอธิบายความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลใน 2 ประเด็น คือ 1) หลักธรรมาภิบาลของผู้นำ ได้แก่ 1.1) หลักการมีส่วนร่วม และ 1.2) หลักสำเนียงรับผิดชอบ และ 2) หลักธรรมาภิบาลของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ 2.1) สิทธิ หน้าที่ของตนเอง และ 2.2) ฐานะผู้รับบริการ

2. ใช้เทคนิคการอธิบาย (วิเคราะห์) ข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ได้แก่ การตีความ การจำแนกชนิดหมวดหมู่ วิเคราะห์ เปรียบเทียบลักษณะของข้อมูล การหาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์ และสร้างข้อสรุป และนำผลที่ได้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 2 คน ตรวจสอบความถูกต้อง

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ขอบเขตกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูล 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา และ 3) ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร บทความวิชาการงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นหลัก เลือกลุ่มบุคคลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง และเข้าใจถึงกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และปราชญ์ชุมชนในพื้นที่ จังหวัดตาก เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จังหวัดตาก

1.2 ตัวแปร

1.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน

1.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ หลักธรรมาภิบาล

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย

2.1 วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน ตามหลักสังคมวิทยาด้วยวิธีทางประวัติศาสตร์ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบของระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์

2.2 ผู้วิจัยมุ่งอธิบายหลักธรรมาภิบาลใน 2 ประเด็น คือ 1) หลักธรรมาภิบาลของผู้นำ (ผู้นำ หมายถึง ผู้นำสายสกุลแซ่ และผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ) ได้แก่ 1.1) หลักการมีส่วนร่วม และ 1.2) หลักสำนึกรับผิดชอบ และ 2) หลักธรรมาภิบาลของสมาชิกกลุ่ม (สมาชิกกลุ่ม หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ม้งทุกคน ที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน) ได้แก่ 2.1) สิทธิหน้าที่ของตนเอง และ 2.2) ฐานะผู้รับบริการ (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2550, หน้า 42-135)

2.3 ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่นิยม (Functionalism) และแนวคิดธรรมาภิบาลมาประกอบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่บ้านเจดีย์ไค้ ตำบลมหารวัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยใช้เกณฑ์ คือ 1) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท 2) มีการสืบทอดวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างต่อเนื่อง และ 3) เป็นหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีขนาดใหญ่ ในพื้นที่ของจังหวัดตาก

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจังหวัดตาก จากเอกสาร พบว่า บรรพชนครั้งเมื่อประมาณ 2,700 ปีก่อนคริสตกาล คนม้งอาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเหลือง (Hwang He river) และแม่น้ำเซียงเจียง (Yangtze river) และในระหว่าง 220 ปีก่อนคริสตกาลถึง 220 ปีหลังคริสตกาล และอาศัยอยู่ที่อำเภอ “ลำธารห้าสาย” (Five Streams district) ซึ่งอยู่ติดกับทิศตะวันตกของมณฑลหูหนาน (Hunan) ด้านทิศตะวันออกของมณฑลกุ้ยโจว (Guizhou) คนม้งเคยต่อต้านการขยายตัวของพวก “เฮิน” (Hia) เป็นพวกจีนโบราณอย่างทรหด ในที่สุดได้พ่ายแพ้ และถูกบังคับให้ยอมรับวัฒนธรรมของผู้ชนะ (จีน) และเมื่อประมาณปี 1644-1911 ซึ่งตรงกับราชวงศ์แมนจู (Manchus) อันเป็นราชวงศ์สุดท้ายของจีนที่ได้ใช้นโยบายกดขี่ทำให้เกิดการต่อสู้และขัดขืนประกอบกับแรงกดดันจากจำนวนประชากรที่ได้เพิ่มมากขึ้น และช่วงศตวรรษที่ 19 ทำให้คนม้ง

จำนวนมากอพยพเขาเข้ามาบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทางเหนือของประเทศเวียดนาม ลาว ไทย และพม่า (ยศ สันตสมบัติ และคณะผู้วิจัย, 2547, หน้า 37-38) ตรงกับปลายรัชกาลที่ 5 (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว “20 กันยายน 2411–23 ตุลาคม 2453) บริเวณแคว้นบ่อแก้ว ประเทศลาว เข้าประเทศไทยช่องทางของจังหวัดน่าน เข้ามหาพื้นที่ทำกินบริเวณขุนสถาน เขตอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นเขตติดต่อกับจังหวัดแพร่ และมีอพยพต่อเนื่องมาที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามลำดับ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2480-2486 ได้เดินทางมาอยู่ที่ดอยมูเซอ บ้านโละโคะ บ้านอ้อมเปี่ยม บ้านแม่กลองใหญ่ ตำบลแม่ละมั่ง อำเภออ้อมผาง จังหวัดตาก และครั้งสุดท้าย ในปี พ.ศ. 2516 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทย พรรคคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาในพื้นที่แม่กลองใหญ่ ทำให้คนม้งกลุ่มดังกล่าวต้องอพยพหนีภัยคอมมิวนิสต์เข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านเจดีย์โคะ ตำบลมทาววัน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก (สุขเกษม ขุนทอง, 2561, หน้า 78-82) และได้นำความเชื่อแบบดั้งเดิม และวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน จากบรรพชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีดำรงอยู่

ความเชื่อแบบดั้งเดิม คนม้งมีความเชื่อเรื่องผีบรรพชน และหรืออำนาจเหนือธรรมชาติที่สถิตอยู่ภายในบ้านเรือน เป็นผีประจำตระกูล จำนวน 5 ตน ได้แก่ 1) ผีสือกกล้า (xwmkab) 2) ผีเสากลางบ้าน (ncijdaab) 3) ผีประตู่หน้าบ้าน (khovroojtas) 4) ผีเตาไฟเล็ก (dab ghov cub) และ 5) ผีเตาไฟใหญ่ (dab ghovtxug) เพื่อทำหน้าที่ปกป้อง คุ้มครอง ดูแลคนในครอบครัวของตนเองให้ปลอดภัยจากภัยอันตราย ตลอดจนถึงความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของอาหาร และสัตว์เลี้ยง

ในประเด็นอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน ถือกำเนิดมาจากบรรพชนในแต่ละรุ่นได้ส่งสารผ่าน “ตำนานและหรือนิทานพื้นบ้าน” (ศุภยามานุชวิทยาสิริจร, 2547, หน้า 43-46) ดังนี้

...การกำเนิดมนุษย์และสรรพสิ่งขึ้นมานั้น ครั้งหนึ่งมนุษย์กับผีอยู่ปะปนกันอย่างแยกไม่ออก จึงมักเกิดปัญหากระทบกระทั่งกันบ่อยๆ บรรพชนม้งในตอนนี้จึงส่งจดหมายหรือกันว่าจะทำอะไรดี ในที่สุดก็ได้ข้อสรุปโดยช่วยกันไปขอคำปรึกษาจากเทวดา (saub) โดยเทวดาแนะนำว่าให้กลับมาใช้กระดิ่งตาข่ายที่ทำด้วยทองและเหล็ก (vabtshastooj, vabtshaushlau) ร่อนเพื่อแยกมนุษย์ออกจากผี เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่มีร่างกาย จึงไม่สามารถร่อนด้วยกระดิ่งตาข่าย ส่วยผีนั้นแปลงร่างได้ ก็จะถูกร่อนแยกออกไป บรรพชนม้งจึงกลับมาทำตามคำแนะนำดังกล่าว ซึ่งก็ได้ผลในการแยกมนุษย์ออกจากผี ภายหลังจากนั้นมนุษย์จึงมีชีวิตอยู่อย่างสันติสุข แต่ในระยะต่อมามีวัวปีศาจกับม้าปีศาจ (nyujciab, neesciab) มากัดกินมนุษย์จนใกล้จะสูญพันธุ์ บรรพชนม้งในสมัยนั้นจึงกลับไปกราบทูลและขอคำปรึกษาจากเทวดาอีก เทวดาจึงส่งพญารามสูร (Yawm Xob) ลงมาส่งเสียงร้องคารามเป็นทำนองเพื่อข่มขู่ และใช้ขวานหินทำผ้าผ่าเพื่อลงโทษวัวและม้าปีศาจดังกล่าว พร้อมกับจับในส่วนที่เหลือแล้วใช้เชือกผูกเอาไว้ สำหรับวัวนั้นใช้วิธีการเจาะรูจมูก (chaws neswg) เพื่อให้เชื่อง แล้วแนะนำให้มนุษย์ฝึกปรี๊ดเพื่อเอาไว้ใช้งาน กับนำมาเป็นค่าสินสอด เมื่อลูกหลานแต่งงานกัน ด้วยในสมัยนั้นยังไม่มีเงินทองใช้กัน มาถึงยุคของหญิงแก้วจ๊ะ และชายเจ้าหน้า (Nkauj Ntsuab, Txiv Nraug Nas) ซึ่งเป็นคู่สมรสชาวม้งเนื่องจากแก้วจ๊ะเป็นหญิงสาวสวยน่ารัก กษัตริย์จีนเห็นเข้าจึงเกิดความหลงใหล และพยายามใช้เล่ห์กลสารพัดอย่าง ในการที่จะให้ได้แต่งงานกับนาง ทั้งสองจึงทิ้งไร่และบ้านเมืองแล้วหนีเอาตัวรอดไปทั่วทุกมุมโลก ใช้เวลาหนีและหลบซ่อนอยู่ยาวนานถึงสามหมื่นสามพันสามร้อยปี (33,300) (pebtshiabpebvamxyoo) เมื่อทั้งสองกลับมาถึงก็พบว่าไร่และบ้านเมืองของตัวเองถูกชาวจีนแย่งชิงไปหมดแล้วด้วยความโกรธแค้น จึงไปถอนเอาขนของวัวน้ำ (plaubXibnyuj) มาอุดรูถ้ำที่เป็นทางระบายน้ำบนพื้นผิวโลก ทำให้น้ำท่วมโลก คนจีนผู้มีจิตใจโหดร้ายคดโกงจึงนำเหล็กมาทำกลอง แล้วต้อนสัตว์เลี้ยง และเก็บเอาเมล็ดพืชพันธุ์ธัญญาหารทุกอย่างเข้าไปไว้ในนั้นกับตน ส่วนคนม้งใจซื่อได้ใช้หนังสัตว์และท่อนไม้แห้งมาทำกลอง โดยมีเพียงแก้วหมักกับเจ้าหนู (Nhauj Mim, Nraug Nus) เข้าไปอยู่ในนั้น เมื่อน้ำท่วมสูงขึ้นกลองเหล็กของคนจีนจมใต้น้ำ ส่วนกลองหนังของคนม้งนั้นลอยขึ้นผิวน้ำ จนกระทั่งไปกระทบท้องฟ้า ซึ่งเป็นไต้ถุนที่อยู่อาศัยของเทวดา ครั้นเทวดาทราบว่าเกิดน้ำท่วมโลกหนัก จึงส่งพญารามสูร (Yawm Xob) ลงมาใช้เหล็กแทงผืนแผ่นดินให้ทะลุเพื่อระบายน้ำไปยังใต้บาดาล จากนั้นน้ำบนพื้นผิวโลกจึงค่อยๆ ลดลงเข้าสู่ปกติ ทั้งสองจึงกลับมาสู่พื้นผิวโลก แต่ก็ไม่พบมนุษย์ สัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตอื่นใดเหลืออยู่เลย จึงเกิดคำถามกับตัวเองว่า เป็นที่สาวกับน้องชายกัน จะแต่งงานกันได้หรือไม่ ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วใครจะเป็นผู้ให้กำเนิดลูกหลานมนุษย์เพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์อยู่ในโลกนี้ต่อไป เมื่อไปถามเทวดา เทวดาจึงแนะนำให้ทั้งสองนำไม้หินขึ้นไปบ่นยอเขา โดยฝ่ายหญิงแบบซีกล่าง ส่วนฝ่ายชายแบบซีกบน แล้วลี้

ลงเขาคอนละด้าน ถ้าไม่หินทั้งสองข้างลงมาทับกันที่เชิงเขา ก็ให้แต่งงานกันได้ เท่านั้นยังไม่พอ ให้ฝ่ายหญิงถือเข็มแล้วฝ่ายชายโยนปลายด้ายดูว่าเข้ารูเข็มหรือไม่ ถ้าเข้าจึงสามารถแต่งงานกันได้ ทั้งสองจึงกลับมาทำตามคำแนะนำของเทวดา ปรากฏว่าไม่หินทั้งสองข้างก็ลงมาทับกันที่เชิงเขา และปลายเส้นด้ายก็เข้ารูเข็มเช่นกัน จึงแต่งงานอยู่กินกันฉันสามีภรรยา จากนั้นเจ้าหมีจึงตั้งครุฑ แล้วคลอตุลออกมา ทั้งสองรู้สึกแปลกใจที่ลูกไม่มีลักษณะของความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ ไม่มีใบหน้า แขน และขา แต่เป็นรูปทรงกลมเหมือนลูกโป่งที่อ่อนปวกเปียก กลับไปมาเท่านั้น ทั้งสองจึงไปปรึกษาเทวดาในเรื่องนี้ เทวดาแนะนำให้กลับมาตัดลูกออกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย แล้วนำไปห้อยตามกิ่งไม้ใบหญ้ารอบบ้าน รุ่งเช้าขึ้นมาก็จะเกิดครอบครัวใหม่ขึ้นมามากมาย กลายเป็นต้นกำเนิดของตระกูลแซ่ต่างๆ ในการสืบทอดมนุษย์ในโลกต่อไป ทั้งสองจึงกลับมาทำตามคำแนะนำของเทวดา วันรุ่งขึ้น พบว่าแต่ละแห่งที่เอาชิ้นเนื้อไปแขวนไว้มีบ้านเกิดขึ้นหลังหนึ่ง พร้อมกับเห็นควันไฟออกมาจากหลังคาบ้าน เมื่อเข้าไปในบ้านก็พบสองสามีภรรยาอาศัยอยู่ พวกเขาแนะนำตัวเองว่าเป็นคนแซ่อย่าง แซ่ว่าง แซ่ลี แซ่ซ่ง แซ่เล่า แซ่มา ฯลฯ ตามสำเนียงที่ชาวเมืองเรียกพืชและสิ่งของแต่ละอย่างที่เขาเอาชิ้นเนื้อไปแขวน นับตั้งแต่นั้นมามนุษย์จึงกลับมาแพร่หลายอีกครั้งหนึ่ง จนกระทั่งทุกวันนี้...

จากเรื่องเล่าดังกล่าว ส่งผลให้บรรพชนดั้งเดิมได้สร้าง “กฎศีลธรรมและหรือจารีต” ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อ “ห้ามกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสายสกุลแซ่เดียวกันแต่งงานกัน จะทำให้ชีวิตคู่ไม่มีความสุข อยู่อย่างลำบาก ถึงแม้ว่าจะอยู่ต่างที่ ต่างถิ่นกันก็ตาม ให้ถือเสมือนว่าเป็นพี่น้องกัน” ผ่านบทล่านากลอนในงานแต่งงาน (ZajYdhoob) กล่าวไว้ว่า

...เมื่อพี่น้องแต่งงานกันแล้วจะไม่มีความสุขเหมือนลูกของเจ้าหมีกับเจ้าหนู กล่าวได้ว่า มนุษย์ที่เกิดมาจะไม่ไม่มีใบหน้า แขน และขา แต่เป็นรูปทรงกลมเหมือนลูกโป่ง อ่อน-ปวกเปียก และกลับไปมาเท่านั้น...

ขั้นตอนการแต่งงานเมื่อชายฝั่งที่พึงพอใจในฝ่ายหญิง ก็จะส่งผู้ใหญ่ตระกูลแซ่ของตนเอง มาสู่ขอกับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง มีการเจรจาในเรื่องของ วัน เวลา และค่าสินสอด ในประเด็นนี้เป็นเรื่องของค่าสินสอด โดยปกติคนฝั่งจะเรียกสินสอดเป็นเงินลัง จำนวน 5 แห่ง (1 ลัง = เงินบาทประมาณ 8,000 บาท) เป็นค่าน้ำนมให้กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง (สุขเกษม ขุนทอง, 2561 :89) สำหรับพิธีกรรม คือ ฝ่ายชายต้องเดินทางมาถึงบ้านของฝ่ายหญิงเพื่อทำพิธีแต่งงานให้แล้วเสร็จภายใน 1 วัน 1 คืน มีการไหว้บรรพชนประจำตระกูล (ผีเสื้อกั้ง) ในกรณีที่มีพ่อแม่ กลุ่มเครือญาติของฝ่ายชายพอจะมีฐานะหน่อยก็จะนำไปมาไหว้ญาติฝ่ายหญิง 1 คน/1 ตัว เทียบเคียงได้ ประมาณ 17 ตัว (ญาติฝ่ายหญิง มีจำนวน 17 คน) ภายในงานมีการเลี้ยงฉลอง ฝ่ายชายเตรียมหมู 1 ตัว และฝ่ายหญิงอีก 1 ตัว เพื่อใช้สำหรับจัดเลี้ยงแขกที่มาร่วมแสดงความยินดี ถ้าฝ่ายชายไม่ค่อยจะมีฐานะ ก็เพียงแค่มู 1 ตัว และไก่ อีก 4 ตัวก็ได้ เมื่อเสร็จพิธีที่บ้านของฝ่ายหญิงแล้ว จะต้องไปทำพิธีที่บ้านของฝ่ายชาย คือ การเรียกขวัญอีก 3 วัน เพื่อปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปก่อน เครื่องเซ่นไหว้มีไก่ 1 ตัว และหมู 1 ตัว มีการกล่าวอวยพรต่อหน้าบรรพชนประจำตระกูลของฝ่ายชาย อันเนื่องจากฝ่ายหญิงเมื่อออกจากเรือนจะต้องไปถือผีบรรพชนของฝ่ายชาย (แซ่ใหม่สามี) และถูกตัดออกจากตระกูลแซ่ของตนเอง ในประเด็นนี้ ถือเป็นกฎจารีตที่บรรพชนเป็นผู้กำหนด

อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน “ภาพอดีต” จะมีคำว่า “จุด” (สุขเกษม ขุนทอง, 2561, หน้า 88) หมายความว่า เมื่อเห็นหน้าเกิดชอบพอกันทั้งสองฝ่าย และหรือฝ่ายหญิงไม่ชอบก็ตาม จะชวนกันไปอยู่ด้วยกันที่บ้านของฝ่ายชาย ประมาณ 3 วัน อันเนื่องจากปัจจัย คือ ระยะทางไกลและหรือจะเป็นการจองไว้ก็เป็นได้ วันแรกที่ผู้หญิงถูกจุดไปนั้น รุ่งขึ้นวันใหม่จะมีเครือญาติฝ่ายชายเข้ามาแจ้งข่าวว่า “ขณะนี้ลูกสาวได้ไปอยู่กับผู้ชายแล้ว” โดยใช้สัญลักษณ์ คือ เอาใสบูหรือมาคล้องให้ที่มือของพ่อฝ่ายหญิง และจากนั้นอีก 2 วัน ฝ่ายชายจะพาฝ่ายหญิงกลับมาที่บ้านพร้อมกับผู้อาวุโสของสายสกุลแซ่ เพื่อ การเจรจาไกลเกลี้ย และจากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม พบว่าคนฝั่งจะมีหลักในการจัดความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของสายสกุลแซ่และระหว่างสายสกุลแซ่ : กรณีพิพาท ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว ผู้นำสายสกุลแซ่เข้ามาเจรจาท้าข้อยุติ และในกรณีนี้ฝ่ายชายจะต้องเตรียม เหล้า 1 ขวด และไก่ 1 คู่ (ตัวผู้และตัวเมีย) พร้อมเงินเพื่อเป็นค่าปรับสินไหม ต่อจากนั้นก็ต้องดำเนินพิธีกรรมให้ถูกต้องตามประเพณี

การแต่งงานตามประเพณี มีความสอดคล้องกับประเพณีการตาย กล่าวคือ เมื่อมีคนฝั่งตาย ตามความเชื่อแบบดั้งเดิม กลุ่มเครือญาติจะแต่งตัวให้กับผู้ตาย คือ แต่งกายชุดยาว และหรือชุดคนแก่ ที่คนฝั่งเรียกว่า “เค้าลัวเค้า” (สุขเกษม

ขุนทอง, 2561, หน้า 92) ซึ่งถูกกำหนดโดยบรรพชน และจากความเชื่อดังกล่าวส่งผลต่อประเพณีการแต่งกายของผู้หญิงมั่ง ทุกคนเมื่อแต่งงาน (ออกเรือน) จะต้องสวมใส่ “เค้าวัวแล้ว” โดยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ผู้หญิงมั่งที่แต่งงานตัดขาดจากสายสกุลแซ่ของบรรพชนเดิม ไปใช้สายสกุลแซ่ใหม่ของบรรพชนฝ่ายสามี

กรณีเกิดการหย่าและหรือฝ่ายสามีได้เสียชีวิตลงทำให้ฝ่ายหญิงต้องได้รับความลำบากอันเนื่องจากกลุ่มเครือญาติของฝ่ายชายไม่ต้องการและไม่สามารถอยู่ร่วมในสายสกุลแซ่ของฝ่ายชายได้ คือ ห้ามใช้สกุลแซ่จึงทำให้ฝ่ายหญิงจึงเป็นคนไร้แซ่ และในประเด็นนี้มีความสอดคล้องกับประเพณีการเกิดที่แสดงให้เห็นถึงระบบอำนาจ “ชายเป็นใหญ่ และเป็นข้างเท้าหน้า” โดยเริ่มตั้งแต่เด็กมั่งเกิดขึ้น (ความเชื่อแบบดั้งเดิม) กล่าวคือ “รกของเด็กผู้ชาย” จะต้องฝังไว้กับเสากลางบ้าน (เสาเอก) ส่วน “รกของเด็กผู้หญิง” จะฝังไว้ใต้เตียงนอนของพ่อ-แม่ (สุขเกษม ขุนทอง, 2561, หน้า 91) เพื่อเป็นการกำหนดสถานภาพกำหนดบทบาท และกำหนดหน้าที่ของเด็กมั่งที่เกิด

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเป็นพลวัต มีความเกี่ยวข้องกับ “สิทธิเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค ถือเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ที่ทำให้ผู้หญิงมั่งรุ่นใหม่ ต้องลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิจากผู้นำ ในประเด็นนี้ทำให้ผู้นำ มีการระดมความคิดเห็น อันนำไปสู่การยอมรับพร้อมทั้งสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎจารีตที่บรรพชนได้ผู้กำหนดไว้ เป็นสำนึกรับผิดชอบของผู้นำรุ่นใหม่ เป็นการวางรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสิ่งสำคัญเป็นการปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติให้เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงานส่งผลต่อประเพณี “การรับลูกสาวกลับมาอยู่กับพ่อแม่” หรือที่คนมั่งเรียกว่า “รับขวัญ” (สุขเกษม ขุนทอง, 2561, หน้า 90)

“รับขวัญ” จะต้องกระทำต่อหน้าหิ้งผีเสื้อกิ้งของสายสกุลแซ่เดิมของผู้หญิง สำหรับเครื่องเซ่นไหว้ มีไก่ 1 คู่ (ตัวผู้และตัวเมีย) เหล้าต้ม 1 ขวด และเมื่อเสร็จพิธีแล้วหญิงสาวผู้นั้น ก็สามารถกลับมาใช้แซ่ของสกุลเดิม กราบไหว้ผีบรรพชนเดิม และสิ่งสำคัญคือสามารถรวมประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่สายสกุลแซ่ของตนเองจัดขึ้น เช่น พิธีคู่-คู่ พิธีกินข้าวใหม่ และพิธีอ้วนง้วน เป็นต้น

หลังจาก “รับขวัญ” เสร็จ “ผู้นำสายสกุลแซ่” ของทั้งสองฝ่ายมาว่าความกัน (เจรจาไกล่เกลี่ย) จะกระทำในช่วงเย็น (เป็นเหตุผลเนื่องจากเวลากลางวันคนมั่งส่วนใหญ่ต้องออกไปทำไร่) เมื่อกลุ่มเครือญาติสายสกุลแซ่ของทั้งสองฝ่ายมาพร้อมแล้ว มีการพูดคุยกันเพื่อตกลงในเรื่องของการแบ่งทรัพย์สินที่ทั้งคู่ได้ร่วมกันสร้างฐานะร่วมกัน และในกรณีที่มิลูกด้วยกัน จากความเชื่อแบบดั้งเดิม คือ เด็กผู้ชายจะต้องไปอยู่กับฝ่ายพ่อเพื่อสืบสายตระกูลแซ่ต่อไป ส่วนลูกสาวจะอยู่กับแม่

สรุปผลการศึกษา พบว่า เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เปรียบเสมือน “เครื่องมือ” ที่บรรพชนได้นำมาจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน บนพื้นฐานของความเชื่อแบบดั้งเดิม เพื่อนำมากำหนดเป็น “กฎจารีต” และหรือ “กฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง” ที่มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ อย่างเป็นองค์รวม ดังนี้

ระบบผลิต พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มั่งมีวิถีการดำเนินชีวิตตามแบบอย่างที่บรรพชนเป็นผู้กำหนด พร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึก ผ่านเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ นิทานพื้นบ้านจากรุ่นสู่รุ่น มีการร้อยเรียงให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน และสิ่งสำคัญคือ ผู้นำ ได้นำแนวความคิดมีส่วนร่วมมาใช้กับสมาชิกที่ด้อยโอกาสทางสังคม (เพศหญิง) โดยการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น ผ่านกระบวนการกลุ่มของผู้นำสายสกุลแซ่ เพื่อการปรับเปลี่ยนวิถีแบบดั้งเดิมให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมจากภายนอก ในประเด็นนี้ กลุ่มสตรี (หญิงม่าย) ออกมาเรียกร้องสิทธิ เพื่อให้กลับมาใช้สายสกุลแซ่เดิม (ก่อนแต่งงาน) และการเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมในสายสกุลแซ่เดิมได้ เช่น พิธีคู่-คู่ และไม่ต้องแต่งงาน “เค้าวัวแล้ว”(เป็นชุดสำหรับคนตาย) ในพิธีแต่งงาน

ระบบคุณค่า พบว่า กระบวนการให้ความหมาย และความสำคัญของพฤติกรรมทางสังคม ผ่านการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบดั้งเดิม ส่งผลต่อการจัดระเบียบของสายสัมพันธ์ทางสังคมที่ยึดโยงสมาชิกกลุ่มให้ประกอบพิธีกรรม “การแต่งงาน” เป็นไปตามที่บรรพชนเป็นผู้กำหนด บนพื้นฐานของความเชื่อแบบดั้งเดิม มีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม และรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่ม ให้ยึดถือเป็นแนวทางเดียวกัน

ระบบความสัมพันธ์ พบว่าบรรพชนได้มอบอำนาจให้แก่ “ผู้นำ” เป็นหลักในการปกครอง เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว คือ บิดามารดาจะมีอำนาจในการตัดสินใจเป็นอันดับแรก รองลงมาที่มีอำนาจ การตัดสินใจในเพื่อน้อง ๆ และสิ่งสำคัญ คือ ผู้ชายจะมีอำนาจการตัดสินใจมากกว่าผู้หญิง มีการเชื่อมโยงมาถึงผู้นำสายสกุลแซ่ สำหรับการจัดระเบียบสังคมภายในสายสกุลแซ่ และระหว่างสายตระกูลแซ่ ตลอดจนถึงการแก้ปัญหากรณีพิพาท เช่น การกระทบกระทั่ง ทะเลาะ ภายในสายสกุลแซ่และหรือระหว่างสายสกุลแซ่

ส่วนที่ 2 ผลการอธิบายหลักธรรมมาภิบาล บนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดังนี้

บรรพชนเป็นผู้กำหนดวิถีวัฒนธรรม มีการส่งมอบจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ด้วยวิธีการทำให้เห็นและแสดงให้ดู ผ่านกระบวนการประกอบพิธีกรรมตามวงรอบของปีปฏิทิน มีการปรับตัวให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ คือ กระบวนการให้ความหมาย และความสำคัญของพฤติกรรมทางสังคม ส่งผลต่อการจัดระเบียบของสายสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิกในรูปแบบของ “การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน”

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมองว่า วัฒนธรรมการแต่งงานที่เกิดขึ้นนั้น คือ กลยุทธ์ที่บรรพชนมุ่งได้ผลตอบแทนสำหรับการจัดการตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วย วิธีคิด วิธีการ และวิธีทำ กล่าวคือ **วิธีคิด**คือกระบวนการรับรู้ในปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม จะต้องเริ่มต้นและถูกกำหนดมาจากกลุ่มของตน **วิธีการ**คือ ขั้นตอนในการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อใช้ในการอยู่ร่วมกัน จะต้องใช้วิธีการที่เกิดขึ้นจากวิถีวัฒนธรรมที่บรรพชนได้กำหนดไว้ และ**วิธีทำ**เป็นขั้นตอนของการวางแผนงาน เพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นผู้นำได้ใช้แนวคิด “การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน” มาเป็นกลไกในการขับเคลื่อน กล่าวคือ การให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงสถานะปัจจุบันที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่เป็นหลักการปฏิบัติการอยู่ร่วมกันทางสังคม เพื่อการดำเนินวิถีชีวิตอย่างเป็นปกติ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักธรรมมาภิบาลในประเด็นของผู้นำ และสมาชิก ดังนี้

1. บรรพชนได้มอบอำนาจการตัดสินใจอยู่ที่ “ตัวผู้นำ” เพื่อจัดความสัมพันธ์ในสายสกุลแซ่ และระหว่างสายตระกูลแซ่ บนพื้นฐานของอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน มีการปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมในรูปแบบของการพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชนให้แก่สมาชิกของตนเอง (ล่างขึ้นบน) ผู้นำรุ่นปัจจุบันได้ปรับตัวให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ของสังคมส่วนใหญ่ในพื้นที่ และในประเด็นนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึง “หลักการมีส่วนร่วม และหลักสำนึกรับผิดชอบ” เพื่อนำไปปฏิบัติกับสมาชิกของตนเองให้เกิดการยอมรับ ดังนี้

1.1 หลักการมีส่วนร่วม (Participation) พบว่า ผู้นำมีการส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดจากอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน มีการเปิดกว้างรับความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เสียโอกาสทางสังคม (ผู้หญิง) รับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นจากวิถีดั้งเดิมที่บรรพชนเป็นผู้กำหนด โดยผู้นำจะประชุมเพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากสมาชิก เป็นการเสริมสร้างความรักและความสามัคคี เป็นพลังที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดการยอมรับของสมาชิก ทุกคน ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของทุนทางสังคม (ความไว้วางใจ) และสามารถส่งผลต่อหลักสำนึกรับผิดชอบ

1.2 หลักสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) พบว่า ผู้นำมีการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การศึกษาภาคบังคับของภาครัฐ ส่งโดยตรงต่อระบบความเชื่อแบบดั้งเดิม และเพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ผู้นำได้เปิดรับความคิดเห็นจากสมาชิกพร้อมทั้งการปรับทัศนคติให้เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ปัจจุบัน ที่ทำให้สมาชิกทุกคนเป็นเจ้าของการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของการประกอบพิธี “การรับลูกสาวกลับมาอยู่กับพ่อแม่” (รับขวัญ) และกรณีการแต่งงานของชุดเจ้าสาวเมื่อแต่งงานแล้วไม่จำเป็นต้องใส่ชุด “เค้าล้าวแล้ว” คือ การรับรู้ถึงเงื่อนไขเรื่องของกาลเวลา และสิ่งสำคัญ คือ เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล ยอมรับกฎกติกาการอยู่ร่วมกัน อันเป็นคุณสมบัติที่ผู้นำพึงปฏิบัติถือเป็นกระบวนการร่วมสร้างอัตลักษณ์ใหม่ แบบสันติวิธี ด้วยการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายใน พร้อมกับสร้างชุดความรู้ใหม่ สำหรับบังคับใช้กับสมาชิกรุ่นต่อไปของสังคม

2. สมาชิกกลุ่ม พบว่า ผู้นำสามารถทำให้สมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติในอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีแบบดั้งเดิม เกิดการยอมรับและให้ความเคารพต่อผู้นำอย่างจริงจัง ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคม มีการตระหนักถึง “สิทธิ หน้าที่ ของตนเอง” ด้วยการแสดงตนเข้าร่วมใน “ฐานะผู้รับบริการ” ดังนี้

2.1 สิทธิ หน้าที่ของตนเอง พบว่า สมาชิกทุกคนเคารพ รัก และศรัทธาต่อผู้นำอย่างจริงใจ และสมาชิกมีความตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสายสกุลแซ่ของ ตลอดรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลต่อการรักษาและสืบทอดอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงานที่บรรพชนได้สร้างขึ้น และการได้ทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม กล่าวคือ ผู้นำมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ให้เหมาะสมและไม่ขัดต่อวิถีชีวิตอันดั้งเดิม เป็นการเติมเต็มทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของสมาชิก เกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่ กรณี : “การรับลูกสาวกลับมาอยู่กับพ่อแม่” อย่างเป็นทางการ ตลอดจนรวมถึงการแสดงตนในฐานะผู้รับบริการ

2.2 ฐานะผู้รับบริการ พบว่า สมาชิกมีการตอบสนองความต้องการของผู้นำ ในการประกอบพิธีกรรมรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นกฎระเบียบที่เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ที่ทำให้สมาชิกทุกคนเกิดการยอมรับ อันเป็นผลมาจากการปรับรื้อกฎจารีตที่เกิดจากกฎระเบียบต่างๆ (Deregulation) ที่บรรพชนเป็นผู้กำหนด เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกรุ่นใหม่ โดยยึดสมาชิกเป็นศูนย์กลางให้เป็นที่ไปเพื่อความถูกต้องสอดคล้องต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างเป็นพลวัต

สรุป “วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง” มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาลในประเด็นของ ระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เนื่องจากทั้งสามระบบมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเป็นการอธิบายถึงความมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มี “ผีบรรพชน” ร่วมกันในวิถีปฏิบัติแบบดั้งเดิม และหัวใจสำคัญ คือ ผู้นำได้สร้าง “กฎเกณฑ์การแต่งงาน” พร้อมทั้งส่งมอบวิถีวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานการจัดความสัมพันธ์ที่เกิดจาก “ผู้นำสายสกุลแซ่” ในวิถีวัฒนธรรมสามารถนำมาถักทอสายสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มทุกคนให้เกิดความรัก ความผูกพัน และสิ่งสำคัญ คือ การเปิดพื้นที่ทางสังคม ให้กับสมาชิกทุกคนได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ความเป็นหนึ่งเดียว คือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มีขนาดใหญ่บนพื้นที่จังหวัดตาก (ขุนทางสังคม) มีการแสดงออกถึงเครือข่ายการสนับสนุนซึ่งกันและกันทางสังคม และเมื่อพบว่าสมาชิกต้องเผชิญกับวิกฤติขึ้น ในห้วงเวลาของการกลับคืนสู่สภาวะปกติ ผู้นำจะสร้างความสัมพันธ์บนหลักธรรมาภิบาลเข้ามาแสดงบทบาทในฐานะของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ที่จะต้องเข้ามาดูแลสมาชิกของตนเองเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคม มีการปรับตัวให้ยอมรับในวิถีวัฒนธรรมของสังคมส่วนใหญ่ในพื้นที่

อภิปรายผล

1. วิถีวัฒนธรรมการแต่งงานกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะวางอยู่บนพื้นฐานความเชื่อแบบดั้งเดิมในผีบรรพชน มีการจัดความสัมพันธ์บนพื้นฐานของ “ความเชื่อ” (beliefs) โดย “ผู้นำ” ได้นำพาให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบ “จารีตหรือกฎศีลธรรม” ที่บรรพชนเป็นผู้กำหนด สอดคล้องกับ จูฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, (2551, หน้า 60) ที่ได้กล่าวถึงหน้าที่วิถีวัฒนธรรมสามารถนำมาอธิบายว่า “เราคือใคร บรรพบุรุษของเราเป็นใคร” และมีการอธิบายถึงสถานการณ์ และสถานภาพของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่สูงต่ำ ไม่เท่ากันเพราะเหตุใด รวมไปถึงบทบาทในฐานะที่เป็น “บพัญญู” สำหรับพฤติกรรมในการใช้ชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และความเชื่อดังกล่าว คือ ขุนทางสังคม ที่แสดงถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่จะสนับสนุนซึ่งกันและกันทางสังคม และเมื่อพบว่าสมาชิกต้องเผชิญกับวิกฤติขึ้น ในห้วงเวลาของการกลับคืนสู่สภาวะปกติ และเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อวิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน ซึ่งบรรพชนได้นำมากำหนดเป็นกฎเกณฑ์ และหรือให้ยึดถือเป็นบรรทัดฐานของตนเอง สอดคล้องกับ ศิราพร ณ ถลาง, (2559, หน้า 366, 377-378) ได้กล่าวถึงเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม จะเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่ทำให้ “มนุษย์” ต้องมีพฤติกรรมปรับตัว และเรื่องเล่าดังกล่าวส่งผลต่อการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบดั้งเดิม เป็นกระบวนการสร้างขวัญ สร้างกำลังใจ และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีดำเนินชีวิต

2. “วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง” มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาลในประเด็นของ สิทธิเสรีภาพ ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม เนื่องจากเป็นสิทธิที่เกิดจากการยอมรับของสมาชิก ให้ถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในวิถีดำรงชีวิตของกลุ่มสมาชิกอย่างมีศักดิ์ศรี สอดคล้องกับ อนิวัช แก้วจำนง, (2555, หน้า 56) กล่าวว่า มนุษย์เราแต่ละคนไม่ว่าจะเกิดมาในเผ่าพันธุ์ในฐานะอย่างไร ย่อมมีสิทธิส่วนตัวในเรื่องนั้นเกี่ยวกับกฎหมาย ความคิด ความเชื่อ การเลือกแนวทางการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว และทรัพย์สินส่วนตัวของคน ซึ่งผู้อื่นจะมาละเมิดมิได้ ในขณะที่เดียวกันการดำรงและการใช้สิทธิส่วนตัวของแต่ละบุคคลย่อมต้องไม่ส่งผลกระทบต่อหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ซึ่งหมายถึง การต้องเคารพในสิทธิส่วนตัวของกันและกัน

การจัดความสัมพันธ์บนพื้นฐานโดยระบบอาวุโสและหรือผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือ (เคารพ) คือ กระบวนการที่ทำให้สมาชิกทุกคนมีความตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสายสกุลแซ่ของตนเอง เคารพในวิถีวัฒนธรรมที่บรรพชนเป็นผู้กำหนดขึ้น และการได้ทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม ด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในการรื้อฟื้นและให้ความหมายด้วยการร่วมสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาใหม่สำหรับสมาชิกรุ่นต่อไป เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับกลุ่มสตรีที่ด้อยโอกาสทางสังคม สอดคล้องกับ ยุรรัตน์ พันธุ์ยูธา และคณะ, (2551, หน้า 81-88) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชนเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความยุติธรรม เสมอภาค และนำมาซึ่งสันติสุขของสมาชิกของตนเอง โดยการให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ทุกคนในสังคม ไม่เอาวัดเอาเปรียบ เคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ เคารพในสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน เกิดเป็นเครือข่ายการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับนิยพรธนะ (พลวัฒน์) วรรณศิริ, (2550, หน้า 260) กล่าวว่า การรับวัฒนธรรมใหม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมของสังคมส่วนใหญ่ที่แพร่กระจายเข้ามาใหม่ จึงเป็นที่ต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่กระจายรูปแบบการปกครองสมัยใหม่ย่อมก่อให้เกิดการปรับตัวของวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว

และเมื่อพบว่าสมาชิกต้องเผชิญกับวิกฤติขึ้น ในห้วงเวลาของการกลับคืนสู่สภาวะปกติ ผู้นำจะสร้างความสัมพันธ์บนหลักธรรมาภิบาลเข้ามาแสดงบทบาทในฐานะของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ “ที่มีสายสกุลแซ่เดียวกัน” ที่จะต้องเข้ามาดูแลสมาชิกของตนเองเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคม ให้ความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่ สอดคล้องกับพิชญ บัญนิย, (2559, หน้า 74) กล่าวถึงหลักการโดยทั่วไปของสิทธิมนุษยชนบุคคลจะต้องได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายบ้านเมืองอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมที่สุดและความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนที่ผู้อื่นจะล่วงละเมิดมิได้ ไม่ว่าจะในด้านชาติพันธุ์ สีผิว ภาษา ศาสนา ความคิดทางการเมือง ภูมิลำเนา และชนชั้น เป็นต้น ซึ่งเป็นเสรีภาพและเป็นสิทธิของบุคคล ย่อมเป็นไปตามความต้องการของบุคคล และมีความเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยก อันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำหรับการพัฒนาวัฒนธรรมมาภิบาล และสอดคล้องกับ สุภางค์ จันทวานิช, (2559, หน้า 168) ที่อธิบายไว้ว่า วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์สามารถถักทอจิตวิญญาณความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ทำให้กลุ่มมีความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น รู้สึกได้ถึงความเป็นที่เป็นน่อง เป็นเครือญาติ เป็นพลังแห่งเครือข่ายทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง คือ สร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวโดยใช้ความเชื่อในผีบรรพชนมาเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรม พร้อมกับอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน เป็นระบบคุณค่าที่ให้ความหมายของ “พลังที่สร้างสรรค์” เพื่อการอยู่ร่วมกัน

สรุปผลการวิจัย

วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีความสัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาลในประเด็นของ ระบบผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก เนื่องจากทั้งสามระบบมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเป็นการอธิบายถึงความมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่มี “รากเหง้าทางประวัติศาสตร์” ร่วมกันในวิถีปฏิบัติแบบดั้งเดิมและหัวใจสำคัญ คือ ผู้นำได้สร้าง “กฎจารีต” พร้อมทั้งส่งมอบวิถีวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานการจัดความสัมพันธ์ที่เกิดจาก “ระบบอาวุโส” ในอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมสามารถนำมาถักทอสายสัมพันธ์ของสมาชิกทุกคนให้เกิดความรัก ความผูกพัน และสิ่งสำคัญ คือ การเปิดพื้นที่ทางสังคม ให้กับสมาชิกทุกคนได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ความเป็นหนึ่งเดียวคือ ทูทางสังคม ที่แสดงถึงเครือข่ายการสนับสนุนซึ่งกันและกันทางสังคม และเมื่อพบว่าสมาชิกต้องเผชิญกับวิกฤติขึ้น ในห้วงเวลาของการกลับคืนสู่สภาวะปกติ ผู้นำจะสร้างความสัมพันธ์บนหลักธรรมาภิบาลเข้ามาแสดงบทบาทในฐานะของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง ที่จะต้องเข้ามาดูแลสมาชิกของตนเองเพื่อลดความขัดแย้งทางสังคม มีการปรับตัวให้ยอมรับในวิถีวัฒนธรรมของสังคมส่วนใหญ่ในพื้นที่

อภิปรายผล

1. อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงานกลุ่มชาติพันธุ์มั่งจะวางอยู่บนพื้นฐานความเชื่อแบบดั้งเดิมในผีบรรพชน มีการจัดความสัมพันธ์บนพื้นฐานของ “ความเชื่อ” (beliefs) โดย “ผู้นำ” ได้นำพาให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบ “จารีตหรือกฎศีลธรรม” ที่บรรพชนเป็นผู้กำหนด สอดคล้องกับ จุฑาพรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, (2551, หน้า 60) ที่ได้กล่าวถึงหน้าที่ของอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมสามารถนำมาอธิบายว่า “เราคือใคร บรรพบุรุษของเราเป็นใคร” และมีการอธิบายถึงสถานการณ์ และสถานภาพของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่สูงต่ำ ไม่เท่ากันเพราะเหตุใด รวมไปถึงบทบาทในฐานะที่เป็น “บัพัญญูติ” สำหรับพฤติกรรมในการใช้ชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และความเชื่อดังกล่าว คือ ทูทางสังคม ที่แสดงถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่จะสนับสนุนซึ่งกันและกันทางสังคม และเมื่อพบว่าสมาชิกต้องเผชิญกับวิกฤติขึ้น ในห้วงเวลาของการกลับคืนสู่สภาวะปกติ และเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน ซึ่งบรรพชนได้นำมากำหนดเป็นกฎเกณฑ์ และหรือให้ยึดถือเป็นบรรทัดฐานของตนเอง สอดคล้องกับ ศิราพร ณ กลาง, (2559, หน้า 366, 377-378) ได้กล่าวถึงเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมจะเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่ทำให้ “มนุษย์” ต้องมีพฤติกรรมปรับตัว และเรื่องเล่าดังกล่าวส่งผลต่อการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบดั้งเดิม เป็นกระบวนการสร้างขวัญ สร้างกำลังใจ และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีดำเนินชีวิต

2. “วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มั่ง” มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาลในประเด็นของ สิทธิเสรีภาพ ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม เนื่องจากเป็นสิทธิที่เกิดจากการยอมรับของสมาชิก ให้ถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นในวิถีดำรงชีวิตของกลุ่มสมาชิกอย่างมีศักดิ์ศรี สอดคล้องกับ อนิวัช แก้วจันทร์, (2555, หน้า 56) กล่าวว่า มนุษย์เราแต่ละคนไม่ว่าจะเกิดมาในเผ่าพันธุ์ ในฐานะอย่างไร ย่อมมีสิทธิส่วนตัวในเรื่องนั้นเกี่ยวกับกฎหมาย ความคิด ความเชื่อ การเลือกแนวทางการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว และทรัพย์สินส่วนตัวของคน ซึ่งผู้อื่นจะมาละเมิดมิได้ ในขณะเดียวกันการดำรงและการใช้สิทธิส่วนตัวของแต่ละบุคคลย่อมต้องไม่ส่งผลกระทบต่อหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ซึ่งหมายถึง การต้องเคารพในสิทธิส่วนตัวของกันและกัน

การจัดความสัมพันธ์บนพื้นฐานโดยระบบอาวุโสและหรือผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือ (เคารพ) คือ กระบวนการที่ทำให้สมาชิกทุกคนมีความตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสายสกุลแห่งของตนเอง เคารพในอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมที่บรรพชนเป็นผู้กำหนดขึ้น และการได้ทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม ด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในการรื้อฟื้นและให้ความหมายด้วยการร่วมสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาใหม่สำหรับสมาชิกรุ่นต่อไป เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับกลุ่มสตรีที่ด้อยโอกาสทางสังคม สอดคล้องกับ ยุรารัตน์ พันธุ์ยุรา และคณะ, (2551, หน้า 81-88) กล่าวว่า สิทธิมนุษยชนเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดความยุติธรรม เสมอภาค และนำมาซึ่งสันติสุขของสมาชิกของตนเอง โดยการให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ทุกคนในสังคม ไม่เอารัดเอาเปรียบ เคารพในเกียรติและศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ เคารพในสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน เกิดเป็นเครือข่ายการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับนิยพรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ, (2550 หน้า 260) กล่าวว่า การรับวัฒนธรรมใหม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมของสังคมส่วนใหญ่ที่แพร่กระจายเข้ามาใหม่ จึงเป็นที่ต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแพร่กระจายรูปแบบการปกครองสมัยใหม่ย่อมก่อให้เกิดการปรับตัวของวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว

และเมื่อพบว่าสมาชิกต้องเผชิญกับวิกฤติขึ้น ในห้วงเวลาของการกลับคืนสู่สภาวะปกติ ผู้นำจะสร้างความสัมพันธ์บนหลักธรรมาภิบาลเข้ามาแสดงบทบาทในฐานะของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีสายสกุลแต่เดียวมาดูแลสมาชิกของตนเอง เพื่อลดความขัดแย้งทางสังคม ให้มีความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่ สอดคล้องกับพิษณุ บุญนิยม, (2559, หน้า 74) กล่าวถึงหลักการโดยทั่วไปของสิทธิมนุษยชนบุคคลจะต้องได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายบ้านเมืองอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมที่สุดและความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีและสิทธิมนุษยชนที่ผู้อื่นจะล่วงละเมิดมิได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านชาติพันธุ์ สีผิว ภาษา ศาสนา ความคิดทางการเมือง ภูมิภาค และชนชั้น เป็นต้น ซึ่งเป็นเสรีภาพและเป็นสิทธิของบุคคลย่อมเป็นไปตามความต้องการของบุคคล และมีความเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยก อันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานสำหรับการพัฒนาวัฒนธรรมมาภิบาล และสอดคล้องกับ สุภางค์ จันทวานิช, (2559, หน้า 168) ที่อธิบายไว้ว่า วิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์สามารถถักทอจิตวิญญาณความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ทำให้กลุ่มมีความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น รู้สึกได้ถึงความเป็นที่ เป็นน้อง เป็นเครือญาติ เป็นพลังแห่งเครือข่ายทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง คือ สร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวโดยใช้ความเชื่อในผีบรรพชนมาเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรม พร้อมกับอธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน เป็นระบบคุณค่าที่ให้ความหมายของ เพื่อกา "พลังที่สร้างสรรค์" รอยู่ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาชุมชนที่เกิดจากพื้นฐานวิถีวัฒนธรรม สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อกระทรวงพัฒนาสังคม สำนักนายกรัฐมนตรี และจัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับจังหวัด เพื่อกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาพื้นที่บริเวณแนวชายแดน

1. การแก้ปัญหาการพัฒนาในระดับชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในภารกิจของกระทรวงพัฒนาสังคม สำนักนายกรัฐมนตรี ควรกำหนดเป็นแผนกลยุทธ์ที่อาศัยความเข้มแข็งของวัฒนธรรม และใช้ทุนทางสังคมเข้ามาเป็น กลไกเชื่อมประสานกับการพัฒนา ตลอดจนถึงและสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน
2. การกำหนดยุทธศาสตร์ในจังหวัดตาก ในพื้นที่ชายแดน มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ฉะนั้นผู้ที่ จะทำการศึกษารวบรวมหรือวิจัยควรให้ความสำคัญในเรื่องของความแตกต่างในบริบททางวัฒนธรรม และค้นหา "ระบบคุณค่า" ที่มีอยู่ในพื้นที่ พร้อมกับนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการพัฒนา
3. การกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับอำเภอ ควรมีการสร้างเครือข่ายของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ในเรื่องของการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรให้ความสำคัญในประเด็นชุดความรู้ที่มีลักษณะพื้นฐานดั้งเดิมสอดคล้องกับการทำวิจัย เรื่อง หลักสูตรท้องถิ่นบนฐาน "อัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมม้ง พื้นที่จังหวัดตาก
2. กลุ่มชาติพันธุ์ม้งมีชุดความรู้แบบดั้งเดิมซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก สอดคล้องกับการทำวิจัย เรื่อง หมู่บ้านเผ่ากระวัง (ยามชายแดน) บนฐานอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง พื้นที่จังหวัดตาก

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยและคณะขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาอย่างยิ่ง ในการตรวจสอบโครงสร้างด้านเนื้อหา ภาษา พร้อมกับให้คำแนะนำ ปรีกษา ตลอดจนการตรวจสอบปรับแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ดังนี้

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน สาขาโปรแกรมวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิเรก พันเขียว ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายแผนและวิจัย สาขาโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร-แม่สอด จังหวัดตาก

3) นางเนติกันต์ (หมี) แซ่ม้า (ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง) ผู้ช่วยนักวิจัยทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาอัตลักษณ์วิถีวัฒนธรรมการแต่งงาน

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการวิจัยเอกสาร (documentary research) ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่คุณพระศรีรัตนตรัย บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณ

การอ้างอิง

จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. (2551). *วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ดิน ปรัชญพท. (2551). *การบริหารการพัฒนา ความหมาย เนื้อหา แนวทาง และปัญหา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

นิยพรรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ. (2550). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. เอ็กสเปอร์เน็ท.

ประเวศ วะสี. (2547). *การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). หมอชาวบ้าน.

พิชญ บุญนิยม. (2559). *คุณธรรมและจริยธรรม สำหรับนักรัฐประศาสนศาสตร์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*.

ยศ สันตสมบัติ และคณะผู้วิจัย. (2547). *นิเวศวิทยาชาติพันธุ์ทรัพยากรชีวภาพและสิทธิชุมชน*. วิทอินดีเซน.

ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (บรรณาธิการ). (2549). *ตำราการแพทย์และสมุนไพร.วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์
ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*.

ยุคติ มุกดาวิจิตร. (2548). *อ่าน “วัฒนธรรมชุมชน” วาทศิลป์และการเมืองของชาติพันธุ์นิพนธ์แนววัฒนธรรมชุมชน.
ฟ้าเดียวกัน*.

ยุรรัตน์ พันธุ์ยุรา และคณะ. (2551). *หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม*. เอมพันธ์.

รุ่งคุณ มหาปัญญาวงศ์. (2550). *การประยุกต์ใช้มิติทางวัฒนธรรมกับยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนา*.

วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศิราพร ณ ถลาง. (2552). *ทฤษฎีคิดชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิราพร ณ ถลาง. (2559). *มองคิดชน เห็นตัวตน ชาติพันธุ์. ศูนย์มนุษยวิทยาสรินธร*.

ศูนย์มนุษยวิทยาสรินธร. (2547). *วาทกรรมอัตลักษณ์*. โอ.เอส.เร็นติ้งเฮาส์. (องค์การมหาชน).

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม

วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562). *“ร่าง” นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา*

วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ.2563-
2565.

สุขเกษม ขุนทอง. (2557). *รูปแบบการพัฒนาชุมชนบนฐานนิเวศวัฒนธรรมชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยง*

(ปกากะเณอ) อำเภอพบพระ จังหวัดตาก.มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สุขเกษม ขุนทอง. (2561). *แนวทางการป้องกันพฤติกรรมกาเสพติดบนฐานจารีตม้งแบบมีส่วนร่วม*

ร่วมของนักเรียนโรงเรียนบ้านเจดีย์โคะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สุรางค์ จันทวานิช. (2559). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนิวัช แก้วจำนง. (2555). *จริยธรรมทางธุรกิจ*. นำศิลป์โฆษณา.

อุทัย ปริญญาสุทินันท์. (2561). *การพัฒนาชุมชน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย: ทางเลือกหนึ่งในการพึ่งตนเองของชุมชน

Neighborhood Watch: An Alternative Way of Self-Reliance in the Community

ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช^{1*}Tassanee Lakanpichonchat^{1*}^{1*} คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย^{1*} Faculty of Social Administration, Thammasat University, Bangkok, Thailand

Received: July 17, 2023 Revised: November 2, 2023 Accepted: November 6, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้จากการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพครอบครัวในชุมชนในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดีกว่า ดำเนินงานโดยมูลนิธิเพื่อการบริหารสังคม ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม, กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวคิดการเฝ้าระวังภัยในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของตนเองและครอบครัวในชุมชน 2) เพื่อเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเสริมสร้างวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการกับสมาชิกครอบครัวในชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 2 เขต คือ เขตบางกอกน้อยและเขตปทุมวัน กำหนดคุณสมบัติเฉพาะเจาะจง คือ เป็นกลุ่มตัวอย่างของพื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งธนบุรี (เขตบางกอกน้อย) และ พื้นที่กรุงเทพมหานครฝั่งพระนคร (เขตปทุมวัน) ทั้งสองชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิตดั้งเดิมแตกต่างกันจึงน่าจะส่งผลต่อวิธีการจัดการกับปัญหาครอบครัวชุมชนต่างกัน เขตบางกอกน้อย ดั้งเดิมเป็นชุมชนเชิงการค้า ปัจจุบันถูกจัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว มีจำนวนชุมชนแออัดจัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร 23 ชุมชน เขตปทุมวันถูกจัดอยู่ในกลุ่มพื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจและพาณิชยกรรม มีจำนวนชุมชนแออัดจัดตั้ง 12 ชุมชน ชาวชุมชนในสองเขตนี้ ได้เข้าร่วมกิจกรรมในหลายโครงการของนักวิจัยจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและชาวชุมชนสนใจเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 120 คน เป็นชาวชุมชนจากสองเขตฯ ละ 20 ครอบครัว ๆ ละ 3 คน กิจกรรมโครงการประกอบด้วยทำให้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดการเฝ้าระวังภัย และการสนทนากลุ่มย่อย ผลที่ได้รับคือ ผู้เข้าร่วมโครงการในทุกช่วงวัย รับรู้สถานการณ์ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน แต่ไม่รู้จักแนวคิดและวิธีการเฝ้าระวังภัยในการจัดการกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชน ทุกกลุ่มช่วงวัยเห็นชอบด้วยกับการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานและประสานงานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องและต้องการได้รับความรู้และทักษะเพิ่มเติมในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย

คำสำคัญ: เพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย ชุมชน เครือข่ายทางสังคม

Abstract

This article was derived from the project entitled "Family Enhancement Program for Economic and Social Development for a Better Quality of Life " which was conducted by the Social Administration Foundation

^{*} Corresponding author. Tel.: 081 875 1127

Email address: tassalak@gmail.com

and supported by the Social Welfare Provision Fund and the Social Development and Welfare Department. The objectives of the project were: 1) to enhance knowledge and understanding of the concept of neighborhood surveillance for solving the families' problems in the communities and 2) to learn and exchange ideas and opinions for promoting a better quality of life. This research used a qualitative method by organizing the workshops with family members in the two districts in Bangkok Metropolitan area: Bangkok Noi district and Patumwan district. This work utilized the purposive sampling to determine the sample groups of the Bangkok area on the Thonburi side (Bangkok Noi district) and Bangkok area on the Phra Nakhon side (Pathumwan district). These two districts had different ways of life. Bangkok Noi was initially an agricultural district, but now a center of cultural preservation and tourism with a total of 23 slum communities, whereas Patumwan is a center of business and commerce where 12 slum communities exist. These participants had engaged in many activities of the research projects, so they established good relationships among one another and the community members also participated in this project as well. There were 120 participants who were selected from 20 families in the communities from those two districts; the three members each from three generations (parents, children, and relatives). The project activities included sharing knowledge and providing a better understanding of the surveillance concept in the community as well as small group discussions. The findings indicated that all participants of all ages realized the economic and social problems within their communities but they did not know about the concept and measurement of community-based surveillance. Hence, the participants all agreed to establish neighborhood watch to implement the plan and coordinate with the relevant external organizations to acquire more knowledge and skills in setting up a neighborhood watch group.

Keywords: Neighborhood Watch, Community, Social Network

บทนำ

ปัญหาอาชญากรรมในกรุงเทพมหานคร มีรากฐานมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคม โดยเฉพาะในชุมชนแออัด เพราะประชาชนมีความยากจน รายได้ไม่พอกับรายจ่าย เกิดภาวะเครียดและหาทางออกในทางที่ผิดเช่น ค้ายาเสพติด สร้างความรุนแรงในครอบครัว ก่ออาชญากรรม ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ก่อคดีอาชญากรรมทางเพศ เป็นต้น พบว่าในปี 2564 (ไทยรัฐออนไลน์, 2565) ช่วงโควิดระบอบแต่คดีอาญาไม่ได้ลดน้อยลง คดีอาญาโดยรวมในไตรมาส 3 ปี 2564 เพิ่มขึ้น 10.3% จากไตรมาสเดียวกันของปี 2563 คดีอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ คดียาเสพติด 78,329 คดี เพิ่มขึ้น 10.5% คดีเป็น 83.3% ของคดีอาญารวมโดยเฉพาะการเสพยาเสพติดมากที่สุด 52.3% และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ 12,623 คดี เพิ่มขึ้น 17.3% โดยคดีลักทรัพย์มากที่สุด 45.5% ขณะที่คดีความผิดเกี่ยวกับร่างกายและเพศ 3,085 คดี ลดลง 14.7% ด้านปัญหาซื้อขายทางออนไลน์ ตั้งแต่เดือน ม.ค.-พ.ย.2564 จากรายงานกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดีอีเอส) พบว่ามีมากถึง 33,080 ครั้ง เพิ่มขึ้นกว่า 50% จากสถิติทั้งปี 2563 ที่มีจำนวน 20,619 ครั้ง ชุมชนในเขตบางกอกน้อย และเขตปทุมวัน ส่วนใหญ่เป็นชุมชนแออัดและเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมมากเช่นกัน แม้กรุงเทพมหานครจะได้จัดตั้งบางชุมชนเป็นชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานครและสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้แก่คณะกรรมการชุมชนที่ชาวชุมชนเลือกตั้งมาบ้างแล้ว (ราชกิจจานุเบกษา, 2564) แต่ยังคงมีหลายชุมชนที่กรุงเทพมหานครมิได้จัดตั้งเป็นชุมชนตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ทำให้เป็นช่องโหว่ในการพัฒนาพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ดังนั้นหากชาวชุมชนทั้งหลายที่ได้รับการจัดตั้งเป็นชุมชนตามระเบียบ

กรุงเทพมหานครและที่ไม่ได้รับการจัดตั้งเป็นชุมชน ได้เรียนรู้วิถีแห่งการพึ่งตนเองจากแนวคิดการเฝ้าระวังภัยก็จะช่วยให้มองเห็นแนวทางในแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมของครอบครัวหรือชุมชน สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างทันต่อเหตุการณ์ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวคิดการเฝ้าระวังภัยในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวในชุมชน
2. เพื่อเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเสริมสร้างวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย

เพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย (Neighborhood Watch) เป็นแนวคิดหนึ่งที่ชุมชนนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมป้องกันภัยหรืออาชญากรรมต่างๆที่อาจเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว และชุมชน (Jaeger, 2023) ตัวอย่างเช่น ไฟไหม้ การลักขโมย การปล้นทรัพย์ ความรุนแรงในครอบครัว ผู้ป่วยจิตเวช การฆ่าตัวตาย อุบัติเหตุรถชน ฝุ่นละออง PM 2.5 ขยะเป็นพิษ น้ำเน่าเสีย เป็นต้น แนวคิดนี้ องค์การตำรวจในสหรัฐอเมริกา ได้นำมาใช้จัดกิจกรรมในการเฝ้าระวังภัยในชุมชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันจัดกลุ่มเฝ้าระวังภัยในชุมชนซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนาม Neighborhood Watch / NHW มีขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ 1) ค้นหาความสนใจร่วมในการจัดกิจกรรมเฝ้าระวังภัยในชุมชน เช่น การป้องกันปัญหาอาชญากรรม ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาจิตเวช เป็นต้น 2) ขยายผลความสนใจในการเฝ้าระวังภัย โดยใช้วิธีการเคาะประตูบ้าน จัดเตรียมและแจกจ่ายข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องในรูปแบบ แผ่นพับ ใบปลิว 3) การวางระบบติดต่อสื่อสาร เช่น การทำแผนผังเบอร์โทรศัพท์ (A phone tree) เพื่อแจ้งข่าวไปยังเพื่อนบ้านเพื่อขอความช่วยเหลือหรือแจ้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือ Hotlines ต่างๆที่เกี่ยวข้อง 4) กำหนดการประชุมตามปกติและจัดการอบรมทักษะที่เกี่ยวข้อง

ในประเทศไทย ได้นำแนวคิดเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัยมาประยุกต์ใช้ตั้งแต่ระดับชุมชน องค์การระดับชาติและองค์กรระหว่างประเทศ พอสรุปได้ดังนี้

ในระดับชุมชน ตัวอย่างเช่น จังหวัดยโสธร อำเภอป่าดัว มีสถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติด จังหวัดได้บูรณาการความร่วมมือกับสถานีตำรวจป่าดัว องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน จัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัยในรูปแบบ “โครงการหมู่บ้านสีขาว ปลอดภัย ยาเสพติด ปลอดภัย อาชญากรรม” จัดกิจกรรมและกระบวนการทำงานดังนี้ 1) ค้นหาสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่ป่าดัวเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติด 2) ประสานกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและแหล่งข่าวในการติดตามพฤติกรรมผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพื่อสอบสวน 4) จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคัดกรองประจำหมู่บ้านเพื่อดำเนินการรับสมัครครอบครัวที่จะเข้าร่วมโครงการ 5) ครอบครัวที่ผ่านการตรวจสอบคัดกรองประจำหมู่บ้าน ต้องนำเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณารับรองครอบครัวสีขาวระดับอำเภอ โดยมีนายอำเภอเป็นประธานและจะได้รับสติ๊กเกอร์ครอบครัวสีขาว 6) ทำประชาคมแยกผู้ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดออกจากผู้มีพฤติกรรมเสี่ยงเพื่อทำการปิดล้อมตรวจค้นต่อไปทุก 1-2 เดือน ทุกสัปดาห์จะมีการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดในหมู่บ้านหรือพื้นที่สงสัยว่าจะมีการรวมกลุ่มเสพยา 7) สำหรับกลุ่มที่สงสัยว่าจะมีส่วนยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดจะไม่ได้รับสติ๊กเกอร์และมีการเรียกมาทำบันทึกว่ากล่าวตักเตือนรวมถึงการใช้มาตรการทางสังคม 8) การตั้งกติกาของหมู่บ้านเพื่อจัดการกับครัวเรือนที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

ในระดับจังหวัด ตัวอย่างเช่น จังหวัดลำปาง ที่โรงเรียนทุ่งกว่าวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ได้จัดทำคู่มือการเฝ้าระวังภัยและการรายงานข้อมูลข่าวสาร (โรงเรียนทุ่งกว่าวิทยาคม, 2563) เป็นมาตรการโรงเรียนปลอดภัย (Safety School) บทเนื่องจากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมทำให้คนไทยในยุคปัจจุบันเผชิญกับ

ภาวะความเสี่ยงกับภัยต่างๆรอบตัวจึงเกิดการตื่นตัวและสนใจในการค้นหาข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาตนเองและครอบครัว การนำเสนอข่าวเด็กและเยาวชนตลอดจนบุคลากรทางการศึกษาที่ประสบภัยและได้รับผลกระทบ จึงได้รับความสนใจจากสื่อต่างๆอย่างกว้างขวาง รวมถึงการนำเสนอข่าวที่มีความรุนแรงบิดเบือนข้อเท็จจริงของสื่อส่งผลต่อความปลอดภัยของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องคอยระมัดระวัง ป้องกัน เฝ้าระวังการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเพื่อให้นักเรียนมีความปลอดภัยสูงสุด

ในระดับประเทศจนถึงระดับระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งองค์กรประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันไฟป่าระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) โดยกรมควบคุมมลพิษ (คพ.) ติดตามผลกระทบจากสถานการณ์หมอกควันข้ามแดนและระงับจุดความร้อน (Hotspot) ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านพร้อมดำเนินการประสานแจ้งเตือนสถานการณ์หมอกควันข้ามแดนไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนผ่านกลไกสำนักเลขาธิการอาเซียน เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2566 (สำนักเลขาธิการอาเซียน, 2566) ได้แจ้งยกระดับการแจ้งเตือนไปยังประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งขณะนี้อยู่ในระดับ 2 ทส.ในฐานะเป็นหน่วยงานผู้ประสานงานของประเทศไทย นายวราวุธ ศิลปะอาชา รัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สั่งการให้ คพ.ติดตามและรายงานสถานการณ์ในประเทศตามแบบฟอร์มที่สำนักเลขาธิการอาเซียนกำหนดเป็นประจำทุกวัน เพื่อให้สำนักเลขาธิการอาเซียนสรุปสถานการณ์ภาพรวมของทั้งภูมิภาคและแจ้งกลับไปยังประเทศสมาชิกให้ดำเนินมาตรการป้องกันและแก้ไขอย่างเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในระดับภูมิภาคต้องอาศัยความร่วมมืออย่างยั่งยืนจากทุกประเทศ ทั้งนี้ขอให้ประชาชนติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิดเพื่อเฝ้าระวังและป้องกันสุขภาพ ในกรณีอยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์หมอกควันข้ามแดน โดยสามารถติดตามคุณภาพอากาศได้ทางเว็บไซต์ Air4Thai.com และแอปพลิเคชัน Air4Thai

การเฝ้าระวังโรคติดต่อชายแดนเพื่อนบ้าน กรมควบคุมโรคเผยประเทศไทยมีมาตรการเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคติดต่อชายแดนอย่างเข้มงวดตามมาตรฐานสากล ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ เน้นเฝ้าระวังผู้เดินทางเข้าออกระหว่างประเทศในทุกช่องทาง ป้องกันการแพร่กระจายโรค ส่วนไข้หวัดใหญ่ระยะนี้เป็นโรคตามฤดูกาลย้ำประชาชนดูแลสุขภาพเพื่อป้องกันไข้หวัดใหญ่ทุกสายพันธุ์ โดยมีมาตรการ 1) มีระบบการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคในพื้นที่ชายแดนที่เข้มแข็ง 2) มีทีมเฝ้าระวังสอบสวนร่วมกันระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านและ 3) ด้านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎอนามัยระหว่างประเทศ 4) มีการประสานงานความร่วมมือระหว่างจังหวัดชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิดเพื่อเตือนภัยและเฝ้าระวังโรคติดต่อที่สำคัญ

จึงเห็นได้ว่า แนวคิดเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย เริ่มต้นจากการตระหนักรู้ของคนในชุมชนที่มีต่อความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชุมชน และร่วมกันคิด หาทางออกของปัญหา ร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการเฝ้าระวังภัย ซึ่งกิจกรรมมีหลายขนาด ตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด ประเทศและระหว่างประเทศ

แนวคิดเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย ยังมีความหมายครอบคลุมถึงการเฝ้าระวังภัยทางสังคมด้วย คำว่าภัยที่เป็นอันตราย (Hazard)แก่คนในสังคม อาจเป็นภัยด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านจริยธรรม รวมทั้ง ภัยทางสังคม เมื่อปี พ.ศ.2538 ได้มีการจัดตั้งองค์กร Social Watch เป็นองค์กรนอกภาครัฐ สำนักเลขาธิการสหประชาชาติและเจ้าหน้าที่ประสานงานดูแลโดยสถาบัน Third World ซึ่งมีที่นั้งระหว่างประเทศอยู่ที่เมือง Montevideo ประเทศอุรุกวัย องค์กร Social Watch มุ่งเน้นไปที่ การขจัดความยากจนและสาเหตุของความยากจน (Wikipedia,2023) จนถึงปัจจุบัน ในการจัดการประชุมนานาชาติขององค์กรสหประชาชาติที่เมือง Doha ประเทศ Qatar เมื่อ 4-9 มีนาคม 2566 หัวข้อเรื่อง LDC5 Civil Society Forum ได้มีการอภิปรายกันถึงความสำคัญของการเฝ้าระวังภัยทางสังคม ในส่วนที่3 ของการประชุม หัวข้อเรื่อง LDC – Watch, Third World Network, Social Watch and Global Policy

สำหรับประเทศไทยที่เป็นภาคีขององค์กรสหประชาชาติ ได้ดำเนินการเฝ้าระวังภัยสังคม โดย กองมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำเอกสารชื่อ

“ข่าวเดือนกัญ” (2566) เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ด้านภัยทางสังคมและแนวทางเฝ้าระวังภัยทางสังคมไว้หลากหลายประการ ไทยรัฐออนไลน์ (2566) เช่น

ข่าวเดือนกัญ ปีที่ 12 ฉบับที่ 05/2565 เดือนมกราคม เรื่อง “การดื่มสุราช่วยให้ร่างกายอบอุ่นขึ้นได้” นี่คือการเชื่อที่ผิดมหันต์ เพราะจริงๆ แล้วที่เรามีความรู้สึกวูบวาบเกิดจาก เส้นเลือดฝอยใต้ผิวหนังขยายตัวทำให้ร่างกายสูญเสียความร้อนและหนาวไปจะทำให้อุณหภูมิในร่างกายลดต่ำกว่าปกติ เมื่อเราหลับและร่างกายสัมผัสอากาศเย็นเป็นเวลานานจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เสียชีวิตได้

ข่าวเดือนกัญ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1/2563 เดือนกันยายน เรื่อง “พนันออนไลน์ ภัยร้ายใกล้เด็กยุคโซเชียล” สาเหตุที่คนเล่นการพนันออนไลน์ 1) ต้องการใช้จ่ายหรืออยากรวยทางลัด 2) เข้าถึงง่าย เล่นได้ทุกที่ทุกเวลา 3) เพื่อความบันเทิง ฆ่าโฆษณาเวลา 4) เล่นสนุกตามเพื่อน 5) โฆษณาเชิญชวนจากเน็ตไอดอล/เว็บไซต์ต่างๆ วิธีหลีกเลี่ยงการเข้าสู่การเล่นการพนันออนไลน์ 1) อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี 2) หลีกหนีจากสิ่งยั่วยุต่างๆ 3) หากิจกรรมอื่นทำร่วมกับครอบครัวหรือเพื่อน

ข่าวเดือนกัญ ปีที่ 12 ฉบับที่ 11/2565 เดือนตุลาคม หัวข้อข่าว “เฝ้าระวัง สัญญาณเตือนเสียงฆ่าตัวตาย” (ข่าวเดือนกัญ, 2023) ความว่า ป่วยซึมเศร้า เหงาสิ้นหวัง ทำให้ผู้สูงอายุฆ่าตัวตาย, อาการซึมเศร้าในผู้สูงอายุมีตั้งแต่เศร้าเล็กน้อย

2. แนวคิดการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม

การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Crime Control Through Environment Design) (ธเนศ เกษศิลป์, 2563) สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลต่อปัญหาอาชญากรรมในชุมชนโดยหลักการแล้วเป็นสิ่งซึ่งสามารถวางแผนเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อใช้เป็นมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมโดยปิดกั้นโอกาส มิให้อาชญากรเข้าถึงบุคคลหรือทรัพย์สินหรือลดช่องโอกาสในการกระทำผิดของคนร้ายให้น้อยลง ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ได้นำทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยเพื่อให้นำหลักการวางผังเมืองมาประยุกต์ใช้คำนึงถึงความสำคัญของการป้องกันควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมคือปรับสภาพแวดล้อมและใช้ประโยชน์สภาพแวดล้อมในการลดโอกาสการก่ออาชญากรรมและช่วยทำให้สภาพแวดล้อมปลอดภัยไม่มากแล้ว (ธเนศ เกษศิลป์, 2563) กล่าวคือ 1) เฝ้าระวังโดยธรรมชาติ(Natural surveillance) 2) ควบคุมการเข้าออกโดยธรรมชาติ (Natural access control) 3) แบ่งพื้นที่ให้ชัดเจน (Territorial reinforcement) 4) บริหารจัดการและบำรุงรักษา (Maintenance & management) กลยุทธ์ทั้งสี่ข้อนี้ดูค่อนข้างซ้อนและคาบเกี่ยวกันเพราะต่างอาศัยธรรมชาติของสภาพแวดล้อมมาเป็นประโยชน์ในการป้องกันอาชญากรรมจะเห็นว่าเป็นกลยุทธ์ที่แตกต่างจากระบบรักษาความปลอดภัยทั่วไป ซึ่งเน้นติดตั้งอุปกรณ์เตือนภัย กลอนล็อกปิด-เปิดประตูระบบโทรทัศน์วงจรปิด แต่ระบบรักษาความปลอดภัยของการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมกลับเน้นใช้สภาพแวดล้อมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ในทางที่ทำให้คนร้ายรู้สึกว่าเป็นเขตหวงห้ามและถูกเฝ้าระวังอยู่จึงไม่อยากจะเสี่ยงกระทำผิด

3. แนวคิดเครือข่ายทางสังคม

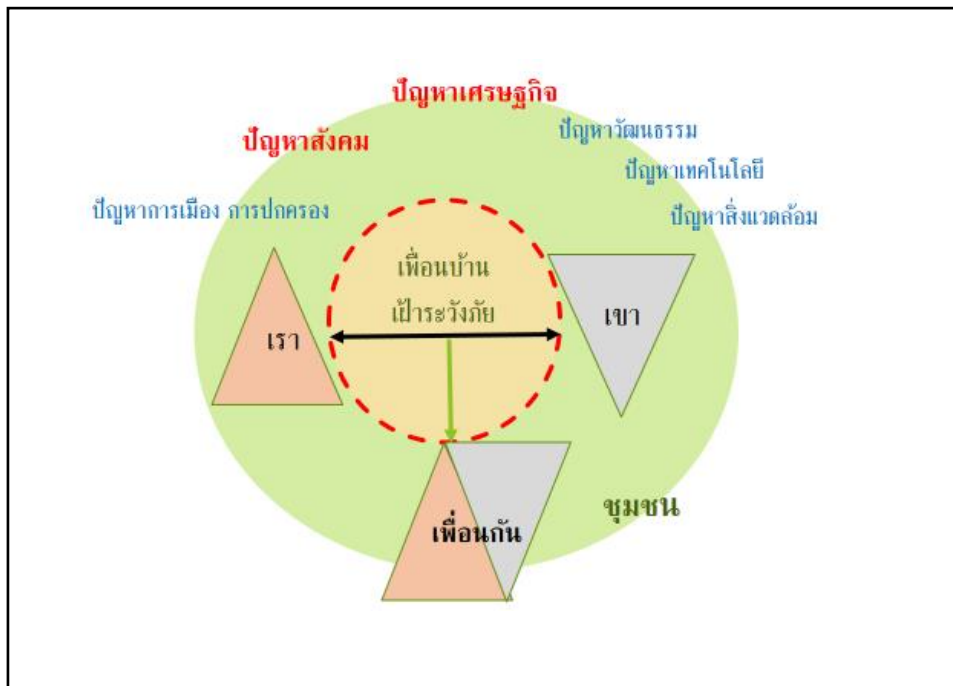
แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network Concept) มีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) โดยมีนักคิดคนสำคัญคือ Richard Emerson ซึ่งต่อยอดความคิดมาจาก George C. Homans โดยมีฐานคติ (Assumption) คือในเครือข่ายสังคมจะประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งแต่ละคนนั้น 1) มิได้เพียงบทบาทเดียวหากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายทางสังคม (ครูบ้านนอก.คอม, 2551) บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยนเพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่คาดหวังในสังคมหรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้นแต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ธเนศ เกษศิลป์ (2563) ได้กล่าวว่า ชุมชนหรือละแวกบ้านมีลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ง่ายต่อการควบคุมมีส่วนในการป้องกันชีวิตร่างกายและทรัพย์สินทั้งหมดของตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ความผูกพันทางสังคมพฤติกรรมอาชญากรรมได้ไม่ว่าจะเป็นความผูกพันต่อครอบครัว ความผูกพันต่อชุมชนที่อยู่อาศัยและความ

ผูกพันต่อสังคมโดยรวม แนวคิดชุมชนสัมพันธ์ (Park & Pongkham, 2551) ได้พยายามแสวงหาคำตอบสำหรับการป้องกันอาชญากรรมโดยมุ่งลดช่องว่างและโอกาสของการประกอบอาชญากรรมที่เกิดในชุมชน

โดยมีรากฐานแนวคิดและผลการวิจัยของนักอาชญาวิทยาในกลุ่มชิคาโกหรือสำนักนิเวศวิทยาอาชญากรรมตามหลักการของ Park R.E.สามารถสรุปโดยภาพรวมได้ว่า ลักษณะสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมซึ่งสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมเป็นแหล่งชุมชนแออัด กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีความหลากหลายถิ่นฐาน ชาติพันธุ์จะยิ่งสนับสนุนและส่งผลทำให้มีโอกาสเกิดอาชญากรรมสูงกว่าพื้นที่อื่น

ภาพที่ 1 เพื่อนบ้านเผื่อระวังภัย: ทางเลือกหนึ่งในการพึ่งตนเองของชุมชน

จากภาพนี้ แสดงให้เห็นถึง ลักษณะสำคัญของชุมชน พิจารณาตามโครงสร้างทางสังคม ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครองวัฒนธรรม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ในที่นี้ เน้นเฉพาะภัยจากปัญหาด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม สมาชิกในชุมชนคือตัวเราและเขาคือคนอื่นที่อยู่ในชุมชนจะต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันมีจิตอาสา จัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเผื่อระวังภัยในชุมชนซึ่งจะเป็นทางเลือกหนึ่งในการพึ่งตนเองของชุมชน เพื่อสรรสร้างชีวิตที่ดีกว่าและอยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข

เขตบางกอกน้อย

เขตบางกอกน้อยเป็น หนึ่งในห้าสิบเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ถือเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมทางฝั่งธนบุรี มีคำขวัญประจำเขตว่า “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงตั้งอยู่ คู่พระราชพิธี สถานีรถไฟ คลองใหญ่มีชื่อ เลื่องลือเครื่องหิน นามระบิลช่างหล่อ ลามลออวัดวา” ไทพธนูรับปี 2514 มีประกาศคณะปฏิวัติให้รวมจังหวัดธนบุรีกับจังหวัดพระนครเข้าด้วยกันเป็นนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และเปลี่ยนแปลงเป็นกรุงเทพมหานครในปี 2515 ซึ่งได้เปลี่ยนคำว่าอำเภอเป็น “เขต” และตำบลเป็น “แขวง” ดังนั้นอำเภอบางกอกน้อยจึงได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเป็น “เขตบางกอกน้อย” ปัจจุบันแบ่งเป็น 5 แขวง (เขตบางกอกน้อย, 2566) คือ แขวงศิริราช แขวงบ้านช่างหล่อ แขวงบางขุนนนท์ แขวงบางขุนศรี และแขวงอรุณอมรินทร์ มีประชากร ปี2565 จำนวน 99,729 คน มีการเพิ่มและลดประชากร –

1,782 คน อัตราความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย 8,355.58 คน ชุมชนเขตบางกอกน้อยส่วนมากเป็นชุมชนแออัด เป็นชุมชนเมืองมีจำนวนน้อยมาก

เขตปทุมวัน

เขตปทุมวันเป็นหนึ่งในห้าสิบเขตของกรุงเทพมหานคร เป็นเขตศูนย์กลางธุรกิจ การค้า การพยาบาล วัฒนธรรม การศึกษาและการทูต เป็นเขตหนึ่งที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณใจกลางที่สุดของกรุงเทพมหานคร และที่มีการคมนาคมหลากหลายช่องทาง คำขวัญเขตปทุมวัน คือ บูชาท้าวมหาพรหม ชื่นชมวังสมเด็จย่า ศูนย์การค้ามากมี ลุมพินีสวนสาธารณะ ศิลปะมวยไทย สถานีรถไฟฟ้าหัวลำโพง เชื่อมโยงรถไฟฟ้า สถานศึกษาเลื่องชื่อ นามระบือจุฬาลงกรณ์ (เขตปทุมวัน, 2566) เขตปทุมวันตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของฝั่งพระนคร มีอาณาเขตติดต่อกับเขตต่างๆ ดังนี้ 1) ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตดุสิตและเขตราชเทวี มีคลองมหานาคและคลองแสนแสบเป็นเส้นแบ่งเขต 2) ทิศตะวันออก ติดต่อกับเขตวัฒนาและเขตคลองเตย มีขอบทางรถไฟสายแม่น้ำปากตะวันตกเป็นเส้นแบ่งเขต 3) ทิศใต้ ติดต่อกับเขตสาทรและเขตบางรัก มีถนนพระรามที่ 4 เป็นเส้นแบ่งเขต 4) ทิศตะวันตกติดต่อกับเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย มีคลองผดุงกรุงเกษมเป็นเส้นแบ่งเขต เขตปทุมวันแบ่งออกเป็น 4 แขวงคือ แขวงรองเมือง แขวงวังใหม่ แขวงปทุมวันและแขวงลุมพินี มีอัตราความหนาแน่นประชากรเฉลี่ย (ธันวาคม 2565) 4,880.39 มีการเพิ่มและลดประชากร – 919 คน มีจำนวนชุมชนแออัดจัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ กำหนดขอบเขตด้านการพัฒนาศักยภาพครอบครัวในชุมชนในการจัดการปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมเพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดีกว่าในเขตปทุมวันและเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากประชาชนในชุมชน เขตปทุมวันและเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร มีเกณฑ์ดังนี้ 1) เลือกพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครฝั่งธนบุรี 1 เขต และฝั่งพระนคร 1 เขต 2) มีจำนวนชุมชนแออัดมาก 3) ประชาชนมีปัญหารายได้น้อยไม่พอกับรายจ่าย หรือมีปัญหาความไม่ปลอดภัยในครอบครัวและชุมชน 4) เคยร่วมกิจกรรมโครงการต่างๆที่นักวิจัยลงพื้นที่อันมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 5) เป็นบุคคลที่สนใจเข้าร่วมโครงการ

ผู้เข้าร่วมโครงการจำนวนทั้งสิ้น 120 คน เลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากเขตบางกอกน้อยและเขตปทุมวัน เขตละ 20 ครอบครัว รวม 40 ครอบครัว แต่ละครอบครัว ประกอบด้วยสมาชิก 3 ช่วงวัย คือ วัยพ่อแม่ วัยลูก/หลาน วัยปู่ย่า/ตายาย/ญาติ

ในกรณีที่ครอบครัวไม่มีสมาชิกทั้ง 3 ช่วงวัย จะถูกคัดออกไม่รับเข้าร่วมโครงการเพราะความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นจุดสำคัญในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

- 1) ใบสมัครของผู้เข้าร่วมโครงการ ระบุ ชื่อ ที่อยู่ จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพ รายได้ ปัญหาเดือดร้อนในครอบครัว ปัญหาที่พบในชุมชน
- 2) แบ่งกลุ่มย่อย ตามช่วงวัย 3 กลุ่ม และรวมทุกช่วงวัย 1 กลุ่ม มีวิทยากรกระบวนการประจำกลุ่มๆละ 2 คน เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้สมาชิกกลุ่มแสดงความคิดเห็น ตามประเด็นการสนทนากลุ่ม
- 3) กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม ได้แก่ สภาพปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคม, วิธีการที่ชุมชนแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในครอบครัวและชุมชน, และแนวทางแก้ไขปัญหานั้นในอนาคต
- 4) การจัดกลุ่มข้อมูลและวิเคราะห์เนื้อหา ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์โครงการข้อที่ 1 เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแนวความคิดการเฝ้าระวังภัยในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวในชุมชน

นักวิจัยได้บรรยายให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการใช้แนวความคิดการเฝ้าระวังภัยในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวในชุมชน รวมทั้งการให้ข้อมูลการเข้าถึงบริการสังคมตามสิทธิสวัสดิการประชาชน เช่น บริการสายด่วน hotlines ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง การจัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย การจัดทำแผนและวิธีดำเนินงาน เจ้าหน้าที่กลุ่ม การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกลุ่มเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัยมาก่อน สิ่งที่ทำคือ การให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้าเท่าที่เคยมิประสบการณ เช่น การทะเลาะวิวาทในครอบครัวหรือในชุมชน ก็มีเพื่อนบ้านใกล้เคียงมาช่วยห้ามปราม หรือแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาจับกุม ไม่มีการเฝ้าระวังภัยล่วงหน้าว่าจะเกิดภัยอันตรายใดตามมาจากสถานการณ์ปัญหาที่พบและเตรียมการป้องกันไว้ล่วงหน้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเครือข่ายทางสังคม (ธเนศ เกษศิลป์, 2563) ที่คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันช่วยเหลือกัน แต่ถ้าชุมชนมีข้อจำกัดในความรู้และประสบการณ์ ก็ทำให้การช่วยเหลือนั้นๆไม่เป็นผลสำเร็จ

ดังนั้น ผู้เข้าร่วมโครงการทุกช่วงวัย มีความสนใจในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัยอย่างเป็นทางการมากกว่าการใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีต่อกันในครอบครัวและชุมชน ในการแก้ปัญหาเพียงเฉพาะหน้า ผู้เข้าร่วมโครงการให้ความสนใจในกระบวนการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัยและต้องการเพิ่มเติมความรู้ ทักษะในการทำงานและการเข้าถึงสิทธิรับบริการสวัสดิการประชาชน รูปแบบการทำงานให้ช่วยเหลือ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง และการจัดทีมงานกลุ่มเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัยที่เป็นสมาชิกในชุมชนเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

ตามวัตถุประสงค์โครงการข้อที่ 2 เพื่อเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเสริมสร้างวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า

ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ข้อนี้ นักวิจัยได้แบ่งผู้เข้าร่วมโครงการออกเป็น 3 กลุ่มตามช่วงวัย คือ กลุ่มพ่อแม่ กลุ่มลูกหลาน กลุ่มญาติ ส่วนอีก 1 กลุ่ม เป็นการรวมสมาชิกทุกช่วงวัย มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ใน 1) การรับรู้สภาพปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในครอบครัวและชุมชน 2) วิธีการที่ชุมชนจัดการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นและ 3) แนวทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้นในอนาคต โดยมีวิทยากรกระบวนการกลุ่มละ 2 คน ทำหน้าที่ให้ความรู้เพิ่มเติมและอำนวยความสะดวกในการแสดงความคิดเห็นตามประเด็นการสนทนากลุ่มและการนำเสนอผลการสนทนากลุ่มต่อที่ประชุมใหญ่ พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมของครอบครัวในชุมชน

ครอบครัวในชุมชน	สภาพปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคม	วิธีการที่ชุมชนแก้ไขในปัจจุบัน	แนวทางแก้ไขในอนาคต
1) กลุ่มพ่อแม่ (กลุ่มพ่อแม่)	วัยรุ่นจับกลุ่มมั่วสุมเสพติด ประพฤติน่าไม่เหมาะสม	ว่ากล่าวตักเตือน ใช้คำพูดที่ดี ด้วยความเข้าใจอันดี	-ขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดนำครอบครัวเข้าร่วมโครงการต่างๆ เพื่อปรับความคิด พ่อแม่และเด็ก

<p>2) กลุ่มลูกหลาน (กลุ่มเด็กน้อย)</p>	<p>ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท ขยะ การลักขโมย การค้า มนุษย์ การข่มขืนอนาจาร ตลาดมืดออนไลน์ ขาดพื้นที่เล่น</p>	<p>รณรงค์ไม่ใช้ยาเสพติด : การ ใช้เสียงตามสาย การให้ ความรู้ ช่วยกันแยกขยะ recycle – reuse, การให้ เพื่อนห้าม แจ้งผู้ใหญ่/ ตำรวจ ให้กวดขันมากขึ้น ติดกล้องวงจรปิด เลี้ยงสุนัข ตัดขยะออกจากคลอง แจก ทรายฆ่ายุง ให้พยาบาล ตรวจสุขภาพ ให้ผู้ใหญ่ชวน เด็ก เยาวชนทำกิจกรรมใน ศูนย์เยาวชนมากขึ้น</p>	<p>-ให้ใช้ยาเสพติดให้เป็น ประโยชน์ทางการแพทย์ -หากิจกรรมเพื่อใช้เวลาว่าง ให้เป็นประโยชน์ -บังคับใช้กฎหมายให้มากขึ้น -ช่วยกันสอดส่องดูแล แจ้ง ผู้ใหญ่ รั้วและดูแล</p>
<p>3) กลุ่มสามวัย (กลุ่มสามวัยใจกล้า)</p>	<p>ปัญหาเรื่องผู้หญิงและเด็ก ปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัว ปัญหาการท้องไม่ พร้อม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการถูกละเมิดที่อยู่อาศัย ปัญหาน้ำท่วมขัง ปัญหาน้ำรอ การระบาย ปัญหาการสัญจร และการจราจร</p>	<p>-ปัญหาในครอบครัวใช้การ สร้างความเข้มแข็งของ สถาบันครอบครัว ได้แก่ การดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดกัน ให้มากขึ้นในวันอาทิตย์ที่ถือ เป็นวันครอบครัว จัด กิจกรรมชุมชนในวันสำคัญ ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มากขึ้น -ปัญหายาเสพติด แก้ไขโดย ส่งเสริมอาชีพและรายได้ -ผู้ เสพติดเป็นผู้ป่วยประสานส่ง ต่อเพื่อการบำบัดรักษา</p>	<p>-ทำกิจกรรมกลุ่มในชุมชน (ยาเสพติด) ด้วยความสมัคร ใจ - เพื่อนช่วยเพื่อน ให้เวลา และสร้างโอกาส สร้างอาชีพ สร้างพื้นที่ทางสังคม - ทำหนังสือถึงหน่วยงาน เกี่ยวข้องแก้ปัญหาจราจร -การรับรู้สิทธิเบื้องต้นของ ประชาชน -การช่วยเหลือ กันในครอบครัวและชุมชน -การสร้างแรงบันดาลใจ การมองเห็นสถานการณ์ จริง -การเปิดใจคุยกัน</p>
<p>4) กลุ่มผู้สูงวัย (กลุ่มผู้สูงวัย สบายทุกวัน)</p>	<p>ปัญหาด้านเศรษฐกิจ: ตกงาน เลือกงาน ไม่มีที่ค้าขาย ไม่มี ตลาดรองรับ ปัญหาด้านสังคม: ความ รุนแรงในครอบครัวและ ชุมชน คนเร่รอน ยาเสพติด (กัญชา กระท่อม ยาไอซ์ ยาบ้า) การรับจ้างเดินยา การ ทวงหนี้ อาชญากรรม การติด เกมส์ของคนทุกเพศ ทุกวัย</p>	<p>-ขายออนไลน์ -หยุดผลิต -ชุมชนใช้การกั๊ยืมเงินใน ระบบจากธนาคารออมสิน และ ธกส.รวมทั้งกู้นอก ระบบเพื่อใช้ในการประกอบ อาชีพและการศึกษา</p>	<p>-ทำโครงการแก้ไขปัญหา ต่างๆในชุมชนจาก หน่วยงานรัฐและเอกชน -เรียกร้องให้ กทม.จัด ระเบียบสถานที่ค้าขาย เพื่อ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ สวยงามได้ประโยชน์ทุกฝ่าย</p>

จากตารางพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการในช่วงวัยต่างๆ คือวัยพ่อแม่ วัยลูกหลาน วัยปู่ย่าตายาย/ ญาติ มองเห็นสภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมที่ใกล้เคียงกัน แต่ละกลุ่มมีวิธีการแก้ไขตามสภาพ บทบาทและประสบการณ์ที่มีอันจำกัดของตนเอง แผนการแก้ไขในอนาคต เห็นว่าควรเพิ่มประสิทธิภาพของงานที่ทำอยู่ แต่บางปัญหาที่เกินกำลังของตนและชุมชน หน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาดูแล อย่างไรก็ตาม พิจารณาได้ว่า ผู้เข้าร่วมโครงการได้ใช้ชุมชนสัมพันธ์หรือความผูกพันที่มีต่อกันในครอบครัว ชุมชนและสังคม เป็นทุนเดิมในการจัดการกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ความคิดเห็นที่เพิ่มเติมคือ ความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน แสวงหาความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานภายนอกมากขึ้น เพื่อการแก้ไขปัญหาระยะยาวและสรรค์สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า

อภิปรายผล

ผู้เข้าร่วมโครงการมีความคิดในการจัดการกับปัญหาด้านสังคมสอดคล้องกับการใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (ธเนศ เกษศิลป์, 2563) โดยใช้ความผูกพันทางสังคมที่มีต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม เช่น การให้คำแนะนำปรึกษา ว่ากล่าว ตักเตือน การช่วยเหลือทางการเงิน การประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจ ยังคงช่วยเหลือตนเองในการเปลี่ยนอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ แต่ไม่ประสบความสำเร็จนัก เพราะขาดความรู้ ทักษะ และข้อจำกัดของระเบียบราชการ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาแก้ไข ผู้เข้าร่วมโครงการเดิมยังไม่มีแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเผ่าะวังภัย สอดคล้องกับแนวคิดเพื่อนบ้านเผ่าะวังภัย (Jaeger, 2023) ที่กล่าวว่าคนในชุมชนไม่จำกัดเพศ วัย ควรร่วมมือกันทำงาน มีแผนการประชุมพบปะกันสม่ำเสมอ วางแผนดำเนินงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและทำงานร่วมมือกันทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และมีการติดตามประเมินผลงาน

สรุปผลการวิจัย

ผู้เข้าร่วมโครงการทุกช่วงวัย มีความสนใจในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเผ่าะวังภัยอย่างเป็นทางการมากกว่าการใช้ความผูกพันทางสังคมที่มีต่อครอบครัว ในชุมชนที่เป็นแบบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้นและสนใจในการเพิ่มเติมความรู้และทักษะในกระบวนการจัดตั้งกลุ่มเพื่อนบ้านเผ่าะวังภัย การเข้าถึงสิทธิรับบริการสวัสดิการประชาชน รวมทั้งรูปแบบการทำงาน ประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกชุมชน ทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมและกรุงเทพมหานคร ควรสนับสนุนการให้ความรู้แก่ประชาชนตามแนวคิดเพื่อนบ้านเผ่าะวังภัยมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดภาวะครอบครัวอบอุ่นชุมชนเข้มแข็งสามารถป้องกันภัยและลดปัญหาความเดือดร้อนของครอบครัวและชุมชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร ผู้เข้าร่วมโครงการจากเขตปทุมวันและเขตบางกอกน้อย รวมทั้งคณะกรรมการบริหารของมูลนิธิเพื่อการบริหารสังคม (องค์การสาธารณประโยชน์) ที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพครอบครัวในชุมชนในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดีกว่า ครั้งนี้ จึงกระทั่งประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

การอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2566). ทส.เผ่าะวังหมอกข้ามแดน / การจัดการคุณภาพอากาศและเสียง. <https://www.pcd.go.th/a> กองนโยบายและแผนงาน สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร. (2561).ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชน

- และกรรมการชุมชน พ.ศ. 2561. <https://webportal.bangkok.go.th/upload/user/00000063/Service/Communication/f8.pdf>
- การเฝ้าระวังภัยและเตือนภัยทางสังคม. (2566). [https:// dsdhs.m-society.go.th/รายงานการเฝ้าระวังสถาน.](https://dsdhs.m-society.go.th/รายงานการเฝ้าระวังสถาน.)
- ข่าวเตือนภัย. (2566). กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์: การเฝ้าระวังและเตือนภัยทางสังคม. [https:// www.m-society.go.th](https://www.m-society.go.th)
- เขตบางกอกน้อย. (2566). เขตบางกอกน้อย. <https://th.wikipedia.org/wiki/เขตบางกอกน้อย.>
- เขตปทุมวัน. (2566). เขตปทุมวัน. <https://th.wikipedia.org/wiki/เขตปทุมวัน.>
- ครุบ้านนอก. คอม. (2551). สถานภาพองค์ความรู้ของแนวคิดเครือข่ายทางสังคม (State of Knowledge of Social Network Concept). <https://www.kroobannok.com>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2566). สธ.เตือนภัยเจ็บ โรคมึนเศร้า ถึงขั้นฆ่าตัวตาย. <https://www.thairath.co.th.>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2565). กะเทาะปัญหาอาชญากรรมปี 64 ฟุ้งไม่หยุด ภัยสังคมซ้ำเติมประชาชนหลังโควิด. <https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2262011>
- ธเนศ เกษศิลป์. (2563). ชุมชนแออัด-สถาบันเทิง เสี่ยงภัยอาชญากรรม. <https://www.thairath.co.th/news/society/1791231>
- มูลนิธิเพื่อการบริหารสังคม. (2562). โครงการพัฒนาศักยภาพครอบครัวในชุมชนในการจัดการกับปัญหาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดีกว่า. สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพมหานคร.
- โรงเรียนทุ่งกว่าวิทยาคม. (2563). การเฝ้าระวังภัยและการให้ข้อมูลข่าวสาร. <http://www.sesalpln.go.th/wp-content/uploads/2021/10/.....pdf.file>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2564). ระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน พ.ศ.2564. หน้า 9 เล่ม 138 ตอน พิเศษ 114 ง ราชกิจจานุเบกษา 27 พฤษภาคม 2564.
- สำนักเลขาธิการอาเซียน.(2566). กรมควบคุมมลพิษ: ทส.เฝ้าระวังหมอกควันข้ามแดนประสานประเทศเพื่อนบ้านผ่านสำนักเลขาธิการอาเซียน https://www.pcd.go.th/pcd_news/28808
- Jaeger, S. (2023). How to Form a Neighborhood Watch. Social Activism: Volunteer and Community Service. <https://wikihow.com/ Form-a-Neighborhood-Watch>
- National Neighborhood Watch. (2023). Individual and Family Self- management Theory (IFSMT). <https://www.nnw.org>
- Park & Pongkham. (2551). การจัดการตนเองของชุมชนและ ท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Social Watch. (2023). Social Watch - Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/social_watch
- Social Watch. (2023). What is Social Watch?. <https://www.socialwatch.org>

การผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่อง การทำลูกประคบสมุนไพร

The Television Documentary Production for Public Relations on Making Herbal Medicine Balls

นภัสสร เอมาวัดณ์¹, จุฑารัตน์ ทองหล่อ², ทิฐฐาน เนียมชู้ชุ่น^{3*} และ ปริญา สัญญะเดช⁴

Napassorn Amavat¹, Jutharat Thonglor²,

Thittahn Neamchuchuen^{3*} and Parinya Sanyadej⁴

^{1,2,3*,4} หลักสูตรสาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลและสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

^{1,2,3*,4}Digital Media and Mass Communication Technology Program, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok, Thailand

Received: August 8, 2023 Revised: November 1, 2023 Accepted: November 6, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร และ 2) ศึกษาความพึงพอใจต่อสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร ดำเนินการผลิตสารคดีโทรทัศน์ หลังจากนั้นนำ สารคดีโทรทัศน์ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเนื้อหา ด้านการดำเนินเรื่องในเชิงสารคดี และด้านการตัดต่อ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นดำเนินการประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 100 คน จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางหาโรยามาเน่ ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการประเมินคุณภาพของการผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพรโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.19 โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า เนื้อหาดี การนำเสนอไม่น่าเบื่อ การตัดต่อกระชับเข้าใจง่าย 2) ผลการประเมินความพึงพอใจหลังการรับชมสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพรจากกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.53 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.= 0.05

คำสำคัญ: สารคดีโทรทัศน์ การทำลูกประคบสมุนไพร

Abstract

This research aims to 1) produce a television documentary for public relations on the making of herbal medicine balls and 2) study satisfaction with the documentary for public relations on the making of herbal medicine balls. After the production, the television documentary was provided to experts for quality assessment in three aspects: content, narrative execution, and editing. Experts' feedback was gathered to make revisions. Subsequently, the satisfaction level was assessed among a sample group of 100 tourists who visited the Bang Nam Phueng Floating Market in Bang Nam Phueng Sub-district, Phra Pradaeng District,

* Corresponding author. Tel.: 081 819 1175

Email address: thittahn.n@mail.rmutk.ac.th

Samut Prakan Province. According to the Taro Yamane sampling table, the results revealed that: 1) The expert evaluation of the quality of the documentary for public relations on making herbal medicine balls averaged a high level, with an overall mean ($\bar{x}$) of 4.96 and a standard deviation (S.D.) of 0.19. Experts agreed that the content was excellent, the presentation was engaging, and the editing was clear and concise. 2) The post-viewing satisfaction assessment of the documentary for public relations on making herbal medicine balls, conducted with the sample group, revealed a high level of satisfaction, with a mean ($\bar{x}$) of 4.53 and a standard deviation (S.D.) of 0.05.

Keywords: TV documentary, herbal medicine balls, herbal

บทนำ

ภูมิปัญญาชาวบ้านของประเทศไทยเกี่ยวกับสมุนไพรนั้นมีมานาน แต่การจดบันทึกข้อมูลอาจเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยที่ประเทศไทยได้เริ่มมีการประดิษฐ์อักษรขึ้นเองในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ข้อมูลที่เกี่ยวกับการจดบันทึกสูตรยาสมุนไพรต่าง ๆ นั้น ไม่ปรากฏหลักฐานที่เด่นชัดว่าได้เริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อไร ในอดีตประเทศไทยหรือประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว กัมพูชา และพม่า นั้นไม่มียาแผนปัจจุบันใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ เหมือนกับในปัจจุบัน ดังนั้นคนไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้ใช้สมุนไพรเป็นหลักในการรักษาโรคต่าง ๆ กล่าวได้ว่าสมุนไพรนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่ในอดีต คำว่าสมุนไพรนั้นทุกคนเข้าใจว่าเป็นพืชต่าง ๆ ที่ใช้ในการรักษาโรค อย่างไรก็ตามสมุนไพรนั้นยังรวมถึงสัตว์บางชนิด เช่น น้ำมันเลียงผา หรือ คางคก (มีสารพิษ ใช้เป็นสมุนไพรของจีน) สมุนไพรบางชนิดเป็นประเภทแร่ธาตุ เช่น ดีเกลือ จุนสี และสารส้ม (ประสาธ กิตตะคุปต์, 2565) ภูมิปัญญาไทยแสดงให้เห็นถึงการนำสมุนไพรไปใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเป็นอาหาร เป็นยา หรือเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันการใช้สมุนไพรได้รับความนิยม จากประชาชนมากขึ้น ซึ่งการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรด้วยองค์ความรู้ ที่ถูกต้องนั้นมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับการส่งเสริมให้มีการใช้สมุนไพรอย่างถูกต้อง ความรู้เกี่ยวกับการปลูกสมุนไพร การแปรรูปให้สะอาด ปลอดภัย รวมถึงควบคุมคุณภาพ มาตรฐาน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องรวบรวมและเผยแพร่สู่ประชาชน ผู้สนใจให้กว้างขวาง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2557)

ลูกประคบสมุนไพรเป็นภูมิปัญญาไทยที่มีมาแต่โบราณ เป็นการนำสมุนไพรพื้นบ้านเฉพาะชนิดแต่มีความหลากหลายในสรรพคุณที่เป็นประโยชน์ทางบรรเทาอาการของร่างกายเบื้องต้น โดยทั่วไปลูกประคบมีพืชสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหยและสารสำคัญซึ่งมีสรรพคุณผ่อนคลาย และช่วยบรรเทาอาการต่าง ๆ ของร่างกายเป็นส่วนประกอบ สมุนไพรที่ใช้เป็นหลักอย่างน้อย 3 ชนิดได้แก่ ไพล ขมิ้นชันและตะไคร้ และมีการผสมสมุนไพรชนิดอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ผิวมะกรูด ใบมะขาม ใบส้มป่อย การบูร พิมเสน แล้วนำสมุนไพรมาบดและห่อรวมกันด้วยผ้าดิบหรือผ้าฝ้าย แล้วมัดให้แน่นเป็นลูกกลม ๆ นำไปนึ่งให้อุ่น ๆ วางประคบตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ช่วยลดอาการปวดเมื่อย และคลายกล้ามเนื้อ นอกจากนี้กลิ่นของน้ำมันหอมระเหยในสมุนไพร การบูร และพิมเสน ช่วยเพิ่มการไหลเวียนของเลือด ทำให้ร่างกายรู้สึกสดชื่น ผ่อนคลายความเครียดในแต่ ละภูมิภาคของประเทศจะใช้สมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ มาเป็นส่วนประกอบจึงก่อให้เกิดความหลากหลายของสูตร ส่วนผสมลูกประคบสมุนไพร แต่ในด้านมาตรฐานแล้วจะถือว่า ลูกประคบสมุนไพร มี 2 แบบ คือ ลูกประคบแบบสมุนไพรสด และลูกประคบจากสมุนไพรที่ผ่านการทำให้แห้ง (จิตต์เรขา ทองมณี, 2548) การผลิตลูกประคบจากสมุนไพรที่ผ่านการทำให้แห้ง แล้ว มีวิธีการทำไม่ยุ่งยากและสามารถ เก็บลูกประคบไว้ได้ นานหลายเดือน การทำสมุนไพรแห้งโดยการตากแห้งหรืออบ สมุนไพรที่ทำแห้งแล้วควรมีความชื้นและสารที่ระเหยได้ อยู่ไม่เกินร้อยละ 14 โดยน้ำหนัก เพื่อป้องกันการเกิดเชื้อรา หลังจากการทำแห้งแล้วควรเก็บสมุนไพรแห้งใน ถุงพลาสติกปิดสนิท เพื่อป้องกันแมลงต่าง ๆ สมุนไพรแห้ง สามารถเก็บไว้ใช้ได้นานหลายเดือน (นันทวัน บุญยะประภัสร์ และอรนุช โชคชัยเจริญพร, 2539)

ในปัจจุบันผู้คนวัยทำงานส่วนใหญ่จะมีอาการปวดเมื่อย และความเมื่อยล้าจากการทำงาน โดยเฉพาะอาชีพที่ต้องใช้แรงในการทำงาน เช่น อาชีพคนส่งของ กรรมกร หรือรวมไปถึงคนวัยทำงานที่ต้องนั่งทำงานเป็นเวลานานไม่ได้ผ่อนคลายอิริยาบถ สาเหตุการเมื่อยล้าอาจแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ การเมื่อยล้าทางกล้ามเนื้อ และการเมื่อยล้าทั่วไป เช่น การล้าของสายตา อาการล้าจากความเครียดจากการทำงาน ซึ่งมีวิธีการรักษาหลายรูปแบบโดยหนึ่งในนั้นคือการรักษาด้วยแพทย์แผนไทย คือการนำพืชสมุนไพรมาใช้เป็นส่วนประกอบหลักในการทำลูกประคบสมุนไพรซึ่งวิธีการรักษา คือ การนำลูกประคบสมุนไพรมาวางตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ช่วยคลายกล้ามเนื้อ ลดการปวดเมื่อย

รายการสารคดี (Television Documentary) เป็นรูปแบบรายการที่มุ่งเน้นเนื้อหาสาระทางโทรทัศน์ซึ่งถูกพัฒนาจากภาพยนตร์สารคดี (Documentary Film) โดยเทคนิครูปแบบต่าง ๆ มีบริษัทผลิตสารคดียักษ์ใหญ่สัญชาติอเมริกัน และอังกฤษเป็นผู้บุกเบิก รวมถึงการวางกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างชาญฉลาด ในที่สุดยุคทศวรรษ 90 รายการสารคดีทางโทรทัศน์จึงเริ่มกลายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่มูลค่ามหาศาลของโลกจนถึงปัจจุบัน สารคดีคือการนำเอาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงมานำเสนอ โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ กล่าวคือสารคดีมีอาจปั้นแต่งเรื่องราวหรือตัวละครขึ้นเองตามจินตนาการของผู้เขียนบทละคร นิยายหรือเรื่องสั้น แต่สารคดีก็มีใช้แบบเรียนที่จะต้องนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นแบบแผนตรงไปตรงมาเป็นลำดับขั้นตอนครบทุกประการ ในขณะที่เดียวกันสารคดีก็เป็นสื่อหนึ่งของความบันเทิงหากแต่เป็นความบันเทิงที่สอดแทรกสาระความรู้ควบคู่กันไป เพื่อให้ผู้ชมได้ครบทั้งสาระความรู้และแง่คิดอันเป็นทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ ธีรภาพ โลหิตกุล (2544, อ้างอิงใน ปณณวัฒน์ บำรุง, 2563) สารคดี (Documentary) คือ เรื่องราวของความจริงที่เกิดขึ้นจริง เคยเกิดขึ้นหรือเคยมีอยู่จริง และถูกถ่ายทอดออกมาอย่างสร้างสรรค์ โดยมีผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดหรืออารมณ์ของผู้ชม หลักสำคัญของรายการสารคดี (Feature Program) ต้องถ่ายทอดความจริงออกมาอย่างสร้างสรรค์ น่าสนใจ น่าติดตามต้องให้มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ร่วมของผู้ชมผู้ชมดูจบแล้วนำไปคิดต่อได้ (พรสุรีย์ วิภาศรีนิมิต, 2552) สารคดีเป็นเรื่องของความจริง เพราะฉะนั้นสารคดีที่ดีต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง คือต้องให้ความสำคัญกับเรื่องข้อมูล เรื่องของความถูกต้องทุกอย่างที่อยู่ในงานของเรา ต้องมีที่มาที่ถูกต้องด้วยการได้มาของข้อมูลที่จะทำสารคดีถ้าเกิดความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งต่อแหล่งข้อมูล ถือว่าไม่ถูกต้องในการทำงานสารคดี เพราะฉะนั้นนอกจากความถูกต้องสมบูรณ์ของตัวเนื้อหาข้อมูลแล้ว ในเรื่องของการได้มาต้องถูกต้องด้วย อันนี้คือเป็นจรรยาบรรณของคนทำสารคดี (สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ, 2552) รายการสารคดีโทรทัศน์มุ่งนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง ถ่ายทอดเหตุการณ์ แสดงความคิดสร้างสรรค์ เสนอเรื่องราวเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง โดยสำรวจค้นคว้าข้อเท็จจริงในเชิงลึก นำเสนอเรื่องราวความรู้อันเป็นประโยชน์แก่ผู้ชม (พรชัย ฉันทวีเศษลักษณ์, 2559)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา การผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร เนื่องจากเห็นว่าการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการทำลูกประคบสมุนไพรที่เป็นแพทย์แผนไทยผ่านการเล่าเรื่องในรูปแบบของสารคดีโทรทัศน์ ที่จะนำเสนอความรู้ตั้งแต่สรรพคุณของสมุนไพรไทยแต่ละชนิด ตลอดจนกระบวนการผลิตลูกประคบสมุนไพร ให้ผู้ที่ได้รับชมสื่อหรือผู้ที่สนใจได้ทดลองทำตาม อีกทั้งยังสามารถเป็นสื่อวิดีโอที่นำไปต่อยอดสร้างรายได้ และเป็นการสืบสานภูมิปัญญาไทยให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้เพื่อให้รู้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจหลังการรับชมสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร ผู้วิจัยทำการศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การผลิตสื่อวีดิทัศน์ (Video)

การผลิตสื่อวีดิทัศน์มีหลากหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่จะเน้นการถ่ายทำ เพื่อเล่าเรื่องและนำเสนอด้วยภาพและเสียง ในรูปแบบภาพเคลื่อนไหว เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร มีด้วยกันหลายรูปแบบทั้ง สารคดี มิวสิควิดีโอ ละคร เป็นต้น ลักษณะเฉพาะของวีดิทัศน์เป็นสื่อที่สามารถเห็นได้ทั้งภาพและเสียง มีความคงที่ของเนื้อหาและเสนอเป็น ภาพเคลื่อนไหวที่แสดงความต่อเนื่องของการกระทำ สามารถรับชมได้ทุกเพศ ทุกวัย หรือเฉพาะกลุ่ม สามารถนำเสนอได้ทั้ง ภาพจริงและกราฟิกต่าง ๆ และผู้ผลิตสามารถเก็บเป็นข้อมูลและนำมาเผยแพร่ได้หลายครั้ง (กฤษณพงศ์ เลิศบำรุงชัย, 2562) การผลิตสื่อวีดิทัศน์ผู้ผลิตจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมและวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงปัจจัยและองค์ประกอบ ต่าง ๆ ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ เนื้อหา งบประมาณ และระยะเวลา จึงจะทำให้งานออกมามีคุณภาพดี (สมเจตน์ เมฆพ่ายพ, 2552)

2. สารคดีโทรทัศน์

การผลิตสื่อประเภทสารคดีโทรทัศน์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับวิธีการนำเสนอ สารคดีเป็นการเล่าเรื่องจริงพร้อมกับการสร้างสรรค์กลวิธีในการเล่า และให้ความใส่ใจในสำนวนภาษาด้วย ฉะนั้นถ้าจะให้นิยามสารคดีของเราเป็นสารคดีที่ครบถ้วน จำเป็นต้องทำให้สมบูรณ์ทั้งข้อมูล และกลวิธีการนำเสนอ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลของสารคดีนั้น ผู้ผลิต จำเป็นต้องมีกระบวนการรวบรวมข้อมูลด้วยกันสามประเภท คือ

2.1 ข้อมูลค้นคว้า หรือข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษารวบรวมจากแหล่งที่มีผู้ทำไว้แล้วในหลากหลายแหล่ง เช่น หนังสือ สิ่งพิมพ์ จารึก โบราณวัตถุ สื่อเสียง วีดิทัศน์ สื่อออนไลน์ ฯลฯ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงของการใช้ข้อมูลประเภทนี้ คือการปรับรูปแบบวิธีการเล่าให้แตกต่าง เพราะข้อมูลประเภทนี้อาจจะเคยมีการนำไปใช้มาก่อน

2.2 ข้อมูลสัมผัส เป็นข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ไปสัมผัสบุคคลการใช้ชีวิตร่วมในฐานะผู้สังเกตการณ์ หรือร่วมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและการทำงานเดียวกับแหล่งข้อมูล เก็บเกี่ยวซึมซับผ่านการสัมผัสทุกด้านและนำมาถ่ายทอด แต่สิ่งที่สำคัญของข้อมูลประเภทนี้ คือต้องมีไม่มากเกินไป ถ้าคิดตามสัดส่วนทั้ง 3 แบบต้องไม่เกิน 1 ใน 3 ของข้อมูลทั้งหมด

2.3 ข้อมูลสัมภาษณ์ เป็นการให้ข้อมูลจากปากคำของแหล่งข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญ ผู้สันตติกรรม เจ้าของเรื่อง เจ้าของถิ่น หรือผู้มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้ผลิตสารคดีสนใจ เป็นผู้รู้จริงในเรื่องนั้น ๆ เป็นข้อมูลที่ผู้ผลิตสารคดีไปพูดคุยซักถาม รับฟังมาด้วยตัวเอง อาจเป็นการบอกเล่าหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบถามตอบจริงจังเช่นเดียวกัน ข้อมูลประเภทนี้เมื่อได้ข้อมูลมาระดับหนึ่งแล้ว ควรคัดข้อมูลเอามาใช้ตามความเหมาะสม

โดยหลักในการรวบรวมข้อมูลทั้งสามประเภทร่วมกันจำเป็นต้องมีการบันทึกอย่างชัดเจนเพื่อจะไม่ให้ประเด็นที่สำคัญ ตกหล่น ผู้รวบรวมข้อมูลสามารถบันทึกข้อมูลได้หลายวิธี เช่น ความจำ การจดบันทึก หรือการบันทึกเสียง ในการรวบรวมข้อมูลผู้รวบรวมควรมีข้อมูลเบื้องต้นไปด้วยเพื่อให้รู้ข้อมูลพื้นฐานตามประเด็นที่วางไว้ให้มากที่สุด ในการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับงานสารคดี ต้องมีเวลาสำหรับความผ่อนคลาย ไว้วางใจ สบายใจต่อการเล่าเรื่องส่วนตนของแหล่งข้อมูล การได้คุยกันต่อหน้าจึงเป็นเรื่องจำเป็น ทั้งอากัปกิริยา สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง จังหวะการพูด ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลสามารถนำมาใช้ได้ทั้งหมดในการเขียนบทสารคดี โดยผู้รวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์ต้องฟังอย่างใส่ใจต่อสิ่งที่แหล่งข้อมูลพูด จะทำให้จับใจความได้ เก็บประเด็นและต่อประเด็นได้ ในส่วนของประเด็นข้อคำถาม ควรเป็นข้อคำถามหลัก ๆ ในการพูดคุย เรื่องไหนที่ยังไม่มีความแน่ชัดก็พยายามถามให้เข้าใจให้ชัดที่สุดเพราะจะมีผลต่อการสรุปประเด็นเพื่อถ่ายทอด และสิ่งสำคัญในการรวบรวมข้อมูลต้องอาศัยการเทียบเคียงจากหลาย ๆ แหล่ง โดยอาจดูน้ำหนักความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วย เพื่อความถูกต้องของข้อมูลที่ จะนำไปสู่กระบวนการเขียนบทสารคดีเพื่อถ่ายทอดในลำดับต่อไป ส่วนของวิธีการเล่าเรื่องในเชิงสารคดีเป็นการกำหนดว่าจะดำเนินเรื่องแบบใด เล่าผ่านมุมมองของใครซึ่งมีด้วยกันหลายประเภท เช่น เล่าโดยผู้ดำเนินรายการ หรือผู้ผลิตงานสารคดีเป็นผู้เล่าเรื่อง เป็นวิธีการพื้นฐานของการนำเสนองานสารคดี อีกประเภทคือเล่าผ่านบุคคลที่สอง ผู้ชมจะเข้าใจสิ่งที่นำเสนอผ่านบทสนทนา หรือบทสัมภาษณ์กับบุคคลที่สอง ประเภทที่สามคือการเล่าผ่านตัวละคร หรือแหล่งข้อมูล ที่มีตัวตนอยู่จริงโดยอาจใช้ผู้เล่าหลักเพียงคนเดียว หรือหลาย ๆ คนก็ได้ โดยวิธีการเล่าเรื่องแบบนี้จะไม่มีความเสี่ยงของผู้ดำเนินรายการ และประเภท

สุดท้ายคือการเล่าแบบผสม มีผู้ดำเนินรายการอยู่ในเรื่องร่วมกับเสียงของตัวละครที่เล่าเรื่องของเขาซ้อนอยู่ด้วย (วีรศักดิ์ จันทร์ส่งแสง, 2562)

3. ลูกประคบสมุนไพร

การประคบสมุนไพรเป็นวิธีการรักษาแบบหนึ่งของศาสตร์การแพทย์แผนไทย มีวิธีการโดยนำลูกประคบสมุนไพรมาประคบคนวดตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่มีการปวดเมื่อยซึ่งมักจะใช้รักษาพร้อมกับการนวด โดยเริ่มจากการนวดก่อนและประคบสมุนไพรหลังจากการนวดเสร็จสิ้นซึ่งจะใช้เวลาในการประคบทั้งหมด 5-10 นาทีหลังจากการนวดรักษา หรือบางครั้งจะใช้วิธีการรักษาโดยการประคบสมุนไพรในอย่างเดียวก็ได้ ตามหลักทฤษฎีศาสตร์การแพทย์แผนไทยเชื่อว่าการประคบสมุนไพรจะช่วยกระตุ้นระบบหมุนเวียนโลหิต ลดอาการบวมที่เกิดจากการอักเสบ ลดอาการหดเกร็งของกล้ามเนื้อ ลดอาการปวด ตลอดจนช่วยบรรเทาอาการคัดตึงเต้านมในมารดาหลังคลอด ในขณะเดียวกันหากใช้การประคบสมุนไพรในการรักษาเพียงอย่างเดียวสามารถใช้เวลาในการรักษานาน 30-60 นาทีขึ้นกับโรคหรืออาการของผู้ป่วย ซึ่งในลูกประคบสมุนไพรนั้นจะมีสมุนไพรไทยหลากหลายชนิดนำมาบดแล้วห่อรวมกันด้วยผ้าขาวบาง โดยสมุนไพรที่ใช้จะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นในประเทศไทย ซึ่งสมุนไพรหลักที่ใช้ในลูกประคบสมุนไพรนั้น ทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้มีการระบุไว้ ได้แก่ ไพล (*Zingiber montanum* (Koenig) Link ex Dietr.) ขมิ้นชัน (*Curcuma longa* Linn.) ขมิ้นอ้อย (*Curcuma zedoaria* (Berg) Roscoe.) ตะไคร้บ้าน (*Cymbopogon citratus* (De ex Nees) Stapf.) และพิมเสน (*Dryobalanops aromatica*) นอกจากใช้ในการประคบร้อนแล้ว ความร้อนในลูกประคบสมุนไพรจะทำให้สารกลุ่มน้ำมันหอมระเหยออกมา กลิ่นของน้ำมันหอมระเหยจะช่วยทำให้รู้สึกผ่อนคลาย การศึกษาทดลองในระดับหลอดทดลองและสัตว์ทดลองพบว่า ลูกประคบสมุนไพรมีประสิทธิภาพในการลดอาการแพ้ บรรเทาอาการอักเสบ และลดอาการปวดได้ จากรายงานการรวบรวมประมวลผลงานวิจัย พบว่า ลูกประคบสมุนไพรมีประสิทธิภาพในการลดอาการข้อต่อเสื่อม อาการปวดกล้ามเนื้อ ตลอดจนช่วยกระตุ้นการไหลของน้ำนมในมารดาหลังคลอดและระยะให้นมบุตร (สุภาวดี ตั้งจิตเจริญ และคณะ, 2565)

4. การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์เป็นหนึ่งในกระบวนการหนึ่งของการสื่อสาร เป็นการเผยแพร่ข้อมูลขององค์กรไปยังกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีต่อกัน การประชาสัมพันธ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างความนิยม ปกป้องและรักษาชื่อเสียงขององค์กร สร้างและรักษาความสัมพันธ์องค์กร ชักจูงประชามติของกลุ่มประชาชน (ณัฐกานต์ รอดศิริ และพนม คลีฉายา, 2553) การประชาสัมพันธ์มีบทบาทในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกและเติบโตขององค์กร ซึ่งการจะทำตามวัตถุประสงค์ได้นั้นผู้รับผิดชอบจำเป็นต้องมีหน้าที่และกิจกรรมหลายด้าน เช่น ชุมชนสัมพันธ์ (Community relations) เป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจกับประชาชนในชุมชน การมีส่วนร่วมภายในชุมชนเพื่อรักษา ส่งเสริมสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อองค์กรและชุมชน เช่น การอบรมวิชาชีพ (ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี, 2559) การประชาสัมพันธ์ชุมชน คือการที่องค์กรสถาบันสร้างสรรค์ความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเป็นชุมชนในละแวกใกล้เคียง อันได้แก่ กลุ่มประชาชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียงบริเวณองค์กรสถาบัน หรือใกล้เคียงโรงเรียนหรือสำนักงานบริษัทธุรกิจตั้งอยู่ ซึ่งชุมชนเหล่านั้นเปรียบเสมือนเพื่อนบ้านในละแวกใกล้เคียง การประชาสัมพันธ์ชุมชนหรือการสร้างชุมชนสัมพันธ์ที่ดี การประชาสัมพันธ์ชุมชนหรือการสร้างชุมชนสัมพันธ์เป็นภารกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของหน่วยงานต่าง ๆ (วิรัช ภิรัตน์กุล, 2549)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอน การผลิตสารคดีโทรทัศน์ และขั้นตอนการศึกษาความพึงพอใจต่อสารคดีโทรทัศน์ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ จำนวน 104,046 คน จากข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคม 2564 – มกราคม 2565 (กองสวัสดิการสังคม องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ จำนวน 100 คน เทียบขนาดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากตารางหาโร ยามาเน่ (Yamane) ที่ความคลาดเคลื่อน ± 10 สุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1. แบบประเมินคุณภาพสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร ประกอบด้วยหัวข้อประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านการดำเนินเรื่องในเชิงสารคดี และด้านการตัดต่อ
2. สารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร
3. แบบประเมินความพึงพอใจหลังการรับชมสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร ประกอบด้วยรายการประเมินจำนวน 15 ข้อ

แบบประเมินคุณภาพสารคดีโทรทัศน์ และแบบประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) แบบประเมินทั้งสองได้ผ่านการตรวจสอบหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร ผู้วิจัยดำเนินการผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำ ลูกประคบสมุนไพร โดยใช้กระบวนการผลิตสื่อวีดิทัศน์ รูปแบบ 3P รายละเอียดดังนี้
  - 1) ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการผลิต (Pre-production) เริ่มจากการรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า ข้อมูลสัมพัทธ์ที่ได้จากการลงพื้นที่ไปคลุกคลีกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถศาสตร์เพื่อสุขภาพ และข้อมูลสัมภาษณ์ที่เป็นการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถศาสตร์เพื่อสุขภาพซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทย หลังจากรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วทำการเขียนบทเพื่อจะเล่าเรื่องในรูปแบบของสารคดีโทรทัศน์ จากนั้นดำเนินการทำ Storyboard เขียน Shooting Script เตรียมอุปกรณ์และวางแผนลงพื้นที่เพื่อถ่ายทำสารคดีโทรทัศน์เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร
  - 2) ขั้นตอนการผลิต (Production) ดำเนินการถ่ายทำสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพรตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้และตรวจสอบคุณภาพ ความสมบูรณ์ของไฟล์วิดีโอ (Footage) ว่าตรงตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ถ้ามีส่วนใดที่เกิดข้อผิดพลาดก็ทำการถ่ายทำใหม่ จากนั้นทำการบันทึกเสียงบรรยายตามบทสารคดีที่เขียนไว้เพื่อนำไปประกอบกับไฟล์วิดีโอ (Footage) และเข้าสู่กระบวนการตัดต่อในลำดับต่อไป
  - 3) ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-production) นำไฟล์วิดีโอ (Footage) และเสียงบรรยายมาทำการตัดต่อลำดับภาพและเสียง โดยลำดับเนื้อหาที่ต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มจนจบ เพิ่มดนตรีประกอบ และกราฟิกต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้ชมดูแล้วเข้าใจง่ายขึ้น จากนั้นตรวจสอบความสมบูรณ์ของสื่อสารคดีโทรทัศน์
2. นำสารคดีโทรทัศน์ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของสารคดีโทรทัศน์ผ่านแบบประเมินคุณภาพสารคดี โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านสารคดีโทรทัศน์ จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการตัดต่อ จำนวน 1 ท่าน
3. แก้ไขสารคดีโทรทัศน์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำสารคดีโทรทัศน์ที่แก้ไขแล้วเผยแพร่ ณ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ในช่วงเดือนกันยายน 2565
5. นำแบบประเมินความพึงพอใจหลังการรับชมสารคดีโทรทัศน์ให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการตลาดน้ำบางน้ำผึ้งทำแบบประเมินความพึงพอใจหลังการรับชมสารคดีโทรทัศน์
6. นำผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพและความพึงพอใจมาวิเคราะห์ผลและสรุปผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญและแบบประเมินความพึงพอใจหลังการรับชมสื่อของกลุ่มตัวอย่างด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ โดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลความหมายระดับความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ มีเกณฑ์การประเมินดังนี้ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 – 5.00 หมายถึง มีคุณภาพมากที่สุด/เห็นด้วยมากที่สุด ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 – 4.50 หมายถึง มีคุณภาพมาก/เห็นด้วยมาก ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 – 3.50 หมายถึง มีคุณภาพปานกลาง/เห็นด้วยปานกลาง ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 – 2.50 หมายถึง มีคุณภาพน้อย/เห็นด้วยน้อย ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.50 หมายถึง มีคุณภาพน้อยที่สุด/เห็นด้วยน้อยที่สุด

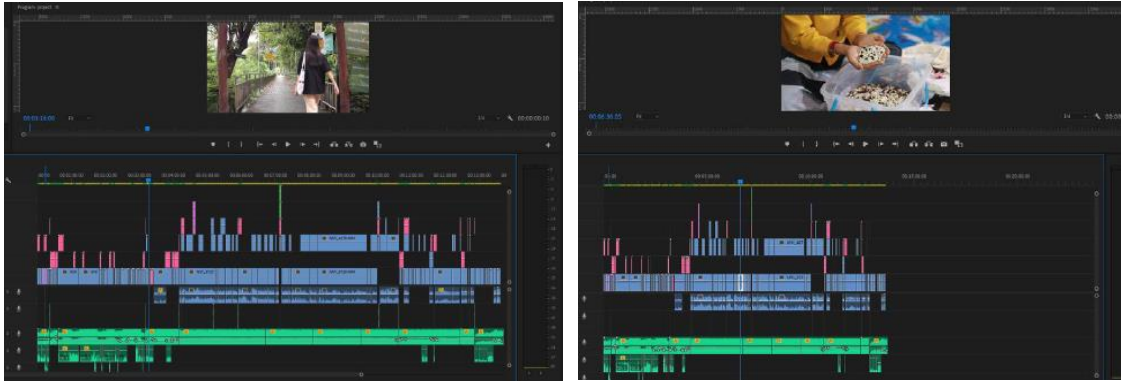
ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร มีจำนวน 1 คลิป มีระยะเวลา 10.15 นาที โดยมีการเล่าเรื่องแบบผสมระหว่างผู้ดำเนินรายการกับแหล่งข้อมูลผ่านบทสนทนา ซึ่งมีวิธีการดำเนินเรื่องที่มีเส้นเรื่องรอง เป็นบรรยากาศของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และการนวดแผนโบราณซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติคู่กันกับการประคบสมุนไพร และเส้นเรื่องหลักเป็นเนื้อหาของลูกประคบสมุนไพร เนื้อหาเริ่มต้นเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับแพทย์แผนไทยและหัตถการ ต่อด้วยสมุนไพรไทยที่ใช้ในการทำลูกประคบว่าเดิมลูกประคบสมุนไพรเป็นแบบใด และได้มีการปรับปรุงแบบของลูกประคบสมุนไพรให้ผลิตและใช้งานได้สะดวกยิ่งขึ้น การสอนทำลูกประคบสมุนไพร สาธิตวิธีการนำไปใช้ การเก็บรักษา และข้อควรระวัง ทั้งหมดนี้เพื่อเป็นความรู้เกี่ยวกับการทำลูกประคบสมุนไพรอย่างถูกวิธี ผู้ที่รับชมสามารถปฏิบัติตามและนำไปต่อยอดเพื่อสร้างอาชีพได้ เป็นการสืบสานภูมิปัญญาไทยให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้วิธีการทำลูกประคบสมุนไพรเพื่อใช้ในการบำบัด รักษาโรค อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคนิคการผลิตสื่อสารคดีโทรทัศน์ เพื่อเป็นการให้สาระ ความรู้ อย่างละเอียดชัดเจนโดยเผยแพร่ ณ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ

ภาพที่ 1 - 2 เบื้องหลังการถ่ายทำสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร

ภาพที่ 3 - 4 Timeline การตัดต่อสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร

ภาพที่ 5 - 8 ตัวอย่างภาพจากสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร

ภาพที่ 9 QR Code เพื่อชม สารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร

2. ผลการประเมินคุณภาพสารคดีโทรทัศน์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร โดยผู้เชี่ยวชาญ มีผลการประเมินตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 เนื้อหาของสารคดีมีความเหมาะสม	5	0	มากที่สุด
1.2 เนื้อหาการทำลูกประคบสมุนไพรมีความถูกต้อง	5	0	มากที่สุด
1.3 การอธิบายเนื้อหาสารคดีมีความชัดเจน	5	0	มากที่สุด
1.4 การจัดลำดับเนื้อหาสารคดีมีความเหมาะสมและทันสมัย	5	0	มากที่สุด
รายการประเมิน			
รวม			
1.5 ระยะเวลาการนำเสนอเนื้อหาในวิดีโอในระบบดิจิทัลมีความเหมาะสม	5	0	มากที่สุด
1.6 ภาษาที่ใช้ในสารคดีมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	5	0	มากที่สุด
1.7 เนื้อหาสารคดีสามารถประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม	5	0	มากที่สุด
รวม			
2. ด้านการดำเนินเรื่องในเชิงสารคดี			
2.1 สารคดีมีความสอดคล้องกับเนื้อหาการทำลูกประคบสมุนไพร	4.67	0.58	มากที่สุด
2.2 เสียงบรรยายของสื่อมีความชัดเจน	5	0	มากที่สุด
2.3 ระดับเสียงดนตรีกับเสียงบรรยายมีความเหมาะสม	5	0	มากที่สุด
2.4 ระยะเวลาในการนำเสนอสารคดีมีความเหมาะสม	4.67	0.58	มากที่สุด
2.5 การตัดต่อลำดับภาพและเสียงมีความเหมาะสม	5	0	มากที่สุด
รวม			
3. ด้านตัดต่อ			
3.1 เสียงบรรยายมีความชัดเจน	5	0	มากที่สุด
3.2 ภาพของสารคดีมีความคมชัด	5	0	มากที่สุด
3.3 คำบรรยายของสารคดีมีความถูกต้อง	5	0	มากที่สุด
3.4 เสียงเพลงประกอบสามารถเข้ากับสารคดีได้อย่างลงตัว	5	0	มากที่สุด
3.5 การลำดับเนื้อหาในการสอนทำลูกประคบมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	5	0	มากที่สุด
รวม			
รวมทุกด้าน			
	4.96	0.19	มากที่สุด

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย, S.D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพสารคดีโทรทัศน์โดยผู้เชี่ยวชาญในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเนื้อหาและด้านตัดต่อมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เท่ากับ 5.0 รองลงมาคือด้านสารคดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87

ผลการประเมินด้านเนื้อหาคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด เกิดจากการรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบที่ใช้ทำลูกประคบสมุนไพร สรรพคุณของสมุนไพรที่นำมาใช้ทำลูกประคบ

กรรมวิธีในการทำลูกประคบสมุนไพรอย่างถูกต้อง รวมถึงวิธีการใช้ และข้อห้ามของการใช้ลูกประคบสมุนไพร ซึ่งกระบวนการผลิตนี้สอดคล้องกับขั้นตอนการผลิตลูกประคบสมุนไพรของโรงพยาบาลรามาริบัติ (หน่วยแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลรามาริบัติ, 2565) ผลการประเมินด้านติดต่อมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญกล่าวว่าการติดต่อลำดับภาพและเสียงมีความต่อเนื่อง การเรียงลำดับภาพกับเนื้อหามีความชัดเจนและเข้าใจง่าย สอดคล้องกับ พัฒนา ฉินนะโสตะ (2566) ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการติดต่อลำดับภาพ กล่าวว่า การติดต่อลำดับภาพเป็นการเขียนเรียบเรียงและใช้จินตนาการของผู้ติดต่อลำดับภาพได้นำเรื่องราวต่าง ๆ ออกมาให้ผู้ชม การที่ผู้ชมได้รับชมแล้วเกิดอารมณ์ร่วมนั้นไม่ได้มากจากกระบวนการถ่ายทำ แต่มีกระบวนการติดต่อลำดับภาพเป็นส่วนสำคัญ ในการติดต่อลำดับภาพจะได้ภาพยนตร์ที่มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับการนำศิลปะและจินตนาการสร้างสรรค์ของผู้ติดต่อโดยใช้รูปแบบการติดต่อลำดับภาพประเภทต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการติดต่อแต่ละประเภทรุ่นจะมีแนวคิดและวิธีการเรียบเรียงภาพที่แตกต่างกันตามความเหมาะสม ซึ่งมีผลต่อการรับชมภาพยนตร์เป็นอย่างมาก

3. ผลการประเมินความพึงพอใจสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ได้ผลการวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. เนื้อหาของสารคดีมีความกระชับและเข้าใจง่าย	4.48	0.64	มากที่สุด
2. สามารถนำความรู้ของสารคดีนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.41	0.59	มากที่สุด
3. ขั้นตอนในการสอนทำลูกประคบสามารถอธิบายได้อย่างเข้าใจ	4.41	0.59	มากที่สุด
4. ทำให้รู้จักขั้นตอนการทำลูกประคบสมุนไพร	4.43	0.56	มากที่สุด
5. เนื้อหาสารคดีมีความน่าสนใจ	4.44	0.59	มากที่สุด
6. ภาษาที่ใช้ในการบรรยายมีความเข้าใจง่าย	4.41	0.60	มากที่สุด
7. เสียงบรรยายของสารคดีมีความกระชับและทันสมัย	4.56	0.56	มากที่สุด
8. ตัวอักษรในการบรรยายของสารคดีสามารถอ่านได้ง่าย	4.52	0.54	มากที่สุด
9. รูปแบบการนำเสนอสารคดีมีความน่าสนใจ	4.57	0.54	มากที่สุด
10. ภาพของสารคดีมีความสวยงามและน่าสนใจ	4.60	0.51	มากที่สุด
11. เสียงบรรยายมีการใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย	4.59	0.51	มากที่สุด
12. สารคดีมีการนำเสนอที่แปลกใหม่และทันสมัย	4.60	0.49	มากที่สุด
13. การดำเนินเรื่องมีความต่อเนื่องและน่าติดตาม	4.60	0.51	มากที่สุด
14. เสียงเพลงประกอบสามารถเข้ากับสารคดีได้อย่างลงตัว	4.65	0.48	มากที่สุด
15. การลำดับเนื้อหาในการสอนทำลูกประคบมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.61	0.49	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.53	0.05	มากที่สุด

$\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ย, S.D. = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการประเมินความพึงพอใจหลังการรับชมสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อสารคดีโทรทัศน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 เกิดจากการวางแผนการผลิตสารคดีโทรทัศน์อย่างเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่กระบวนการก่อนการผลิตที่มีการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการจากผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพรและการทำลูกประคบสมุนไพรจนนำมาเขียนเป็นบทสารคดีโทรทัศน์และวางแผนถ่ายทำกระบวนการผลิต (Production) ที่มีการถ่ายทำโดยเก็บรายละเอียด ทั้งวัตถุดิบที่ใช้และขั้นตอนการทำลูกประคบสมุนไพร

ครบถ้วนทุกขั้นตอนด้วยความคมชัดทั้งภาพและเสียง และกระบวนการหลังการผลิต (Post-Production) มีการตัดต่อลำดับภาพและเสียงของเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กัน มีการใส่คำบรรยาย กราฟิก เพื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรยา ชมภูราษฎร์ (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่องสื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า การนำเสนอข้อมูลความจริงในเรื่องของปัญหาสิ่งแวดล้อมมาผลิตเป็นสารคดีเพื่อสะท้อนปัญหาสิ่งแวดล้อมของอำเภอปาย ทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การผลิตสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร จำนวน 1 คลิป ระยะเวลา 10.15 นาที นำเสนอเรื่องในรูปแบบของสารคดีโทรทัศน์ ที่มีการนำเสนอเรื่องจริงโดยผ่านกระบวนการสร้างเสริมการเรียนรู้ โดยใช้องค์ประกอบของภาพและเสียง เพื่อสร้างการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งด้วยเรื่องจริงที่ผ่านการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ มีการเล่าเรื่องแบบผสมระหว่างผู้ดำเนินรายการกับแหล่งข้อมูลผ่านบทสนทนา ซึ่งมีวิธีการดำเนินเรื่องที่มีเส้นเรื่องรอง เป็นบรรยากาศของตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง และการวาดแผนโบราณซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิบัติคู่กันกับการประคบสมุนไพร และเส้นเรื่องหลักเป็นเนื้อหาของลูกประคบสมุนไพร โดยข้อมูลที่น่ามาเสนอเกิดจากการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นกระบวนการตามหลักสารคดีโทรทัศน์ และมีการวางแผนในการผลิตตามหลักการผลิตสื่อวิดีโอ จากการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.96 จะเห็นได้ว่าสารคดีโทรทัศน์มีการนำเสนอเนื้อหาในเชิงสารคดีโทรทัศน์ ที่เป็นการให้ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง ผ่านการลำดับภาพและเสียงที่มีความสอดคล้องกัน การให้นำเสนอความรู้ในสื่อสารคดีมีความละเอียดและเป็นลำดับขั้นตอน และผลการประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง คือนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จำนวน 100 คน พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อสารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร ในด้านการนำเสนอในเชิงสารคดีที่เข้าใจง่าย ภาพ เสียง และคำบรรยายมีความคมชัดและต่อเนื่อง รวมถึงเนื้อหาที่ได้รับเป็นประโยชน์ และสามารถนำไปทดลองปฏิบัติตามเพื่อนำไปใช้บรรเทาอาการเมื่อยล้าที่เกิดจากการทำงานในแต่ละวันได้ อีกทั้งยังสามารถนำไปต่อยอดสร้างรายได้ และยังเป็นการสืบสานภูมิปัญญาไทยให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้เพื่อให้รู้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถศาสตร์เพื่อสุขภาพ ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและเผยแพร่สารคดีโทรทัศน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ เรื่องการทำลูกประคบสมุนไพร และขอขอบคุณสาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อดิจิทัลและสื่อสารมวลชน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ สำหรับการสนับสนุนการวิจัย

การอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2557). *พืชสมุนไพร ภูมิปัญญาชาวบ้าน*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
 กฤษณพงศ์ เลิศบำรุงชัย. (2562). การผลิตสื่อวีดิทัศน์สำหรับงานมัลติมีเดีย (Multimedia Video Production).
<https://touchpoint.in.th/multimedia-video-production/>
 กองสวัสดิการสังคม. (2565). *ข้อมูลท่องเที่ยว ปีงบประมาณ 2565*. องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำผึ้ง.
 จิตต์เรขา ทองมณี. (2548). ลูกประคบสมุนไพร. *วารสารกรมวิทยาศาสตร์บริการ*. 53(169), 1-3.
 ณีภูษิตา วิจิตรจามรี. (2559). *หลักการประชาสัมพันธ์*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ณัฐกานต์ รอดศิริ และพนม คลีณา. (2553). ความรู้ในงานประชาสัมพันธ์และการนำไปใช้เพื่อความสำเร็จทางการตลาด. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา*. 3(4), 141-157.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jprad/article/view/134359/100531>
- ธีรภาพ โลหิตกุล (2544). *กว่าจะเป็นสารคดี*. แพร่สำนักพิมพ์.
- ธีรยา ชมภูราษฎร์. (2555). สื่อสารคดี เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. *วารสารวิจัย ราชภัฏเชียงใหม่*. 13(2), 145-154.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/cmruresearch/article/view/96121/75062>
- นันทวัน บุญยะประภัศร์ และอรนุช โชคชัยเจริญพร. (2539). *สมุนไพร ไม้พื้นบ้าน*. สำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประสาท กิตตะคุปต์. (2565). ภูมิปัญญาชาวบ้านของสมุนไพรไทยและการนำไปใช้เป็นผลิตภัณฑ์. *วารสารวิชาการราชวิทยาลัยจุฬารัตน์*. 4(1), 15-23. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/jcra/article/view/255805/174087>
- พรชัย ฉันทวีเศษลักษณ์. (2559). การนำเสนอเนื้อหาด้านวัฒนธรรมของประเทศในกลุ่มอาเซียนในรายการสารคดีโทรทัศน์ไทย. *วารสารศาสตร์*. 9(1), 33-79. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcmag/article/view/220069/152223>
- พรสุรีย์ วิชาศรีนิมิต. (2552). รู้จักและเข้าใจการผลิตรายการสารคดี. ใน *โครงการเติมไฟประกายฝัน* (บ.ก.) เพาะพันธุ์สารคดีในจอตู้ (น.8-31). ปิ่นโต พับลิชชิ่ง.
- พัฒนา ฉินนะโส. 2566. รูปแบบการติดต่อลำดับภาพ. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์*. 10(1), 1-16.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/arts/article/view/264244/178831>
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2549). *กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤต และการบริหารภาวะวิกฤต*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรศักดิ์ จันทร์ส่งแสง. (2562). *วิชาสารคดี*. บริษัทวิริยะธุรกิจ จำกัด.
- สมเจตน์ เมฆพ่ายพ. (2552). *การผลิตรายการโทรทัศน์*. ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน.
- สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ. (2552). คน คั้น คน ทำสารคดีโทรทัศน์. ใน *โครงการเติมไฟประกายฝัน* (บ.ก.) เพาะพันธุ์สารคดีในจอตู้ (น.42-44). ปิ่นโต พับลิชชิ่ง.
- สุภาวดี ตั้งจิตรเจริญ, พนิดสุภา เชื้อซ่ง, ฉวีวรรณ ใจวีระวัฒนา, อรรคเดช อ่อนสอาด, เอี่ยมพร สุวรรณไตร, แม้นมาศ วรณภูมิ และประวิทย์ อัครเสรินนท์. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพผลลดอาการปวดกล้ามเนื้อบ่าระหว่างประคบด้วยลูกประคบสมุนไพรสดกับลูกกลูประคบสมุนไพรแห้ง : การศึกษาวิจัยแบบสุ่ม. *เวชชนบทศิริราช*. 15(1), 22-30.
- หน่วยแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลรามารามธิบดี. (2565). การนวดประคบสมุนไพร.
https://www.rama.mahidol.ac.th/altern_med/th/km/13may2020-1016

การอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ใบลาน วัดโพธิ์ทองล่าง จังหวัดนนทบุรี

Conservation and Preservation of palm-leaf manuscript at Wat Pho Thong Lang Nonthaburi Province

อรวรรณ เชื้อน้อย^{1*}
Orawan Chueanoi^{1*}

^{1*} สาขาวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์เชิงท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

^{1*} Department of Geography and History for Tourism, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok, Thailand

Received: September 1, 2023 Revised: November 28, 2023 Accepted: December 6, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาข้อมูลในคัมภีร์ใบลาน วัดโพธิ์ทองล่าง จังหวัดนนทบุรี (2) เพื่อสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ใบลาน (3) เพื่อเติมเต็มข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้กับวัดโพธิ์ทองล่างและชุมชนคลองบางเขน โดยใช้เอกสารที่ได้ทำการอนุรักษ์เป็นสื่อในการเล่าเรื่อง และได้บูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน การบริการวิชาการเข้ากับกระบวนการวิจัย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคนในหลายภาคส่วน ทั้งนักวิชาการด้านภาษาโบราณ ชาวชุมชนคลองบางเขน บุคลากรและนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ผลการวิจัยพบว่า คัมภีร์ใบลานที่ปริวรรตและตรวจสอบข้อมูลแล้ว 35 รายการ มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ผ่านกระบวนการทำความสะอาดและอนุรักษ์ โดยความร่วมมือจากนักศึกษาและชาวชุมชนคลองบางเขน ดำเนินการตามหลักวิชาการ ส่วนความสำคัญของวัดโพธิ์ทองล่างและชุมชนคลองบางเขน ได้นำข้อมูลที่ได้จากการปริวรรตเอกสารโบราณ ประกอบกับข้อมูลบุคคลสำคัญภายในวัด พบว่า วัดแห่งนี้อาจเป็นแหล่งรวบรวมสรรพวิชาในสมัยรัชกาลที่ 4-5 สอดคล้องกับข้อมูลอดีตเจ้าอาวาส พระครูเขย จันทสิริ ท่านเป็นหนึ่งในเกจิอาจารย์และเป็นพระอาจารย์ของหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า ซึ่งได้เคยบวชเรียนวิชาความรู้ต่าง ๆ ณ วัดแห่งนี้ นอกจากนี้ยังพบพระไตรปิฎก ฉบับรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นพระไตรปิฎกที่พิมพ์เป็นหนังสือชุดแรกของโลก โปรต ๆ ให้พิมพ์ขึ้น 1,000 ชุด พระราชทานไปยังวัดต่าง ๆ จำนวน 249 วัด แม้ว่าวัดโพธิ์ทองล่างจะไม่ได้ปรากฏในรายชื่อที่จะได้รับพระราชทาน แต่การพบพระไตรปิฎกชุดนี้สันนิษฐานว่าจะได้รับการถวายจากเจ้านายพระองค์ใดพระองค์หนึ่งช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา

คำสำคัญ : การอนุรักษ์และสงวนรักษา การบูรณาการ วัดโพธิ์ทองล่าง คัมภีร์ใบลาน

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the contents from palm leaf manuscript at Wat Pho Thong Lang; 2) to build networks for conservation and preservation of palm leaf manuscript and 3) to fulfill historical information for Wat Pho Thong Lang and BangKhen canal community by using preserved

* Orawan Chueanoi Corresponding author. Tel.: 085 127 2866

Email address: orawan.c@chandra.ac.th

document as a media for storytelling. Moreover, this research integrated teaching academic activities, academic service projects into the research process that received cooperation from stakeholders in various sectors, such as the ancient language scholars, BangKhen canal community, university scholars and staff, including the undergraduate students of Chandrakasem Rajaphat University to participate in the workshop.

The findings indicated that 35 contents of palm-leaf manuscript transliterated and then investigated were pertinent to Buddhism through cleaning process, conservation and preservation, which were commissioned by the university students and BangKhen canal community based on the academic principles. The importance of Wat Pho Thong Lang and BangKhen canal community, according to the data collected from transliterated documents and key persons in the temple, the palm-leaf manuscript revealed that Wat Pho Thong Lang might have been the religious school or sources of information during the reign of King Rama IV – V. This information was reaffirmed by the ex-abbot (Provost Chey Chandrasiri), the important master of Luang Pu Suk of Wat Pak Khlom Makhom Thao who ordained and studied dharma at this temple. Moreover, the researcher found the Tipitaka of King Rama V edition was the first edition with 1,000 copies which were disseminated to 249 temples. Although Wat Pho Thong Lang was off the record, it was assumed that such discovery was contributed by one of the royal members in King Rama V.

Keywords: Conservation and Preservation, Integration, Wat Pho Thong Lang, Palm-leaf manuscript

บทนำ

คัมภีร์ใบลาน เป็นเอกสารโบราณที่บันทึกข้อมูลองค์ความรู้ มรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญในแต่ละท้องถิ่น ทั้งในเรื่องพุทธศาสนาและตำราต่าง ๆ ดังเช่น เวทศาสตร์ โหราศาสตร์ กฎหมาย ฯลฯ เมื่อระยะเวลาผ่านไป เอกสารโบราณเหล่านี้ล้วนเสื่อมสภาพตามกาลเวลา ด้วยปัจจัยจากธรรมชาติ เช่น ฝน ลม ความชื้น แสงแดด และหากมีการจัดเก็บรักษาไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ อาจได้รับความเสียหายจากสัตว์ เช่นหนูกัด แมลง มอด หรือปลวกกิน จะทำให้เอกสารลบเลือนและเสื่อมสภาพ

การบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ลงบนใบลานถือเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของไทย ทั้งในเรื่องกระบวนการ กรรมวิธี คติความเชื่อเกี่ยวกับต้นลาน และรวมถึงเนื้อหาองค์ความรู้ที่ถูกบันทึกไว้ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความ เป็นแหล่งรวมสรรพวิทยาการ วิชาความรู้ที่ได้รับการสั่งสมและถ่ายทอดภายในชุมชน

พื้นที่ชุมชนเก่าแก่ของไทยหลาย ๆ ชุมชนมักมีการบันทึกเรื่องราวองค์ความรู้ต่าง ๆ ไว้ในเอกสารโบราณที่เรียกว่า คัมภีร์ใบลาน ดังเช่นชุมชนคลองบางเขนถือเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการอยู่อาศัยมาเป็นเวลาเป็นร้อยปี มีความหลากหลายของกลุ่มคน จากการได้เข้าไปทำการสำรวจในเบื้องต้นพบว่า พื้นที่ภายในชุมชน โดยเฉพาะวัดที่ตั้งริมคลองในหลายแห่งเป็นสถานที่เก็บรักษาเอกสารโบราณไว้เป็นจำนวนมากถือเป็นคลังสมบัติของชุมชนด้านภูมิปัญญา แต่ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการจัดเก็บเอกสารเหล่านี้ อาจทำให้เกิดการเสื่อมสภาพนำมาซึ่งความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับตัวเอกสาร ดังปรากฏที่วัดโพธิ์ทองล่าง จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้พบเอกสารโบราณจำนวนมาก มีทั้งสภาพที่สมบูรณ์จัดเก็บไว้ในตู้ และบางส่วนจัดเก็บไว้ในกระสอบ ภายในหอสมุดมนต์ เขตสังฆवास เอกสารเหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้ตัวอักษรขอมในการบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื้อหาเหล่านี้มีคุณค่าควรที่จะมีการศึกษาค้นคว้า แต่ในเบื้องต้นเอกสารเหล่านี้ควรได้รับการอนุรักษ์และทำความสะอาดให้เสื่อมสภาพไปมากกว่านี้ ท่านเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทองล่าง จึงให้ความอนุเคราะห์มอบเอกสารโบราณที่มีการเสื่อมสภาพส่วนหนึ่งมาทำการอนุรักษ์ เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป ดังนั้นโจทย์การวิจัยครั้งนี้คือ เนื้อหาที่ปรากฏบนหน้าปกของคัมภีร์

โบราณของวัดนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร และสามารถบอกถึงสำคัญของวัดและพื้นที่แถบนี้หรือไม่ โดยผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนและการบูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ด้านเป็นหลักในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลในเอกสารโบราณ วัดโพธิ์ทองกลาง จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์โบราณ
3. เพื่อเติมเต็มข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้กับวัดโพธิ์ทองกลางและชุมชนคลองบางเขน

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์โบราณ เป็นกระบวนการเบื้องต้นของการปริวรรต แปลความเนื้อหาที่ปรากฏอยู่บนโบราณ และยังเป็นการยืดอายุของตัวคัมภีร์โบราณให้ยังคงอยู่ต่อไป

1. เอกสารโบราณ เป็นหลักฐานที่เป็นภาษาและตัวอักษรที่มีอายุตั้งแต่ 100 ปีขึ้นไป สะท้อนวัฒนธรรม จารีตประเพณีของกลุ่มคน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ จารึก สมุดไทย และคัมภีร์โบราณ ในที่นี้ทำการศึกษาเพียงคัมภีร์โบราณ

2. คัมภีร์โบราณ เป็นเอกสารชิ้นต้นที่บันทึกองค์ความรู้ มรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญในแต่ละท้องถิ่นทั่วประเทศไทย บอกเล่าเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนาและตำราต่าง ๆ ดังเช่น ตำราเวชศาสตร์ ตำราโหราศาสตร์ กฎหมายวรรณกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ ผ่านการจารด้วยเหล็กแหลมของคนในอดีต ยึดโยงด้วยการเจาะรูผูกด้วยสายสนอง อันสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของไทยถือเป็นมรดกทางวรรณคดีที่บันทึกประวัติศาสตร์

2.1 การทำคัมภีร์โบราณ ทำจากใบของต้นลานสายพันธุ์ลานวัด ลานใหญ่ ลานบ้านและลานหมื่นเกิดถึงสันนิษฐานว่าเป็นลานที่นำเข้ามาจากประเทศอินเดียและศรีลังกาเพื่อใช้ในการจารหนังสือ (สายสุดใจ ชุนชาวฤทธิ์, 2547) ต้นลานเป็นพืชวงศ์ปาล์ม ลำต้นเดี่ยว ใบเลี้ยงเดี่ยว ไม่มีการแตกกอ (ลักษณะ แสงอุไรเพ็ญ, 2561) นำใบลานเป็นตัดท่อน ๆ ตามความยาวที่ต้องการ ตากแดดให้แห้ง จากนั้นขัดด้วยหินจนเรียบและเป็นมัน เจาะรูตรงกลางใบเพื่อร้อยเชือก หลังจากนั้นเป็นขั้นตอนการจารด้วยเหล็กแหลมทั้งสองด้าน จำนวนด้านละ 5 บรรทัด เมื่อจารแล้วจะมีรอยเส้นอักษรเป็นร่องลึก แต่ยังไม่สามารถอ่านได้ชัดเจน ต้องใช้ลูกประคบของเขม่าไฟหรือผงถ่านละเอียดผสมน้ำมันยาง ถูไปตามตัวอักษรซึ่งจะปรากฏชัดขึ้น จากนั้นโรยด้วยทรายละเอียดเพื่อทำให้ผงดำที่เป็นส่วนเกินหลุดออก (สมาคมอนุรักษ์เอกสารโบราณ, 2559)

2.2 อักษรขอมที่ใช้จารคัมภีร์โบราณ ตัวอักษรขอม ถือเป็นตัวอักษรศักดิ์สิทธิ์ ใช้ในงานเขียนเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ดินแดนไทยพบอักษรขอมโบราณ มาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 14 - 16 (กรมศิลปากร, 2529) อักษรขอมโบราณที่อยู่ในดินแดนภาคกลาง มีใช้ 4 แบบ (ทองสีบ สุภะมาร์ค, 2522) มีรายละเอียด ดังนี้ 1) อักษรขอมบรรจง หรือ อักษรมูล เป็นตัวอักษรที่มีลักษณะเป็นตัวกลม หักมุมเป็นเหลี่ยม ขีดเส้นผมเป็นหยักศก (หนามเตย) ตัวอักษรมีรูปร่างกว้าง ใช้เขียนหนังสือธรรมค้ำสอนต่าง ๆ เช่นคัมภีร์พระไตรปิฎก หรือหนังสือเทศน์ 2) อักษรขอมหวัด จะเขียนทรงสูง เส้นตรง ขีดเส้นผม (ศก) ข้างบนเหยียดยาวสำหรับใช้เขียนกระดาดขมิ้นใช้จารบนใบลาน ส่วนที่ใช้เขียนภาษาไทยก็ใช้วิธีผสมสระเพิ่มพยัญชนะและใช้วรรณยุกต์เหมือนอักษรขอมบรรจง 3) อักษรขอมย่อ เขียนคล้ายอักษรขอมบรรจง แต่ย่อเหลี่ยม ใช้สำหรับเขียนชื่อ หรือเขียนบนกระดาดสำหรับหนังสือสวด เช่นเขียนลงในสมุดข่อย และต้องเขียนด้วยปากกาจึงจะย่อเหลี่ยมได้ รูปทรงไม่ต่างจากอักษรขอมบรรจงมากนัก 4) อักษรขอมเชรียง เป็นตัวอักษรที่เข้ามาในปัจจุบัน มีรูปทรงสี่เหลี่ยมสูงคล้ายอักษรขอมหวัดและอักษรไทยปัจจุบัน

พยัญชนะอักษรขอมไทย มีอยู่ 35 ตัว ในแต่ละตัวมี 2 รูปคือ พยัญชนะตัวเต็มและตัวเชิง จัดแบ่งตามวรรณในภาษาสันสกฤต สระของอักษรขอมไทย มีอยู่ 2 ชนิดคือ สระลอยเป็นรูปเฉพาะไม่ปรากฏใช้ในภาษาไทย มีอยู่ 12 รูป และสระจมเขียนเหมือนสระในอักษรไทย มีอยู่ 22 รูป แต่มีบางรูปที่แตกต่างไปจากอักษรไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary) เก็บข้อมูลจากการภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ สังเกตการณ์ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่อยู่ในชุมชนคลองบางเขนและนักศึกษารวมทั้งสิ้น 100 คน

ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักของโครงการวิจัย คือ ท่านเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทองกลาง ประธานหรือตัวแทนชมรมรักษาคคลองบางเขน นักวิชาการด้านภาษาโบราณ ทั้งสิ้น 3 คน และยังคงครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาประกอบด้วย ตัวแทนอาจารย์ นักศึกษา ชุมชนคลองบางเขน

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล การวิจัยนี้มีเครื่องมือในการทำวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูลเอกสารโบราณ อุปกรณ์ในการอนุรักษ์และซ่อมแซมคัมภีร์ใบลาน และแบบเปรียบเทียบอักษรขอม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ติดต่อประสานงานกับทางวัดโพธิ์ทองกลาง เพื่อทำการสำรวจคัมภีร์ใบลานที่ถูกจัดเก็บไว้ภายในวัด 2) นำเรียนปรึกษากับพระครูสังฆรักษ์สมพงษ์ สารคนโธ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทองกลาง เพื่อทำการอนุรักษ์และสงวนรักษา ท่านจึงให้ความอนุเคราะห์มอบเอกสารโบราณที่มีการเสื่อมสภาพดังกล่าว 3) การเคลื่อนย้ายคัมภีร์ใบลานมายังมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 4) การสำรวจคัมภีร์ใบลานเบื้องต้น พบว่า มีทั้งฝุ่น ไขแมลงสาบ และขี้หนู ส่วนตัวคัมภีร์ใบลานส่วนใหญ่อยู่ในสภาพปิดงอ บางส่วนแตกหักเสียหาย สายสนองขาดทำให้เอกสารบางส่วนไม่อยู่ในผูก 5) ในขณะที่มีการดำเนินการตรวจสอบสภาพของคัมภีร์ใบลาน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารสื่อโซเชียลและสอบถามบุคลากรภายในหอสมุดแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์และปริวรรตคัมภีร์ใบลาน 6) การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการอนุรักษ์เอกสารโบราณ โดยบูรณาการกับการเรียนการสอนรายวิชาพิพิธภัณฑศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว และยังบริการวิชาการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานให้กับผู้ที่สนใจ โดยเฉพาะชุมชนคลองบางเขน 7) การปริวรรต จำแนกหัวข้อคัมภีร์ใบลานที่ทำการอนุรักษ์ โดยได้รับความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญด้านตัวอักษรขอม และได้ทำการบูรณาการกับการเรียนการสอนรายวิชาภาษาขอมในชีวิตประจำวัน โดยให้นักศึกษาในรายวิชาได้ฝึกปริวรรตข้อความที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลาน

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานเชิงคุณภาพและการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏตามเอกสารต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับข้อมูลที่ได้จากอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์ในประเด็นการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อ จากนั้นจึงสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย งานวิจัยมุ่งศึกษาตามวัตถุประสงค์ทั้งสามประเด็น พบว่า

1. ข้อมูลในคัมภีร์ใบลาน วัดโพธิ์ทองกลาง จังหวัดนนทบุรี จากการให้นักศึกษาที่เรียนรายวิชาภาษาขอมในชีวิตประจำวัน ได้ทำการฝึกปริวรรตข้อความที่ปรากฏหน้าปกคัมภีร์ใบลานจำนวน 35 รายการ และตรวจสอบข้อมูลชื่อเรื่องดังกล่าวโดยพระมหาทองสุข สุโข ป.ธ.๙ วัดสามพระยาวรวิหาร ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อชื่อเรื่องตามตารางที่ 1 – 5 ดังนี้

ตารางที่ 1 เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เรื่องพระไตรปิฎก หัวข้อพระวินัยปิฎก มี 4 ผูก

ที่	เรื่อง	เนื้อหา
1	พระบาตร สุตังนิฎฐิตัง	เรื่องเกี่ยวกับบาตร ซึ่งมีปรากฏในพระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ ปัตตวรรค พระพุทธองค์ได้กล่าวถึงลักษณะของบาตรไว้ดังนี้ บาตร ได้แก่บาตร 2 ชนิด คือ บาตรเหล็ก และบาตรดินเผา บาตรมี 3 ขนาด คือ 1) บาตรขนาดใหญ่ จูข้าวสาร 2 ทะนาน 2) บาตรขนาดกลาง จูข้าวสาร 1 ทะนาน 3) บาตรขนาดเล็ก จูข้าวสารครึ่งทะนาน
2	พระปริวาสสุลลิต / พระสมათานปริวาส นิฎฐิตัง	คัมภีร์เกี่ยวกับการสมานทานปริวาส คำขอมานัตต์ คำสมათานการเข้าปริวาส คำบอกสุทธันตปริวาส คั่นคว่าเพิ่มเติมในพระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค 1
3	พระปริวาสกรรม จุลสุตโตนะ	การเข้าปริวาส คือ กรรมที่จัดทำโดยพระภิกษุ ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส คือ อาบัติขนาดกลาง ต้องปฏิบัติวิภูฐานวิธี คือ ระเบียบเป็นเครื่องออกอาบัติ โดยให้พระสงฆ์เข้าไปอยู่ในเขตที่จำกัด ทรมานกายและชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ การสวดรับอาบัติ ภิกษุที่ออกจากกรรมแล้ว ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นผู้นำเลื่อมใสอย่าง
4	จำวัดพระ สรรพมณฑ์	ยังมีรับทสดมณฑ์ หรือ คล้ายมณฑ์พิธีในปัจจุบัน ซึ่งมีบทบูชาพระรัตนตรัย

ตารางที่ 2 เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เรื่องพระไตรปิฎก หัวข้อพระสุตตันตปิฎก มี 15 ผูก

ที่	เรื่อง	เนื้อหา
1	พระไตรปิฎก / พระมหาเวสสันดรชาดก	มหาเวสสันดรชาดก เป็นชาดกเรื่องหนึ่งในทศชาติชาดก กล่าวถึงพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ในการบำเพ็ญทานบารมี ก่อนจะทรงอุบัติเป็นพระโคตมพุทธเจ้า มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า "มหาชาติชาดก" ในการเทศนาเรียกว่า "เทศน์มหาชาติ" ดูเพิ่มเติมได้ในขุททกนิกาย ชาดก ว่าด้วยเรื่องทศชาติชาดก
2	พระปวารณาฎกสมมา	วันมหาปวารณา เป็นวันสำคัญในพุทธศาสนา ตรงกับวันสุดท้ายของการอยู่จำพรรษา 3 เดือน คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 พระพุทธเจ้าทรงให้พระภิกษุทำการปวารณา คือ ยอมให้วากกล่าวตักเตือนซึ่งกันและกัน เพื่อความเจริญของพระธรรมวินัยและความผาสุกในการอยู่ร่วมกัน วันที่พระสงฆ์ทำมหาปวารณานี้เรียก (ตามที่เข้าใจกันทั่วไป) ว่า วันออกพรรษา ฯ มีอีกนัยหนึ่งคือ ปวารณาสูตร ตรวจสอบดูในสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
3	พระธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร / พระธรรมจักรกัปปวัตตสูตรตั้งนิฎฐิตัง	ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นปฐมเทศนา เทศนากัณฑ์แรก ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ แล้วจึงได้ดวงตาเห็นธรรม ปราศจากอริยสัจสี่ปราศจากมลทิน ก็ได้เกิดขึ้นแก่ท่านพระโกณฑัญญะ นับเป็นพระสงฆ์สาวกองค์แรกใน
4	พระธรรมจักร	พระพุทธศาสนา มีเนื้อหาแสดงถึงแนวทางดำเนินชีวิตโดยสายกลางอันเป็น
5	พระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร	แนวทางใหม่ให้มนุษย์ มีเนื้อหาแสดงถึงขั้นตอนและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อ
6	พระธรรมจักรกัปปวัตตนสูตรตั้ง	บรรลุถึงอริยสัจทั้ง 4 คือ อริยมรรคมีองค์ 8 คั่นคว่าเพิ่มเติมในปัญจวัคคีย์กถา
7	ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร / ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรตั้ง นิฎฐิตัง	ตอนปฐมเทศนา มหาขันธก มหาวรรค ในพระวินัยปิฎก และ ตถาคตสูตร สมာธิวรรค สัจจสังยุตต์ สังยุตตนิกาย ในพระสุตตันตปิฎก

ที่	เรื่อง	เนื้อหา
8	มหาเวสสันดรชาดก	มหาเวสสันดรชาดก เป็นชาดกเรื่องหนึ่งในทศชาติชาดก กล่าวถึงพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ในการบำเพ็ญทานบารมี ก่อนจะทรงอุบัติเป็นพระโคตมพุทธเจ้า มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า "มหาชาติชาดก" ในการเทศนา เรียกว่า "เทศน์มหาชาติ" ดูเพิ่มเติมได้ในขุททกนิกาย ชาดก ว่าด้วยเรื่องทศชาติชาดก
9	พระมหาสมณีสุตตัง นิฎฐิตัง	มหาสมณีสุตตัง เป็นพระสูตรขนาดยาว มีเนื้อหาว่าด้วยการชุมนุมใหญ่ของเทพยดาทั้งปวง โดยครั้งนั้นพระผู้มีพระภาคประทับ ณ ป่ามหาวัน ใกล้กรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ใหญ่ ประมาณ 500 รูป ครั้งนั้นเทพชั้นสุทธาวาส 4 ตน คิดว่าเทวดาจาก 10 โลกธาตุประชุมกันเพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาค พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ นำที่พวกตนจะไปเฝ้า และกล่าวคาถากันคนละบท โดยใจความพรรณนาความประสงค์ที่มา ความประพฤติชอบของพระสงฆ์ และพรรณนาว่า ผู้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะย่อมไม่ไปสู่อาย ต่อจากนั้นพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย ตรัสเล่าว่า เทวดามาประชุมครั้งใหญ่ แล้วตรัสประกาศชื่อของเทวดาเหล่านั้นโดยละเอียด ค้นคว้าเพิ่มเติมในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค
10	พระมหาสมณีสุตตัง นิฎฐิตัง	พระอัสสชิสูตร ว่าด้วยความเป็นอนิจจังแห่งเวทนา พระอัสสชิเถระ เป็นพระภิกษุสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นหนึ่งในปัญจวัคคีย์ และ พระอสีติมหาสาวก
11	อาชาชีวิตสูตร / พระอัสสาชานีเย สุตตัง นิฎฐิตัง	พระอัสสชิ เมื่อได้ตรัสรู้ธรรมแล้ว มีบทบาทสำคัญในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่วงต้นพุทธกาล ด้วยความเป็นผู้มีมารยาทน่าเลื่อมใส ทำให้ท่านเป็นภิกษุรูปแรกที่ทำให้อุปติสสมานพ ซึ่งต่อมาก็คือ พระสารีบุตร เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ค้นคว้าเพิ่มเติมในพระไตรปิฎก พระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค
12	อาณาตริวิสุต / พระอะชาณีเย สุตตัง นิฎฐิตัง	ในพระพุทธานุชาต ค้นคว้าเพิ่มเติมในพระไตรปิฎก พระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ชันธวารวรรค
13	พระศิริมานนราศูตรและพระ อสีติมหาสาวก /	อาพาธสูตร (ศิริมานนทสูตร) คือ ว่าด้วยการหายอาพาธของพระศิริมานนถ์ ค้นคว้าเพิ่มเติมในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกเถกาทสกนิบาต
14	สมโพชฌงค์นิฎฐิตัง สมาปานะ	บทสวดว่าด้วยโพชฌงค์ 7 หรือธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ มีเจ็ดอย่างคือ 1. สติ 2. ธัมมวิจยะ 3. วิริยะ 4. ปีติ 5. ปัสสัทธิ 6. สมาธิ 7. อุเบกขา โพชฌงค์ 7 นี้ เป็นหลักธรรมส่วนหนึ่งของโพธิปักขิยธรรม 37 คือ ธรรมอันเป็นฝักฝ่ายแห่งความตรัสรู้ เกื้อหนุนแก่อริยมรรค มีทั้งหมดรวม 3 บทได้แก่ มหาโมคคัลลานโพชฌงค์สูตรตปาฐะ, มหากัสสปโพชฌงค์สูตรตปาฐะ, และมหาจุนทโพชฌงค์สูตรตปาฐะ ทั้งหมดรวมอยู่ในภณวารหรือหนังสือบทสวดมนต์หลวง โดยมีมหาโมคคัลลานโพชฌงค์สูตรตปาฐะ นี้ว่าด้วยการเจ็บป่วยและการเยียวยาอาการเจ็บป่วยด้วยพระธรรมของพระมหาโมคคัลลานะ มีเนื้อหาเกี่ยวกับคล้ายคลึงกับมหากัสสปโพชฌงค์สูตรตปาฐะ
15	พระสัตตโพชฌงค์ นิฎฐิตัง	โพชฌงค์สูตรตปาฐะ

ตารางที่ 3 เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เรื่องพระไตรปิฎก หัวข้อพระอภิธรรมปิฎก มี 7 ผูก

ที่	เรื่อง	เนื้อหา
1	พระอภิธรรม	พระอภิธรรมปิฎก คือ หลักธรรมและคำอธิบายที่เป็นหลักวิชาล้วน ๆ ไม่เกี่ยวด้วยบุคคลหรือเหตุการณ์ แบ่งเป็น 7 คัมภีร์ (เรียกลย่อหรือหัวใจว่า ส วิ ธา ปุ ก ย ป) คือ 1) สังคณี หรือ อัมมสังคณี รวมข้อธรรมเข้าเป็นหมวดหมู่แล้วอธิบายทีละประเภท 2) วิภังค์ ยกหมวดธรรมสำคัญ ๆ ขึ้นตั้งเป็นหัวข้อแล้วแยกแยะอธิบายวินิจฉัยโดยละเอียด 3) ธาตุกถา สงเคราะห์ข้อธรรมต่าง ๆ เข้าในชั้นธ आयตนะ ธาตุ 4) ปุคคลบัญญัติ บัญญัติความหมายของบุคคลประเภทต่าง ๆ ตามคุณธรรมที่มีอยู่ในบุคคล 5) กถาวัตถุ แดงและวินิจฉัยทัศนะของนิกายต่าง ๆ 6) ยมก ยกหัวข้อธรรมขึ้นวินิจฉัยด้วยวิธีถามตอบ โดยตั้งคำถามย้อนกันเป็นคู่ 7) ปฎิฐาน หรือ มหาปรกณ อธิบายปัจจัย 24 แสดงความสัมพันธ์เนื่องอาศัยกันแห่งธรรมทั้งหลายโดยพิสดาร
2	พระพุทธบัญญัติ / พระบุคคลบัญญัติ ปริเฉทที่ ๔	คำบาลีที่ถูกควรจะเป็น บุคคลบัญญัติ เป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยการกำหนดลักษณะของบุคคลประเภทต่าง ๆ โดยบัญญัติความหมายของชื่อที่ใช้เรียกบุคคลต่าง ๆ เช่น “โสดาบัน” ได้แก่ บุคคลผู้ละสังโยชน์ 3 ได้แล้ว ถือเป็นส่วนหนึ่งของพระอภิธรรมปิฎก ต่างจากคัมภีร์อื่น ๆ ตรงที่กล่าวถึงบุคคล ไม่ได้เน้นหนักที่ปรมัตถธรรม หรือเรื่องจิต ดังในคัมภีร์อื่น ๆ ของอภิธรรม ดังปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก โดยเฉพาะในส่วนของอังคุตตรนิกาย และสังคีตสูตร ในทีฆนิกาย บุคคลบัญญัติ
3	พระบุคคลบัญญัติ ปริเฉท	บทมาติกาของคัมภีร์กถาวัตถุเป็น 1 ในปกรณ์ทั้ง 7 มีอัมมสังคณีเป็นต้นของพระอภิธรรมปิฎก พระโมคคัลลีสบุตรตีสสเถระ รจนาไว้โดยขยายความจากแม่บทมาติกา ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้และยังมีคัมภีร์กถาวัตถุอรธกถา เป็นคัมภีร์อรธกถาอธิบายความในกถาวัตถุปกรณ์ ในพระอภิธรรมปิฎกของพระไตรปิฎก ภาษาบาลี ซึ่งกถาวัตถุ มีลักษณะเป็นการถามตอบระหว่างนิกายเถรวาทและนิกายอื่น ๆ ที่แตกออกไปจากนิกายเถรวาท อันเป็นพุทธศาสนาดั้งเดิม ที่พระเถระชั้นผู้ใหญ่ได้รวบรวมไว้ตั้งแต่ปฐมสังคายนา รวมถึงการถามตอบระหว่างพุทธศาสนานิกายเถรวาทและลัทธิศาสนาอื่น ๆ โดยอรธกถาระบุว่า พระผู้มีพระภาคทรงกล่าวถึงมาติกา หรือบทตั้ง หรือคำเริ่มต้นไว้เพียงเล็กน้อย ต่อจากนั้น พระโมคคัลลีสบุตรตีสสเถระ ได้เรียบเรียงขึ้นจนจบในสังคายนาครั้งที่ 3 มีข้อความอันเป็นคำตอบคำถามตั้งแต่ต้นจนจบ
4	พระกถาวัตถุกรนา มาติกา นิฎฐิตาดก๕	มาติกา หมายถึงพระบาลีที่เป็นหัวข้อ เป็นแม่บท เรียกว่า บทมาติกา เรียกการที่พระสงฆ์สวดพระบาลีเฉพาะหัวข้อธรรมในพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งขึ้นต้นด้วยบทว่า กุสลา อัมมา อุกุสลา อัมมา เป็นต้น มาติกา คำนี้ในงานเผาศพจะใช้คู่กับคำว่า บังสุกุล เป็น มาติกา บังสุกุล กล่าวคือพระสงฆ์จะสวดมาติกาก่อนแล้ว บังสุกุลต่อไป ตรวจสอบเพิ่มเติมได้ในอัมมสังคณีนมาติกา ฯ
5	พระมาติกา นิฎฐิตัง	
6	พระสัตตตะปริตรตั้ง นิฎฐิตัง	

ที่	เรื่อง	เนื้อหา
7	พระสัตตะปริตรนิมิตต์	สัตตะปริตร หรือ สัตปริตร คือ สวดมนต์เจ็ดตำนานนั่นเอง มี 1. มงคลสูตร 2. รตนปริตร 3. เมตตปริตร 4. ชันธปริตร 5. โมรปริตร 6. ธชัคคปริตร 7. อาฏานาฎปริตร

ตารางที่ 4 เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เรื่องอรรถกถา มี 1 ผูก

ที่	เรื่อง	เนื้อหา
1	พระอสิติสุตตัง นิมิตต์	ว่าด้วยเรื่องพระอสีตมหาสาวก คือ พระสาวกผู้ใหญ่ 80 องค์ของพระพุทธเจ้า

ตารางที่ 5 เนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดีพระพุทธศาสนา มี 8 ผูก

ที่	เรื่อง	เนื้อหา
1	ไตรโลก วิวินิจฉัยกถา ฎก ๖	วรรณคดีเรื่องนี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น เตภูมิกถา ไตรภูมิกถา ไตรภูมิวินิจฉัยกถา ไตรภูมิโลกวินิจฉัย ไตรโลกวินิจฉัยกถาและไตรภูมิฉบับหลวง เป็นต้น ปัจจุบันในวงการวรรณคดี เรียกว่า ไตรภูมิโลกวินิจฉัยกถา เพื่อให้ต่างจากไตรภูมิกถาฉบับพญาสิทธิ ช่วงเวลาที่มีการแต่งไตรภูมิโลกวินิจฉัยกถาขึ้นนั้นยังไม่พบไตรภูมิกถาฉบับพญาสิทธิ ทั้งสองฉบับมีเนื้อความคล้ายกัน แต่ไตรภูมิโลกวินิจฉัยกถามีความละเอียด
2	พระโลก วิวินิจฉัยกถา ฎก	คัมภีร์ที่บอกเล่าถึงภูมิทั้ง 3 ไตรภูมิ หมายถึง สามโลก ซึ่งเป็นคติเกี่ยวกับโลก สันฐานตามความเชื่อในศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธ ไตรภูมิประกอบด้วย กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ สัตว์โลกทั้งหลายก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดในไตรภูมินี้จนกว่าจะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ฯ
3	ไตรภูมิ	
4	พระอภิธานอักขระดก	คัมภีร์อภิธาน ได้แก่ เป็นคัมภีร์ที่รวบรวมศัพท์ต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นพจนานุกรมบาลี ก็ได้ เทียบเคียงได้ด้วย คัมภีร์อภิธานวรรณนา พระมหาสมปอง มุทิโต เป็นต้น
5	พระอภิธาน อักขระ	
6	พระมหาพุทธคุณ	คัมภีร์ที่บอกเล่าถึงพุทธคุณ 9 ประการ คือ 1. อรหัง เป็นพระอรหันต์ 2. สัมมาสัมพุทธโธ ตรัสรู้เองโดยชอบ 3. วิชชาจรณสัมปັນโน ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ 4. สุกโต เสด็จไปดีแล้ว 5. โลกวิทู เป็นผู้รู้แจ้งโลก 6. อนุตตโร ปุริสทัมมสารถิ เป็นสารถิฝึกคนที่ฝึกได้ไม่มีใครยิ่งกว่า 7. สัตถา เทวมนุสสานัง เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย 8. พุทโธ เป็นผู้ตื่นและเบิกบานแล้ว 9. ภควา เป็นผู้มิใช่โชค พุทธคุณตามที่นิยมกว่ากันในประเทศไทย ย่อเป็น 3 คือ 1. พระปัญญาคุณ 2. พระวิสุทธิคุณ และ 3. พระมหากรุณาคุณ
7	ปฐมสมโพธิสัตต ปริเฉท ฎก ๑๑	คำบาลีที่ถูกควรจะเป็น ปฐมสมโพธิ สัตตปริเฉท แปลว่า ปฐมสมโพธิปริเฉทที่ 7 “ปฐมสมโพธิกถา” มีความหมายตามรูปศัพท์ว่า “เรื่องราวเกี่ยวกับการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าซึ่งเพิ่งจะบังเกิดผ่านพ้นไป” ปฐมสมโพธิกถาแบ่งเนื้อหา
8	พระปฐมวานะกายา / พระปฐมกาล นิมิตต์	ออกเป็น 29 ตอน ซึ่งมีการประสูติ ออกผนวช ตรัสรู้ และ ปฐมเทศนา ของพระพุทธองค์เป็นต้น

จากตารางที่ 1 – 5 พบว่าเนื้อความในคัมภีร์โบราณมีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยพระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณคดีพุทธศาสนา

2. การสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์โบราณ ผู้วิจัยเริ่มต้นการทำงานด้านเอกสารโบราณหลังจากการเข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การจัดการเอกสารโบราณในรูปแบบดิจิทัล” จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เมื่อวันที่ 16 - 18 สิงหาคม 2560 การอบรมฯ ในครั้งนั้นเกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร กับกลุ่มหนังสือ ตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ผู้วิจัยทราบถึงกิจกรรมนี้ จึงสมัครขอเข้ารับการอบรมในครั้งนั้น เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้วิจัยมีเครือข่ายนักวิชาการและผู้ที่มีความรู้ด้านการจัดการเอกสารโบราณ จากนั้นได้เข้าร่วมการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณตามเวลาที่เอื้ออำนวย อาทิ วัดศาลาแดง จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยยังได้จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้กับผู้ที่สนใจการอนุรักษ์เอกสารโบราณ เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2561 ณ วัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ด้วยความประสงค์ของเจ้าอาวาสวัดบางกระดี่ในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณมอญภายในวัด และความต้องการของกรมศิลปากรในการสร้างเครือข่ายด้านการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณโดยคนในชุมชน จึงได้รับความอนุเคราะห์บุคลากรจากกรมศิลปากร ช่วยในการเป็นพี่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ผู้เข้าร่วมอบรมคือคนไทยเชื้อสายมอญจากชุมชนต่าง ๆ จำนวนกว่า 30 คน งบประมาณที่ใช้ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ประมาณ 8,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการทำความสะอาดและอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ หลังจบสิ้นกิจกรรมผู้เข้าร่วมอบรมยังได้ร่วมถวายเงินทำบุญให้กับวัดบางกระดี่ ประมาณ 3,000 บาท แต่ทางท่านเจ้าอาวาสวัดบางกระดี่ได้มอบเงินดังกล่าวให้กับชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ เพื่อใช้เป็นทุนในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงแนวทางการทำงานด้านการอนุรักษ์ในลักษณะของงานจิตอาสา

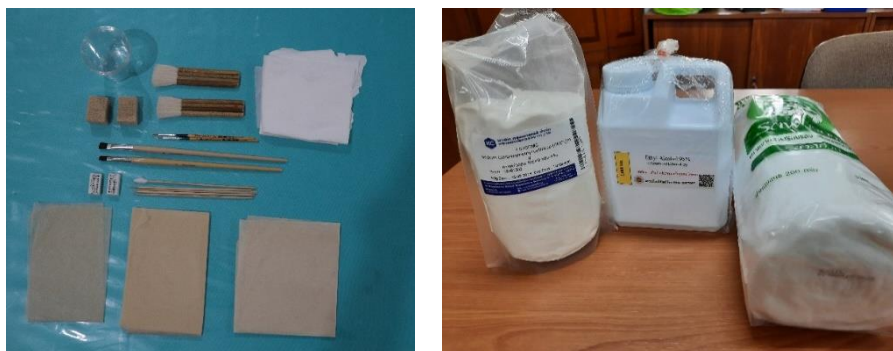
จากการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนั้น ผู้เข้าอบรมในแต่ละชุมชนได้กลับไปทำกิจกรรมอนุรักษ์คัมภีร์โบราณภายในชุมชนของตนเอง จนกระทั่ง พ.ศ.2563 เครือข่ายจากพระประแดงได้แจ้งว่าคัมภีร์โบราณภายในวัดแค อำเภอบางพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้ถูกขนย้ายมาจากหลังคาพระอุโบสถหลังเก่า นำมาจัดเก็บไว้ภายในพระวิหารเป็นเวลาหลายสิบปี อยู่ในสภาพชำรุดอย่างมาก เนื่องด้วยการจัดเก็บที่ไม่ดี มีทั้งความชื้น เชื้อรา และเป็นที่อยู่ของสัตว์ต่าง ๆ จึงได้ทำการสำรวจและหารือกับทางเจ้าอาวาสเร่งดำเนินการเคลื่อนย้ายและทำการอนุรักษ์ และให้นักศึกษาสาขาวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์เชิงท่องเที่ยว ที่เรียนวิชาพิพิธภัณฑ์ศึกษาเพื่อการท่องเที่ยว ลงพื้นที่ไปช่วยทำความสะอาดและทำการอนุรักษ์เอกสารโบราณ เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2563 การลงไปบริการวิชาการในครั้งนั้นได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและปราชญ์ท้องถิ่น ช่วยในการปริวรรตถอดความเอกสาร ถือเป็นบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการของสาขาวิชาที่ให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

จนกระทั่งการนำมาสู่งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้หารือกับพระครูสังฆรักษ์ สมพงษ์ สารคนโธ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทองล่าง จังหวัดนนทบุรี เพื่อดำเนินการอนุรักษ์และปริวรรตคัมภีร์โบราณ ด้วยคำพูดที่ว่า “...เอกสารเหล่านี้จัดเก็บโดยมิได้มีใครภายในวัดได้แต่ต้อง เป็นเพราะไม่มีใครสามารถอ่านตัวหนังสือเหล่านี้ได้ และไม่มีความรู้เรื่องการจัดเก็บที่ถูกต้อง จึงปล่อยให้เอกสารอยู่ภายในห้องนี้มาเป็นเวลาหลายสิบปี จะมีพระเวียนเข้ามาทำความสะอาดห้องบ้างเป็นครั้งคราว แต่มิได้เคลื่อนย้ายเอกสารแต่อย่างใด...” (พระครูสังฆรักษ์สมพงษ์ สารคนโธ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 15 พฤษภาคม 2562) ความประสงค์ของท่านเจ้าอาวาสคือต้องการให้นำเอกสารโบราณมาดำเนินการภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาอย่างสูงสุด ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากบุคลากรกลุ่มหนังสือ ตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร โดยมีความคิดเห็นว่า “...ควรมีการทำหนังสือเพื่อแสดงให้เห็นถึงการส่งมอบเอกสารให้กับมหาวิทยาลัยและควรมุ่งเน้นกับทางวัดว่าถ้ามีหน่วยงานของกรมศิลปากรที่รับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรงคือ สำนักหอสมุดสุพรรณบุรี ให้แจ้งว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมรับผิดชอบเอกสารโบราณของวัดนี้แล้ว เพื่อไม่ให้ทำงานซ้ำซ้อน...” (ยุเรศ วุทธิธพล, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 14 สิงหาคม 2563)

ภาพที่ 2 คัมภีร์ไบเบิลลานวัดโพธิ์ทองล่าง จังหวัดนนทบุรี ก่อนการอนุรักษ์

ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการตรวจสอบความเสื่อมสภาพ จากนั้นจึงทำการคัดเลือกคัมภีร์ไบเบิลเพื่อการอนุรักษ์ พร้อมกับจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำความสะอาด ประกอบด้วย แปรงขนกระต่าย ยางลบ ไม้ปลายแหลม สำลี เอทิลแอลกอฮอล์ ส่วนอุปกรณ์สำหรับอนุรักษ์ ประกอบด้วย พู่กัน กระดาษสา กาวที่ใช้กับอินทรียัตฤ ในที่นี้ผู้วิจัยใช้ คาร์บอกซี เมทิล เซลลูโลส หรือที่รู้จักกันในชื่อ ซีเอ็มซี (CMC – carboxy methyl cellulose) เป็นผงแล้วนำมาผสมกับน้ำเปล่า ส่วนอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ถังมือยาง หน้ากากอนามัย สายสนอง เชือกขาวในการมัดไบเบิล ขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์นี้ ดำเนินการพร้อม ๆ กับการคัดเลือกไบเบิลเพื่อทำการอนุรักษ์

ภาพที่ 3 อุปกรณ์ในการทำความสะอาดและอนุรักษ์ไบเบิล

การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ภายนอกมหาวิทยาลัย ดังนี้ 1) บุคลากรจากกรมศิลปากร ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านเอกสารโบราณ ได้เข้ามาช่วยให้คำปรึกษาในการอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ไบเบิล และ 2) ตัวแทนจากชมรมรักษ์คลองบางเขน ซึ่งเป็นผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทำการวิจัย ได้เข้ามาร่วมเรียนรู้การอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ไบเบิล

ภาพที่ 4 การมีส่วนร่วมของชาวชุมชนคลองบางเขนและผู้ที่สนใจ เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ไบเบิล

ส่วนบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์โบราณให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาทางด้านประวัติศาสตร์ ที่มีกล่าวถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์หรือวัตถุทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ต้องการให้นักศึกษาได้เห็น รู้จัก สัมผัสและเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลรักษาหลักฐานประวัติศาสตร์อันเป็นสมบัติของชาติ เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักศึกษา ทั้งยังเป็นการร่วมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอีกทางหนึ่งด้วย ส่วนการปริวรรตถอดความหัวเรื่องของคัมภีร์โบราณ ถือเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะทางด้านการอ่านและเขียนตัวอักษรขอม ผู้วิจัยจึงให้นักศึกษาที่เรียนรายวิชาภาษาขอมในชีวิตประจำวัน ทำการถอดรูป ถอดเสียงพยัญชนะขอมโบราณ ให้เป็นเสียงตามแบบภาษาไทยระดับเบื้องต้น ถือเป็นฝึกทักษะให้กับนักศึกษาในเรื่องของการอ่าน การถอดความตัวอักษรขอมโบราณให้เป็นตัวอักษรไทยจากตัวเอกสารที่เคยใช้จริงเมื่อในอดีต แสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของนักศึกษา

ภาพที่ 5 การมีส่วนร่วมของนักศึกษา มรภ.จันทระเกษม ในการอนุรักษ์ปริวรรตคัมภีร์โบราณ

จากการจัดกิจกรรมดังกล่าวยังทำให้เกิดประโยชน์ในมิติต่าง ๆ ดังเช่น การนำองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และการปริวรรตเอกสารโบราณไปใช้จริงกับวัตถุทางวัฒนธรรมของชุมชน เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่สถาบันการศึกษา องค์กรแห่งความรู้ที่ควรต้องทำให้กับชุมชน เมื่อพิจารณาถึงการจัดเก็บและดูแลรักษาคัมภีร์โบราณก่อนทำการศึกษา แสดงให้เห็นถึงมุมมองของคนในชุมชนที่มีต่อคัมภีร์โบราณว่าเป็น ของเก่าที่บรรพชนได้สร้างไว้ คนรุ่นต่อมามีหน้าที่เก็บสิ่งของเหล่านี้ไว้ตามสภาพเดิมไม่ให้เกิดการสูญหาย และด้วยภาษาที่ใช้จารบนใบลานเป็นตัวอักษรที่คนในชุมชนไม่สามารถอ่านได้ ยิ่งทำให้เอกสารชุดนี้ยิ่งกลายเป็น “ของสูงที่ต้องบูชาขึ้นหิ้ง” มีการจัดเก็บมิให้สูญหาย จนกลายเป็นการเก็บลิ้ม เมื่อได้มีการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์และการปริวรรตขึ้น ทำให้เอกสารเหล่านี้มีคุณค่ามากกว่าเป็นโบราณวัตถุที่มีความเก่าด้วยอายุ แต่ยังเป็นหลักฐานในการบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ร่วมของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี การนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ภายในสถาบันการศึกษาเติมเต็มข้อมูลที่ขาดหายไปของชุมชน ทำให้เกิดคำชื่นชมจากคนในพื้นที่และเกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่น

3. การเติมเต็มข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้กับวัดโพธิ์ทองกลางและชุมชนคลองบางเขน จากข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับวัดโพธิ์ทองกลาง เป็นวัดที่เชื่อว่าสร้างขึ้นสมัยกรุงธนบุรี แม้ว่างานศิลปกรรมภายในวัดส่วนใหญ่สร้างขึ้นสมัยหลังทั้งสิ้นวัดนี้มีพระครูเขย จันทสิริ อดีตเจ้าอาวาสที่มีวิชาความรู้ทั้งในเรื่องของพระธรรมวินัย วิปัสสนากรรมฐาน รวมถึงวิชาอาคมต่าง ๆ ท่านเป็นพระอุปัชฌาย์และได้รับการยกย่องให้เป็นพระอาจารย์ของเกจิอาจารย์หลายๆ องค์ หนึ่งในนั้นคือ พระครูวิมลคุณากร หรือที่รู้จักกันคือ หลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า (คนขลัง คลังวิชา, 2565) ช่วงประวัติที่หลวงปู่ศุข บวชที่วัดโพธิ์ทองกลาง (สมัยนั้นชื่อว่าวัดโพธิ์บางเขน) โดยมีพระครูเขย จันทสิริ เป็นพระอุปัชฌาย์และเป็นพระอาจารย์สอนสรรพวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ.2415 เป็นต้นมา อยู่ในราวช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ.2396 – 2453) เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในแวด

วงพุทธศาสนา นั่นคือ พระองค์ทรงโปรดฯ ให้จัดทำพระไตรปิฎกที่พิมพ์เป็นหนังสือชุดแรกของโลกชื่อว่า พระไตรปิฎกซึ่งมีเพียง 1,000 ชุด ชุดละ 39 เล่ม (สุภาพรรณ ฌ บางช้าง, 2557) โดยโปรดฯ พระราชทานไปยังวัดต่าง ๆ จำนวน 249 วัด (สุภาพรรณ ฌ บางช้าง, 2557) แม้ว่าวัดแห่งนี้จะไม่มีรายนามชื่อวัดที่ได้รับพระราชทานพระไตรปิฎกชุดนี้ แต่จากการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบพระไตรปิฎกชุดนี้ จำนวน 24 เล่มถูกเก็บไว้ในกระสอบรวมกับคัมภีร์ไบลานที่ได้ทำการอนุรักษ์

การที่วัดโพธิ์ทองกลาง ได้ครอบครองพระไตรปิฎก ฉบับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่มีผู้ใดทราบถึงที่มาอย่างแน่ชัด แต่เชื่อได้ว่าจะเป็นารได้รับถวายจากเจ้านายในสมัยนั้นเป็นแน่ เมื่อศึกษาถึงประวัติของพระครูเซย จันทสิริและหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า มีความสัมพันธ์กับเจ้านายพระองค์หนึ่ง นั่นคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระราชโอรสพระองค์ที่ 28 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับการยกย่องเป็นองค์บิดาของทหารเรือไทย (ปรัชญ์ เปรียญธรรม, 2551) ภายในวัดแห่งนี้มีการสร้างศาลกรมหลวงชุมพรฯ ผู้วิจัยไม่อาจสรุปได้ว่าพระไตรปิฎกชุดนี้จะได้รับมาจากบุคคลใด แต่ก็สามารถทำให้เห็นถึงความสำคัญของวัดแห่งนี้

ภาพที่ 6 พระไตรปิฎก ฉบับรัชกาลที่ 5 พบที่วัดโพธิ์ทองกลาง จังหวัดนนทบุรี

ความสำคัญของวัดแห่งนี้ยังสะท้อนมาจากปริมาณของคัมภีร์ไบลานที่ถูกจัดเก็บไว้ภายในวัด เป็นจำนวนมาก ประกอบกับเนื้อหาที่จารไว้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา แบ่งเป็นพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา คัมภีร์นอกพระไตรปิฎก เอกสารเหล่านี้จารด้วยตัวอักษรขอม อาจเป็นคัมภีร์หรือตำราของอดีตเจ้าอาวาสซึ่งถ้าสืบย้อนไปจนถึงสมัยพระครูเซย จันทสิริ ก็ถือว่าคัมภีร์ไบลาน ฌ วัดแห่งนี้เป็นตำราชั้นครูของสำนักเรียนของคณะสงฆ์ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งหนึ่งที่สำคัญของภาคกลาง

อภิปรายผล การพบคัมภีร์ไบลานจำนวนมากที่มีการจารจารึกด้วยตัวอักษรขอมโบราณ เป็นการบ่งบอกถึงความเก่าแก่ของตัวเอกสารได้ในระดับหนึ่งและจากการพูดคุยกับท่านเจ้าอาวาส ท่านกล่าวว่า พระครูเซย จันทสิริ อดีตเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ทองกลางท่านอ่านเขียนภาษาขอม ยิ่งไปกว่านั้นคัมภีร์โบราณเหล่านี้อาจถูกจารขึ้นโดยพระสงฆ์ที่จำพรรษา ณ วัดแห่งนี้ อาจสันนิษฐานได้ว่าช่วงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1 – 4) พระสงฆ์ภายในวัดแห่งนี้น่าจะมีการเรียนพระสูตรหลักธรรมคำสั่งสอนที่เป็นภาษาขอมโบราณและสามารถอ่านและเขียนภาษาขอมโบราณได้เป็นอย่างดี ดังปรากฏเนื้อหาในคัมภีร์ไบลานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ดังที่พบในพระไตรปิฎกและวรรณคดีพุทธศาสนา

การวิจัยครั้งนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ไบลาน โดยบูรณาการภารกิจหลักทั้ง 4 ด้านของสถาบันการศึกษาอันประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการ การวิจัยและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมการอนุรักษ์และปรีวรรตคัมภีร์ไบลาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายกับบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย เป็นผลให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ไบลานอย่างเป็นรูปธรรม และยังคงยึดมั่นในการเติมเต็มข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวัดโพธิ์ทองกลางและชุมชนคลองบางเขน สอดคล้อง

แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมของปารีชาติ วลัยเสถียร ที่กล่าวถึงการกระตุ้นให้คนในชุมชนได้ร่วมเรียนรู้ข้อมูลชุมชนของตนเอง เพื่อวางแผนในการกำหนดนโยบาย แนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

พื้นที่ชุมชนคลองบางเขนที่ทำการศึกษานั้น แม้จะมีอยู่ในพื้นที่กลางเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองของสาธารณูปโภค แต่ยังคงพบผู้คนริมสองฝั่งคลองที่ยังคงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับน้ำ มีความเป็นชาวสวน และยังคงมีความเป็นสังคมเครือญาติ ที่สำคัญคือยังเป็นคนดั้งเดิมที่ตั้งรกรากในพื้นที่นี้ตั้งแต่เมื่อครั้งบรรพบุรุษ เมื่อมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์และการปริวรรตเอกสารโบราณให้กับคนในชุมชนในครั้งนี้ ทำให้คนในชุมชนเริ่มกลับไปทำการสำรวจวัตถุทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะเอกสารโบราณภายในบ้านที่ถูกเก็บรักษาไว้ นำออกมาอวด นำออกมาอ่าน ทำความสะอาดและจัดเก็บอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ แม้ว่าจะเป็นส่วนเล็กน้อยของชุมชน แต่ก็ถือว่าการจุดประกายที่น่าจะมีการต่อยอดในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลในคัมภีร์ใบลาน วัดโพธิ์ทองล่าง จังหวัดนนทบุรี คัมภีร์ใบลานได้ทำการปริวรรตและตรวจสอบข้อมูลชื่อเรื่องปรากฏอยู่หน้าปกคัมภีร์ใบลานจำนวน 35 รายการ แบ่งออกเป็น 1) เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เรื่องพระไตรปิฎก หัวข้อพระวินัยปิฎก มี 4 ผูก 2) เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เรื่องพระไตรปิฎก หัวข้อพระสุตตันตปิฎก มี 15 ผูก 3) เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เรื่องพระไตรปิฎก หัวข้อพระอภิธรรมปิฎก มี 7 ผูก 4) เนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เรื่องอรรถกถา มี 1 ผูก 5) เนื้อหาเกี่ยวกับวรรณคดีพระพุทธศาสนา มี 8 ผูก

2. การสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ใบลาน เมื่อได้รับคัมภีร์ใบลานมาจากวัด ผู้วิจัยได้ตรวจสอบสภาพเบื้องต้น เพื่อทำการคัดแยกพบว่ามีจำนวนเกือบ 300 ผูก การจัดกิจกรรมในครั้งนี้มีคัมภีร์ใบลานที่ได้รับการทำความสะอาดเกือบ 200 รายการ อีกทั้งยังมีคัมภีร์ใบลานที่ได้รับการปริวรรตและตรวจสอบอีกกว่า 30 รายการ สิ่งที่ได้ในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับที่ปรึกษาโครงการวิจัย คุณยุวเรศ วุทธิธพล ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านภาษาโบราณ กรมศิลปากร ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา

การจัดกิจกรรมอนุรักษ์และสงวนรักษาคัมภีร์ใบลาน ในครั้งนี้ อาจถือได้ว่าเป็นการศึกษาเบื้องต้นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างนักวิชาการด้านการอนุรักษ์และปริวรรตเอกสารโบราณ คนในชุมชนคลองบางเขน บุคลากรและนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม โดยมีมหาวิทยาลัยเป็นตัวกลางในการสร้างเครือข่ายในครั้งนี้ ทำให้เกิดมุมมองหลากหลายมิติ ดังนี้

มุมมองของนักวิชาการด้านเอกสารโบราณ ผู้วิจัยได้รับความรู้และข้อมูลด้านการอนุรักษ์ จากบุคลากรของ กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร และยังได้ขอความอนุเคราะห์ให้เป็นที่ปรึกษาในโครงการวิจัยครั้งนี้ ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมเป็นเครือข่ายงานอนุรักษ์เอกสารโบราณ

มุมมองของชาวชุมชนคลองบางเขน การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประชาสัมพันธ์ให้กับชาวชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในส่วนของการทำความสะอาดและการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี มีตัวแทนชาวชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว อาจถือได้ว่าเป็นการบริการวิชาการองค์ความรู้ที่มีภายในมหาวิทยาลัย ถ่ายทอดสู่ชุมชน น่าจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ความเป็นองค์กรแห่งการศึกษา ได้อีกช่องทางหนึ่ง

มุมมองของนักศึกษา การจัดกิจกรรมในลักษณะ เป็นกิจกรรมที่ต้องการกำลังคน โดยเฉพาะเรื่องของการทำความสะอาดและการอนุรักษ์ เพราะเป็นงานที่ไม่มีความยุ่งยาก แต่เป็นงานที่ต้องมีสติและมีความอดทนในการทำ กล่าวคือผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะต้องทำความสะอาดใบลานทีละใบเรียงตามเลขหน้า ห้ามสลับสับเปลี่ยนใบลาน นักศึกษาที่เข้าร่วมทำกิจกรรมนี้ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่เรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัตถุทางวัฒนธรรมของไทย จากการทำกิจกรรมนี้นักศึกษา ได้รับประสบการณ์ใหม่ในการได้เห็น ได้สัมผัสและได้ทำการอนุรักษ์ ถือเป็นการรักษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติ และยังเป็นการทำนุบำรุงพุทธศาสนาอีกทางหนึ่งด้วย

ส่วนงานด้านการปริวรรต เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความรู้เฉพาะ กล่าวคือ นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้ต้องเป็นผู้มีความรู้อ่านและเขียนภาษาขอมได้ นั่นคือ นักศึกษาที่เรียนรายวิชาภาษาขอมในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจและน่าประทับใจมากที่นักศึกษากลุ่มนี้เรียนรู้ภาษาขอม (ปัจจุบัน) เป็นระยะเวลาประมาณ 3 เดือน (ไม่เกิน 12 ครั้ง) แต่กลับสามารถถอดรูป ถอดเสียงพยัญชนะขอมโบราณ ให้เป็นเสียงตามแบบภาษาไทยระดับเบื้องต้นได้เป็นอย่างดี การปริวรรตถือเป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะนักวิชาการด้านการปริวรรตต้องมีการศึกษามาเป็นเวลาหลายปีจนเกิดความชำนาญในการปริวรรตได้อย่างถูกต้อง การที่นักศึกษาที่ทำการปริวรรตเอกสารในครั้งนี้ ถือได้มีการฝึกแปล ฝึกอ่านเอกสารจริงซึ่งมีอายุนับร้อยปี ถือเป็นประสบการณ์ครั้งหนึ่งในชีวิตเช่นกัน

3. การเติมเต็มข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้กับวัดโพธิ์ทอกลางและชุมชนคลองบางเขน ความสำคัญของวัดแห่งนี้ยังสะท้อนมาจากปริมาณของคัมภีร์ใบลานที่ถูกจัดเก็บไว้ภายในวัด เป็นจำนวนมาก ประกอบกับเนื้อหาที่จารไว้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธ เช่น ชาดกต่าง ๆ ปฐมสมโพธิกถา พระธรรมตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น สมโพธิมงคล ไตรภูมิพระสงฆ์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับวินัยของสงฆ์ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับพระสาวก เอกสารเหล่านี้จารด้วยตัวอักษรขอม อาจเป็นคัมภีร์หรือตำราของอดีตเจ้าอาวาสซึ่งถ้าสืบย้อนไปจนถึงสมัยพระครูเขย จันทสิริ ก็ถือว่าคัมภีร์ใบลาน ณ วัดแห่งนี้เป็นตัวราชันครูของสำนักเรียนของคณะสงฆ์ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งหนึ่งที่สำคัญของภาคกลาง

แนวทางในการพัฒนาต่อยอดผู้วิจัยยึดตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ทั้งในเรื่องการผลิตบัณฑิตให้คุณภาพ มีทัศนคติที่ดี เป็นพลเมืองดีในสังคม การสร้างองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นการบูรณาการเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม พัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จึงขอเสนอแนวทางไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

1) องค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์และปริวรรต ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าจำเป็นต้องมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องนี้ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายนักอนุรักษ์เอกสารโบราณให้สามารถลงไปในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์ที่อยู่ตามวัดต่าง ๆ โรงเรียนและคนในชุมชน ทั้งนี้เพราะในแต่ละวัด ที่มีคัมภีร์ใบลานอาจมีการจัดเก็บอย่างไม่เหมาะสม จนทำให้เกิดความเสื่อมสภาพและไม่รู้กระบวนการอนุรักษ์ ทำให้เกิดความเสียหายจนไม่สามารถแก้ไขได้ ฉะนั้นการทำให้บุคลากรในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้มากขึ้นเท่าไรก็ยิ่งทำให้เกิดเครือข่ายในดูแลรักษาเอกสารโบราณได้มากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ลักษณะของการทำงานด้านการอนุรักษ์ ส่วนใหญ่จะทำงานจิตอาสา การทำกิจวัตร ใช้แรงกายแรงใจในการทำนุบำรุงพุทธศาสนา

2) การส่งเสริมให้เกิดแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการวัฒนธรรมสำหรับนักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจ ในที่นี้อาจใช้พื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยในการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับคัมภีร์ใบลานและเอกสารโบราณอื่น ๆ ซึ่งมีสถาบันการศึกษาไม่มากนักที่มีแหล่งเรียนรู้ลักษณะนี้ หรือการสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมในโลกออนไลน์

การอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2529). *จารึกในประเทศไทย เล่ม 2*. หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.

โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. บพิธการพิมพ์.

คนขลัง คลังวิชา. (2565). *หลวงพ่อเขย จันทสิริ วัดโพธิ์ทอกลาง เรื่องเล่าและอภินิหารบางประการ* [เพจเฟซบุ๊ก]. เฟซบุ๊ก.

<https://www.facebook.com/คนขลังคลังวิชา>

ณัฐพงษ์ กิติทรัพย์กาญจนา. (2551). *การมีส่วนร่วมในการบริหารศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน*

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย

ราชภัฏราชนครินทร์.

ทองสีบ ศุภะมาร์ค. (2522). *ภาษาเขมรในภาษาไทยและภาษาไทย-บาลี สันสกฤตในภาษาเขมร*. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ปรัชญ์ เปรียญธรรม. (2551). *สุดยอดเกจิอาจารย์ หลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า*. สำนักพิมพ์อุทยานความรู้

ปารีชาติ วลัยเสถียร. (2552). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา พิมพ์ครั้งที่ 4*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ลักขณา แสงอุไรเพ็ญ. (2561). *ลาน พืชพื้นเมืองของไทย*. กลุ่มงานวิจัยพันธุ์พืชป่ามีค่า หายาก และใกล้สูญพันธุ์ กองคุ้มครองพันธุ์พืชสัตว์ป่าและพืชตามอนุสัญญา กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

สมาคมอนุรักษ์เอกสารโบราณ. (2559). *คู่มือการลงทะเบียนบัญชีคัมภีร์โบราณและหนังสือสมุดไทย*. บ.เอส. บี.เค. การพิมพ์ จำกัด.

สายสุดใจ ชุนเชาวฤทธิ์. (2547). *ต้นลานในประเทศไทย*. กลุ่มงานวิจัยพันธุ์พืชป่ามีค่า หายากและใกล้สูญพันธุ์ กองคุ้มครองสุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2557). *พระไตรปิฎก ฉบับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. หอพระไตรปิฎกนานาชาติ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2553) *คู่มือการอ่านถ่ายถอดอักษรขอม*. สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา

An Assessment of Supply Chain Operations models for human Resource management for the Vocational Education Institution

อรรถพล จันทร์สมุด^{1*}

Artaphon Chansamut^{1*}

^{1*} สำนักงานคณบดี คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

^{1*} Office of Dean, Faculty of Home Economic, Technology, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok, Thailand

Received: April 27, 2023 Revised: August 7, 2023 Accepted: September 12, 2023

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อออกแบบและประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ในสาขาห่วงโซ่อุปทานและสาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาแบบจำลองมีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบหลัก ผู้ส่งมอบ ผู้ผลิต ร้านค้าปลีก ผู้ให้บริการ และลูกค้า ผลการประเมินภาพรวม การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 3.69 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.67 แสดงให้เห็น การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษาสามารถนำไปปรับใช้กับงานจริงได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ สถาบันการอาชีวศึกษา

Abstract

The research objectives are to design and evaluate the supply chain operations model for human resource management in vocational institutions. The research sample consists of 10 experts in both supply chain management and human resource management fields. The research tool used in the study was a questionnaires. The data were analyzed by using the arithmetic mean and the standard deviation. The research results showed that the model development process had six main components. These were mainly suppliers, manufacturers, service provider, retailer and customers. The overall assessment of the sustainable supply chain management operations model for human resource management in vocational institutions indicates a high level of suitability with an overall mean score of 3.69 and a standard deviation

*Corresponding author. Tel.: 098 855 4251

Email address: artaphon.c@mail.rmutk.ac.th

of 0.67. show that, an assessment of supply chain management operations model for human resource management in vocational institutions can be appropriately applied in actual work settings.

Keywords: An assessment of supply chain operations models, human resource management, Vocational Education

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องปรับตัวให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศได้ในทุกด้าน โดยเฉพาะการผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพของกำลังคนอาชีวศึกษาของคณะกรรมการอาชีวศึกษาโดยที่รัฐบาลตั้งนโยบายไว้ว่า “ยุทธศาสตร์การผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา ในระยะเวลา 15 ปี พ.ศ. 2555-2569) กำหนดนโยบายเป้าหมายการผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาให้มีความสำคัญกับคุณภาพของผู้สำเร็จอาชีวศึกษาเป็นสำคัญ โดยปรับปรุงปัจจัยสนับสนุนการจัดการกระบวนการอาชีวศึกษาให้เกิดคุณภาพ 4 ด้าน คือ 1) สารสนเทศสำคัญที่จะเป็นตัวชี้แนะทางการผลิตกำลังคนในระดับโลก ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ระดับกลุ่ม และระดับจังหวัด 2) ให้ความสำคัญกับครูและผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จโดยเพิ่มพูนขีดความสามารถของครูในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ครู และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ยกกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับสถานประกอบการโดยให้ความร่วมมือกับอาชีวศึกษา ระบบ ทวิภาค และการฝึกงาน 4) เตรียมความกำลังคนรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนในส่วนการตั้งรับและเชิงรุก ได้แก่ การเพิ่มความสามารถทางภาษา และสมรรถนะกำลังคนในอาชีวศึกษาให้มีมาตรฐานในระดับสากล “การจัดตั้งหน่วยงานอาชีวศึกษา เพื่อสนองความต้องการของการพัฒนาประเทศ ตามนโยบายของรัฐจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้มีทักษะความสามารถเพื่อสร้างผลผลิต ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะระดับฝีมือสมรรถนะที่สามารถปฏิบัติอาชีพได้จริง มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพและกิจนิสัยที่เหมาะสมในการทำงาน สอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจและสังคม สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข และพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ” (สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

ปัจจุบันสถาบันการอาชีวศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะแต่ผู้บริหารของแต่ละองค์กร จำเป็นต้องมีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงผลการปฏิบัติงานย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบการทำงานของตนเอง ตลอดจนข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นสามารถนำมาวิเคราะห์ปัญหาและนำมาปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (อรรถพล จันทร์สมุด, 2559) หน่วยงานจึงจำเป็นต้องพัฒนาองค์กรทรัพยากรมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรทำงานอย่างมีความสุข หน่วยงานในสถาบันการอาชีวศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแม้ว่าสถาบันอาชีวศึกษาจะมีเงินทุน วัสดุ เทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่หากขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ทักษะ ความชำนาญ เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ใช้ทรัพยากรแล้ว อาจจะทำให้ขาดประสิทธิภาพการทำงาน ส่งผลต่อการดำเนินงานของสถาบันอาชีวศึกษาได้ การจัดการทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งที่จะผลักดันองค์กรให้มีพัฒนาการอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันอาชีวศึกษาในอนาคต โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบัน ระบบห่วงโซ่อุปทานกับเทคโนโลยี คือ ทางเลือกที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันอาชีวศึกษา ดำเนินการไปอย่างราบรื่น แก้ไขปัญหา รายงานผลได้ถูกต้อง ด้วยระบบห่วงโซ่อุปทานกับเทคโนโลยีจะช่วยประสานงานข้อมูล ข่าวสารและทรัพยากรมาประยุกต์รวมเข้าด้วยเทคโนโลยี ได้แก่ แท็บเล็ต ซอฟต์แวร์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน ระบบระบุตำแหน่งบนพื้นโลก เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ วัสดุ เครื่องจักร แรงงาน ทุนการจัดการ ทรัพยากร ฯลฯ แปรสภาพให้เป็นวัสดุสำเร็จรูปหรือบุคลากร

ครบตามความต้องการองค์กร การที่จะทำให้ดีขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับการจัดการโซ่อุปทานเพื่อการดำเนินการทรัพยากรมนุษย์ ทั้งระบบและมีประสิทธิภาพ ทำให้ผลลัพธ์ที่ได้อยู่ในรูปแบบทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และการบริการขนาดใหญ่ขึ้น สามารถทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย (ค่านาย อภิปรัชญสกุล, 2553) ดังนั้น กระบวนการห่วงโซ่อุปทานเพื่อจัดการทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นหัวใจที่จะช่วยสนับสนุนกิจกรรมทั้งระบบตั้งแต่ต้นน้ำ จนถึงขั้นปลายน้ำ สามารถตรวจสอบระบบข้อมูลได้รวดเร็ว ทุกขั้นตอนของระบบห่วงโซ่อุปทานเพื่อจัดการทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลเพิ่มคุณค่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ (อรรถพล จันทร์สมุด, 2562) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษาเพื่อเพิ่มมูลค่าของบุคลากรให้กับสถานประกอบการ (Increase the value of personnel to the establishment)

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อออกแบบการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา
2. เพื่อประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ห่วงโซ่อุปทานการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญการขับเคลื่อนองค์กร หลักการ คือ เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินการทำงานตามหน้าที่ของตนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดปัญหาให้น้อยที่สุด รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น รวมถึงการปฏิบัติดีงานบุคลากรที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีที่มีอยู่สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ วิเคราะห์ หรือนำไปใช้ประโยชน์ได้ ได้แก่ ข้อมูล บุคคล การแพทย์ อาชีพ ค่าจ้าง คุณวุฒิ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การขาดงาน การร้องทุกข์ การสำรวจงานและข้อมูลทัศนคติ กิจกรรมทั้งหมดสามารถสนับสนุนความสำเร็จขององค์กร (HREX. asia, 2019)

Chansamut. (2022) เสนอ บทความ เรื่อง แบบจำลองระบบสารสนเทศการจัดการโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบจำลองระบบสารสนเทศการจัดการโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรบุคคลสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ซึ่งรวมถึง การประเมินแบบจำลองระบบสารสนเทศการจัดการโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน ด้านระบบสารสนเทศ ห่วงโซ่อุปทานและผู้เชี่ยวชาญ ทรัพยากรบุคคล ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบจำลองประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 ส่วน ได้แก่ ผู้ส่งมอบ ผู้แปรรูป และผู้ผลิต ผู้ค้าปลีก และผู้ส่งออก และลูกค้า ผลการประเมินโดยรวมแบบจำลองระบบสารสนเทศการจัดการห่วงโซ่อุปทานสำหรับการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.61 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 หมายความว่าแบบจำลองระบบสารสนเทศการจัดการโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมีความเหมาะสมในระดับสูงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสนับสนุนงานได้

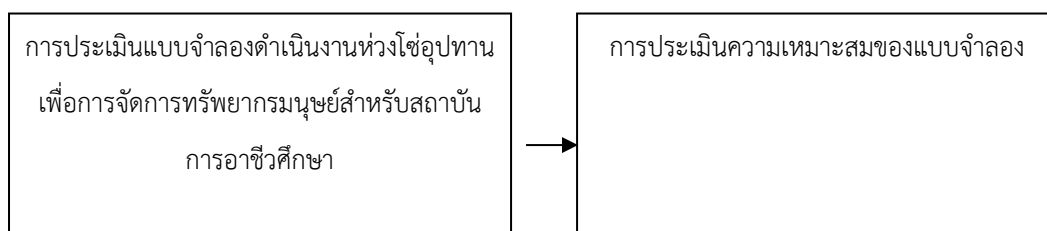
อรรถพล จันทร์สมุด (2562) อธิบายเกี่ยวกับแบบจำลองระบบดิจิทัลเพื่อการจัดการงานวิจัยในโซ่อุปทานสำหรับสถาบันอุดมศึกษา วัตถุประสงค์ของบทความ คือ เพื่อออกแบบจำลองระบบดิจิทัลเพื่อการจัดการงานวิจัยในโซ่อุปทานสำหรับสถาบันอุดมศึกษา และประเมินระบบดิจิทัลเพื่อการจัดการงานวิจัยในโซ่อุปทานสำหรับสถาบันอุดมศึกษา จากนั้นนำไปพัฒนาเครื่องมืองานวิจัยโดยการสำรวจโดยใช้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านโซ่อุปทาน จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัล จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญงานวิจัย จำนวน 5 คน รวมผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยเลข

คณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประเมินความเหมาะสมของแบบจำลองระบบดิจิทัลเพื่อ การจัดการงานวิจัยในโซ่อุปทานสำหรับสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยพบว่า แบบจำลองระบบดิจิทัลเพื่อการจัดการงานวิจัยในโซ่ อุปทานสำหรับสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเหมาะสมขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบของ ผู้ส่งมอบ ผู้ผลิตงานวิจัย ลูกจ้างงานวิจัย ผู้บริโภค ความพอใจ และการย้อนกลับ ผลการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญยอมรับ แบบจำลองระบบดิจิทัลเพื่อการจัดการงานวิจัยในโซ่อุปทานสำหรับสถาบันอุดมศึกษาพบว่า มีความเหมาะสมในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองระบบดิจิทัลเพื่อการจัดการงานวิจัยในโซ่อุปทานสามารถประยุกต์ติดตั้งใช้งานได้จริง

เทคโนโลยีในห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันอาชีวศึกษา (Technology in supply chain for human resource management for the vocational education institution) หมายถึง การจัดการ กระบวนการดำเนินงานกิจกรรมทั้งหมดที่มีผลโดยตรงต่อการสร้างความพอใจสำหรับลูกค้า โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการจัดวางแผน (Planning) การจัดหา (Sourcing & Procurement) การผลิต (Manufacturing) การจัดส่ง (Delivery) การคืน (Return) โดยมีข้อมูลที่ช่วยวิเคราะห์ ประกอบด้วย ข้อมูล บุคคล การแพทย์ อาชีพ ค่าจ้าง คุณวุฒิ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การขาดงาน การร้องทุกข์ การสำรวจงานและข้อมูลทัศนคติ ข้อมูลทั้งหมดจะประสานเชื่อมกับเทคโนโลยีในห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ แท็บเล็ต ซอฟต์แวร์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน กระบวนการที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะจัดระบบให้ประสานกันอย่างคล่องตัว เป็นไปในทิศทางที่สร้างความพอใจสูงสุดให้แก่ลูกค้า และยังสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้แก่องค์กร ตัวอย่าง ระบบการ พัฒนาบุคลากรด้านงานวิจัยเป็นการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบ นำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการมีการบันทึกเป็นเอกสารตาม รูปแบบของการวิจัยมีการตั้งสมมุติฐาน มีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจน สมเหตุสมผล มีวัตถุประสงค์ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ ตีความ และสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ การส่งเสริมงานวิจัยของมหาวิทยาลัยต้อง ประกอบด้วย การมีนโยบายด้านการวิจัย มีหลักเกณฑ์สนับสนุนการวิจัย การรับทุนวิจัยจากแหล่งภายนอก การดูแลด้าน สิทธิบัตรและทรัพย์สินทางปัญญา การสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานวิจัย รวมทั้งมีการยกย่องผู้มีผลงานวิชาการและการจัดทำ โปรไฟล์ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เป็นต้น (อรรถพล จันทรสมุทร, 2559) , (ค่านาย อภิปรัชญสกุล, 2553) (Chansamut, 2022)

กิจกรรมพื้นฐานของห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันอาชีวศึกษา แสดงให้เห็น กิจกรรมหลัก 5 กระบวนการ มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ การวางแผนการจัดการ การผลิต การจัดส่ง การคืนกลับ โดยมีข้อมูลที่ ช่วยวิเคราะห์ ประกอบด้วย ข้อมูล บุคคล การแพทย์ อาชีพ ค่าจ้าง คุณวุฒิ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การขาดงาน การ ร้องทุกข์ การสำรวจงานและข้อมูลทัศนคติ ข้อมูลทั้งหมดจะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เพื่อสร้างมูลค่าให้กับปัจจัยการผลิต ทรัพยากรมนุษย์ของสถาบันอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพ ตั้งแต่การวิเคราะห์ในระดับกลยุทธ์ ระดับยุทธวิธี และระดับปฏิบัติการ ด้วยการใช้นวัตกรรมในโซ่อุปทาน ได้แก่ แท็บเล็ต ซอฟต์แวร์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน ระบบระบุตำแหน่งบนพื้นโลก เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร แรงงาน เงิน การจัดการ ฯลฯ เชื่อมต่อ ข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจ เป้าหมายหลัก ขององค์กร คือ การผลิตบุคลากรสำเร็จรูปให้เป็นไปตามความต้องการขององค์กร สร้างมูลค่าเพิ่ม และความพึงพอใจให้กับ ลูกค้า ผู้บริโภคหรือสังคม (Michale, 2011)

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ผลการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านห่วงโซ่อุปทาน จำนวน 5 คน ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์จำนวน 5 คน รวมผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด จำนวน 10 คน ประเมินความคิดเห็นของแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา โดยมีตัวแปรต้น คือ การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา และตัวแปรตาม คือ ผลการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา

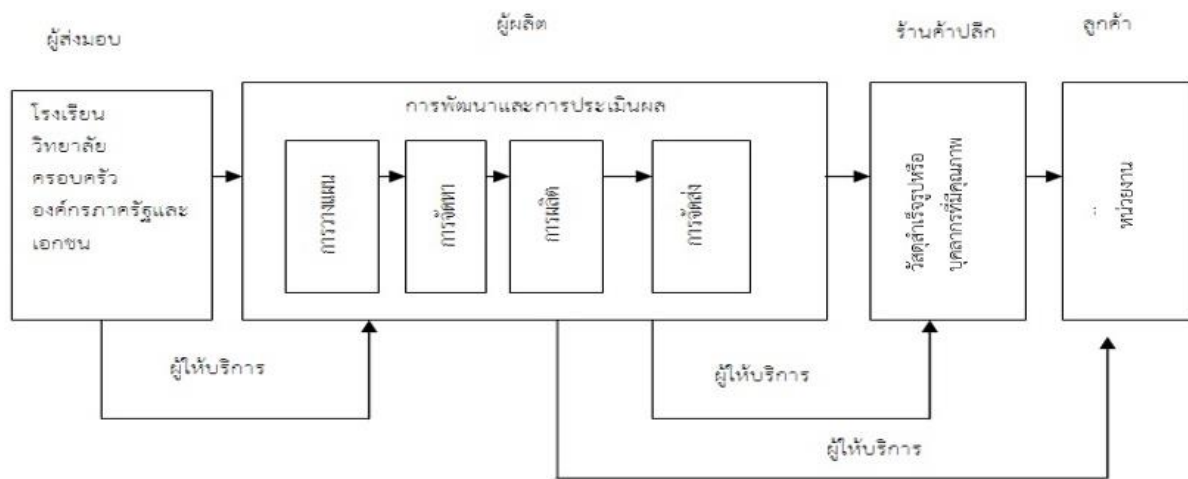
การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร งานวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา
2. ร่างกรอบแนวคิดการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา
3. กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังนี้ เป็นผู้มีความรู้ด้านห่วงโซ่อุปทาน ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 4 ปี
4. สร้างแบบสอบถามประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบหลัก 2) ผู้ส่งมอบ 3) ผู้ผลิต 4) ร้านค้าปลีก 5) ผู้ใช้บริการ 6) ลูกค้า เก็บรวบรวมข้อมูลและสอบถามความคิดเห็นของแบบจำลองจากผู้เชี่ยวชาญ
5. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ให้คะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 คะแนน กำหนดเกณฑ์แปลผลค่าเฉลี่ย ได้แก่ 4.51-5.00 หมายถึง เหมาะสมระดับมากที่สุด, 3.51-4.50 หมายถึง เหมาะสมระดับมาก, 2.51-3.50 หมายถึง เหมาะสมระดับปานกลาง, 1.51-2.50 หมายถึง เหมาะสมระดับน้อย และ 0.00-1.50 หมายถึง เหมาะสมระดับน้อยที่สุด (ประคอง กรรณสูต, 2528)

ผลการวิจัย

ผลการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษาประกอบด้วย ผู้ส่งมอบ ได้แก่ บุคคลทั่วไปจากโรงเรียน วิทยาลัย ครอบครัวยุ และองค์กรเอกชน ทำหน้าที่จัดส่งวัตถุดิบให้เคลื่อนไหวเข้าสู่สถาบันอาชีวศึกษา เพื่อเข้าสู่กระบวนการผลิต ทำหน้าที่ฝึกอบรม และประเมินผลการทำงานของบุคลากรที่ผ่านการคัดเลือกเข้ามาทำงานในองค์กรกระบวนการ เริ่มจากการวางแผน การจัดหา การผลิต การจัดส่งด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตั้งแต่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหาบุคลากร การคัดเลือกบุคลากร การบรรจุ การโยกย้ายบุคลากร การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติการ การเลิกจ้าง การยุบ การบริหารค่าตอบแทน การสร้างแรงจูงใจ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน กิจกรรมทั้งหมดจะสนับสนุนการบริการด้วยข้อมูล ข่าวสาร ทรัพยากร มาประยุกต์รวมเข้าด้วยเทคโนโลยีที่ใช้ในห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ แท็บเล็ต ซอฟต์แวร์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร แรงงาน เงิน การจัดการ ฯลฯ การไหลของข้อมูลที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ที่ได้ คือ วัสดุสำเร็จรูป หรือบุคลากรที่มีคุณภาพซึ่งผ่านการฝึกอบรมและประเมินผลในสถาบัน

อาชีวศึกษา พร้อมส่งออกไปยังหน่วยงานของสถาบันอาชีวศึกษา บุคลากรที่มีคุณภาพหรือลูกค้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ท้ายสุดจะเป็นสร้างรายได้ในโซ่อุปทานด้วยการผลิต บุคลากรที่มีคุณภาพ ออกสู่สังคม รายละเอียดในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา

2. ผลการการพัฒนาแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบัน

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินการพัฒนาแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานสถาบันการอาชีวศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน

หัวข้อประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. องค์ประกอบหลัก			
1.1 ผู้ส่งมอบ	3.63	0.50	มาก
1.2 ผู้ผลิต	3.80	0.42	มาก
1.3 ร้านค้าปลีก	3.80	0.63	มาก
1.4 ผู้ให้บริการ	3.70	0.67	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. องค์ประกอบหลัก			
1.5 ลูกค้ำ	3.60	0.51	มาก
รวม	3.70	0.54	มาก
2. ผู้ส่งมอบ			
2.1 โรงเรียน	3.80	0.63	มาก
2.2 วิทยาลัย	3.80	0.42	มาก
2.3 องค์กรเอกชน	3.60	0.51	มาก
2.4 ครอบครั้ว	3.50	0.52	มาก
2.5 องค์กรภาครัฐ	3.60	0.51	มาก
รวม	3.66	0.52	มาก
3. ผู้ผลิต			
3.1 การพัฒนาการฝึกอบรม	3.80	0.91	มาก
รวม	3.80	0.91	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
4. ร้านค้าปลีก			
4.1 ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปหรือบุคลากรที่มีคุณภาพ	3.63	0.92	มาก
รวม	3.63	0.92	มาก
5. ผู้ให้บริการ			
5.1 กิจกรรมสนับสนุน	3.63	0.50	มาก
รวม	3.63	0.50	มาก
6. ลูกค้า			
6.1 หน่วยงาน	3.72	0.64	มาก
รวม	3.72	0.64	มาก
สรุปผลการประเมิน	3.69	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ได้ประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษาสรุปผลการประเมินมีความเหมาะสมระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายพบว่าผู้ผลิตอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.91 องค์กรประกอบหลักอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.54 ลูกค้าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.64 ผู้ส่งมอบอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.52 ร้านค้าปลีกอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.92 และผู้ให้บริการอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.50 ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา สรุปได้ ดังนี้

1. ผลการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา พบว่า แบบจำลอง ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งมอบ ผู้ผลิต ร้านค้าปลีก ผู้ใช้บริการ และลูกค้า
2. ผลการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษามีความเหมาะสมระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 สามารถสรุปผลการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันอาชีวศึกษาประยุกต์การทำงานได้

การอภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมาก ผ่านการประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านห่วงโซ่อุปทาน จำนวน 5 คน ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีกระบวนการอยู่ขั้นตอน การออกแบบ และการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพล จันท์สมุด (2563) ได้ศึกษา แบบจำลองห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการหลักสูตรตามกรอบคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเหมาะสมขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบของผู้ส่งมอบ ผู้ผลิตการศึกษา ลูกค้าการศึกษา ผู้บริโภค ความพึงพอใจ การย้อนกลับ และงานวิจัยของอรรถพล จันท์สมุด (2561) ที่กล่าวถึง การประเมินแบบจำลองฐานข้อมูลระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการสินทรัพย์ในสถาบันอุดมศึกษาแบบจำลองประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การพัฒนาระบบการจัดการฐานข้อมูล การใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chansamut (2022) ได้ศึกษาแบบจำลองห่วงโซ่อุปทานในมหาวิทยาลัย รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewngam, Chatwattana, and Piriyasurawong (2019) ที่ได้ศึกษาแบบจำลองระบบห่วงโซ่อุปทานในดิจิทัลสำหรับการประกันคุณภาพสำหรับเครือข่ายการประกันคุณภาพอาเซียน (AUN-Q) แบบจำลองประกอบด้วย ผู้สมัคร มหาวิทยาลัย ผู้สำเร็จการศึกษา นายจ้าง ความพึงพอใจ และผลตอบรับด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษามีความเหมาะสมในระดับมาก แบบจำลองประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งมอบ ผู้ผลิต ร้านค้าปลีก ผู้ใช้บริการ และลูกค้า หากเป็นไปได้ควรนำการประเมินแบบจำลองไปใช้ในสถาบันอาชีวศึกษาเพื่อช่วยวิเคราะห์ และตัดสินใจได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษางานวิจัยเพิ่มเติมเพื่อให้การประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษามีประสิทธิภาพ
2. ควรมีกรณีศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาที่มีการประเมินแบบจำลองการดำเนินงานห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์สำหรับสถาบันการอาชีวศึกษาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

การอ้างอิง

- ค่านาย อภิปรัชญสกุล. (2553). *การบริหารระบบข้อมูลโลจิสติกส์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัท โฟกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชซิง จำกัด.
- ค่านาย อภิปรัชญสกุล. (2553). *โลจิสติกส์ และโซ่อุปทาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). บริษัท โฟกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชซิง จำกัด.
- ประคอง กรรณสูต. (2528). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ศูนย์หนังสือ ดร.ศรีสง่า.
- สำนักนงงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *นโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การผลิตกำลังคน อาชีวศึกษา*. http://kme.nptpolytech.ac.th/files/10000001_23011010101320.pdf
- อรรถพล จันทรสมุทร. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพอัจฉริยะในประเทศไทย *วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1*. 7(1), 52-59.
- อรรถพล จันทรสมุทร. (2559). ระบบสารสนเทศการบริหารห่วงโซ่อุปทานเพื่อการจัดการงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. 5(2), 210-221.
- อรรถพล จันทรสมุทร. (2559). รูปแบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงานก่อสร้างในโซ่อุปทานสำหรับสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร *วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1*. 8(1), 131-139.
- อรรถพล จันทรสมุทร. (2561). การประเมินแบบจำลองฐานข้อมูลระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อการจัดการสินทรัพย์ ในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารแม่โจ้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. 4(2), 34-45.
- อรรถพล จันทรสมุทร. (2562). แบบจำลองระบบดิจิทัลเพื่อการจัดการงานวิจัยในโซ่อุปทานสำหรับสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารแม่โจ้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. 36(2), 70-81.
- อรรถพล จันทรสมุทร. (2563). แบบจำลองโซ่อุปทานเพื่อการจัดการหลักสูตรตามกรอบคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. *วารสารแม่โจ้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้*. 6(1), 10-26.
- อรรถพล จันทรสมุทร. (2563). แบบจำลองระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการงานวิจัยในโซ่อุปทาน สำหรับสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการ ปชมท*. 9(2), 112-121.
- Chansamut, A. (2022a). Supply Chain Model for Universities Management According to Education Criteria for Performance Excellence in Thailand. *International Journal of Supply Chain Management*. 11(5), 16-19. <https://ojs.excelingtech.co.uk/index.php/IJSCM/article/view/6017>
- Chansamut, A. (2022b). Supply Chain Management Information System Model for Human Resource Management for Higher Education Institutions in Thailand. *International Journal of Supply Chain Management* 11(1), 28-33 <https://ojs.excelingtech.co.uk/index.php/IJSCM/article/view/5959/3063>
- HREX. asia. (2019). *การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรยุคปัจจุบัน*. <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/th-whatishrm-190117/>
- Kaewngam, A., Chatwattana, P., Piriyasurawong, P. (2019) Supply chain management model in digital quality assurance for ASEAN quality assurance network (AUN-QA). *Higher Education Studies*. 9(4), 12-20. <https://ccsenet.org/journal/index.php/hes/issue/view/0/2162>
- Michale, H. (2011). *Essentials of supply chain Management*. <https://industri.fatek.unpatti.ac.id/wp-content/uploads/2019/03/254-Essentials-of-supply-chain-management-Michael-Hugos-Edisi-3-2011.pdf>

Varaprasada Rao, M, Subba Raju,P (2015). The Imperceptible and commendable role of Human Resources in Supply Chain Management functions in the Success Contemplation of Indian Aircraft Industries. *International Journal of Engineering Research & Technology (Ijert)*. 4(1), 643-664. https://www.researchgate.net/publication/328879139_The_Imperceptible_and_commendable_role_of_Human_Resources_in_Supply_Chain_Management_functions_in_the_Success_Contemplation_of_Indian_Aircraft_Industries

ผลของปริมาณพาราฟินที่มีต่อคุณภาพของเทียนอบขนม

Effect of Amount of Paraffin Wax on Quality of Dessert Scented Candles

อรรทัย ชุ่มเย็น^{1*}, กิติภูมิ นิลจันทร์² และรายวดี ผดุงกาญจน์³Orrathai Chumyen^{1*}, Kitipoom nilchan² and Rayawadi Phadngkan³^{1* 2 3} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร, ประเทศไทย

Hospitality Department, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Krungthep, Bangkok, Thailand

Received: June 21, 2023 Revised: August 8, 2023 Accepted: August 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาผลของปริมาณพาราฟินที่มีต่อคุณภาพของเทียนอบขนม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสูตรมาตรฐานในการผลิตเทียนอบขนม และศึกษาปริมาณพาราฟินที่เหมาะสมในการผลิตเทียนอบขนม โดยที่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ จำนวน 30 คน การคัดเลือกสูตรมาตรฐานในการทำเทียนอบขนม โดยการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสของกลิ่นเทียนอบในขนมถั่วกวน จากสูตรเทียนอบขนมทั้ง 2 สูตร พบว่า เทียนอบขนมสูตรที่ 1 มีผลให้คะแนนความชอบด้านกลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม ของขนมถั่วกวนมีคะแนนสูงกว่าเทียนอบขนมสูตรที่ 2 การศึกษาปริมาณพาราฟิน 3 ระดับ คือ 0 กรัม (สูตรที่ 1) 20 กรัม (สูตรที่ 2) และ 40 กรัม (สูตรที่ 3) สำหรับผลิตเทียนอบขนม ประสาทสัมผัสของขนมถั่วกวน พบว่า คะแนนความชอบด้านกลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม ของขนมถั่วกวนที่รมด้วยควันเทียนอบขนมสูตรที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สูตรที่ 1 และสูตรที่ 3 ตามลำดับ เนื่องจากอัตราส่วนของปริมาณพาราฟินกับปริมาณขี้ผึ้งมีความแตกต่างกัน จึงทำให้กลิ่นของขนมที่ถูกรอบด้วยเทียนแต่ละสูตรนั้น มีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ : พาราฟิน, เทียนอบขนม

Abstract

The purpose of this study was to investigate the effect of paraffin concentration on the quality of dessert scented candles. A research goal focuses on investigating the standard dessert-scented candle formula as well as the suitable proportion of paraffin in dessert-scented candle production. This study's samples included lecturers, staff, and the student 30 people from the Rajamangala University of Technology Krungthep. The sensory quality of the aroma of dessert-scented candles in Mung Bean Dessert (Thua Kwan) was used to select standard formulas for dessert-scented candles. The first dessert-scented candle formula resulted in liking scores for scent, taste, texture, on overall liking from the two dessert-scented candle formulas. The paraffin wax ratings were higher than the Formula 2 dessert-scented candles. For dessert-

* Corresponding author. Tel.: 085 114 8959

Email address: orrathai.c@mail.rmutk.ac.th

scented candles, the paraffin content was tested at three levels: 0 g (formula 1), 20 g (formula 2), and 40 g (formula 3). The sensory aspect of Mung Bean Dessert (Thua Kwan) revealed that the like scores for smell, taste, texture, and overall liking were all positive. Because the ratio of paraffin content to wax content differed, the formula 2 had the highest mean score of the smoked Mung Bean Dessert (Thua Kwan), which by Formula 1 and Formula 3, respectively. As a result, the smell of the dessert made with each candle recipe is unique.

Keyword: Paraffin wax, Dessert scented candles.

บทนำ

ขนมไทยมีลักษณะเด่นในเรื่องของรสชาติที่มีความหวานมันและมีกลิ่นหอม ซึ่งกลิ่นหอมในขนมไทยนั้นเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ถือเป็นเอกลักษณ์ของขนมไทย โดยกลิ่นหอมที่ได้เป็นกลิ่นที่มาจากธรรมชาติ ได้แก่ ใบเตย กลิ่นหอมจากดอกไม้ เช่น กลีบดอกกล้วยไม้ ดอกมะลิ กระดังงา กุหลาบ เป็นต้น นอกจากนี้กลิ่นที่ได้รับจากธรรมชาติแล้ว ยังมีกลิ่นอีกชนิดหนึ่งคือ กลิ่นจากเทียนอบ หรือควันเทียน หากกล่าวถึงเทียนอบ หลาย ๆ ท่านอาจไม่คุ้นเคยนัก แต่สำหรับคนที่ทำขนมไทย หรือคนสมัยก่อนจะต้องรู้จักเป็นอย่างดี เพราะเทียนอบเป็นสิ่งสำคัญในการทำขนมไทยที่ขาดไม่ได้ เนื่องจากขนมไทยหลาย ๆ ชนิด จะใช้เทียนอบจุดเพื่อให้เกิดควัน และเกิดกลิ่นหอมในขนมตัวเอง ตัวอย่างของขนมไทยที่ใช้เทียนอบ เพื่อให้เกิดกลิ่นหอม ได้แก่ ลำป้านี้ ทองเอก กลีบกล้วยไม้ ถั่วกวน ช่าหริ่ม ขนมสอดไส้ ขนมต้ม เป็นต้น

เทียนอบทำมาจากขี้ผึ้งผสมพาราฟิน และเครื่องหอมชนิดต่าง ๆ ได้แก่ กายาน พิมเสน เปลือกชะลูด ผิวมะกรูด น้ำตาลทรายแดง น้ำมันจันทน์ เป็นต้น ความหอมที่เกิดจากการอบควันเทียนนั้น เกิดจากการจุดไฟ แล้วดับให้เกิดควันอบอยู่ภายในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เทียนอบที่มีจำหน่ายในท้องตลาด เมื่อนำมาใช้อบขนมมักจะพบว่า ขนมมีกลิ่นเหม็นไหม้ หรือบางครั้งกลิ่นไม่หอมละมุน ทำให้ขนมที่ทำออกมาแต่ละครั้งมีกลิ่นที่ไม่น่าพึงพอใจ เนื่องจากพาราฟินเป็นสารประกอบไฮโดรคาร์บอนแบบโซ่ตรง (Straight chain) ที่มีจุดหลอมเหลวต่ำ (48 – 68 องศาเซลเซียส) (Thongon et al , 2019) ทำให้การนำพาราฟินไปเป็นส่วนผสมให้เหมาะสมกับการเผาไหม้เพื่อให้เกิดควันที่เหมาะสม ดังนั้น การศึกษาปริมาณพาราฟินเข้าไปในเทียนอบขนมจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรพิจารณา

จุดประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสูตรมาตรฐานในการผลิตเทียนอบขนม
2. ศึกษาปริมาณพาราฟินที่เหมาะสมในการผลิตเทียนอบขนม

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระเรื่องผลของปริมาณพาราฟินที่มีต่อกลิ่นของเทียนอบขนม ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เทียนอบ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำขี้ผึ้งและพาราฟิน มาผ่านความร้อนให้หลอมละลายรวมกัน ผสมด้วยเครื่องหอมบดละเอียด เช่น พิมเสน ผิวมะกรูด ชะลูด แก่นจันทน์เทศ และกายาน นำมาขนาดให้เป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นแผ่นเนื้อเทียนให้เป็นแผ่น นำไส้เทียนที่ผ่านการร้าวางไว้ตรงกลาง และการทำพื้นเทียน คลึงเนื้อเทียนคลุมไส้เทียนให้เนียนเสมอกัน โดยเหลือไส้เทียนไว้ทั้งสองด้าน ตัดแต่งปลายไส้เทียนแล้วขจัดขึ้นรูปให้สวยงาม ใช้จุดเพื่อทำให้เกิดควันสำหรับอบขนมอบน้ำอบ และอบบุหงาชำระช่วยให้มีกลิ่นหอม (ปทุมทิพย์ ต้นทับทิมทอง และคณะ, 2551)

2. พาราฟิน คือ ไหม้นที่ได้มาจากการกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม ประกอบด้วยไฮโดรคาร์บอนชนิดอิ่มตัว (saturated hydrocarbon) พาราฟินเป็นของแข็งที่มีสีเหลืองอ่อนจนถึงขาว มีจุดหลอมเหลวในช่วงอุณหภูมิ 48-68 องศาเซลเซียส พาราฟิน นิยมนำไปใช้ในอุตสาหกรรมทำเทียนไข โดยในอุตสาหกรรมทำเทียนไขนี้ถือว่าเป็นผู้ที่ใช้ปิโตรเลียมแว็กซ์มากเป็นอันดับหนึ่ง โดยปกติจะใช้พาราฟินแว็กซ์ประเภท fully refinery paraffin wax เป็นองค์ประกอบหลัก นอกจากนี้ยังมีการเติมสารเติมแต่ง (additive) เช่น กรดสเตียริก (แว็กซ์สังเคราะห์) ปาล์มแว็กซ์ และไมโครคริสตัลไลน์แว็กซ์ ผลิตโดยการใช้แม่พิมพ์ แต่ในปัจจุบันโรงงานอุตสาหกรรมใหญ่ๆ มีการใช้วิธีอัดรีด (extrusion) กันอย่างกว้างขวาง (ศูนย์พัฒนาปิโตรเลียมภาคเหนือ กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมประเทศและพลังงานทหาร, 2562)

3. คุณสมบัติของวัตถุดิบที่ใช้ในการทำเทียนอบ วัตถุดิบที่ใช้ในการทำเทียนอบ มีหลายชนิดและแต่ละชนิดมีคุณสมบัติหรือวิธีการนำไปใช้ที่แตกต่างกันออกไปดังนี้

3.1 แก่นจันทน์ ได้จากต้นจันทน์หิมาลัย มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า *Santalum album* L. พืชชนิดนี้เป็นไม้ต้นขนาดเล็ก สูงราว 6 – 10 เมตร ไม่ผลัดใบ เปลือกต้นเรียบ สีน้ำตาลอมเทา ใบเป็นใบเดี่ยวออกตรงกันข้าม ไม่มีใบหู มีก้านใบยาวราว 1 เซนติเมตร แผ่นใบรูปไข่ หรือรูปไข่แกมขอบขนาน หรือรูปใบหอก เรียบ ยาวราว 3 – 7 เซนติเมตร ดอกออกช่อสั้น ออกที่ปลายกิ่ง หรือที่ซอกใบและกิ่ง ดอกย่อยมีขนาดเล็ก กลีบดอกติดกัน รูปสามโคมปลายแยกเป็น 4 แฉก เมื่อบานใหม่ ๆ สีฟางข้าว นานเข้าเปลี่ยนเป็นสีแดงอมม่วง ผลกลม ขนาดราวเมล็ดถั่ว เมื่อแก่จัดสีเกือบดำ ภายในมีเมล็ดเพียงเมล็ดเดียว เมื่อพืชนี้โตเต็มที่คือมีอายุราว 20 – 40 ปี จะถูกโค่นต้น ลอกเปลือกและกระพ้อออก เหลือแต่แก่นแล้วจึงตัดเป็นท่อน ๆ หรือทำเป็นชิ้นเล็ก ๆ เพื่อส่งขายต่อไป แก่นจันทน์ที่มีขายในเมืองไทยโดยมากมาจากอินเดีย แก่นจันทน์เมื่อนำมากลั่นด้วยไอน้ำ จะได้น้ำมันระเหยง่าย เรียกว่าน้ำมันจันทน์ โดยน้ำมันจันทน์นี้มีสีเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอม เคยใช้เป็นยาฆ่าเชื้อในทางเดินปัสสาวะ ใช้ผสมในเครื่องหอมและสบู่ เช่น น้ำมันไทย และสบู่ เป็นต้น (ชยันต์ พิเชียรสุนทร และคณะ, 2548)

3.2 จันทน์เทศ เป็นไม้ต้น สูง 8 – 18 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยว ออกสลับกัน รูปรีแกมรูปขอบขนาน กว้าง 4 – 5 เซนติเมตร ยาว 10 – 15 เซนติเมตร ดอกสีเหลืองอ่อน แยกเพศและส่วนใหญ่มีที่อยู่ต่างต้นกัน กลีบเลี้ยงเชื่อมกัน รูปคนโทคว่ำ ปลายแยกเป็นแฉกเล็ก 3 แฉก ไม่มีกลีบดอก ผลค่อนข้างกลม ขนาดผ่าศูนย์กลางราว 4 – 5 เซนติเมตร สีออกเหลืองหรือแดง เมื่อแก่จะแตกออกเป็น 2 ซีก เมล็ดมีริ้วสีแดงหุ้ม เรียก “ดอกจันทน์” มีเมล็ดเดียว เปลือกแข็ง สีน้ำตาลเรียก “ลูกจันทน์” จันทน์เทศจะเริ่มให้ผลเมื่อมีอายุ 8 – 9 ปี จนถึงอายุราว 30 ปี ตำราสรรพคุณยาโบราณว่า แก่นจันทน์เทศ มีกลิ่นหอม รสขม สุขุม มีสรรพคุณแก้ไข้ บำรุงตับและปอด ลูกจันทน์ มีกลิ่นหอม รสเปรี้ยว ผาด ร้อน มีสรรพคุณบำรุงกำลัง บำรุงธาตุ แก้อาตุพิการ ขับลม แก้อุจจาระ แก้กัณเฑาะ แก้ก้อนรังวง แก้อ่อนใน แก้วดมดลูก และบำรุงโลหิต ดอกจันทน์ มีกลิ่นหอม รสเผ็ดร้อน มีสรรพคุณบำรุงโลหิต บำรุงธาตุ ขับลม และใช้เป็นเครื่องเทศ (ชยันต์ พิเชียรสุนทร และคณะ, 2548)

3.3 กายาน คือ ยางหรือชันน้ำมัน (Oleoresin) ที่ได้จากพืชในสกุล *Styrax* หลายชนิด คำว่า "กายาน" มาจากภาษาฮาลายูว่า "Kamyam" อ่านว่า "กำ-มิ-ยาน" โดยกายานที่มีขายในท้องตลาดจะมีอยู่ด้วยกัน 2 ชนิด คือ

3.3.1 กายานญวน หรือ กายานหลวงพระบาง (Siam benzoin) เป็นกายานที่ได้จากพืชชนิด *Styrax tonkinensis* Craib ex Hartwich ลักษณะเป็นเม็ดกลมรีขนาดเล็ก กายานชนิดนี้เป็นกายานชนิดที่ดีที่สุด เพราะกายานชนิดนี้ส่งออกจากเมืองของราชอาณาจักรสยาม ในทางการค้ากายานชนิดนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ชนิดเป็นเม็ดกลมรี เม็ดไม่ติดกัน (Tear Siam Benzoin) และชนิดที่เป็นเม็ด ๆ ติดกันเป็นก้อน มีลักษณะเป็นก้อนเหลี่ยมตามลักษณะของทึบไม้ที่บรรจุ (Block Siam Benzoin) แต่ชนิดที่ดีที่สุดคือ ชนิดที่เป็นเม็ดกลมรี เกาะติดกันหลวม ๆ ไม่แน่น ถ้าเป็นชนิดธรรมดาจะเป็นเม็ดกลมรี ติดกันแน่น กายานชนิดนี้นิยมใช้เป็นสารให้คงกลิ่น (fixative) ในน้ำหอม สบู่ ครีม สารซักฟอก เป็นต้น

3.3.2 กายานสุมาตรา (Sumatra Benzoin) เป็นกายานที่ได้จากพืช 2 ชนิด คือ *Styrax benzoin* Dryand. และ *Styrax paralleloneurus* Perkins กายานชนิดนี้จะมีลักษณะแตกต่างจากกายานญวนตรงที่มีสีเทามากกว่า ไม่ค่อยมีส่วนที่เป็นก้อนกลม ๆ ไร ๆ มักมีเศษไม้และของอื่น ๆ ปนอยู่ และมีความหอมน้อยกว่ากายานญวน แต่จะ

นิยมนำมาใช้ประโยชน์ทางยามากกว่า โดยใช้เป็นยาขับเสมหะ ขับปัสสาวะ ใช้เป็นยาฆ่าเชื้อ และเป็นยาฝาดสมาน กายาน ใช้ปรุงน้ำอบไทย โดยการเผากายานบนก้อนถ่านที่ไฟลุกแดง แล้วใช้อบ เช่น อบน้ำดอกไม้น้ำที่อบกายานแล้วโบราณจะนำมาปรุงกับเครื่องหอมอื่น ๆ ทำเป็นน้ำอบไทย นอกจากนี้ยังใช้กายานเป็นส่วนประกอบสำคัญของเทียนอบ ฐูปหอม กระแจะ เครื่องหอมอื่น ๆ และยังใช้ทำเครื่องสำอางได้อีกด้วย (ชยันต์ พิเชียรสุนทร, 2545)

3.4 พิมเสนเป็นพืชในวงศ์ Labiatae มีขนาดเล็ก สูง 50 – 100 ซม. พิมเสนจะมีการระเหยและติดไฟได้ง่าย สามารถละลายได้ในแอลกอฮอล์ บีโตรีเลียมอีเทอร์ และคลอโรฟอร์ม แต่จะไม่ละลายหรือละลายได้ยากในน้ำ และมีจุดหลอมตัวของทางเคมีวิทยาอยู่ที่ 205-209 องศาเซลเซียส พิมเสนจะมีกลิ่นหอมเย็น รสหอม ฉุน เย็นปากคอ ในสมัยก่อนจะใช้ใส่ในหมากพลูเคี้ยว พิมเสนแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ พิมเสนที่ได้จากธรรมชาติและพิมเสนสังเคราะห์ ดังนี้

3.4.1 พิมเสนธรรมชาติ หรือ พิมเสนแท้ คือ พิมเสนที่ได้มาจากการระเหิดของยางจากต้นไม้ชนิดหนึ่ง (ได้จากการกลั่นเนื้อไม้) ซึ่งมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Dryobalanops aromatica Gaertn.* จัดอยู่ในวงศ์ยางนา Dicterocarpaceae ลักษณะของไม้ชนิดนี้เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ มีความสูงได้ถึง 70 เมตร มีกิ่งก้านสาขา ใบเป็นใบเดี่ยว ใบจะอยู่ที่ตอนบนของต้น ส่วนใบที่อยู่ตอนล่างจะออกตรงข้าม ลักษณะของใบเป็นรูปไข่ ขอบใบเรียบ ใบอ่อนเป็นสีแดง ดอกออกเป็นช่อที่ปลายกิ่งและตามซอกใบ ส่วนผลเป็นผลแห้งมีปีก ภายในมีเมล็ด 1 เมล็ด โดยยางที่ได้จากการระเหิดจะมีลักษณะเป็นเกล็ดใส มีขนาดเล็ก เป็นรูปหกเหลี่ยม และเปราะแตกได้ง่าย พิมเสนจะมีเนื้อแน่นกว่าการบูร ระเหิดได้ช้ากว่าการบูร ติดไฟให้แสงจ้าและมีควันมากแต่ไม่มีเขม่า

3.4.2 พิมเสนสังเคราะห์ หรือ พิมเสนเทียม คือ พิมเสนที่ได้จากสารสกัดจากต้นการบูร ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cinnamomum camphora (L.) Presl.* จัดอยู่ในวงศ์อบเชย (LAURACEAE) ต้นหนาด (ขนาดหลวงหนาดใหญ่ หรือพิมเสนหนาด) ที่มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Blumea balsamifera (L.) DC.* จัดอยู่ในวงศ์ทานตะวัน asteraceae หรือ compositae หรือน้ำมันสนโดยผ่านวิธีทางเคมีวิทยา (ชยันต์ พิเชียรสุนทร, 2545)

3.5 ขี้ผึ้ง คือ ไขมันในสถานะของแข็ง เกิดขึ้นจากการผสมของสารประกอบหลายชนิดได้แก่ ไฮโดรคาร์บอน (สารเคมีจำพวกน้ำมันดิน) 14%, โมโนเอสเทอร์ 35%, ไดเอสเทอร์ 14%, ไตรเอสเทอร์ 3%, ไฮดรอกซีโพลีเอสเทอร์ 8%, เอสเทอร์ของกรด 1%, กรดอิสระ 12%, แอลกอฮอล์อิสระ 1% รวมถึงสารที่ไม่สามารถระบุได้อีก 6% ขี้ผึ้งถูกเก็บอยู่ในตัวของผึ้งน้ำหวานในรูปของเกล็ดบาง ๆ เกล็ดดังกล่าวถูกสร้างขึ้นโดยต่อมที่อยู่บริเวณท้องน้อยของผึ้ง ส่วนผึ้งงานมีต่อมดังกล่าวอยู่แปดต่อมอยู่ด้านในของเปลือกปล้องกลางบริเวณท้องน้อยในอัตราส่วน 4 ต่อ 7 ขนาดของต่อมผลิตขี้ผึ้งขึ้นอยู่กับอายุของผึ้งงาน ผึ้งน้ำหวานนำขี้ผึ้งของตนเองไปใช้สร้างโพรงเล็ก ๆ ในรวงน้ำผึ้ง ซึ่งใช้ในการเลี้ยงผึ้งที่ยังไม่เติบโตเต็มที่ และใช้ในการเก็บน้ำผึ้งและเรณูดอกไม้ ในการที่ผึ้งที่ทำหน้าที่ในการสร้างขี้ผึ้ง (ผึ้งน้ำหวานอายุ 12 วัน) จะผลิตขี้ผึ้งได้นั้น อุณหภูมิภายในรังผึ้งจะต้องอยู่ระหว่าง 33 ถึง 36°C (องศาเซลเซียส) โดยผึ้งที่มีหน้าที่ดังกล่าวจะต้องบริโภคน้ำผึ้งถึงประมาณแปดปอนด์ (ประมาณ 3.6 กิโลกรัม) ในการที่จะผลิตขี้ผึ้งเพียงปอนด์เดียว (ประมาณ 0.4 กิโลกรัม) เมื่อผู้เก็บน้ำผึ้งเข้าไปทำการเก็บน้ำผึ้ง พวกเขาจะตัดฝาปิดโพรงผึ้งออกในแต่ละโพรงของรังน้ำผึ้ง สีของขี้ผึ้งมีตั้งแต่สีเหลืองอ่อนไล่ไปจนถึงสีเหลืองแกมน้ำตาล ขึ้นอยู่กับความบริสุทธิ์ของขี้ผึ้ง ขี้ผึ้งจากรวงเพาะเลี้ยงในรังผึ้งจะมีสีเข้มกว่าขี้ผึ้งจากรวงน้ำผึ้ง ที่ ๆ ซึ่งความปนเปื้อนเกิดขึ้นได้น้อยกว่า ขี้ผึ้งเป็นสารที่มีจุดหลอมเหลวอยู่ระหว่าง 62 - 64°C ขี้ผึ้งไม่มีจุดเดือด แต่จะกักเก็บความร้อนต่อไปจนมันลุกเป็นไฟเมื่ออุณหภูมิประมาณ 120°C เมื่อขี้ผึ้งได้รับความร้อนจนถึงอุณหภูมิ 85°C สีของขี้ผึ้งจะเริ่มหลอมละลายออกไป ความหนาแน่นสัมพัทธ์ที่อุณหภูมิ 15°C คือตั้งแต่ 0.958 - 0.970 กรัม/ลูกบาศก์เซนติเมตร ขี้ผึ้งนำไปใช้ในการผลิตเทียนไขคุณภาพดี เครื่องสำอาง รวมถึงวัสดุและสารขัดเงา เช่น มักจะเป็นยาขัดรองเท้า เป็นต้น และเป็นส่วนประกอบในการประดิษฐ์หุ่นขี้ผึ้ง รวมถึงผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ขี้ผึ้งเมื่อนำมาใช้เป็นเทียนจะไม่เกิดน้ำตาเทียนและมีควันน้อยกว่าธูปหรือเทียนธรรมดามาก ซึ่งทำให้เป็นที่นิยมใช้ในการประกอบพิธีทางคริสต์ศาสนา (นวลปรารงค์ ฉ่องใจ, 2546)

3.6 ชะมดเชียงและชะมดเข็ด มีกลิ่นหอม รสขมเล็กน้อย ตำรายาแผนโบราณระบุว่า ชะมดเชียงมีสรรพคุณแก้โรคลม โรคเกี่ยวกับโลหิต โรคตา เส้นประสาท ไอหอบหืด เป็นยาแรงในโรคใช้รากสดน้อย ปอดบวม หลอดลม

อีกเสบ นอกจากนี้ ยังใช้ในการแต่งกลิ่นเครื่องหอมต่าง ๆ ชะมดเชียงมีสีขาว ลักษณะคล้ายขี้ผึ้ง ได้จากต่อมกลิ่นของ กวางชะมดตัวผู้ ต่อมกลิ่นที่สร้างชะมดเชียงอยู่ระหว่างสะดือกับอวัยวะสืบพันธุ์ กวางชะมดอาศัยอยู่ตามป่าบนภูเขาสูงใน ประเทศจีนและเนปาล ออกหากินตามลำพังเวลาเข้ามืดหรือพลบค่ำ นอกจากชะมดเชียงแล้ว ชะมดเข็ด ก็เป็นตัวยาคัญอีก ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีหลายคนที่เข้าใจและสับสนกันสรรพคุณของชะมดเข็ดคล้ายคลึงกับชะมดเชียง ใช้แก้ลมวิงเวียนศีรษะ โลหิต พิการ หืด ไอ เสมหะแห้ง บำรุงหัวใจให้ชุ่มชื้น เป็นส่วนผสมสำคัญในการทำยาหอม มีรสหอมเย็น คาวเล็กน้อย ชะมดเข็ดราคา ถูกกว่าชะมดเชียง ชะมดเข็ดเป็นน้ำมันสีน้ำตาล ได้จากต่อมกลิ่นใกล้เครื่องเพศซึ่งตัวชะมดเข็ดไว้ตามที่ต่าง ๆ เช่น ต้นไม้ ซึ่งกรง น้ำมันนี้นำไปใช้เป็นตัวยาแทนที่ไม่ได้เพราะมีกลิ่นความมาก ต้องผสมหัวหอมกับผิวมะกรูดหั่นฝอย แล้วห่อด้วยใบพลูนำไปลนไฟ ให้ไขมันละลาย จากนั้นจึงกรองเอาสิ่งอื่น ๆ ออกแล้วทิ้งไว้ให้เย็นจึงจะนำไปใช้ได้ แต่วิธีนี้ไม่นิยมทำกัน วิธีที่มักทำกันคือ นำไป ผสมกับของหอมอื่น ๆ เช่น ผงลูกจันทร์หอม จันทร์เทศ ห่อใบพลูปิ้งไฟจนแห้งเหลืองกรอบ หรือใช้วิธีผสมกับพิมเสน บดละเอียดก็สามารถดับกลิ่นคาวได้เช่นกัน

ในประเทศไทยมีชะมด 3 ชนิด คือ ชะมดเข็ด *Viverricula malaccensis* (Gmelin) ชะมดแผงหาง ปล้อง *Viverra zibetha* Linn และชะมดแผงสันหางดำ *Viverra megaspila* Blyth ทั้ง 3 ชนิดมีลักษณะคล้ายกัน แต่ชะมด เข็ดมีขนาดเล็กที่สุดและไม่มีสันขนสีดำตามแนวสันหลัง ส่วนชะมดแผงหางปล้องมีสันขนสีดำจากด้านหลังของลำคอพาดไปถึง โคนหาง และชะมดแผงสันหางดำมีสันขนพาดไปจนถึงปลายหาง น้ำมันชะมดเข็ดในธรรมชาติได้จากชะมดทั้ง 3 ชนิด แต่ เนื่องจากมีปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการและมีราคาสูง จึงมีการเลี้ยงชะมดเพื่อนำน้ำมันมาใช้และจำหน่าย ชะมดที่นิยม เลี้ยง คือ ชะมดเข็ด เพราะเลี้ยงและหาพันธุ์ได้ง่ายกว่าชนิดอื่น การเลี้ยงชะมดต้องทำกรงให้อาศัย ซึ่งกรงทำด้วยไม้มีเหลี่ยมคม หมั่นอาบน้ำและทำความสะอาดกรงทุกวัน ให้กินกล้วยและผลไม้ต่าง ๆ กล่าวกันว่าต้องให้กินเนื้อสัตว์สดคาวเสมอ ๆ จึงจะให้น้ำมันมาก เมื่ออายุประมาณ 2 ปี ครึ่ง ก็ให้น้ำมันและเริ่มผสมพันธุ์ได้ ชะมดกินอาหารในเวลากลางวัน และเข็ดไขมันไว้ตาม ซึ่งกรงในเวลาเข้ามืด การขูดน้ำมันชะมด เชื่อกันว่า ถ้าขูดด้วยทองเหลือง ทองแดง หรือเหล็ก สีของน้ำมันจะดำคล้ำลง ผู้เลี้ยง ชะมดเป็นอาชีพจะขูดเก็บด้วยเงินยิบบริสุทธิยิ่งดี สีของน้ำมันจะไม่เปลี่ยนแปลง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563)

3.7 มะกรูด ชื่อทางพฤกษศาสตร์ *Citrus hystrix* DC ชื่อวงศ์ Rutaceae มะกรูดเป็นไม้ยืนต้นทรงพุ่ม ขนาดเล็ก สูง 2-8 เมตร แตกกิ่งก้าน ลำต้นและกิ่งมีหนามแข็ง ใบเป็นใบประกอบชนิดลดรูป จากก้านใบแผ่เป็นแผ่นใบ ขนาดใหญ่เท่ากับแผ่นใบ และมีใบย่อย 1 ใบ ใบประกอบเรียงสลับ ใบย่อยรูปไข่กว้าง 2.5 – 7 เซนติเมตร ยาว 4 - 7 เซนติเมตร ผิวใบเรียบเป็นมัน ใบมีสีเขียวแก่ค่อนข้างหนา มีต่อมน้ำมัน กลิ่นหอมมาก ดอกสีขาว ออกเดี่ยว ๆ หรือเป็นจุก เกิดตามซอกใบ และปลายกิ่ง กลีบดอก 4 – 8 กลีบ รูปรี ร่วงง่าย เมื่อบานเต็มที่เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 – 2 เซนติเมตร ผล ค่อนข้างกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 3 – 7 เซนติเมตร ผิวขรุขระ เมื่อสุกมีสีเหลือง ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก ส่วนที่นำไปใช้ คือ น้ำและผิวผล มะกรูด ผล ราก ใบ แต่งกลิ่นและรสอาหารและยา มะกรูดเป็นพืชที่ใช้เป็นเครื่องเทศ แต่งสี กลิ่น รสอาหาร โดยใช้ผิวของผล เป็นส่วนผสมในเครื่องแกงหลายชนิด ใช้เข้าเครื่องหอมโดยเป็นส่วนผสมในเทียนอบขนม น้ำมันมะกรูดใช้แต่งกลิ่นและปรุงรสเปรี้ยวในแกงเทโพ แกงส้มแต่งกลิ่นหอม รสเปรี้ยวกลมกล่อม ถ้าผ่าครึ่งตามขวางทิ้งเปลือกใสในแกงเทโพ น้ำพริกน้ำยาของ ขนมหิน ใบมะกรูดใช้ใส่ต้มยำ ต้มข่า ต้มแซบ หรือชอยโรยหน้าหอมก ญี่ พะแนง และใส่เป็นส่วนผสมทอดมัน ช่วยแต่งสี กลิ่นและรสอาหาร (สมพร ภูติยานันต์, 2551)

3.8 ชะลูด มีชื่อพฤกษศาสตร์ว่า *Alyxia reinwardtii* Blume พืชชนิดนี้เป็นไม้เถาเนื้อแข็ง ไม่มีขน ตามเถามีช่องระบายอากาศเป็นจุด ๆ เห็นได้ชัด มีน้ำยางสีขาว ใบเดี่ยวออกแบบเรียงรอบข้อ ข้อละ 3- 4 ใบ กลีบเลี้ยงมี 4 กลีบ กลีบดอกเชื่อมกันที่โคนเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก ปลายเป็นผลสด เปลือกนอกนุ่ม แต่เมล็ดในแข็ง รูปรีหรือรูปไข่ ยาว 8 มิลลิเมตร ผ่านศูนย์กลาง 6 มิลลิเมตร เมื่อสุกมีสีม่วงอมดำ เปลือกชั้นในของต้นชะลูดจะมีกลิ่นหอมเนื่องจากสารพวกคูมาริน (coumarins) สารองค์ประกอบเคมีที่สำคัญในเถาชะลูด มี alyialactone, 4-epi-alyialactone, coumurin glycoside I, coumuringlycoside II เป็นต้นเมื่อเก็บมาแล้วต้องทุบเถาสด ๆ ลอกเปลือกสีดำข้างนอกทิ้ง จะได้เปลือกชั้นในสีขาว นำมาผึ่ง

แดดให้แห้ง จะมีกลิ่นหอมมาก หากไม่ลอกเปลือกนอกออกเมื่อแห้งจะไม่มีการหอม มักใช้แต่งกลิ่น เช่น แต่งกลิ่นยาเส้น รูปหอม เป็นต้น (ชยันต์ พิเชียรสุนทร และคณะ, 2548)

4. ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับเส้นด้ายที่ใช้ในการทำไส้เทียนอบ

ไส้เทียน ที่จะนำมาทำเทียนอบจะต้องใช้ด้ายที่ทำจากเส้นใยธรรมชาติแต่จะหาซื้อยากและมีราคาแพง หรืออาจใช้ด้ายสายสิญจ์แบบที่เป็นฝ้าย 100 เปอร์เซ็นต์แทน

เส้นด้าย นั้นก่อนจะนำมาทำไส้เทียน ต้องมีกรรมวิธีการซักเส้นด้ายให้หมดกลิ่นสบเสียดก่อน เพราะเส้นด้ายที่ผ่านกระบวนการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรม อาจมีกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ โดยการนำเส้นด้ายไปแช่น้ำสะอาดก่อนประมาณ 3 ชั่วโมง แล้วซักด้วยน้ำเปล่าหลาย ๆ ครั้งให้มันใจว่าสะอาดดี นอกจากนี้เพื่อให้มันใจว่า ปราศจากกลิ่นที่ไม่พึงปรารถนาจริง ๆ ให้นำไปล้างในน้ำสะอาดที่ผสมน้ำมะกรูดอีกครั้ง นำไปตากแดดให้แห้ง จากนั้นก็นำมาอบร่ำและรูดไส้เทียนด้วยน้ำจันทน์ให้หอม

การ “พั่น” หมายถึง คลึงสิ่งที่เป็นเส้นหลายเส้นให้เข้าเกลียวกัน เช่น พั่นด้ายนำป่านหรือปอเป็นต้นมาตีเกลียวให้เป็นเชือก เรียกว่า พั่นเชือก คลึงซี่ผึ้งที่มีไส้อยู่ภายในให้เป็นเล่มเทียน เรียกว่า พั่นเทียน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปทุมทิพย์ ต้นทับทิมทอง นันทวัน กลิ่นจำปา และไชยยันต์ ไชยยะ, 2551 กล่าวถึง การศึกษาผลของเวลาในการอัดความดันและปริมาณถ่านกัมมันต์ที่ใช้ในการดูดซับควันเครื่องร่ำ ทำการทดลองโดยใช้เวลาในการดูดซับ 15 30 60 75 และ 100 นาที ความดันในการดูดซับ 17 19 21 23 และ 25 psig และปริมาณถ่านกัมมันต์ที่ใช้ดูดซับ 10, 20, 30 40 และ 50 กรัม พบว่าภาวะที่เหมาะสมในการดูดซับควันเครื่องร่ำด้วยถ่านกัมมันต์คือ เวลา 75 นาที ความดัน 25 psig ปริมาณถ่านกัมมันต์ 30 กรัม และปริมาณเครื่องร่ำ 1 กรัม การดูดซับควันเทียนด้วยถ่านกัมมันต์ พบว่าภาวะที่เหมาะสมในการดูดซับควันเทียนด้วยถ่านกัมมันต์ ได้แก่ เวลาในการอัด 100 นาที ความดัน 25 psig ปริมาณถ่านกัมมันต์ 1 กรัม และปริมาณเทียนอบ 1 กรัม นอกจากนี้ยังศึกษาการดูดซับควันเทียนด้วยขมิ้นไทยและกลีบดอกไม้แห้งโดยกำหนดภาวะที่เหมาะสมจากการดูดซับควันเทียนด้วยถ่านกัมมันต์ พบว่ากลีบดอกกุหลาบแห้งดูดซับควันเทียนได้มากกว่าดอกมะลิและดอกดาวเรือง ขมิ้นชันสามารถดูดซับควันเทียนได้มากกว่าขมิ้นเม็ดขุ่น ขมิ้นข้าวตูและขมิ้นทองหยิบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร บุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร
2. กลุ่มตัวอย่าง อาจารย์ บุคลากรและนักศึกษา จำนวน 30 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ โดย

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ใช้ในงานวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทำเทียนอบขมิ้น ได้แก่ ซี้ผึ้งแท้พาราฟิน ชะลูด จันทน์เทศ กายาน ผิวมะกรูด พิมเสน และไส้เทียน วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทำถั่วกวน (ใช้เพื่อทดสอบการยอมรับกลิ่นของเทียนอบของผู้บริโภค) ได้แก่ ถั่วเขียวเลาะเปลือก น้ำตาลทราย กะทิและเกลือ

อุปกรณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

ขวดแก้วพร้อมฝาปิด, ครกหิน, โถแก้วพร้อมฝาปิด, เต้าแก๊ส, หม้อสแตนเลส, กะทะ, แผ่นหินอ่อนและเกรียง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาสูตรมาตรฐานในการผลิตเทียนอบขมิ้น จำนวน 2 สูตร คือสูตรที่ 1 จากเพจเฟซบุ๊กของคนรักไม้ดอกหอมและเครื่องหอมไทย (2563) และสูตรที่ 2 ของ ปิยะธิดา สีหะวัฒน์กุล, และกิตติ ยอดอ่อน (ม.ป.ป.) ดังตารางที่ 1 นำเทียนที่ทำจากสูตรเทียนอบขมิ้นทั้ง 2 สูตร มาทดสอบในขมิ้นถั่วกวน โดยประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสในด้านกลิ่น รสชาติ และ

ความชอบโดยรวมโดยทดสอบกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นอาจารย์สาขาวิชาธุรกิจอาหาร คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ และ สาขาวิชาการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ เพื่อนำสูตรที่เหมาะสมไปศึกษาในการทดลองต่อไป

ตารางที่ 1 ส่วนผสมในการผลิตภัณฑ์เทียนอบขนมทั้ง 2 สูตร

ส่วนผสม	สูตรที่ 1	ร้อยละ	สูตรที่ 2	ร้อยละ
ขี้ผึ้งแท้	300 กรัม	48.78	500 กรัม	56.82
พาราฟิน	15 กรัม	2.44	-	-
ชะลูด	45 กรัม	7.32	30 กรัม	3.41
จันทร์เทศ	120 กรัม	19.51	-	-
กำยาน	120 กรัม	19.51	240 กรัม	27.27
ผิวมะกรูด	10 กรัม	1.63	60 กรัม	6.82
พิมเสน	5 กรัม	0.81	5 กรัม	0.57
น้ำตาลทรายแดง	-	-	45 กรัม	5.11

ตารางที่ 1 (ต่อ) ส่วนผสมในการผลิตภัณฑ์เทียนอบขนมทั้ง 2 สูตร

ส่วนผสม	สูตรที่ 1	ร้อยละ	สูตรที่ 2	ร้อยละ
	รวม	100	รวม	100
ไส้เทียน	1 ใจ		1 ใจ	

ที่มา : (สูตรที่ 1 คนรักไม้ดอกหอมและเครื่องหอมไทย, 2563 , สูตรที่ 2 ปิยะธิดา สีหะวัฒน์กุล และกิตติ ยอดอ่อน. ม.ป.ป.)

1.1 ขั้นตอนการทำเทียนอบขนม

การเตรียมไส้เทียน

- นำไส้เทียน 1 มัด นำมาทำความสะอาดให้หมดกลิ่นสาบเพราะไส้เทียนทำจากฝ้าย จากนั้นนำมาแช่น้ำอบไทย ตากแดดให้แห้ง นำมาอบร่ำกำยานอีก 3 รอบ
- นำไส้เทียนมาดึงแยกเส้นให้ได้ 30 เส้น เท่ากับ 1 จับ ในการทำเทียนอบ 1 อัน
- นำตัวไส้มารูดน้ำมันจันทร์ให้หอม แล้วพักไว้

การปั้นเทียน

- นำขี้ผึ้ง 300 กรัม มาละลายด้วยไฟอ่อนจนละลายเป็นน้ำ ใส่พาราฟิน 1 ช้อนโต๊ะ
- ขั้นตอนของเครื่องหอม เตรียมส่วนผสมจากสูตรที่ 1 และ สูตรที่ 2 จากตารางที่ 2.1
- นำขี้ผึ้งมีลักษณะเป็นครีมข้น ตักขี้ผึ้งมาวางบนแผ่นกระดาษไม้ แผ่นหินอ่อน หรือแผ่นกระเบื้อง ตักผงเครื่องหอมลงไปคลุกนวดในขี้ผึ้งให้ส่วนผสมเข้ากัน แผ่นเนื้อเทียนให้แบนบนกระดาษพันเทียน จากนั้นวางไส้เทียนตรงกลางแล้วจึงพันเทียนโดยการใช้มือคลึงจากกึ่งกลางของเทียนให้เทียนแผ่คลุมจนมิดไส้เทียน

4) เมื่อพันเสร็จแล้วตัดปลายเทียนทั้ง 2 ด้านให้เรียบเสมอกันแล้วจึงขุดให้สวยงามเป็นรูปตัวยู

2. ศึกษาปริมาณพาราฟินที่เหมาะสมในการผลิตเทียนอบ คือนำสูตรมาตรฐานที่ได้ จากข้อ 1 มาเพิ่มปริมาณของพาราฟินตามภาพที่ 1 โดยปริมาณของพาราฟินที่มีผลต่อคุณภาพของเทียนอบขนม มี 3 ระดับ คือ พาราฟิน 0 กรัม , 20 กรัม และ 40 กรัม โดยนำเทียนอบขนมที่มีปริมาณพาราฟินที่แตกต่างกัน นำไปทดสอบกับขนมถั่วกวน โดยการอบด้วยควันเทียน

จากนั้นไปทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัสในด้าน กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม โดยใช้ผู้ทดสอบจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นอาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

2.1 กรรมวิธีการผลิตเทียนอบขนมที่มีอัตราส่วนของพาราฟินที่แตกต่างกัน

การเตรียมไส้เทียน

1) นำไส้เทียน 1 มัด นำมาทำความสะอาดให้หมดกลิ่นสาบเพราะไส้เทียนทำจากฝ้าย จากนั้นนำมาแช่น้ำอ้อยไทย ตากแดดให้แห้ง และนำมาอบร่ำก่ายานอีก 3รอบ

2) นำไส้เทียนมาดึงแยกเส้นให้ได้ 30 เส้น เท่ากับ 1 จับ ในการทำเทียนอบ 1 อัน

3) นำตัวไส้มารูดน้ำมันจันทร์ให้หอม แล้วพักไว้

การพั้นเทียน

1) นำขี้ผึ้งมาละลายด้วยไฟอ่อนจนละลายเป็นน้ำ ใส่พาราฟินลงไป สูตรในภาพที่ 1

2) ขั้นตอนของเครื่องหอม โดยนำส่วนผสมเครื่องหอม ได้แก่ ชะลูด จันทร์เทศ ก่ายาน

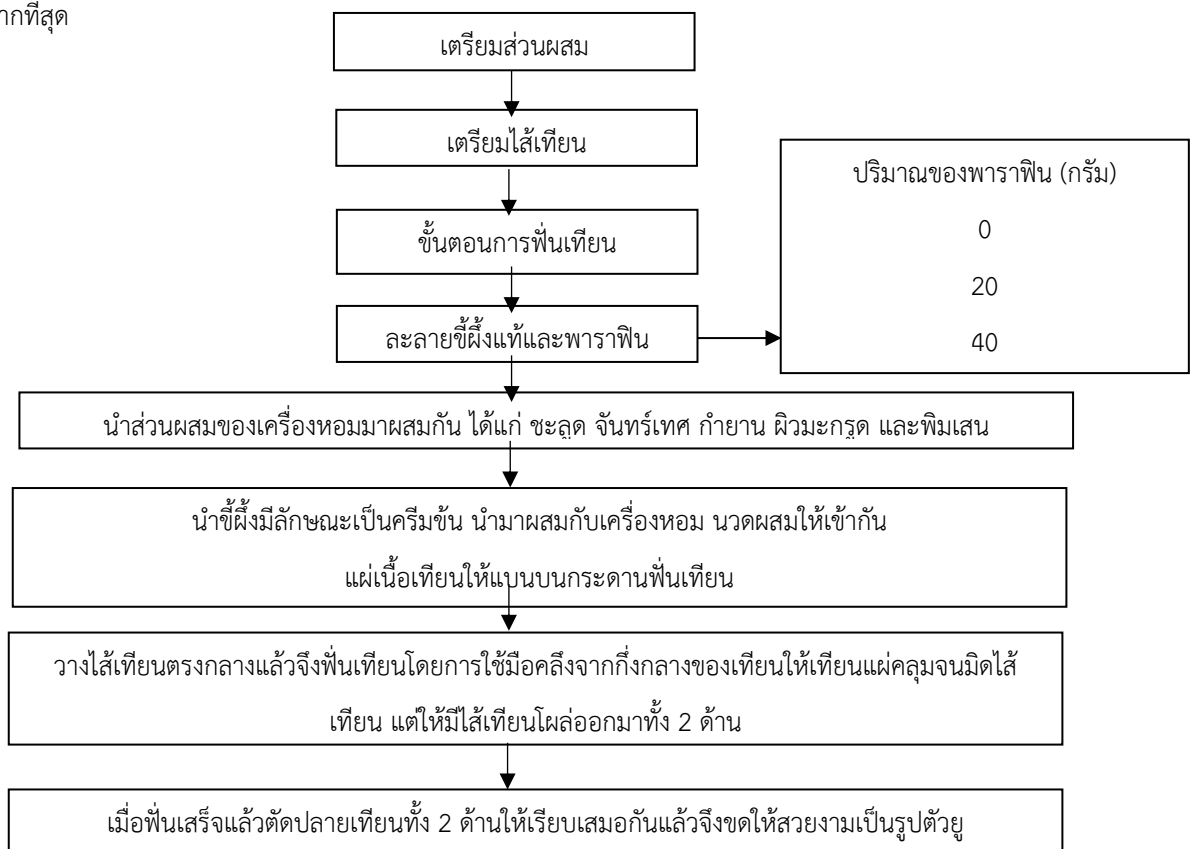
ผิวมะกรูด พิมเสน นำส่วนผสมทุกอย่างมาผสมให้เข้ากัน

3) นำขี้ผึ้งมีลักษณะเป็นครีมข้น ตักขี้ผึ้งมาวางบนแผ่นกระดาษไม้ แผ่นหินอ่อน หรือ

แผ่นกระเบื้อง ตักผงเครื่องหอมลงไปคลุกนวดในขี้ผึ้งให้ส่วนผสมเข้ากัน แผ่นเนื้อเทียนให้แบนบนกระดาษพั้นเทียน จากนั้นวางไส้เทียนตรงกลางแล้วจึงพั้นเทียนโดยการใช้มือคลึงจากกึ่งกลางของเทียนให้เทียนแผ่คลุมจนมิดไส้เทียน

4) เมื่อพั้นเสร็จแล้วตัดปลายเทียนทั้ง 2 ด้านให้เรียบเสมอกันแล้วจึงขดให้สวยงามเป็นรูปตัวยู

3. ศึกษาการทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัส เพื่อให้ได้สูตรมาตรฐานในการผลิตเทียนอบ โดยประเมินทางประสาทสัมผัส 9 Point Hedonic Scaling โดยคะแนนเท่ากับ 9 หมายถึง ชอบมากที่สุด และคะแนนเท่ากับ 1 หมายถึงความไม่ชอบมากที่สุด

ภาพที่ 1 กรรมวิธีการผลิตเทียนอบขนมที่มีปริมาณของพาราฟินที่แตกต่างกัน

4. ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทิศทางเดียว ANOVA (One-Way Analysis of Variance) เพื่อพิจารณาความแตกต่าง

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ตอนที่ 1 ศึกษาสูตรมาตรฐานในการผลิตเทียนอบขนม

จากการทดลองดัดแปลงสูตรผลิตภัณฑ์เทียนอบขนม จำนวน 2 สูตร คือสูตรที่ 1 จากเพลงเพสบู๊คของคนรักไม้ดอกหอมและเครื่องหอมไทย (2563) และสูตรที่ 2 ของ ปิยะธิดา สีหะวัฒน์กุล, และกิตติ ยอดอ่อน (ม.ป.ป.) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 แสดงผลคะแนนความชอบของกลิ่นเทียนอบขนมมาตรฐาน สูตรที่ 1 และ สูตรที่ 2 ในขนมถั่วกวน

ระดับความชอบกลิ่นของเทียนอบขนม ทั้ง 2 สูตร	ความคิดเห็น สูตรที่1		ความคิดเห็น สูตรที่ 2	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
	กลิ่นของเทียนอบในขนมถั่วกวน	8.00	0.58	5.43
รสชาติของขนมถั่วกวน	7.57	0.79	6.00	0.58
เนื้อสัมผัสของขนมถั่วกวน	7.57	0.79	6.00	0.82
ความชอบโดยรวม	8.00	0.58	5.86	0.69

ผลการคัดเลือกสูตรมาตรฐานในการทำเทียนอบขนมจากการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสของขนมถั่วกวน จากทั้ง 2 สูตร พบว่า ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบด้านกลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม ของขนมถั่วกวนที่อบด้วยเทียนอบขนมสูตรที่ 1 มีคะแนนสูงกว่าสูตรที่ 2 ได้คะแนนรวมทั้งหมด คือ 8.00 คะแนน และ 5.86 คะแนน ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

จากผลการทดสอบสูตรมาตรฐานของเทียนอบในขนมถั่วกวนสูตรที่ 1 มีคะแนนทุกคุณลักษณะทางประสาทสัมผัสสูงกว่าสูตรเทียนอบในขนมถั่วกวนสูตรที่ 2 เป็นเพราะ สูตรมาตรฐานเทียนอบสูตรที่ 1 มีส่วนผสมของชนิดของสมุนไพรมากกว่า สมุนไพรที่เพิ่มมา คือ จันทร์เทศและชะลูด และมีปริมาณส่วนผสมที่มากกว่า สูตรมาตรฐานเทียนอบสูตรที่ 2 น่าจะมีผลทำให้มีผลต่อคุณภาพทางประสาทสัมผัสของขนมถั่วกวน อีกทั้งยังมีปริมาณพาราฟินที่เพิ่มเข้ามา

ตอนที่ 2 ศึกษาปริมาณพาราฟินที่เหมาะสมในการผลิตเทียนอบขนม

ตารางที่ 3 คะแนนคุณลักษณะทางประสาทสัมผัสของขนมถั่วกวนที่อบด้วยเทียนอบขนมที่มีปริมาณพาราฟินที่แตกต่างกัน

ระดับความชอบกลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวน	สูตรที่1		สูตรที่ 2		สูตรที่ 3	
	0 กรัม		20 กรัม		40 กรัม	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
กลิ่นของเทียนอบในขนมถั่วกวน	7.50	0.51	8.77	0.43	5.70	0.65
รสชาติของขนมถั่วกวน	7.23	0.68	7.27	0.64	6.77	0.82

ตารางที่ 3 (ต่อ) คะแนนคุณลักษณะทางประสาทสัมผัสของขนมถั่วกวนที่อบด้วยเทียนอบขนมที่มีปริมาณพาราฟินที่แตกต่างกัน

ระดับความชอบกลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวน	สูตรที่ 1		สูตรที่ 2		สูตรที่ 3	
	0 กรัม		20 กรัม		40 กรัม	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
เนื้อสัมผัสของขนมถั่วกวน	7.17	0.70	7.20	0.61	6.70	0.88
ความชอบโดยรวม	7.50	0.51	8.40	0.50	5.70	0.47

จากการทดสอบทางประสาทสัมผัสกลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวน โดยใช้ปริมาณพาราฟิน 3 ระดับ พบว่า ผู้บริโภคให้คะแนนความชอบด้านกลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม ของกลิ่นเทียนอบในขนมถั่วกวนสูตรที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาสูตรที่ 1 และสูตรที่ 3 ตามลำดับ เนื่องจากปริมาณอัตราส่วนของปริมาณพาราฟินกับขี้ผึ้งมีความแตกต่างกันจึงทำให้กลิ่นของเทียนอบขนมออกมามีความแตกต่างกัน (ตารางที่ 3) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านกลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวน พบว่า กลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวน สูตรที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีคะแนนเฉลี่ย 8.77 คะแนน รองลงมาคือ สูตรที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 7.50 คะแนน และ สูตรที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 5.70 คะแนน ตามลำดับ

ด้านรสชาติของขนมถั่วกวน พบว่า รสชาติของขนมถั่วกวน สูตรที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีคะแนนเฉลี่ย 7.20 คะแนน รองลงมาคือ สูตรที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 7.23 คะแนน และ สูตรที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 6.77 คะแนน ตามลำดับ

ด้านเนื้อสัมผัสของขนมถั่วกวน พบว่า เนื้อสัมผัสของขนมถั่วกวน สูตรที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีคะแนนเฉลี่ย 7.20 คะแนน รองลงมาคือ สูตรที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 7.17 คะแนน และ สูตรที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 6.70 คะแนน ตามลำดับ

ด้านความชอบโดยรวม พบว่า ความชอบโดยรวม สูตรที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีคะแนนเฉลี่ย 8.40 คะแนน รองลงมาคือ สูตรที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 7.50 คะแนน และ สูตรที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย 5.70 คะแนน ตามลำดับ

เนื่องจากผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสกลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวนที่ใช้อัตราส่วนปริมาณพาราฟินต่อปริมาณขี้ผึ้งแท้ทั้ง 3 ระดับ จะเห็นได้ว่ามีค่าเฉลี่ยที่มีความชิดกันมากทำให้ไม่ทราบความแตกต่างที่แท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทำการทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติ F- test ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) และ T - test โดยพิจารณาเป็นรายคู่เพื่อหาความแตกต่างดังแสดงในตารางที่ 3.3 ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบ F- test ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) เพื่อหาความแตกต่างการทดสอบทางประสาทสัมผัสกลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวน โดยใช้อัตราส่วนปริมาณพาราฟินต่อปริมาณขี้ผึ้งแท้ 3 ระดับ

ระดับความชอบกลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวน	สูตรที่ 1		สูตรที่ 2		สูตรที่ 3		P - value	F
	0 กรัม		20 กรัม		40 กรัม			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
กลิ่นของเทียนอบในขนมถั่วกวน	7.50	0.51	8.77	0.43	5.70	0.65	0.00	1.75
รสชาติของขนมถั่วกวน	7.23	0.68	7.27	0.64	6.77	0.82		

ตารางที่ 4 (ต่อ) แสดงผลการทดสอบ F- test ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) เพื่อหาความแตกต่างการทดสอบทางประสาทสัมผัสกลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวน โดยใช้อัตราส่วนปริมาณพาราฟินต่อปริมาณขี้ผึ้งแท้ 3 ระดับ

ระดับความชอบกลิ่นของเทียนอบขนม ในขนมถั่วกวน	สูตรที่ 1		สูตรที่ 2		สูตรที่ 3	
	0 กรัม		20 กรัม		40 กรัม	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
เนื้อสัมผัสของขนมถั่วกวน	7.17	0.70	7.20	0.61	6.70	0.88
ความชอบโดยรวม	7.50	0.51	8.40	0.50	5.70	0.47

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบ F- test ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบ อัตราส่วนปริมาณพาราฟินต่อปริมาณขี้ผึ้งแท้ 3 ระดับ มีความแตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสูตรมาตรฐานในการผลิตเทียนอบขนม และศึกษาปริมาณพาราฟินที่เหมาะสมในการผลิตเทียนอบขนมประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ บุคลากรที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปริมาณพาราฟินที่เหมาะสมในการผลิตเทียนอบขนม คือ อาจารย์ บุคลากรและนักศึกษา จำนวน 30 คน ในคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการคัดเลือกสูตรมาตรฐานในการทำเทียนอบขนมจากการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส 9 Point – Hedonic Scoring ของกลิ่นเทียนอบในขนมถั่วกวน จากสูตรเทียนอบขนมทั้ง 2 สูตร พบว่า ผู้ทดสอบให้คะแนนความชอบด้านกลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัสและความชอบโดยรวม ของกลิ่นเทียนอบในขนมถั่วกวนสูตรที่ 1 มีคะแนนสูงกว่าสูตรเทียนอบในขนมถั่วกวนสูตรที่ 2

2. เมื่อผู้วิจัยได้ผลการคัดเลือกสูตรมาตรฐานในการทำเทียนอบขนมแล้วนั้น จึงทำการทดลองการใช้ปริมาณพาราฟินในเทียนอบขนมที่ต่างกัน โดยใช้ 3 ระดับ คือ 0 20 และ 40 จากนั้นทำการทดสอบทางประสาทสัมผัสกลิ่นของเทียนอบขนมในขนมถั่วกวน พบว่า ผู้บริโภคให้คะแนนความชอบด้านกลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม ของกลิ่นเทียนอบในขนมถั่วกวนสูตรที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สูตรที่ 1 และสูตรที่ 3 ตามลำดับ จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ผลการทดสอบ F- test ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ปริมาณพาราฟิน 3 ระดับ มีผลให้คุณภาพทางประสาทสัมผัสทุกคุณลักษณะของขนมถั่วกวนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$) เนื่องจากปริมาณอัตราส่วนของปริมาณพาราฟินกับขี้ผึ้งมีความแตกต่างกันจึงทำให้กลิ่นของเทียนอบขนมออกมามีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรนำเทียนอบขนมที่ถูกพัฒนาขึ้นจากการวิจัยนี้ ไปทดสอบหรือทดลองใช้กับขนมไทยชนิดอื่น ๆ ที่ต้องอบด้วยควันเทียน เพื่อทดสอบว่าเทียนอบขนมสูตรนี้ให้ผลลัพธ์เช่นเดียวกัน หรือแตกต่างกัน เมื่อเทียบกับการนำมาใช้อบขนมถั่วกวน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสูตรเทียนอบขนมที่เหมาะสมกับขนมไทยแต่ละชนิดต่อไป

การอ้างอิง

คนรักไม้ดอกไม้หอมและเครื่องหอมไทย. (2563, 10 กรกฎาคม). *การทำเทียนอบ*. เฟซบุ๊ก.

<https://www.facebook.com/618245741648114/videos/3987545674654167>

ชยันต์ พิเชียรสุนทร. (2545). *คู่มือเภสัชกรรมแผนไทย เล่ม 2*. อัมรินทร์.

ชยันต์ พิเชียรสุนทร, แม้นมาศ ขวลิขิต, และวิเชียร จีรวงส์. (2548). *คำอธิบายตำราพระโอสถพระนารายณ์*. อัมรินทร์.

นวลปรางค์ ฉ่องใจ. (2546). *สุวคนธบำบัด และเครื่องหอมจากสารสกัดธรรมชาติ*. กำแก้ว.

ปทุมทิพย์ ดันทับทิมทอง, และ นันทวัน กลิ่นจำปา. (2557). *การพัฒนาการผลิตน้ำอบไทย*. โครงการวิจัยทุนสนับสนุนงานวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.

ปทุมทิพย์ ดันทับทิมทอง, นันทวัน กลิ่นจำปา และไชยยันต์ ไชยยะ. (2551). *การพัฒนาวิธีการอบควันเทียน*. โครงการวิจัยทุนสนับสนุนงานวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.

ปิยะธิดา สีหะวัฒนกุล, และกิตติ ยอดอ่อน. (ม.ป.ป.) *เทียนอบ*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน. (2548). *เทียนอบ*. http://tcps.tisi.go.th/pub/tcps988_48.pdf

ศูนย์พัฒนาปิโตรเลียมภาคเหนือ กรมการพลังงานทหาร ศูนย์การอุตสาหกรรมประเทศและพลังงานทหาร. (2562).

กระบวนการผลิตพาราฟินแว็กซ์. <https://ded.mod.go.th/CMSPages/GetFile.aspx?nodeguid=935e23c0-9add-4942-8c34-f77a0af77068&lang=th-TH>

สมพร ภูติยานันต์. (2551). *สมุนไพรใกล้ตัว เล่มที่ 13 ว่าด้วยสมุนไพรแต่งสี กลิ่น รส*. เอราวัณการพิมพ์.

Thongon.A Pramukkul.P & Luksameevanish.V. (2019). *จุดหลอมเหลว และ สัมประสิทธิ์ การ พา ความ ร้อน แบบธรรมชาติ ของ ขี้ผึ้ง พาราฟิน*. RMUTP Research Journal, 13(2), 156-166.

พฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ด ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม

Behavior and Marketing Mix Factors Influencing on the Consumption of Street Food by Thai Tourists in the Municipal Area of Nakhon Phanom Province

ณัฐธิดา เหมือยป่า^{1*}, จิราพร แสงทอง², และ บุญธรรม ขำขันมะณี³

Natthida Meauipa^{1*}, Jiraporn Saengtong², and Buntham Khakhanmanee³

^{1*3} สาขาวิชาการโรงแรม และภัตตาคาร, วิทยาลัยการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ, มหาวิทยาลัยนครพนม, นครพนม, ประเทศไทย

^{1*3} Program in Hotel and Restaurant, Tourism and Service Industry College, Nakhon Phanom University, Nakhon Phanom, Thailand

Received: September 13, 2023 Revised: December 27, 2023 Accepted: December 28, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับประทานอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม และเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม โดยเลือกแบบบังเอิญ จำนวน 400 คน โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องแต่ละข้อมากกว่า 0.50 แบบสอบถามนี้จึงจะสามารถใช้งานได้ โดยค่าความเชื่อถือเท่ากับ 0.70 ถือเป็นค่าที่ยอมรับได้ในกรณีที่เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) (Hair and colleagues: 2006) ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยวระหว่างเพศ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดแตกต่างกัน พบว่า มีระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 และความสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยวระหว่างเพศ สถานภาพ อายุต่างกัน มีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหาร สตรีทฟู้ดแตกต่างกัน พบว่า มีระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด อาหารสตรีทฟู้ด พฤติกรรมการบริโภคอาหาร นักท่องเที่ยวชาวไทย

Abstract

This research aims to study the street food eating behavior of Thai tourists. In the municipal area of Nakhon Phanom province, and to study Marketing Miz factors that influence the consumption of street food by Thai tourists in the municipal are of Nakhon Phanom Province. The study is quantitative research, collecting data from a sample group of Thai tourists traveling within the municipal area of Nakhon Phanom. The sample size is 400 individuals, selected through random sampling. The Index of Item Objective Congruence (IOC) was employed to ensure questionnaire validity, with each item having a congruence index exceeding 0.50. The questionnaire's reliability, with a value of 0.70, is considered acceptable for survey research (Hair and

*Corresponding author. Tel.: 062 215 8823

Email address: mpnatthida@gmail.com

colleagues: 2006). The results of the research reveal that there are significant relationships between tourists' gender, occupation, and average monthly income, leading to different street food consumption behaviors. The statistical significance level is found to be less than 0.05. Additionally, the relationship between tourists of different genders, statuses, and ages differs in factors influencing their decision-making in consuming street food with statistically significant differences in the levels of significance below 0.05.

Keywords: Marketing mix factors, Street food, Food consumption behavior, Thai tourists

บทนำ

การเติบโตของร้านอาหารสตรีทฟู้ดเกิดขึ้นจากวัฒนธรรมการกินของคนไทยสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยสามารถรับประทานได้ทุกเวลา การรับประทานอาหารคือความสุขซึ่งร้านค้าแผงลอยสตรีทฟู้ด สามารถตอบโจทย์ทางวัฒนธรรมนี้ได้ ร้านอาหารสตรีทฟู้ดที่มีมากกว่า 100 กว่าร้าน ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม เป็นอีกจุดที่น่าสนใจที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยให้มาเที่ยวที่จังหวัดนครพนมได้ พฤติกรรมในการบริโภคอาหารของนักท่องเที่ยวชาวไทยก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการของร้านอาหารสตรีทฟู้ด เพื่อให้เข้ากับรูปแบบการดำเนินชีวิตค่านิยมและวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนแต่ก่อนให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีการพัฒนาการปรุงแต่งรสชาติอาหารให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทย (นุชจิรา เสี่ยงล้ำ และ ฉันทิช วรรณณอม, 2562) การสำรวจพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดและการมาใช้บริการของร้านอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นอีกเครื่องมือที่วัดความนิยม รู้เท่าทันมุมมองทัศนคติ และพฤติกรรมการรับประทานอาหารของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในส่วนผู้ประกอบการร้านค้ารวมถึงพ่อค้าแม่ค้าร้านอาหารสตรีทฟู้ดก็พร้อมที่จะเติบโตไปในทางทิศทางเดียวกันปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยและนำมาพัฒนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลักไว้เพื่อเป็นการส่งเสริมธุรกิจอาหารสตรีทฟู้ด อันจะก่อให้เกิดรายได้และเศรษฐกิจที่ดีขึ้นของจังหวัดนครพนม

ดังนั้นจากข้อมูลข้างต้น เห็นว่าร้านอาหารสตรีทฟู้ดในจังหวัดนครพนม สามารถนำมาเป็นข้อมูลหรือแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจร้านอาหารสตรีทฟู้ด ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวชาวไทย รวมทั้งเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ที่สนใจจะทำธุรกิจร้านอาหารสตรีทฟู้ด

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับประทานอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

อาหารสตรีทฟู้ด หรือ อาหารริมทาง จัดเป็นอาหารจานด่วนที่พร้อมรับประทานอาหารสตรีทฟู้ดจะนิยมขายตามริมถนนหรือบนพื้นที่สาธารณะ มีแบบช้อนอาหาร รถเข็น หรือร้านค้าหาบแร่แผงลอย ซึ่งอาหารสตรีทฟู้ดมีเอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ของรสชาติที่แตกต่างกัน

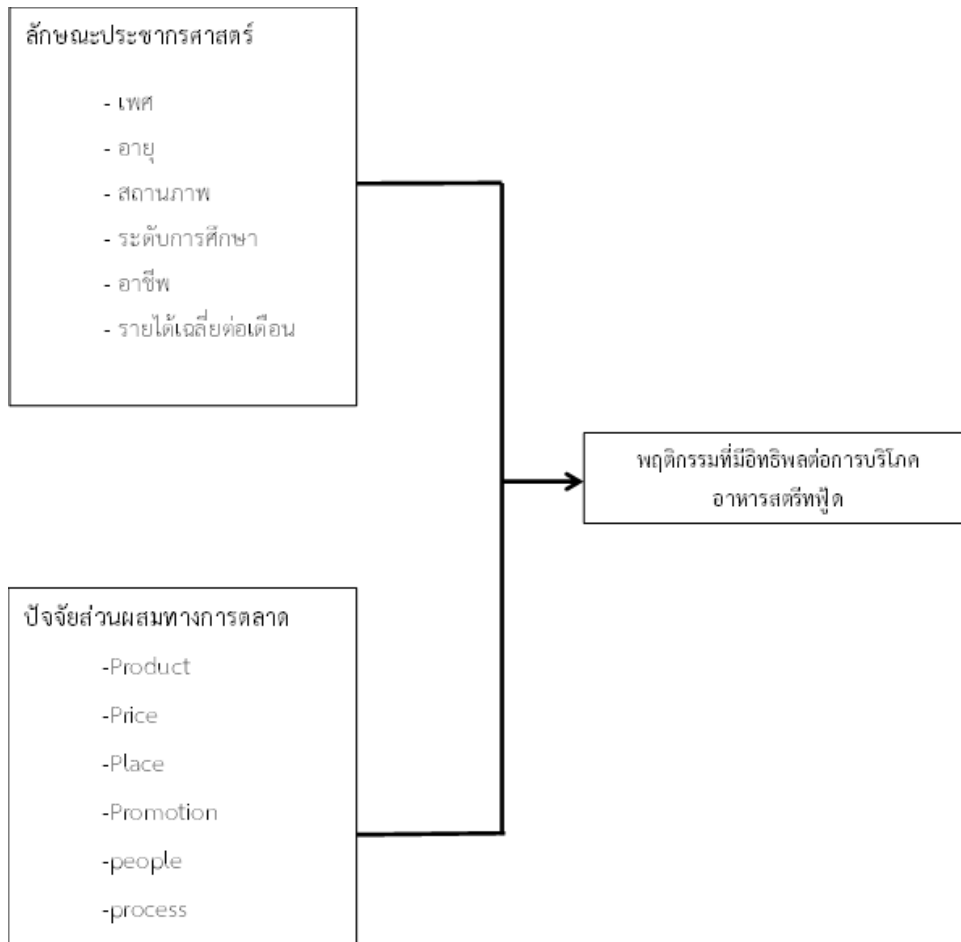
ทฤษฎีของประชากรศาสตร์ มีความแตกต่างอย่างมากในองค์ประกอบทางจิตวิทยาบุคคลความแตกต่างนี้บางส่วนมาจากลักษณะแตกต่างทางชีวภาคหรือทางร่างกายของแต่ละบุคคล แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากความแตกต่างกันที่

เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ มนุษย์ซึ่งถูกซบเลี้ยงภายใต้สถานการณ์ต่างๆ จะเปิดรับความคิดเห็นแตกต่างกันไปอย่างกว้างขวาง จาก การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อถือที่รวมเป็นลักษณะทางจิตวิทยาส่วนบุคคลที่แตกต่างกันไป

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่าการกระทำของนักท่องเที่ยวที่แสดงออกมาคือพฤติกรรมที่มีผลมาจาก ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไม่ว่าการกระทำนั้นนักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตามก็เพื่อมุ่งตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ใน ขณะนั้นและนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดนครพนมเพิ่มขึ้นมาเป็นจำนวนมากทำให้กิจการร้านอาหารสตรีทฟู้ดมี รายได้เพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัว

ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด เป็นเครื่องมือพื้นฐานที่นำไปใช้เป็นบรรทัดฐานในการทำการตลาดของร้านอาหาร สตรีทฟู้ดทั่วไป โดยมีข้อแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงในเรื่องของการประสบผลสำเร็จ เหตุผลนี้ผู้วิจัยจึงนำส่วนผสมทางการตลาด มา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยนำส่วนของปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด 7Ps (Booms and Bitner,1981) นำมาเป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้และ ควบคุมไม่ได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 144,267 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม ในปี 2565 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1973) โดยขนาดกลุ่มตัวอย่าง 398 คน โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ระดับความ คลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูลของผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 400 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามช่วงเวลาหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ได้บริโภคอาหารสตรีทฟู้ด บริเวณเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือและขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสอบถามตามลำดับดังนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์โดยลำดับทั่วไปของผู้ใช้งานได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือน โดยใช้เป็นคำถามที่ให้เลือกเพียงคำตอบเดียว

2. แบบสอบถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดนครพนม โดยใช้เป็นคำถามที่ให้เลือกเพียงคำตอบเดียว

3. แบบสอบถามเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดนครพนม โดยใช้ระดับการวัดด้วยวิธี Likert Scale 5 ระดับ (Edmondson, 2005) คือ ระดับ 1 (น้อยที่สุด) จนถึง ระดับ 5 (มากที่สุด)

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบของแบบสอบถาม โดยทำการค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าจาก เอกสาร บทความ ทฤษฎีแนวคิดหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัย
2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสารเพื่อที่จะกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถามจะได้มีความชัดเจนตามความหมายของการวิจัย
3) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4) นำแบบสอบถามที่ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (IOC : Index of item objective congruence) การวิจัยเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข
5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขในขั้นที่ 4 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา
6) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญหรืออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยตรวจสอบอีกครั้งเพื่อปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้ายก่อนนำไปทดลองใช้ (try out) โดยการนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นั้นไปทดสอบใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด (Grove, S., et al., 2013) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ด้วยสูตรครอนบาคแอลฟา (Cronbach, 1970) เพื่อให้ได้ค่าความเชื่อมั่นซึ่งจะมีค่า 0.885 - 0.86 ค่าที่ใกล้เคียงกับ 1 แสดงว่ามีความน่าเชื่อถือได้มาก
7) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุดโดยผู้วิจัยเป็นผู้แจกจ่ายแบบสอบถามด้วยตนเอง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูลการวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจโดยศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหาร สตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดนครพนม ข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุดโดยขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2. นำแบบสอบถามซึ่งหาคุณภาพแล้วไปขอความร่วมมือจากกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดนครพนม โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึงวัตถุประสงค์และอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามก่อนให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเริ่มต้นทำและทำการเก็บข้อมูลรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับพฤติกรรมมารับประทานอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ด ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้ในการพรรณนาข้อมูลตัวแปรด้านต่าง ๆ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ไคสแควร์ และ F- test.

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่องพฤติกรรมมารับประทานอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตรวจแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 70.5 รองลงมาคือเพศชายคิดเป็นร้อยละ 26.8 และไม่ระบุ คิดเป็นร้อยละ 2.8 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 73.0 รองลงมาคือสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 20.5 และสถานภาพไม่ระบุ คิดเป็นร้อยละ 4.8 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีอายุ 21 – 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.5 รองลงมาคืออายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.8 และอายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 15.5 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 49.2 รองลงมาคือการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 39.5 และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 6.29 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีอาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพนักเรียน / นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.8 รองลงมาคืออาชีพข้าราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 17.8 และอาชีพรับจ้าง / พนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 16.2 ตามลำดับ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมาคือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.2 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 11.2 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดนครพนม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดนครพนม ของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า

- 1) ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความถี่ในการรับประทานอาหารสตรีทฟู้ดต่อวัน 1-2 ครั้ง รองลงมาคือมากกว่า 5 ครั้งขึ้นไป และ 3-4 ครั้ง
- 2) ช่วงเวลาในการรับประทานอาหารสตรีทฟู้ด ส่วนใหญ่ใช้บริการช่วงมือเย็น รองลงมาคือช่วงมือกลางวัน และช่วงมือเช้า
- 3) ระยะเวลาในการรับประทานอาหารสตรีทฟู้ด ส่วนใหญ่รับประทานในระยะเวลาภายใน 30 นาที รองลงมาคือรับประทานในระยะเวลาภายใน 1 ชั่วโมง และ รับประทานในระยะเวลาภายใน 15 นาที

4) ผู้มีส่วนตัดสินใจในการใช้บริการร้านอาหารสตรีฟู้ดคือตนเอง รองลงมาคือมีผู้ตัดสินใจในการใช้บริการคือเพื่อน และมีผู้ตัดสินใจในการใช้บริการคือแฟน

5) การเลือกประเภทอาหารสตรีฟู้ดเพื่อรับประทาน อาหารท้องถิ่น รองลงมาคือรับประทานอาหารตามสั่ง และรับประทานอาหารจานด่วน (Fast Food)

6) จำนวนรายการอาหารที่เลือกรับประทาน อาหาร 2-3 ชนิด รองลงมาคือเลือกรับประทานอาหารจานเดียว และเลือกรับประทานอาหาร 3-4 ชนิด

7) จำนวนเงินที่ใช้บริการร้านอาหารสตรีฟู้ดต่อคนประมาณ 51-100 บาท รองลงมาคือค่าใช้จ่ายต่อคนประมาณ 101-150 บาท และค่าใช้จ่ายต่อคนต่ำกว่า 50 บาท

8) สื่อที่ช่วยในการเลือกใช้บริการร้านอาหารสตรีฟู้ด คือการบอกต่อ รองลงมาคือสื่อที่ช่วยในการเลือกใช้บริการคือ เฟซบุ๊ก (Facebook) และไม่มีสื่อที่ช่วยในการเลือกใช้บริการ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดนครพนม

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดมีความสำคัญในระดับน้อย ดังนี้

1) ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์) พบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์) มีความสำคัญน้อย ได้แก่ความสะอาดของอาหาร มีความสำคัญน้อย ความสดใหม่ของอาหาร มีความสำคัญในระดับน้อย และรสชาติของอาหาร มีความสำคัญน้อย ตามลำดับ

2) ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านราคา) พบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านราคา) มีความสำคัญน้อย ได้แก่รายการอาหารแสดงในป้ายอย่างชัดเจน มีความสำคัญน้อย ความคุ้มค่าของราคาเมื่อเปรียบเทียบกับรสชาติอาหาร มีความสำคัญน้อย และราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพของอาหาร มีความสำคัญน้อย ตามลำดับ

3) ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย) พบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย) มีความสำคัญปานกลาง ได้แก่ มีการจัดกิจกรรม เช่น โปรโมชันพิเศษ โปรโมชันวันเกิด มีความสำคัญปานกลาง มีเพจ เฟซบุ๊ก (Facebook) ของร้านในการให้ข้อมูล และการมีพนักงานแนะนำอาหารและเครื่องดื่มของร้าน มีความสำคัญปานกลาง ตามลำดับ

4) ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย) พบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย) มีความสำคัญปานกลาง ได้แก่ ทำเลที่ตั้งสะดวกในการเดินทาง มีความสำคัญปานกลาง มีช่องทาง Delivery มีความสำคัญปานกลาง และมีสถานที่จอดรถสะดวกและปลอดภัย มีความสำคัญน้อย ตามลำดับ

5) ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านบุคคล) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญนักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.01 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ให้ความสำคัญในระดับน้อย คือมีความกระตือรือร้น โดยมีค่าเฉลี่ย 2.08 แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย โดยมีค่าเฉลี่ย 2.01 และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส โดยมีค่าเฉลี่ย 2.00 ตามลำดับ

6) ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านกระบวนการ) พบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ด้านกระบวนการ) มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.99 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่ให้ความสำคัญในระดับน้อย คือ การให้บริการถูกต้องรวดเร็ว โดยมีค่าเฉลี่ย 2.10 มีการจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้อย่างเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ย 2.09 และมีการทักทายและต้อนรับอย่างดีให้ลูกค้าเดินเข้ามาใช้บริการ โดยมีค่าเฉลี่ย 1.98 ตามลำดับ

7) ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านกายภาพ) พบว่า ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาด (ปัจจัยด้านกายภาพ) มีความสำคัญน้อย ได้แก่ มีใบรายการอาหารให้เลือกสั่ง มีรูปภาพอาหารแสดงอย่างชัดเจน มีความสำคัญน้อย อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้สะอาด มีความสำคัญน้อย และบรรยากาศของร้านมีเอกลักษณ์และความทันสมัย มีความสำคัญน้อย ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน 1 นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน สรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน (F-test) ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลจังหวัดนครพนม และเพชร

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS.	df	$\bar{x}$	F	Sig.
จำนวนเงินที่ใช้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	10.74	2	5.37	5.37	0.005*
ร้านอาหารสตรีทฟู้ดต่อคน	ภายในกลุ่ม	396.69	397	0.99		
	รวม	407.43	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ค่า p-value

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน มีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินที่ใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ดต่อคน พบว่า ค่า Sig. ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน ต่างกันเฉพาะจำนวนเงินที่ใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ดต่อคน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน (F-test) ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลจังหวัดนครพนม และอาชีพ

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS.	df	$\bar{x}$	F	Sig.
ผู้มีส่วนตัดสินใจในการใช้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	18.47	5	3.69	2.83	0.01*
ร้านอาหารสตรีทฟู้ด	ภายในกลุ่ม	513.91	394	1.30		
	รวม	532.39	399			
การเลือกประเภทอาหารสตรีทฟู้ดเพื่อรับประทาน	ระหว่างกลุ่ม	10.42	5	2.08	2.21	0.05*
	ภายในกลุ่ม	371.51	394	0.94		
	รวม	381.93	399			
สื่อที่ช่วยในการเลือกใช้บริการ	ระหว่างกลุ่ม	66.28	5	13.25	4.32	0.001*
ร้านอาหารสตรีทฟู้ด	ภายในกลุ่ม	1207.31	394	3.06		
	รวม	1273.59	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ค่า p-value

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน มีความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนตัดสินใจในการใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ด การเลือกประเภทอาหารสตรีทฟู้ดเพื่อรับประทาน และสื่อที่ช่วยในการเลือกใช้บริการร้านอาหาร สตรีทฟู้ด พบว่า ค่า Sig. ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ปฏิเสธสมมติฐาน

หลักที่ตั้งไว้ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน ต่างกันเฉพาะ ผู้มีส่วนตัดสินใจในการใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ด การเลือกประเภทอาหารสตรีทฟู้ดเพื่อรับประทาน และสื่อที่ช่วยในการเลือกใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ด อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน (F-test) ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลจังหวัดนครพนม และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS.	df	$\bar{x}$	F	Sig.
ช่วงเวลาในการรับประทาน	ระหว่างกลุ่ม	4.43	3	1.47	2.11	0.01*
อาหารสตรีทฟู้ด	ภายในกลุ่ม	276.52	396	0.69		
	รวม	280.96	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 , ค่า p-value

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน มีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินที่ใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ดต่อคน พบว่า ค่า Sig. ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน ต่างกันเฉพาะ จำนวนเงินที่ใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ดต่อคน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05

ตารางที่ 4 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน (F-test) ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลจังหวัดนครพนม และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS.	df	$\bar{x}$	F	Sig.
ช่วงเวลาในการรับประทาน	ระหว่างกลุ่ม	4.43	3	1.47	2.11	0.01*
อาหารสตรีทฟู้ด	ภายในกลุ่ม	276.52	396	0.69		
	รวม	280.96	399			
การเลือกประเภทอาหารสตรีทฟู้ดเพื่อรับประทาน	ระหว่างกลุ่ม	8.12	3	2.70	2.86	0.03*
	ภายในกลุ่ม	373.81	396	0.94		
	รวม	381.93	399			
จำนวนเงินที่ใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ดต่อคน	ระหว่างกลุ่ม	8.90	3	2.96	2.94	0.03*
	ภายในกลุ่ม	398.53	396	1.00		
	รวม	407.43	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ค่า p-value

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน มีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินที่ใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ดต่อคน พบว่า ค่า Sig. ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีพฤติกรรมการ

บริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน ต่างกันเฉพาะ ช่วงเวลาในการรับประทานอาหารสตรีทฟู้ด การเลือกประเภทอาหารสตรีทฟู้ด เพื่อรับประทาน และจำนวนเงินที่ใช้บริการร้านอาหารสตรีทฟู้ดต่อคน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05

สมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2 นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน มีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกันสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน (F-test) ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลจังหวัดนครพนม และเพชร

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS.	Df	$\bar{X}$	F	Sig.
ปัจจัยด้านราคา	ระหว่างกลุ่ม	4.83	2	2.41	5.01	0.00*
	ภายในกลุ่ม	191.31	397	0.48		
	รวม	196.15	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ค่า p-value

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างเพศต่างกัน มีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านราคา พบว่า ค่า Sig. ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน มีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศต่างกันมีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกันต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05

ตารางที่ 6 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน (F-test) ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลจังหวัดนครพนม และสถานภาพ

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS.	Df	$\bar{X}$	F	Sig.
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่างกลุ่ม	3.53	4	0.88	2.33	0.05*
	ภายในกลุ่ม	149.32	395	0.37		
	รวม	152.85	399			
ปัจจัยด้านกระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	3.51	4	0.87	2.35	0.05*
	ภายในกลุ่ม	147.23	395	0.37		
	รวม	150.74	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ค่า p-value

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพต่างกัน มีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และปัจจัยด้านกระบวนการ พบว่า ค่า Sig. ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน มีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีสถานภาพต่างกันมีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกันต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติต่ำกว่า 0.05

ตารางที่ 7 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน (F-test) ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลจังหวัดนครพนม และอายุ

รายการ	แหล่งความแปรปรวน	SS.	Df	$\bar{X}$	F	Sig.
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	ระหว่างกลุ่ม	3.53	5	1.03	2.75	0.01*
	ภายในกลุ่ม	149.32	394	0.37		
	รวม	152.85	399			
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย	ระหว่างกลุ่ม	11.38	5	2.27	3.32	0.006*
	ภายในกลุ่ม	269.69	394	0.68		
	รวม	281.08	399			
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	ระหว่างกลุ่ม	13.18	5	2.63	5.52	0.00*
	ภายในกลุ่ม	187.93	394	0.47		
	รวม	201.11	399			
ปัจจัยด้านกระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	4.10	5	0.82	2.208	0.05*
	ภายในกลุ่ม	146.63	394	0.37		
	รวม	150.74	399			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ค่า p-value

จากตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างอายุต่างกัน มีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และปัจจัยด้านกระบวนการ พบว่า ค่า Sig. ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ตั้งไว้ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน นักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกัน มีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน พบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุต่างกันมีปัจจัยในการตัดสินใจบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกันต่างกันเฉพาะ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและปัจจัยด้านกระบวนการ อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05

สรุปผลการวิจัย

จังหวัดนครพนมได้มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นที่ไม่เหมือนใคร ร้านอาหารสตรีทฟู้ดเป็นจุดที่น่าสนใจที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยให้มาเที่ยวที่จังหวัดนครพนมได้ รวมถึงพฤติกรรมในการบริโภคอาหารของนักท่องเที่ยวชาวไทยก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการให้บริการของร้านอาหารสตรีทฟู้ดเพื่อให้เข้ากับรูปแบบการดำเนินชีวิตค่านิยมและวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนกัน แต่ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยทำให้มีการพัฒนาการปรุงแต่งรสชาติให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทย (นุชจิรา เสียงล้ำ และฉันทวีวรรณถนอม, 2562) โดยที่ผู้ประกอบการนำข้อมูลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนารูกริษัทร้านอาหารสตรีทฟู้ดของตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่จังหวัดนครพนมรวมทั้งเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้ประกอบการรายใหม่ที่สนใจจะทำธุรกิจร้านอาหารสตรีทฟู้ดโดยที่มีอาหารเฉพาะถิ่นทำให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะและทำให้เป็นจุดเด่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเยือน ได้แก่ ขนมจีนน้ำว้าว ข้าวเปียกปากหม้อศรีเทพ ขนมจีนเรณู เป็นต้น

การอภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลของการวิจัยเรื่องพฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้ การศึกษาพฤติกรรมการรับประทานอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง แสดงให้เห็นว่าเพศหญิงนิยมบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดมากกว่าเพศชายเนื่องจากราคาอาหารมีราคาถูกสามารถดึงดูดเพศหญิงให้สนใจได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเลือกรับประทานอาหารริมทางของผู้บริโภคในเขตพื้นที่สวนหลวงกรุงเทพมหานคร (ปณิติรา นาคนุช และคณะ, 2022) ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ยกเว้น สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่ต่างกันซึ่งอาจเป็นเพราะช่วงเวลาที่ต่างกัน ทำให้ผู้บริโภคมีกิจกรรมที่ต่างกัน นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เลือกซื้ออาหารริมทางมีในช่วงอายุ 31 ถึง 40 ปี สถานภาพครอบครัวโสดระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอาชีพรับจ้างพนักงานบริษัทรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 ถึง 10,990 บาทพฤติกรรมการเลือกรับประทานอาหารริมทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากเลือกรับประทานอาหารประเภทอาหารตามสั่งเหตุผลที่เลือกรับประทานร้านอาหารริมทางคือราคาถูกทานอาหารริมทางมากกว่า 4 ครั้งต่อสัปดาห์บุคคลที่มีอิทธิพลในการเลือกรับประทานร้านอาหารริมทางคือผู้บริโภคเองและค่าอาหารในการรับประทานเฉลี่ย 70 บาทต่อครั้ง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่านักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านสถานภาพ อายุระดับการศึกษารายได้ต่อเดือนต่างกัน สามารถยอมรับสมมติฐานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านเพศที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ตั้งไว้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดนครพนมผลการวิจัยพบว่าเหตุผลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางมาซื้ออาหารริมทางคือ มีความถี่ในการรับประทานอาหารสตรีทฟู้ด 1-2 ครั้งต่อวัน ใช้บริการช่วงมือเย็น ระยะเวลาในการรับประทานใช้เวลา 30 นาที มีผู้ตัดสินใจในการเลือกใช้บริการคือตนเอง ส่วนใหญ่เลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นรับประทานอาหาร 2-3 ชนิด มีค่าใช้จ่ายต่อคนประมาณ 51-100 บาท สื่อที่ช่วยในการเลือกใช้บริการคือการบอกต่อ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่านักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่างกันส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหาร street food ต่างกัน สามารถยอมรับสมมติฐานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเหตุผลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางมาซื้ออาหารริมทางคือมีความถี่ในการรับประทานอาหารสตรีทฟู้ด 1-2 ครั้งต่อวัน ใช้บริการช่วงมือเย็น ระยะเวลาในการรับประทานใช้เวลา 30 นาที มีผู้ตัดสินใจในการเลือกใช้บริการคือตนเอง ส่วนใหญ่เลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นรับประทานอาหาร 2-3 ชนิด มีค่าใช้จ่ายต่อคนประมาณ 51-100 บาท สื่อที่ช่วยในการเลือกใช้บริการคือการบอกต่อ ซึ่งผลการศึกษาบางส่วนสอดคล้องกับการศึกษาของเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารริมทางของนักท่องเที่ยวในพื้นที่องค์พระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม (จรรยาพร แพเกิด และผกาภาส ชัยรัตน์, 2021) ซึ่งผู้ใช้บริการได้ให้ความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด บริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก การทดสอบสมมติฐานพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากเนื่องจากมีการจำหน่ายอาหารไทยที่หลากหลาย รสชาติอาหารอร่อยถูกปากอาหารตกแต่งสวยงาม และรายการอาหารโดดเด่น แตกต่างจากร้านอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ(7Ps) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคเพราะเมื่อผู้บริโภค เกิดความพึงพอใจ ย่อมมีโอกาสที่ผู้บริโภคจะกลับมาใช้บริการอีกครั้ง เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถไป ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ และขยายฐานลูกค้าออกไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคอาหารสตรีทฟู้ดของนักท่องเที่ยว ในเขตเทศบาลนครพนม จังหวัดนครพนมฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความสำเร็จจาก อาจารย์ ดร. บุญธรรม ชำชื่นมณี อาจารย์ ดร. กันตภพ บัวทอง และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสามท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาแนะนำเสนอแนวคิดให้ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้และยังเอาใจใส่ในทุกๆรายละเอียดทุกขั้นตอนของงานวิจัยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆเพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นพร้อมทั้งยังช่วยพัฒนาการทำงานของวิจัยให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำงานวิจัยครั้งนี้รวมทั้งคณะอาจารย์ทุกท่านในวิทยาลัยการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่านคณะกรรมการสอบที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้วิจัยคอยให้กำลังใจงานวิจัยนี้สำเร็จร่วรงตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งถึงความกรุณาดีกล่าวและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ความสำเร็จในครั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยจนสำเร็จไปด้วยดีทั้งบุคคลที่ได้กล่าวมาและยังไม่ได้กล่าวถึงขอขอบพระคุณบิดามารดาที่ให้ชีวิตและสติปัญญาขอขอบใจเพื่อนเพื่อนทุกคนที่คอยให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือทุกอย่างด้วยดีเสมอมาคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ขอขอบคุณค่าที่นับตามารดาตลอดจนสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือความห่วงใยและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาตลอดหากมีสิ่งใดบกพร่องผู้วิจัยขออภัยไว้และขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

การอ้างอิง

- กองทุนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (6 ธันวาคม 2565). *กองทุนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). ททท.สำนักงานนครพนม ขึ้นนครพนม พื้นที่ด้านการท่องเที่ยว เป็น อันดับที่ 1 ในภาคอีสาน คิดเป็น 132 % สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครพนม. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2565 จาก สำนักข่าวประชาสัมพันธ์.*
<https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG221206152529622?fbclid=IwAR27eZERE5MbcBNIQO8xMlx1fXmDnib0KhPLccaUdpfJZPUdPd0Wtu0QXQ>
- จรรยาพร แพเกิด และผกา มาศ ชัยรัตน์. (2021). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารริมทางของนักท่องเที่ยวในพื้นที่องค์พระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม. *Academic Journal of Thailand National Sports University, 13(2)*, 91-104.
- นุชจิรา เสี่ยงล้ำ และฉันทิชา วรรณถนอม. (2562). ภาพลักษณ์ทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการเลือกรับประทานอาหารสตรีทฟู้ดส์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา ตรอกถนนข้าวสาร กรุงเทพมหานคร. *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2*, 734-744.
- ปัทมจิรา นาคนุช, สุธรรม พงศ์สำราญ และอิงอร ตันพันธ์. (2022). พฤติกรรมการเลือกรับประทานอาหารร้าน ริมทางของผู้บริโภคในเขตพื้นที่สวนหลวง กรุงเทพมหานคร. *Journal of Administration and Social Science Review 5(6)*, 37-46.
- Booms, B.H. & Bitner, M.J. (1981). "Marketing strategies and organization structures for service firms", in Donnelly, J.H. and George, W.R (Eds), *Marketing of Services*, American Marketing Association, Chicago.
- Cronbach, L.J. (1970). *Essentials of Psychological Test* (5th ed.). Harper Collins.
- Edmondson, D. (2005). Likert scales: A history. In *Proceedings of the Conference on Historical Analysis and Research in Marketing 12*, 127-133.
- Grove, S., Burns, N., & Gray, J. (2013). *The Practice of Nursing Research. Appraisal, Synthesis, and Generation* (7ed). Elsevier Saunders.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York Harper & Row.

ข้อมูลทั่วไปของวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ รับผิดชอบบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาของวารสารอื่นเป็นอันขาด ทั้งนี้ ในขั้นตอนการส่งบทความ ผู้แต่งต้องตรวจสอบ และปฏิบัติตามข้อกำหนดของวารสารฯ และบทความอาจถูกส่งคืนให้กับผู้แต่งกรณีไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดทั้งหมด

ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ มี 2 ประเภท คือ

บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่เป็นผลงานต่อเนื่องจากงานวิจัย หรือสกัดมาจากงานวิจัย บทความประเภทนี้ เป็นบทความที่ประมวลสรุปกระบวนการวิจัย ให้มีความกระชับและสั้น จะต้องมีการจัดพิมพ์ให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของวารสาร หรือคณะกรรมการประเมิน

บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นงานเขียนวิชาการที่มีการวิเคราะห์ประเด็น ตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจวรรณกรรม และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุน จนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ โดยรูปแบบของบทความวิชาการ จะประกอบด้วย การเกริ่นนำที่แสดงเหตุผล หรือที่มาของประเด็นที่ต้องการอธิบาย หรือวิเคราะห์ กระบวนการอธิบาย หรือวิเคราะห์ และบทสรุป มีการอ้างอิงบรรณานุกรมที่ครบถ้วนและสมบูรณ์

เปิดรับบทความ

ด้านศิลปศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ดังนี้

1. เปิดรับบทความภาษาไทย ด้านภาษา การศึกษา และการสอน อุตสาหกรรมบริการ ศิลปะ ศิลปวัฒนธรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีทางการศึกษา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา พัฒนาสังคม จิตวิทยาและการแนะแนว การส่งเสริมสุขภาพ บริหารธุรกิจ
2. เปิดรับบทความภาษาต่างประเทศ คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น เฉพาะด้านภาษา การศึกษา และการสอน โดยมีบทความย่อเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

รูปแบบ และเกณฑ์ต้นฉบับวารสาร: วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

1. ผู้ส่งบทความต้องสมัครสมาชิกในระบบ
2. เรื่องที่ส่ง ต้องเป็นบทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน หรืออยู่ระหว่างรอพิจารณาจากวารสารอื่น
3. ต้นฉบับ ต้องมีเนื้อหาที่สมบูรณ์ พิมพ์หน้าเดียว ขนาด A4 พิมพ์ด้วย MS-Word รูปแบบอักษร ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK ขนาด 14 pts พิมพ์แบบเสมอนหน้า-หลัง (Justified) ตั้งค่าน้ำกระดาษดังนี้ ซ้าย บน ขวา และล่าง เท่ากับ 2.5 เซนติเมตร ตามแบบฟอร์ม
4. ประเภทผลงานมี 2 ประเภท
  - บทความวิจัย (Research Article)
  - บทความวิชาการ (Academic Article)
  - 4.1 บทความวิจัย มีความยาว 10-15 หน้า มีหัวข้อตามลำดับดังนี้
    - ชื่อเรื่อง (Title): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
    - ชื่อผู้แต่ง (Author) และหน่วยงาน (Institution): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
    - บทคัดย่อ (Abstract): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกินประมาณ 300 คำ
    - คำสำคัญ (Keywords): ไม่เกิน 5 คำ เรียงลำดับความสำคัญ โดยวางไว้ท้ายบทคัดย่อ รวมถึง Abstract และ Keywords ภาษาอังกฤษ ต้องสอดคล้องกับภาษาไทย

- บทนำ (Introduction): นำเสนอความสำคัญ ที่มาของปัญหาวิจัย และสาระสำคัญจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- จุดประสงค์การวิจัย (Objectives): ต้องมีความประชับ และชัดเจนสอดคล้องกับการศึกษาวิจัย
- การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review): อธิบายให้ตรงประเด็นในเนื้อหาของบทความรวมทั้งมีการอ้างอิงในเนื้อหาอย่างถูกต้อง

- ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology): อธิบายรายละเอียดวิธีการศึกษาให้กระชับ และเป็นขั้นตอน รวมทั้งกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
- ผลการวิจัย (Results): ข้อค้นพบ อาจมีตาราง แผนภูมิ หรือภาพประกอบ ควรมีคำอธิบายที่ชัดเจน และพิมพ์แยกจากเนื้อหาของบทความ
- การอภิปรายผล (Discussion): อธิบายเหตุผลที่ได้จากการศึกษา แสดงความเชื่อมโยงกับสมมติฐาน (ถ้ามี)
- บทสรุป (Conclusion): สรุปผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ข้อเสนอแนะ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการนำไปใช้ในอนาคต

- กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี)
- การอ้างอิง (References): ตามหลักเกณฑ์ APA 7th edition

4.2 บทความวิชาการ มีความยาว 5-10 หน้า นำเสนอประเด็นทางวิชาการที่ค้นคว้าได้จากเอกสารวิชาการทั่วไป สามารถถอดแทรกความเห็นของผู้เขียนได้บนพื้นฐานของการอ้างอิงทางวิชาการ ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่อง (Title): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้แต่ง (Author) และหน่วยงาน (Institution): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
- บทคัดย่อ (Abstract): ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกินประมาณ 300 คำ
- คำสำคัญ (Keywords): ไม่เกิน 5 คำ เรียงลำดับความสำคัญ โดยวางไว้ท้ายบทคัดย่อ รวมถึง Abstract และ Keywords ภาษาอังกฤษ ต้องสอดคล้องกับภาษาไทย
- บทนำ (Introduction): นำเสนอความสำคัญ ที่มาของปัญหาวิจัย และสาระสำคัญจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review): อธิบายให้ตรงประเด็นในเนื้อหาของบทความรวมทั้งมีการอ้างอิงในเนื้อหาอย่างถูกต้อง

- สรุป (Conclusion): สรุปผลที่ได้ ข้อเสนอแนะ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการนำไปใช้ในอนาคค
- การอ้างอิง (References): ตามหลักเกณฑ์ APA 7th edition

5. การส่งต้นฉบับ ส่งผ่านระบบทาง Website เท่านั้น

6. การตรวจแก้ไข และยอมรับการตีพิมพ์

6.1 การติดต่อผู้แต่งเพื่อการตรวจแก้ไข ตอบรับ/ปฏิเสธการตีพิมพ์ จะกระทำผ่านระบบ โดยมีการแจ้งเตือนไปทางอีเมล (E-mail)

6.2 บทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน

6.3 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์

7. เนื้อหาบทความวิจัย หรือบทความวิชาการ เป็นความรับผิดชอบของผู้แต่ง

8. ลิขสิทธิ์บทความวิจัย หรือบทความวิชาการเป็นของวารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ

รูปแบบการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา และเอกสารอ้างอิง

รูปแบบการเขียนอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation) และเอกสารอ้างอิง (Reference) APA 7th edition

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)

1.1 การอ้างอิงแบบนาม-ปี (author-date citation system)

1) ผู้แต่ง 1 คน

ภาษาไทยชื่อ/สกุล/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล,ปี)

ภาษาอังกฤษ   สกุล/(ปี) หรือ (สกุล,ปี)

ตัวอย่าง   ประสาร เปรมาสกุล (2565) หรือ (ประสาร เปรมาสกุล, 2565)

Gehlhar (2021) หรือ (Gehlhar, 2021)

กระทรวงการต่างประเทศ กรมสารนิเทศ (2565) หรือ

(กระทรวงการต่างประเทศ กรมสารนิเทศ, 2565)

2) ผู้แต่ง 2 คน

ภาษาไทยชื่อ/สกุล/และ (ชื่อ/สกุล/ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล/และชื่อ/สกุล,ปี)

ภาษาอังกฤษ   สกุล/and/สกุล/(ปี) หรือ (สกุล/&/สกุล,ปี)

ตัวอย่าง   เดชฤทธิ์ มณีธรรม และธนบรรณ ตะทิวี่ (2563) หรือ

(เดชฤทธิ์ มณีธรรม และธนบรรณ ตะทิวี่, 2563)

Haynes and Gilbert (2020) หรือ (Haynes & Gilbert, 2020)

3) ผู้แต่ง 3 คน ขึ้นไป

ภาษาไทยชื่อ/สกุล/และคณะ/(ปี) หรือ (ชื่อ/สกุล/และคณะ,ปี)

ภาษาอังกฤษ   สกุล/et al./(ปี) หรือ (สกุล/et al.,ปี)

ตัวอย่าง   ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ (2563) หรือ (ชนิษฐา นันทบุตร และคณะ, 2563)

Daniel et al. (2020) หรือ (Daniel et al., 2020)

1.2 เอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่าสองแหล่งข้อมูล ให้เขียนเรียงตามลำดับตัวอักษร

(พนม คลี่ฉายา, 2565; พีรพัฒน์ ชาญคงแก้ว และอัครเดช เตียวพานิช, 2564; ศิริพงศ์ เตียวพิพิธพร, 2565)

(Bendon, 2020; Chaffey & Ellis-Chadwick, 2019; Harris, 2017)

1.3 การอ้างอิงจากข้อมูลจากแหล่งข้อมูลระดับทุติยภูมิ

1) การอ้างอิงหน้าข้อความ

ภาษาไทย ชื่อ/สกุล/(ปี)/อ้างอิงในชื่อ/สกุล/(ปี)....

ภาษาอังกฤษ   สกุล/(ปี)/as cited in/สกุล/(ปี)....

ตัวอย่าง   สุวัจน์ ธีรุต (2560, อ้างอิงใน ยุทธนา พงษ์พิริยะเดช, 2561)....

Guo et al. (2020, as cited in Puvadol Doydee et al., 2022)....

2) การอ้างอิงท้ายข้อความ

ภาษาไทย(ชื่อ/สกุล/ปี/อ้างอิงในชื่อ/สกุล/ปี)....

ภาษาอังกฤษ   (สกุล/(ปี)/as cited in/สกุล/(ปี)....

ตัวอย่าง   (สุวัจน์ ธีรุต, 2560, อ้างอิงใน ยุทธนา พงษ์พิริยะเดช, 2561)....

(Guo et al., 2020 as cited in Puvadol Doydee et al., 2022)....

1.4 การอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

ภาษาไทย	ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์/นามสกุล/(การสื่อสารระหว่างบุคคล,/วัน/เดือน/ปี) หรือ (ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์/นามสกุล,/การสื่อสารระหว่างบุคคล,/วัน/เดือน/ปี)
ภาษาอังกฤษ	อักษรย่อชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์/สกุล/(personal communication,/เดือน/วัน/ปี) หรือ (อักษรย่อชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์/สกุล,/personal communication,/เดือน/วัน/ปี)
ตัวอย่าง	วิไลพร เลิศมหาเกียรติ (การสื่อสารระหว่างบุคคล, 12 พฤษภาคม 2566) (วิไลพร เลิศมหาเกียรติ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 12 พฤษภาคม 2566) P. William (personal communication, May 12, 2023) (P. William, personal communication, May 12, 2023)
หมายเหตุ	การเขียนอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์ กรณีไม่มีการเผยแพร่เป็นสาธารณะให้เขียนอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น โดยไม่ต้องใส่เป็นรายการเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

1.5 การอ้างอิงข้อมูลกรณีที่ไม่มีชื่อผู้เขียน

1) กรณีเป็นบทในหนังสือ/ บทความในวารสาร/สารานุกรม

ภาษาไทย	“เกษตรกรรม” (2563) หรือ (“เกษตรกรรม”, 2563)
ภาษาอังกฤษ	“Preschool Prep” (2010) หรือ (“Preschool Prep”, 2010)

2) กรณีที่เป็นชื่อหนังสือ รายงาน ชื่อเว็บไซต์ ให้ใช้ชื่อเรื่องเขียนแทนในตำแหน่งชื่อผู้แต่งพิมพ์ด้วยตัวอักษรเอน

ภาษาไทย	ไขข้อข้องใจ การบ้านยังจำเป็นสำหรับเด็กยุคใหม่หรือไม่? (2562) หรือ (ไขข้อข้องใจ การบ้านยังจำเป็นสำหรับเด็กยุคใหม่หรือไม่?, 2562)
ภาษาอังกฤษ	<i>Interpersonal Skill</i> (2019) หรือ (<i>Interpersonal Skill</i> , 2019)

1.6 การอ้างอิงราชกิจจานุเบกษา

ตัวอย่าง	(พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565, 2565)
หมายเหตุ	การอ้างอิงราชกิจจานุเบกษาท้ายข้อความในเนื้อหาให้ใช้ชื่อกฎหมายและตามด้วยปี

2. เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 หนังสือทั่วไป

รูปแบบ	ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)/สำนักพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	ประสาร เปรมาสกุล. (2565). <i>วัคซีนหยุดโควิด-19</i> . ธนอรุณการพิมพ์. Santrock, J. W. (2020). <i>Essentials of life-span development</i> (6th ed.). McGraw-Hill Education.
ผู้แต่ง 2 คน	สุภาภรณ์ เตังไตรสรณ์, และนริสา รัตนเลิศ. (2563). <i>การตรวจคัดกรองสุขภาพตาเด็ก</i> . โรงพยาบาลสงขลานครินทร์. Stein, L. M., & Hollen, C.J. (2021). <i>Concept-based clinical nursing skill: Fundamental to advanced</i> . Elsevier.
ผู้แต่ง 3-20 ให้ใส่ทุกคน	นนทพัทธ์ ศรีกำเนิด, พรพิมล อยู่ประเสริฐ, อุมาพร แสงคำ, และสุภาพ ศรีวงษา. (2561). <i>เส้นด้ายเหลือใช้ในงานอุตสาหกรรมสิ่งทอเพื่อส่งเสริมงานหัตถกรรมการทอผ้าขาวม้า จังหวัดราชบุรี: Yarn waste in the textile industry to promote handwork loincloth in Ratchaburi</i> . มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.

Chen, B., Xue, Y., Jing, H., Wang, X., Zhu, P., Hao, w., Li, M., & Gao, Y. (2023). Effectiveness of Chinese medicine formula Huashibaidu granule on mild COVID-19 patients: A prospective, Non-randomized, controlled trail. *Integrative Medicine Research*, 12(2023), 1-8. <https://www.elsevier.com/locate/imr>

ผู้แต่ง 21 คนขึ้นไป ใส่ชื่อ 19 คนแรก และใช้ ... ตามด้วยชื่อคนสุดท้าย

Ittiwut, C., Mahasirimongkol, S., Srisont, S., Ittiwut, R., Chockjamsai, M., Durongkadech, P., Sawaengdee, W., Khunphon, A., Larpadisorn, P., Wattanapokayakit, S., Wetchaphanphesat, S., Arunotong, S., Srimahachota, S., Pittayawonganon, C., Thammawijaya, P., Khongphattanyothin, A., Kerr, S. J., Sutdan, D., Doungngern, P., ... Shotelersuk, V. (2022). Genetic basis of sudden death after COVID-19 vaccination in Thailand. *Heart Rhythm*, 19(11), 1872-1877. <https://www.reader.elsevier.com>

ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *การประเมินระบบการผลิตครูในประเทศไทย*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

หนังสือแปล

คริสเตียน, ไบรอัน. (2562). *ปัญญา-มนุษย์-ประดิษฐ์: เมื่อความเป็นมนุษย์ถูกทำลายในยุคแห่ง AI*. (ที่ปกร วุฒิพิทยามงคล, ผู้แปล). ซอลท์ พับลิชชิง.

บทความในหนังสือ

สุรพันธ์ สิทธิสุข. (2563). การสัมภาษณ์ประวัติ. ใน *วิทยา ศรีมาตา (บรรณาธิการ), การสัมภาษณ์ประวัติและตรวจร่างกาย* (หน้า 1-7). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

E-book

ณัฐศักดิ์ บุญมี. (2560). *พลศาสตร์อัศจรรย์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. <https://www.2book.com>

วารสาร

จักรกฤษณ์ พิเดช. (2563). ผลของการฝึกพลัยโอเมตริกที่มีต่อความแข็งแรงและพลังของกล้ามเนื้อส่วนบนในนักกีฬาวอลเลย์บอลชาย. *สุขศึกษา พลศึกษาและสันทนาการ*, 46(2), 35-45.

Khaonark, R., Kala, S., & Chatchawet, W. (2020). Preception in breastfeeding of postpartum mothers with newborns hospitalized in neonatal intensive care unit. *Songklanagarond Journal of Nursing*, 40(1), 30-44.

จรรยา อินทร์ศรี. (2564). กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ดูแลในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกบ้านของผู้สูงอายุจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดเลย. *วารสารศูนย์อนามัย*, 9(15), 1-14. <https://doi.org/10.14456/rhpc9j.2021.1>

Pitithanabodee, N. (2020). Systematic searching: practical ideas for improving results. *Journal of Information Science*, 38(4), 105-107. <https://doi.org/10.14456/jiskku.2020.24>

วิทยานิพนธ์

- สนธยา หลักทอง. (2562). การพัฒนาโมเดลการฝึกอบรมแบบผสมผสานตามหลักการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการรู้ดิจิทัลสำหรับครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นพฤทธิ์ พรหมลิ่ง. (2564). การควบคุมอุณหภูมิในตู้อบสับประดัดตาเวียด้วยการให้ความร้อนแบบเหนี่ยวนำ = *The temperature control in the smooth cayenne pineapple incubator with induction heating*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
<http://sutir.sut.ac.th:8080/jspui/handle/123456789/9381>
- Shuangging, W. (2021). *A comparative study of reporting verbs used Between bachelor's theses and master's theses by Chinese English majors*. (Master's thesis). Suranaree University of Technology.
<http://sutir.sut.ac.th:8080/jspui/handle/123456789/8940>

หนังสือพิมพ์

- พรประไพ เสือเขียว. (2566, 1 พฤษภาคม). ประเพณีสงกรานต์ “พระแก้วดอนเต้า” ศรีธาตุใหญ่ในภาพสะท้อนสรวงหลวง. *เดลินิวส์*, หน้า 4.
- ก้อนเมฆเล่าเรื่อง. (2566, 27 เมษายน). สร้างสรรค์สื่อจิตสาธารณะสำหรับเยาวชน. *เดลินิวส์ออนไลน์*. <http://dailynews.co.th/articles/1800666/>

เว็บไซต์

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ. (2566). ข้อมูลตรวจวัดคุณภาพอากาศจากสถานีตรวจวัดคุณภาพอากาศอัตโนมัติ (PM10) พื้นที่ทั่วประเทศ. <https://www.data.go.th/organization/pcd>
- European Environment Agency. (2023). *Pollution*. <https://www.eea.europa.eu/en/topics/in-depth/pollution>

LARTS
RMUTK JOURNAL OF LIBERAL ARTS

VOL. 5 NO. 2

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/larts-journal/index>

วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
เลขที่ 2 ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร 10120

lartsjournal@mail.rmutk.ac.th

โทรสอบถามได้ที่ 02 287 9600 ต่อ 2115